JUSTITSMINISTERIET

Betænkning om strafudmåling

afgivet af Udvalget til afdækning af forholdet mellem strafniveauer og strafferammer

Bind I

Betænkning nr. 1581

Kronologisk fortegnelse over betænkninger

2014

1546 Betænkning om inkorporering inden for menneskeretsområdet
1547 Betænkning om sagsomkostninger i straffesager
1548 Straffelovrådets udtalelse om de juridiske konsekvenser af en ophævelse af straffelovens § 140 om blasfemi
1549 Betænkning om afhøring af forurettede før tiltalte i straffesager

2015

1550 Betænkning om åbenhed om økonomisk støtte til politiske partier
1551 Betænkning om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet
1552 Ægtefællers økonomiske forhold
1553 Betænkning om offentligt ansattes ytringsfrihed og whistleblowerordninger
1554 Betænkning om videoafhøring af børn og unge i straffesager
1555 Ansattes retsstilling under insolvensbehandling
1556 Straffelovrådets udtalelse om visse spørgsmål vedrørende deltagelse i og hvervning til væbnede konflikter i udlandet, som den danske stat er part i
1557 Betænkning om opfølgning på Christiania-sagen: Betænkning fra Udvalget om opfølgning på Christiania-sagen

2016

1558 Sagkyndig bevisførelse mv.: Reform af den civile retspleje
1559 Straffelovrådets betænkning om væbnede konflikter i udlandet
1560 Betænkning om inddragelse af uhensigtsmæssig adfærd i fængsler og arresthuse ved varetægtsfængsling og strafudmåling
1561 Betænkning om bødesanktioner på det finansielle område
1562 Betænkning om indsatsen over for rockerborge mv.

2017

1563 Straffelovrådets betænkning om freds- og ærekrænkelser
1564 En samlet lovregulering om andre trossamfund end folkekirken
1565 Betænkning om Databeskyttelsesforordningen (2016/679) – og de retlige rammer for dansk lovgivning
1566 De praktiske erfaringer med undersøgelseskommissioner: Udvalget om undersøgelseskommissioners deludtalelse
1567 Menighedsrådsvalg i fremtiden
1568 Ny ferielov og overgang til samtidighedsferie

2018

1569 Betænkning om ekspropriation efter planloven
1570 Almindelige betingelser i bygge- og anlægsvirksomhed: Betænkning afgivet af AB-udvalget til revision af AB 92, ABR 89 og ABT 93
1571 Undersøgelseskommissioner og parlamentariske undersøgelsesformer

2019

1572 Reform af den civile retspleje: X Retsafgifter afgivet af Retsplejerådet
1573 Betænkning om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark

2020

1574 Straffelovrådets betænkning om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse

2021

1575 Betænkning om skærpet ansvarsvurdering af ledelsesmedlemmer m.fl. i finansielle virksomheder
1576 Delbetænkning I om gennemførelse af varedirektivet og direktivet om digitalt indhold
1577 Delbetænkning om gennemførelse af direktivpakken

2022

1578 Betænkning om modernisering og revision af reglerne om gældssanering, herunder implementering af rekonstruktions- og insolvensdirektivet
1579 Betænkning om revision af reglerne om rekonstruktion, herunder implementering af rekonstruktions- og insolvensdirektivet
1580 Betænkning om revision af auktionslederloven og lov om pantelånervirksomhed

Betænkning om strafudmåling

afgivet af Udvalget til afdækning af forholdet mellem strafniveauer og straffe-rammer

Bind I

Betænkning nr. 1581

København 2023

Betænkning om strafudmåling
Betænkning nr. 1581

Publikationen kan bestilles
via Justitsministeriets hjemmeside (www.justitsministeriet.dk)

eller hos

Stibo Complete
Vandtårnsvej 83A
2860 Søborg
Telefon: 43 22 73 00
kundeservice@stibocomplete.com
www.boghandel.stibocomplete.com

ISBN: 978-87-94425-02-5
ISBN: 978-87-94425-03-2 (e-udgave)

Tryk: Stibo Complete

Pris: Kr. 150,00 pr. bog inkl. moms

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Indledning 23

1. Udvalgets kommissorium 23
2. Udvalgets sammensætning 25
3. Generelt om strafferammer og strafudmåling 26
4. Udvalgets arbejde og metode 27
5. Udvalgets overordnede konklusioner 29
5.1 Udvalgets overordnede konklusioner vedrørende strafniveauet for forskellige kriminalitetsformer 29
5.2 Udvalgets overordnede konklusioner vedrørende effekten af lovgivers anvisninger om strafniveauet i praksis 31
6. Resumé af betænkningen 33
6.1 Overordnet om strafudmåling 34
6.2 Terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet 36
6.2.1 Straffelovens § 114 om terrorisme 37
6.2.2 Straffelovens § 114 b om terrorfinansiering 38
6.2.3 Straffelovens § 114 c om hvrevning til terrorisme mv. 38
6.2.4 Straffelovens § 114 d om oplæring til terrorisme mv. 38
6.2.5 Straffelovens § 114 e om øvrig fremme af terrorvirksomhed 39
6.2.6 Straffelovens § 114 j om indrejse- og opholdsforbud 39
6.2.7 Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet 39
6.3 Forbrydelser mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, og forbrydelser mod vidner 40
6.3.1 Straffelovens § 119 om bl.a. vold og trusler mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, og § 119 b om angreb med genstande mod de nævnte personer 40
6.3.1.1. *Straffelovens § 119, stk. 1, ved vold, og overtrædelser af § 119 b* 40
6.3.1.2. *Straffelovens § 119, stk. 1, ved trussel om vold* 42
6.3.1.3. *Straffelovens § 119, stk. 4* 44
6.3.2 Straffelovens § 119 a om fredskrænkelse ved kontakt, forfølgelse eller anden chikane mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv 44
6.3.3 Straffelovens § 121 om hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltalte mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv 45
6.3.4 Straffelovens § 123 om forbrydelser mod vidner 46
6.4 Grov narkotikakriminalitet 46

6.4.1 Hash ... 47
6.4.2 Heroin ... 48
6.4.3 Kokain ... 48
6.4.4 Amfetamin ... 48
6.4.5 Øvrige stoffer ... 49
6.4.6 Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for grov narkotikakriminalitet ... 49
6.5 Grov våbenkriminalitet ... 49
6.5.1 Ulovlig besiddelse mv. af skydevåben efter straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 1 ... 50
6.5.2 Ulovlig besiddelse mv. af andre våben og eksplosivstoffer efter straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 2 ... 52
6.5.3 Straffelovens § 192 a, stk. 2, om øvrige overtrædelser af våbenloven under særligt skærpende omstændigheder ... 53
6.5.4 Straffelovens § 192 a, stk. 1, jf. § 81 a ... 53
6.5.5 Straffelovens § 192 a, stk. 1, jf. § 81 b ... 54
6.5.6 Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for grov våbenkriminalitet ... 54
6.6 Seksualforbrydelser og incest ... 54
6.6.1 Straffelovens § 216 om voldtægt ... 55
6.6.1.1. *Overtrædelse af straffelovens § 216 ved samleje* ... 57
(a) Tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold ... 57
(b) Samleje skaffet ved anden ulovlig tvang ... 60
(c) Samleje skaffet med en person i en hjælpeløs tilstand eller situation ... 60
(d) Nykriminaliseringen i straffelovens § 216, stk. 1 ... 61
(e) Straffelovens § 216, stk. 1, 2. pkt. (tidligere § 221) ... 62
(f) Straffelovens § 216, stk. 2 ... 63
(g) Straffelovens § 216, stk. 3 ... 63
6.6.1.2. *Overtrædelse af straffelovens § 216, jf. § 225, ved andet seksuelt forhold end samleje* ... 64
(a) Tiltvingelse af andet seksuelt forhold ved vold eller trussel om vold ... 64
(b) Andet seksuelt forhold skaffet ved anden ulovlig tvang ... 66
(c) Andet seksuelt forhold skaffet med en person i en hjælpeløs tilstand eller situation ... 66
(d) nykriminaliseringen i straffelovens § 216, stk. 1, jf. § 225 ... 66
(e) Straffelovens § 216, stk. 1, 2. pkt. (tidligere § 221), jf. § 225 ... 67
(f) Straffelovens § 216, stk. 2, jf. § 225 ... 67
(g) Straffelovens § 216, stk. 3, jf. § 225 ... 68
6.6.1.3. *Samlet konklusion vedrørende straffelovens § 216* ... 68
6.6.2 Straffelovens § 218 om udnyttelse af sindssygdom eller mental retardering ... 69
6.6.3 Straffelovens § 219 om en ansats samleje med en person optaget i institution ... 70

6.6.4 Straffelovens § 220 om misbrug af afhængighedsforhold ... 70
6.6.5 Straffelovens § 222 om samleje med et barn under 15 år ... 71
6.6.5.1. *Straffelovens § 222 om samleje med et barn under 15 år* ... 71
6.6.5.2. *Straffelovens § 222, jf. § 225, om andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 15 år* ... 73
6.6.6 Straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse ... 75
6.6.7 Straffelovens § 233 om rufferi ... 77
6.6.8 Straffelovens § 235 om besiddelse og udbredelse af seksuelt materiale af personer under 18 år ... 78
6.6.9 Straffelovens § 210 om incest ... 79
6.6.10 Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for seksualforbrydelser og incest ... 81
6.7 Forbrydelser mod liv og legeme ... 81
6.7.1 Straffelovens § 237 om manddrab ... 81
6.7.2 Straffelovens §§ 244-246 om vold ... 83
6.7.2.1. *Straffelovens § 244 om simpel vold* ... 85
6.7.2.2. *Straffelovens § 245 om kvalificeret vold* ... 88
6.7.2.3. *Straffelovens § 246 om særlig grov vold* ... 92
6.7.2.4. *Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for vold* ... 93
6.7.3 Straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab, § 249 om uagtsom legemsbeskadigelse, § 252 om forsætlig fareforvoldelse og § 253, stk. 2, om flugtbilisme ... 97
6.8 Uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold mv. ... 99
6.8.1 Straffelovens § 264 d, stk. 1, om uberettiget videregivelse ... 99
6.8.2 Straffelovens § 264 d, stk. 2, om uberettiget videregivelse under særligt skærpende omstændigheder ... 101
6.9 Formueforbrydelser ... 101
6.9.1 Straffelovens § 276 om tyveri ... 102
6.9.2 Straffelovens § 276 a om indbrudstyveri ... 103
6.9.3 Straffelovens § 277 om ulovlig omgang med hittegods ... 104
6.9.4 Straffelovens § 278 om underslæb ... 105
6.9.5 Straffelovens § 279 om bedrageri ... 106
6.9.6 Straffelovens § 279 a om databedrageri ... 107
6.9.7 Straffelovens § 280 om mandatsvig ... 108
6.9.8 Straffelovens § 281 om afpresning ... 109
6.9.9 Straffelovens § 282 om åger ... 110
6.9.10 Straffelovens § 283 om skyldnersvig ... 111
6.9.11 Samlet konklusion vedrørende overtrædelse af straffelovens §§ 276-283 ... 112
6.9.12 Straffelovens § 288 om røveri ... 113

6.9.13 Straffelovens § 289 om særligt grove overtrædelser af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen mv. ... 116
6.9.14 Straffelovens § 289 a om socialbedrageri mv. ... 118
6.9.15 Straffelovens § 290 om hæleri ... 119
6.9.16 Straffelovens § 290 a om hvidvask ... 120
6.9.17 Straffelovens § 291 om hærværk ... 121
6.9.18 Straffelovens § 293 om brugstyveri ... 123
6.9.19 Straffelovens § 293 a om brugstyveri af motorkøretøj ... 124

Kapitel 2. Overordnet om straffastsættelse i dansk strafferet samt tidligere overvejelser om strafferammer, strafniveauer og samspillet mellem lovgiver og domstole ... 127

1. Om straffastsættelse i dansk strafferet ... 127
1.1 Overordnet om strafferammer og straffastsættelse ... 127
1.2 Særligt om betinget dom og om anvendelse af samfundstjeneste ... 134
1.2.1 Betinget dom ... 134
1.2.2 Samfundstjeneste ... 139
1.3 Særlige strafskærpelsesbestemmelser ... 140
1.3.1 Straffelovens § 81 a ... 140
1.3.2 Straffelovens § 81 b ... 142
1.3.3 Straffelovens § 81 c ... 144
2. Tidligere overvejelser om strafferammer, strafniveauer og samspillet mellem lovgiver og domstole ... 146
2.1 Betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer ... 146
2.1.1 Argumenter for ændring af strafferammer i nyere lovgivning ... 147
2.1.2 Strafniveauet for forskellige typer af forbrydelser ... 148
2.1.3 Strafferammers minimum og maksimum ... 148
2.1.4 Normal- og sidestrafferammer ... 149
2.1.5 Straffastsættelsen ... 150
2.1.6 Betænkningens bind II (Speciel del) ... 151
2.2 Betænkning nr. 1531/2012 om strafudmåling – samspillet mellem lovgiver og domstole ... 151

Kapitel 3. Terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet ... 155

1. Indledning ... 155
2. Straffelovens § 114 om terrorisme ... 156
2.1 Lovgivning og forarbejder ... 156

2.2 Praksis 159
2.2.1 Praksis vedrørende straffelovens § 114, stk. 1 159
2.2.2 Praksis vedrørende straffelovens § 114, stk. 2 163
2.2.3 Praksis vedrørende straffelovens § 114, stk. 3 163
3. Straffelovens § 114 a om handlinger, der efter Europarådets konvention om forebyggelse af terrorisme skal anses som terrorisme, og som ikke er omfattet af § 114 163
3.1 Lovgivning og forarbejder 163
3.2 Praksis 166
4. Straffelovens § 114 b om terrorfinansiering 166
4.1 Lovgivning og forarbejder 166
4.2 Praksis 167
5. Straffelovens § 114 c om hvervning til terrorisme mv. 169
5.1 Lovgivning og forarbejder 169
5.2 Praksis 172
5.2.1 Praksis vedrørende straffelovens § 114 c, stk. 1 og 2 172
5.2.2 Praksis vedrørende straffelovens § 114 c, stk. 3 172
6. Straffelovens § 114 d om oplæring til terrorisme mv. 173
6.1 Lovgivning og forarbejder 173
6.2 Praksis 175
6.2.1 Praksis vedrørende straffelovens § 114 d, stk. 1 og 2 175
6.2.2 Praksis vedrørende straffelovens § 114 d, stk. 3 175
7. Straffelovens § 114 e om øvrig fremme af terrorvirksomhed 176
7.1 Lovgivning og forarbejder 176
7.2 Praksis 178
8. Straffelovens § 114 f om støtte til korps mv., der har til hensigt ved magtanvendelse at øve indflydelse på offentlige anliggender eller fremkalde forstyrrelse af samfundsordenen 181
8.1 Lovgivning og forarbejder 181
8.2 Praksis 182
9. Straffelovens § 114 g om deltagelse i ulovlig militær organisation eller gruppe 182
9.1 Lovgivning og forarbejder 182
9.2 Praksis 183
10. Straffelovens § 114 h om handlinger i strid med lovgivningen om ikke spredning af masseødelæggelsesvåben mv. 183
10.1 Lovgivning og forarbejder 183
10.2 Praksis 184
11. Straffelovens § 114 i om modtagelse af økonomisk støtte fra en terrororganisation 184

11.1 Lovgivning og forarbejder ... 184
11.2 Praksis ... 185
12. Straffelovens § 114 j om indrejse- og opholdsforbud ... 185
12.1 Lovgivning og forarbejder ... 185
12.2 Praksis ... 188
13. Konklusion ... 189
13.1 Straffelovens § 114 om terrorisme ... 189
13.2 Straffelovens § 114 a om handlinger, der efter Europarådets konvention om forebyggelse af terrorisme skal anses som terrorisme, og som ikke er omfattet af § 114 ... 190
13.3 Straffelovens § 114 b om terrorfinansiering ... 191
13.4 Straffelovens § 114 c om hvervning til terrorisme mv. ... 191
13.5 Straffelovens § 114 d om oplæring til terrorisme mv. ... 191
13.6 Straffelovens § 114 e om øvrig fremme af terrorvirksomhed ... 191
13.7 Straffelovens §§ 114 f-114 i ... 192
13.8 Straffelovens § 114 j om indrejse- og opholdsforbud ... 192
13.9 Samlet konklusion ... 192

Kapitel 4. Forbrydelser mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, og forbrydelser mod vidner ... 193

1. Indledning ... 193
2. Straffelovens §§ 119-121 om forbrydelser mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv ... 193
2.1 Generelt om den beskyttede personkreds ... 193
2.2 Straffelovens § 119 om bl.a. vold og trusler mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, og straffelovens § 119 b om angreb med genstande mod de nævnte personer ... 194
2.2.1 Lovgivning og forarbejder ... 194
2.2.1.1. *Straffelovens § 119* ... 194
2.2.1.2. *Straffelovens § 119 b* ... 205
2.2.2 Praksis ... 209
2.2.2.1. *Straffelovens § 119, stk. 1* ... 209
(a) Domme vedrørende vold ... 210
(b) Domme vedrørende trusler om vold ... 219
2.2.2.2. *Straffelovens § 119, stk. 2* ... 227
2.2.2.3. *Straffelovens § 119, stk. 4* ... 228
2.2.2.4. *Straffelovens § 119 b* ... 228
2.2.3 Konklusion ... 231

2.2.3.1. *Vold omfattet af henholdsvis straffelovens § 119, stk. 1, og § 119 b* 231
(a) Generelt 231
(b) Sammenligning med strafniveauet for overtrædelse af de almindelige voldsbestemmelser, jf. straffelovens §§ 244 og 245 233
(c) Effekten af straffelovens § 119, stk. 1, 2. pkt., indsat ved lov nr. 1728 af 27. december 2016 235
(d) Effekten af straffelovens § 119 b indsat ved lov nr. 1832 af 8. december 2020 237
2.2.3.2. *Trusler om vold omfattet af straffelovens § 119, stk. 1* 239
2.2.3.3. *Straffelovens § 119, stk. 4* 241
2.3 Straffelovens § 119 a om fredskrænkelse ved kontakt, forfølgelse eller anden chikane mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv 242
2.3.1 Lovgivning og forarbejder 242
2.3.2 Praksis 245
2.3.3 Konklusion 247
2.4 Straffelovens § 120 om vold og trusler mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, i forbindelse med opløb 248
2.4.1 Lovgivning og forarbejder 248
2.4.2 Praksis 249
2.5 Straffelovens § 121 om hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltalte mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv 249
2.5.1 Lovgivning og forarbejder 249
2.5.2 Praksis 249
2.5.3 Konklusion 250
3. Straffelovens § 123 om forbrydelser mod vidner 250
3.1 Lovgivning og forarbejder 250
3.2 Praksis 253
3.3 Konklusion 256

Kapitel 5. Grov narkokriminalitet 258

1. Lovgivning og forarbejder 258
2. Praksis 261
2.1 Generelt om subsumption og straffastsættelse 261
2.2 Hash 262
2.3 Khat 267
2.4 Heroin 268
2.5 Kokain 272
2.6 Amfetamin 279

2.7 Ecstasy ... 290
3. Konklusion ... 292
3.1 Hash ... 292
3.2 Heroin ... 293
3.3 Kokain ... 294
3.4 Amfetamin ... 294
3.5 Øvrige stoffer ... 295
3.6 Samlet konklusion ... 295

Kapitel 6. Grov våbenkriminalitet ... 296

1. Lovgivning og forarbejder ... 296
2. Praksis ... 320
2.1 Straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 1 ... 320
2.1.1 Ikke-offentligt tilgængeligt sted ... 320
2.1.1.1. *Uden ammunition* ... 320
2.1.1.2. *Med ammunition* ... 320
2.1.2 Offentligt tilgængeligt sted ... 325
2.1.2.1. *Uden ammunition* ... 325
2.1.2.2. *Med ammunition* ... 325
2.1.3 Sager omfattet af en særlig strafskærpelsesbestemmelse ... 329
2.1.3.1. *Straffelovens § 81 a* ... 329
(a) Ikke-offentligt tilgængeligt sted ... 329
(b) Offentligt tilgængeligt sted ... 329
2.1.3.2. *Straffelovens § 81 b* ... 332
(a) Ikke-offentligt tilgængeligt sted ... 332
(b) Offentligt tilgængeligt sted ... 332
2.2 Straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 2 ... 333
2.2.1 Efter strafskærpelsen i 2017, men før skærpelsen i 2020 ... 333
2.2.2 Efter strafskærpelsen i 2020 ... 334
2.3 Straffelovens § 192 a, stk. 2 ... 334
3. Konklusion ... 335
3.1 Straffelovens § 192 a, stk. 1 ... 335
3.1.1 Skydevåben (§ 192 a, stk. 1, nr. 1) ... 337
3.1.1.1. *Ikke-offentligt tilgængeligt sted* ... 337
3.1.1.2. *Offentligt tilgængeligt sted* ... 338
3.1.2 Andre våben eller eksplosivstoffer, når våbnet eller eksplosivstofferne på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade (§ 192 a, stk. 1, nr. 2) ... 339

3.2 Straffelovens § 192 a, stk. 2 ... 340
3.3 Straffelovens § 192 a, jf. en af de særlige strafskærpelsesbestemmelser ... 341
3.3.1 Straffelovens § 192 a, jf. § 81 a ... 341
3.3.2 Straffelovens § 192 a, jf. § 81 b ... 342
3.4 Samlet konklusion ... 343

Kapitel 7. Seksualforbrydelser og incest ... 344

1. Indledning ... 344
2. Straffelovens § 216 om voldtægt ... 345
2.1 Lovgivning og forarbejder vedrørende straffelovens § 216 ... 345
2.2 Straffelovens § 225 om andet seksuelt forhold end samleje ... 373
2.3 Praksis vedrørende overtrædelser af straffelovens § 216 ... 377
2.3.1 Straffelovens § 216, stk. 1, 1. pkt., (samleje uden samtykke) ... 377
2.3.1.1. *Tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold (tidligere § 216, stk. 1, nr. 1) og forsøg herpå* ... 378
(a) Efter lovændringen i 2013, men før lovændringen i 2016 ... 378
(b) Efter lovændringen i 2016, men før lovændringen i 2021 ... 382
(c) Efter lovændringen i 2021 ... 393
2.3.1.2. *Samleje skaffet ved anvendelse af anden ulovlig tvang eller med en person, der befinder sig i en hjælpeløs tilstand eller situation (tidligere § 216, stk. 1, nr. 2)* ... 395
(a) Anvendelse af anden ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260 ... 395
(b) Udnyttelse af forurettedes hjælpeløse tilstand ... 396
(c) Udnyttelse af forurettedes situation (overrumpling) ... 401
2.3.1.3. *Nykriminaliseringen i § 216, stk. 1* ... 402
2.3.2 Straffelovens § 216, stk. 1, 2. pkt., om tilsnigelse af samleje (tidligere § 221) ... 404
2.3.3 Straffelovens § 216, stk. 2, 1. pkt. (samleje med et barn under 12 år) ... 406
2.3.4 Straffelovens § 216, stk. 2, 2. pkt. (samleje med et barn under 15 år, hvor gerningspersonen er fyldt 22 år) ... 411
2.3.5 Straffelovens § 216, stk. 3 (voldtægt af særligt farlig karakter og voldtægt begået under andre særligt skærpende omstændigheder) ... 411
2.3.6 Straffelovens § 216, stk. 5 (offer for menneskehandel) ... 414
2.4 Praksis vedrørende overtrædelser af straffelovens § 216, jf. § 225 ... 414
2.4.1 Straffelovens § 216, stk. 1, 1. pkt., jf. § 225 (andet seksuelt forhold uden samtykke) ... 414
2.4.1.1. *Tiltvingelse af andet seksuelt forhold ved vold eller trussel om vold (tidligere § 216, stk. 1, nr. 1, jf. § 225)* ... 414
2.4.1.2. *Andet seksuelt forhold skaffet ved anden ulovlig tvang, eller med en per-*

son, der befinder sig i en hjælpeløs tilstand eller situation (tidligere § 216, stk. 1, nr. 2, jf. § 225) ... 418
(a) Anvendelse af anden ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260 ... 418
(b) Udnyttelse af forurettedes hjælpeløse tilstand ... 419
(c) Udnyttelse af forurettedes situation (overrumpling) ... 424
2.4.1.3. *Nykriminaliseringen i § 216, stk. 1, jf. § 225* ... 425
2.4.2 Straffelovens § 216, stk. 1, 2. pkt., jf. § 225, tilsnigelse af andet seksuelt forhold end samleje (tidligere § 221) ... 425
2.4.3 Straffelovens § 216, stk. 2, 1. pkt., jf. § 225 (andet seksuelt forhold med et barn under 12 år) ... 426
2.4.4 Straffelovens § 216, stk. 2, 2. pkt., jf. § 225 (andet seksuelt forhold med et barn under 15 år, hvor gerningspersonen er fyldt 22 år) ... 431
2.4.5 Straffelovens § 216, stk. 3, jf. § 225 (forhold af særligt farlig karakter og forhold begået under andre særligt skærpende omstændigheder) ... 431
2.4.6 Straffelovens § 216, stk. 5, jf. § 225 (offer for menneskehandel) ... 431
2.5 Konklusion ... 431
2.5.1 Overtrædelse af straffelovens § 216 ved samleje ... 431
2.5.1.1. *Delkonklusion vedrørende tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold (tidligere § 216, stk. 1, nr. 1)* ... 431
(a) Om bestemmelsen ... 431
(b) Tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold efter lovændringen i 2016, men før lovændringen i 2021 ... 432
(c) Tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold efter lovændringen i 2021 ... 436
2.5.1.2. *Delkonklusion vedrørende samleje skaffet ved anden ulovlig tvang eller med en person, der befinder sig i en hjælpeløs tilstand eller situation (tidligere straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2)* ... 436
(a) Anvendelse af anden ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260 ... 436
(b) Udnyttelse af forurettedes hjælpeløse tilstand ... 438
(c) Udnyttelse af forurettedes situation (overrumpling) ... 440
2.5.1.3. *Delkonklusion vedrørende nykriminaliseringen i § 216, stk. 1* ... 441
2.5.1.4. *Delkonklusion vedrørende straffelovens § 216, stk. 1, 2. pkt. (tidligere § 221)* ... 444
2.5.1.5. *Delkonklusion vedrørende straffelovens § 216, stk. 2, 1. pkt. (samleje med et barn under 12 år)* ... 445
2.5.1.6. *Delkonklusion vedrørende straffelovens § 216, stk. 2, 2. pkt. (samleje med et barn under 15 år, hvor gerningspersonen er fyldt 22 år)* ... 446
2.5.1.7. *Delkonklusion vedrørende straffelovens § 216, stk. 3 (voldtægt af sær-*

ligt farlig karakter og voldtægt begået under andre særligt skærpende omstændigheder) 447
2.5.2 Overtrædelse af straffelovens § 216, jf. § 225, ved andet seksuelt forhold end samleje 449
2.5.2.1. *Delkonklusion vedrørende tiltvingelse af andet seksuelt forhold end samleje ved vold eller trussel om vold (tidligere § 216, stk. 1, nr. 1, jf. § 225)* 449
(a) Om bestemmelsen 449
(b) Strafniveauet for tiltvingelse af andet seksuelt forhold end samleje ved vold eller trussel om vold 450
2.5.2.2. *Delkonklusion vedrørende andet seksuelt forhold end samleje skaffet ved anden ulovlig tvang eller med en person i en hjælpeløs tilstand eller situation (tidligere straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2, jf. § 225)* 452
(a) Anvendelse af anden ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260 452
(b) Udnyttelse af forurettedes hjælpeløse tilstand 452
(c) Udnyttelse af forurettedes situation (overrumpling) 453
2.5.2.3. *Delkonklusion vedrørende nykriminaliseringen i § 216, stk. 1, jf. § 225* 454
2.5.2.4. *Delkonklusion vedrørende straffelovens § 216, stk. 1, 2. pkt., jf. § 225 om tilsnigelse af andet seksuelt forhold (tidligere § 221, jf. § 225)* 456
2.5.2.5. *Delkonklusion vedrørende straffelovens § 216, stk. 2, 1. pkt., jf. § 225 (andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 12 år)* 456
2.5.2.6. *Delkonklusion vedrørende straffelovens § 216, stk. 2, 2. pkt., jf. § 225 (andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 15 år, hvor gerningspersonen er fyldt 22 år)* 457
2.5.2.7. *Delkonklusion vedrørende straffelovens § 216, stk. 3, jf. § 225 (andet seksuelt forhold af særligt farlig karakter eller begået under andre særligtskærpende omstændigheder)* 457
2.5.3 Samlet konklusion vedrørende straffelovens § 216 458
3. Straffelovens § 218 om udnyttelse af sindssygdom eller mental retardering 458
3.1 Lovgivning og forarbejder 458
3.2 Praksis 461
3.2.1 Praksis vedrørende overtrædelser af § 218 461
3.2.2 Praksis vedrørende overtrædelser af § 218, jf. § 225 462
3.3 Konklusion 463
3.3.1 Straffelovens § 218 463
3.3.2 Straffelovens § 218, jf. § 225 464
4. Straffelovens § 219 om en ansats samleje med person optaget i institution 464
4.1 Lovgivning og forarbejder 464

4.2 Praksis 467
4.3 Konklusion 469
5. Straffelovens § 220 om misbrug af afhængighedsforhold 470
5.1 Lovgivning og forarbejder 470
5.2 Praksis 474
5.3 Konklusion 475
6. Straffelovens § 222 om samleje med et barn under 15 år 476
6.1 Lovgivning og forarbejder 476
6.2 Praksis 488
6.2.1 Praksis vedrørende overtrædelser af straffelovens § 222 488
6.2.2 Praksis vedrørende overtrædelser af straffelovens § 222, jf. § 225 492
6.3 Konklusion 495
6.3.1 Overtrædelse af straffelovens § 222 ved samleje 495
6.3.2 Overtrædelse af straffelovens § 222, jf. § 225 ved andet seksuelt forhold 497
7. Straffelovens § 223 om samleje med stedbarn, plejebarn, elev mv. under 18 år 499
7.1 Lovgivning og forarbejder 499
7.2 Praksis 500
7.3 Konklusion 502
8. Straffelovens § 224 om medvirken til prostitution af person under 18 år mv. 503
8.1 Lovgivning og forarbejder 503
8.2 Praksis 507
8.2.1 Praksis vedrørende overtrædelse af § 224 507
8.2.2 Praksis vedrørende overtrædelse af § 224, jf. § 225 507
8.3 Konklusion 508
9. Straffelovens § 226 om optagelse af seksuelt materiale af en person under 18 år 508
9.1 Lovgivning og forarbejder 508
9.2 Praksis 514
9.3 Konklusion 515
10. Straffelovens § 227 om medvirken til, at en person under 18 år deltager i en forestilling med seksuel optræden 516
10.1 Lovgivning og forarbejder 516
10.2 Praksis 518
10.3 Konklusion 519
11. Straffelovens § 228 om uagtsomhed i forhold til forurettedes tilstand eller alder 520
11.1 Lovgivning og forarbejder 520
11.2 Praksis 527
11.3 Konklusion 528

12. Straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse 528
12.1 Lovgivning og forarbejder 528
12.2 Praksis 532
12.2.1 Praksis vedrørende blotteri og lignende 534
12.2.2 Praksis vedrørende befølinger og kys mv. 535
12.2.3 Praksis vedrørende andre former for blufærdighedskrænkelse 541
12.3 Konklusion 550
13. Straffelovens § 233 om rufferi 553
13.1 Lovgivning og forarbejder 553
13.2 Praksis 562
13.3 Konklusion 565
14. Straffelovens § 235 om besiddelse og udbredelse af seksuelt materiale af personer under 18 år 566
14.1 Lovgivning og forarbejder 566
14.2 Praksis 575
14.3 Konklusion 583
15. Straffelovens § 210 om incest 584
15.1 Lovgivning og forarbejder 584
15.2 Praksis 587
15.3 Konklusion 589
16. Afsluttende bemærkninger 591

Kapitel 8. Forbrydelser mod liv og legeme 593

1. Indledning 593
1.1 Generelt om straffelovens kapitel 25 593
1.2 Afgrænsning af undersøgelsen 595
2. Manddrab 596
2.1 Lovgivning og forarbejder 596
2.2 Praksis 597
2.3 Konklusion 601
3. Vold 604
3.1 Lovgivning og forarbejder 604
3.1.1 Om gerningsindhold og afgrænsning mellem voldsbestemmelserne 604
3.1.1.1. *Straffelovens § 244* 605
3.1.1.2. *Straffelovens § 245* 605
3.1.1.3. *Straffelovens § 246* 606
3.1.2 Om strafferammer og lovgivers anvisninger vedrørende strafudmåling ved overtrædelse af voldsbestemmelserne 607

3.1.3 Særlige strafudmålingsbestemmelser for legemsangreb ... 615
3.2 Praksis og delkonklusioner ... 617
3.2.1 Generelle bemærkninger ... 617
3.2.2 Praksis vedrørende straffelovens § 244 om simpel vold ... 619
3.2.2.1. *Straffelovens § 244, stk. 1, om simpel vold* ... 619
(a) Gadevold ... 620
(b) Familievold (partnervold) ... 621
(c) Vold mod børn i nære relationer ... 624
(d) Tilfældig konfliktvold ... 630
(e) Restaurationsvold ... 640
(f) Andre typer voldssager ... 647
3.2.2.2. *Straffelovens § 244, stk. 2, om simpel vold begået gentagne gange over en periode af en person i eller nært knyttet til den forurettedes husstand* ... 653
3.2.3 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 244 om simpel vold ... 655
3.2.3.1. *Straffelovens § 244, stk. 1* ... 656
(a) Gadevold ... 656
(b) Familievold (partnervold) ... 656
(c) Vold mod børn i nære relationer ... 657
(d) Tilfældig konfliktvold ... 658
(e) Restaurationsvold ... 662
(f) Andre typer voldssager ... 663
3.2.3.2. *Straffelovens § 244, stk. 2* ... 665
3.2.4 Praksis vedrørende straffelovens § 245 om kvalificeret vold ... 666
3.2.4.1. *Straffelovens § 245, stk. 1* ... 666
(a) Vold ved anvendelse af kniv ... 666
(b) Vold ved slag eller kast med flasker og glas mv. ... 673
(c) Vold ved anvendelse af andre typer redskaber ... 679
(d) Vold uden anvendelse af redskaber (spark, tramp, skaller, kvælergreb mv.) ... 691
(e) Mishandling ... 695
3.2.4.2. *Straffelovens § 245, stk. 2* ... 697
3.2.5 *Delkonklusion vedrørende straffelovens § 245 om kvalificeret vold* ... 697
(a) Vold ved anvendelse af kniv ... 698
(b) Vold ved slag eller kast med flasker og glas mv. ... 701
(c) Vold ved anvendelse af andre typer redskaber ... 703
(d) Vold uden anvendelse af redskaber (spark, tramp, skaller, kvælergreb mv.) ... 706
(e) Mishandling ... 708

3.2.6 Praksis vedrørende straffelovens § 246 om særlig grov vold ... 709
3.2.7 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 246 om særlig grov vold ... 713
3.3 Konklusion ... 715
3.3.1 Straffelovens § 244 om simpel vold ... 716
3.3.1.1. *Overordnede bemærkninger vedrørende strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 244* ... 718
3.3.2 Straffelovens § 245 om kvalificeret vold ... 719
3.3.2.1. *Overordnede bemærkninger vedrørende strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 245* ... 722
3.3.3 Straffelovens § 246 om særlig grov vold ... 723
3.3.4 Samlet konklusion vedrørende §§ 244-246 ... 725
4. Uagtsomt manddrab, uagtsom legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse mv. ... 728
4.1 Straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab ... 728
4.1.1 Lovgivning og forarbejder ... 728
4.1.2 Praksis ... 738
4.1.2.1. *Straffelovens § 241, 1. pkt.* ... 738
4.1.2.2. *Straffelovens § 241, 2. pkt.* ... 740
4.2 Straffelovens § 249 om uagtsom legemsbeskadigelse ... 743
4.2.1 Lovgivning og forarbejder ... 743
4.2.2 Praksis ... 750
4.2.2.1. *Straffelovens § 249, 1. pkt.* ... 750
4.2.2.2. *Straffelovens § 249, 2. pkt.* ... 751
4.3 Straffelovens § 252 om forsætlig fareforvoldelse ... 755
4.3.1 Lovgivning og forarbejder ... 755
4.3.2 Praksis ... 759
4.3.2.1. *Straffelovens § 252, stk. 1* ... 759
4.3.2.2. *Straffelovens § 252, stk. 2 og 3* ... 771
4.4 Straffelovens § 253 om bl.a. flugtbilisme ... 771
4.4.1 Lovgivning og forarbejder ... 771
4.4.2 Praksis ... 774
4.4.2.1. *Straffelovens § 253, stk. 1* ... 774
4.4.2.2. *Straffelovens § 253, stk. 2* ... 774
4.5 Konklusion ... 776
5. Afsluttende bemærkninger ... 779

Kapitel 9. Uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold mv. ... 780

1. Lovgivning og forarbejder ... 780

2. Praksis **794**
2.1 Praksis vedrørende overtrædelser af straffelovens § 264 d, stk. 1 795
2.1.1 Sager, hvor forholdet er begået før strafskærpelserne i 2018 og 2019 795
2.1.2 Sager, hvor forholdet er begået efter strafskærpelserne i 2018 og 2019 801
2.1.3 Sager om overtrædelser begået af redaktører og journalister ved massemedier .. 802
2.2 Praksis vedrørende overtrædelser af straffelovens § 264 d, stk. 2 803
3. Konklusion **804**
3.1 Straffelovens § 264 d, stk. 1, om uberettiget videregivelse 805
3.2 Straffelovens § 264 d, stk. 2, om uberettiget videregivelse under særligt skærpende omstændigheder 808

Kapitel 10. Formueforbrydelser **811**

1. Indledning **811**
2. Straffelovens §§ 276-287 ..... **813**
2.1 Lovgivning og forarbejder vedrørende §§ 276-283 813
2.1.1 Straffelovens § 276 om tyveri 813
2.1.2 Straffelovens § 276 a om indbrudstyveri 814
2.1.3 Straffelovens § 277 om ulovlig omgang med hittegods 815
2.1.4 Straffelovens § 278 om underslæb 816
2.1.5 Straffelovens § 279 om bedrageri 817
2.1.6 Straffelovens § 279 a om databedrageri 818
2.1.7 Straffelovens § 280 om mandatsvig 820
2.1.8 Straffelovens § 281 om afpresning 821
2.1.9 Straffelovens § 282 om åger 823
2.1.10 Straffelovens § 283 om skyldnersvig 825
2.1.11 Straffelovens §§ 285-287 826
2.2 Praksis og delkonklusioner 851
2.2.1 Praksis vedrørende straffelovens § 276 851
2.2.1.1. *Praksis vedrørende straffelovens § 276, jf. § 287* 851
2.2.1.2. *Praksis vedrørende straffelovens § 276, jf. § 285, stk. 1* 853
(a) Butikstyveri 854
(b) Indbrudstyveri 855
(c) Øvrige tyverier 859
2.2.1.3. *Praksis vedrørende straffelovens § 276, jf. § 286, stk. 1* 861
(a) Butikstyveri 861
(b) Indbrudstyveri 862
(c) Øvrige tyverier 869
2.2.2 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 276 872

2.2.2.1. *Forhold henført under § 276, jf. § 287* 872
2.2.2.2. *Forhold henført under § 276, jf. § 285, stk. 1* 873
(a) Butikstyveri 873
(b) Indbrudstyveri 873
(c) Øvrige tyverier 875
2.2.2.3. *Forhold henført under § 276, jf. § 286, stk. 1* 876
(a) Butikstyveri 876
(b) Indbrudstyveri 877
(c) Øvrige tyverier 879
2.2.3 Praksis vedrørende straffelovens § 276 a 880
2.2.3.1. *Praksis vedrørende straffelovens § 276 a, jf. § 287* 880
2.2.3.2. *Praksis vedrørende § 276 a, jf. § 285, stk. 1* 881
2.2.3.3. *Praksis vedrørende straffelovens § 276 a, jf. § 286, stk. 1* 882
2.2.4 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 276 a 883
2.2.4.1. *Forhold henført under § 276 a, jf. § 287* 884
2.2.4.2. *Forhold henført under § 276 a, jf. § 285, stk. 1* 884
2.2.4.3. *Forhold henført under § 276 a, jf. § 286, stk. 1* 885
2.2.5 Praksis vedrørende straffelovens § 277 886
2.2.5.1. *Praksis vedrørende § 277, jf. § 287* 886
2.2.5.2. *Praksis vedrørende § 277, jf. § 285, stk. 2* 886
2.2.6 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 277 887
2.2.6.1. *Forhold henført under § 277, jf. § 287* 887
2.2.6.2. *Forhold henført under§ 277, jf. § 285, stk. 2* 887
2.2.7 Praksis vedrørende straffelovens § 278 888
2.2.7.1. *Praksis vedrørende straffelovens § 278, jf. § 287* 888
2.2.7.2. *Praksis vedrørende straffelovens § 278, jf. § 285, stk. 1* 888
2.2.7.3. *Praksis vedrørende straffelovens § 278, jf. § 286, stk. 2* 891
2.2.8 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 278 895
2.2.8.1. *Forhold henført under § 278, jf. § 287* 895
2.2.8.2. *Forhold henført under§ 278, jf. § 285, stk. 1* 896
2.2.8.3. *Forhold henført under § 278, jf. § 286, stk. 2* 897
2.2.9 Praksis vedrørende straffelovens § 279 898
2.2.9.1. *Praksis vedrørende straffelovens § 279, jf. § 287* 898
2.2.9.2. *Praksis vedrørende straffelovens § 279, jf. § 285, stk. 1* 898
2.2.9.3. *Praksis vedrørende straffelovens § 279, jf. § 286, stk. 2* 903
2.2.10 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 279 910
2.2.10.1. *Forhold henført under § 279, jf. § 287* 911
2.2.10.2. *Forhold henført under § 279, jf. § 285, stk. 1* 911

2.2.10.3. *Forhold henført under § 279, jf. § 286, stk. 2* 913
2.2.11 Praksis vedrørende straffelovens § 279 a 914
2.2.11.1. *Praksis vedrørende straffelovens § 279 a, jf. § 287* 914
2.2.11.2. *Praksis vedrørende straffelovens § 279 a, jf. § 285, stk. 1* 914
2.2.11.3. *Praksis vedrørende straffelovens § 279 a, jf. § 286, stk. 2* 917
2.2.12 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 279 a 925
2.2.12.1. *Forhold henført under § 279 a, jf. § 287* 926
2.2.12.2. *Forhold henført under § 279 a, jf. § 285, stk. 1* 926
2.2.12.3. *Forhold henført under § 279 a, jf. § 286, stk. 2* 926
2.2.13 Praksis vedrørende straffelovens § 280 929
2.2.13.1. *Praksis vedrørende straffelovens § 280, jf. § 287* 929
2.2.13.2. *Praksis vedrørende straffelovens § 280, jf. § 285, stk. 1* 929
2.2.13.3. *Praksis vedrørende straffelovens § 280, jf. § 286, stk. 2* 931
2.2.14 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 280 936
2.2.14.1. *Forhold henført under § 280, jf. § 287* 936
2.2.14.2. *Forhold henført under § 280, jf. § 285, stk. 1* 936
2.2.14.3. *Forhold henført under § 280, jf. § 286, stk. 2* 937
2.2.15 Praksis vedrørende straffelovens § 281 938
2.2.15.1. *Praksis vedrørende straffelovens § 281, jf. § 287* 938
2.2.15.2. *Praksis vedrørende straffelovens § 281, jf. § 285, stk. 1* 938
2.2.15.3. *Praksis vedrørende straffelovens § 281, jf. § 286, stk. 1* 945
2.2.16 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 281 948
2.2.16.1. *Forhold henført under § 281, jf. § 287* 948
2.2.16.2. *Forhold henført under § 281, jf. § 285, stk. 1* 948
2.2.16.3. *Forhold henført under § 281, jf. § 286, stk. 1* 950
2.2.17 Praksis vedrørende straffelovens § 282 952
2.2.17.1. *Praksis vedrørende straffelovens § 282, jf. § 287* 952
2.2.17.2. *Praksis vedrørende straffelovens § 282, jf. § 285, stk. 1* 953
2.2.17.3. *Praksis vedrørende straffelovens § 282, jf. § 286, stk. 1* 954
2.2.18 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 282 956
2.2.18.1. *Forhold henført under § 282, jf. § 287* 956
2.2.18.2. *Forhold henført under § 282, jf. § 285, stk. 1* 956
2.2.18.3. *Forhold henført under § 282, jf. § 286, stk. 1* 957
2.2.19 Praksis vedrørende straffelovens § 283 958
2.2.19.1. *Praksis vedrørende straffelovens § 283, jf. § 287* 958
2.2.19.2. *Praksis vedrørende straffelovens § 283, jf. § 285, stk. 1* 958
2.2.19.3. *Praksis vedrørende straffelovens § 283, jf. § 286, stk. 2* 960
2.2.20 Delkonklusion vedrørende straffelovens § 283 963

2.2.20.1. *Forhold henført under § 283, jf. § 287* 964
2.2.20.2. *Forhold henført under § 283, jf. § 285, stk. 1* 964
2.2.20.3. *Forhold henført under § 283, jf. § 286, stk. 2* 965
2.3 Konklusion 967
3. Straffelovens § 288 om røveri 968
3.1 Lovgivning og forarbejder 968
3.2 Praksis 978
3.2.1 Praksis vedrørende straffelovens § 288, stk. 1, nr. 1 978
3.2.2 Praksis vedrørende straffelovens § 288, stk. 1, nr. 2 990
3.2.3 Praksis vedrørende straffelovens § 288, stk. 1, nr. 3 993
3.2.4 Praksis vedrørende straffelovens § 288, stk. 2 994
3.3 Konklusion 1002
3.3.1 Indledende bemærkninger om strafniveauet 1002
3.3.2 Straffelovens § 288, stk. 1, nr. 1, om røveri ved fratagelse eller aftvingelse af fremmed rørlig ting 1003
3.3.3 Straffelovens § 288, stk. 1, nr. 2, om røveri ved at bringe en stjål ting i sikkerhed 1007
3.3.4 Straffelovens § 288, stk. 2, om røveri af særligt grov beskaffenhed 1009
4. Straffelovens § 289 om særligt grove overtrædelser af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen eller af § 289 a 1014
4.1 Lovgivning og forarbejder 1014
4.2 Praksis 1028
4.3 Konklusion 1038
4.3.1 Straffelovens § 289, stk. 1 1038
4.3.2 Straffelovens § 289, stk. 3, om overtrædelser af § 289, stk. 1, af særlig grov beskaffenhed 1040
5. Straffelovens § 289 a om svig med nationale eller EU-midler 1041
5.1 Lovgivning og forarbejder 1041
5.2 Praksis 1050
5.2.1 Praksis vedrørende straffelovens § 289 a, stk. 1 1050
5.2.2 Praksis vedrørende straffelovens § 289 a, stk. 2 1053
5.2.3 Praksis vedrørende straffelovens § 289 a, stk. 4 1053
5.3 Konklusion 1054
5.3.1 Straffelovens § 289 a, stk. 1 og 2 1054
5.3.2 Straffelovens § 289 a, stk. 4 1056
6. Straffelovens § 290 om hæleri 1056
6.1 Lovgivning og forarbejder 1056
6.2 Praksis 1065

6.2.1 Praksis vedrørende straffelovens § 290, stk. 1 ... 1065
6.2.2 Praksis vedrørende straffelovens § 290, stk. 2 ... 1068
6.3 Konklusion ... 1073
6.3.1 Straffelovens § 290, stk. 1, om hæleri ... 1073
6.3.2 Straffelovens § 290, stk. 2, om hæleri af særligt grov beskaffenhed ... 1074
7. Straffelovens § 290 a om hvidvask ... 1076
7.1 Lovgivning og forarbejder ... 1076
7.2 Praksis ... 1080
7.2.1 Praksis vedrørende straffelovens § 290 a, stk. 1 ... 1080
7.2.2 Praksis vedrørende straffelovens § 290 a, stk. 2 ... 1080
7.3 Konklusion ... 1083
7.3.1 Straffelovens § 290 a, stk. 1, om hvidvask ... 1084
7.3.2 Straffelovens § 290 a, stk. 2, om hvidvask af særligt grov beskaffenhed ... 1084
8. Straffelovens § 291 om hærværk ... 1086
8.1 Lovgivning og forarbejder ... 1086
8.2 Praksis ... 1095
8.2.1 Praksis vedrørende straffelovens § 291, stk. 1 ... 1095
8.2.2 Praksis vedrørende straffelovens § 291, stk. 2 ... 1097
8.2.3 Praksis vedrørende straffelovens § 291, stk. 3 ... 1099
8.2.4 Praksis vedrørende straffelovens § 291, stk. 4 ... 1099
8.3 Konklusion ... 1100
8.3.1 Strafudmåling efter § 291, stk. 1, om hærværk ... 1102
8.3.2 Strafudmåling efter § 291, stk. 2, om hærværk af betydeligt omfang, af mere systematisk eller organiseret karakter eller i gentagelsestilfælde ... 1102
8.3.3 Strafudmåling efter § 291, stk. 3, om groft uagtsomme overtrædelser ... 1103
8.3.4 Strafudmåling efter § 291, stk. 4, om skærpende omstændigheder ... 1103
9. Straffelovens § 293 om brugstyveri ... 1104
9.1 Lovgivning og forarbejder ... 1104
9.2 Praksis ... 1109
9.2.1 Praksis vedrørende straffelovens § 293, stk. 1 ... 1109
9.2.2 Praksis vedrørende straffelovens § 293, stk. 2 ... 1110
9.3 Konklusion ... 1110
10. Straffelovens § 293 a om brugstyveri af motorkøretøj ... 1110
10.1 Lovgivning og forarbejder ... 1110
10.2 Praksis ... 1113
10.3 Konklusion ... 1122
11. Afsluttende bemærkninger ... 1124

Kapitel 1
Indledning

1. Udvalgets kommissorium

På baggrund af aftalen om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023 nedsatte Justitsministeriet den 23. februar 2022 Udvalget til afdækning af forholdet mellem strafniveauer og strafferammer. Udvalgets kommissorium lyder således:

> "**1.** Regeringen og Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti og Nye Borgerlige indgik den 15. december 2020 Aftale om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023.
>
> Det fremgår af aftalen, at aftaleparterne konstaterer en meget stor afstand mellem strafferammer og faktisk idømt straf – selv i sager af meget grov beskaffenhed. Som en del af flerårsaftalen er det derfor besluttet, at der i 2021 skal iværksættes en uafhængig undersøgelse, der skal afdække forholdet mellem strafniveauet for overtrædelse af straffeloven og de gældende strafferammer samt lovgivers anvisninger om strafudmåling.
>
> **2.** Straffelovens strafferammer overlader i vidt omfang et betydeligt skøn til domstolene med hensyn til sanktionsvalg og udmåling af straf.
>
> Strafferammen for en overtrædelse skal som udgangspunkt kunne favne bredt fra f.eks. en enkeltstående overtrædelse begået under formildende omstændigheder til de allermest strafværdige tilfælde henset til bl.a. grovhed og antal forhold. Ofte er der dog ud over en hovedstrafferamme for en forbrydelse også sidestrafferammer, der skal anvendes på en i loven nærmere defineret delmængde af overtrædelserne.
>
> For flere overtrædelser, der pådømmes samtidig, udmåles en samlet straf inden for den strengeste af overtrædelsernes strafferammer, jf. straffelovens § 88.
>
> Den konkrete straffastsættelse sker på baggrund af reglerne i straffelovens kapitel 10. Af § 80 fremgår bl.a., at der ved straffens fastsættelse under hensyntagen til ensartethed i retsanvendelsen skal lægges vægt på lovovertrædelsens grovhed og på oplysninger om gerningsmanden. I §§ 81 og 82 oplistes en række omstændigheder, der kan påvirke straffen i skærpende henholdsvis formildende retning inden for den foreskrevne strafferamme. Der er ikke tale om en udtømmende oplistning. I §§ 81 a-d er der desuden hjemmel til, at straffen i visse tilfælde kan overstige den for overtrædelsen angivne strafferamme, mens straffen i andre tilfælde efter § 83 vil kunne fastsættes under den foreskrevne strafferamme.
>
> De gældende regler i straffelovens §§ 80-81 og 82-84 blev affattet ved lov nr. 218 af 31. marts 2004, hvorved man bl.a. nyaffattede væsentlige dele af straffelovens kapitel 10 om straffens fastsættelse, idet der efterfølgende alene er foretaget mindre ændringer i bestemmelserne. Lovændringen var i det væsentlige baseret på

Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer. Til brug for Straffelovrådets arbejde blev der udarbejdet en statistisk undersøgelse af strafudmålingspraksis på straffelovens område. Straffelovrådet afstod dog af tidsmæssige årsager fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i de forskellige sagstyper og begrænsede sine overvejelser til strafferammerne.

For nogle strafbestemmelser gælder desuden, at lovgiver i forarbejder har tilkendegivet, hvordan straffen skal udmåles inden for strafferammen i typesituationer.

I Straffelovrådets betænkning nr. 1531/2012 om strafudmåling – samspillet mellem lovgiver og domstole konstateres, at lovgivningsmagten i de seneste årtier frem til betænkningens afgivelse i stigende grad har gjort brug af muligheden for navnlig i lovbemærkninger at fastlægge ønskede strafniveauer for forskellige typer af strafbare handlinger, og at domstolene sidenhen ved pådømmelsen af konkrete sager har fulgt disse anvisninger.

I samme betænkning konkluderes, at domstolene i mangel af tilkendegivelser fra lovgivningsmagten navnlig tager udgangspunkt i tidligere praksis med henblik på at tilstræbe et ensartet strafniveau for ligeartede forhold. Domstolene bidrager til fastsættelse af strafniveauer i forskellige typer af sager gennem straffastsættelse i et stort antal konkrete sager, hvilket med tiden udkrystalliserer sig i et mere eller mindre præcist strafniveau. Herudover bidrager domstolene mere undtagelsesvis til fastsættelsen af strafniveauet gennem principielle afgørelser om, hvad strafniveauet skal være.

3. Som led i udmøntning af aftalen om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023, jf. pkt. 1, nedsættes hermed et uafhængigt udvalg, der får til opgave at afdække forholdet mellem strafniveauet og de gældende strafferammer for udvalgte straffelovsbestemmelser, samt undersøge hvorvidt domstolene følger lovgivers anvisninger om strafudmåling i lovforarbejderne.

Den nærmere afgrænsning af hvilke straffelovsbestemmelser, der bør indgå i undersøgelsen, overlades til udvalget. Det er dog vurderingen, at følgende bestemmelser og kapitler umiddelbart vil kunne være relevante:

- straffelovens §§ 114-114 j om terror m.v.
- straffelovens §§ 119-121 om vold, trusler, chikane m.v. mod en person i offentlig tjeneste eller hverv og § 123 om vold, trusler mv. mod et vidne eller dennes nærmeste.
- straffelovens § 191 om narkokriminalitet under skærpende omstændigheder
- straffelovens § 192 a om besiddelse m.v. af våben
- straffelovens § 210 om incest
- straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser
- straffelovens kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme
- straffelovens kapitel 28 om formueforbrydelser
- straffelovens § 264 d om uberettiget videregivelse af meddelelser og billeder

Det uafhængige udvalg kan som anført udvide eller indskrænke ovennævnte afgrænsning i det omfang, udvalget finder det hensigtsmæssigt. Det bemærkes endvidere, at det ikke kan udelukkes, at udvalget i forbindelse med sin undersøgelse vil finde, at der i ovennævnte oplistning er bestemmelser, for hvilke der ikke findes tilstrækkelig praksis til at drage konklusioner vedrørende strafniveauet for overtrædelse af bestemmelsen.

Udvalget anmodes om i undersøgelsen at tage udgangspunkt i trykt praksis. I det omfang udvalget vurderer, at dette ikke er tilstrækkeligt til at kortlægge udmålingspraksis på et givent område, kan udvalget inddrage utrykt praksis i fornødent omfang.

Undersøgelsen bør omfatte strafferetlige afgørelser om bøde, tidsbegrænset frihedsstraf, herunder betingede domme, forvaring og livstidsstraf. Behandlingsdomme, jf. straffelovens §§ 68 og 69, skal derimod ikke indgå i undersøgelsen.

Det uafhængige udvalg skal bestå af en landsdommer (formand), en byretsdommer, en forsvarsadvokat, en strafferetsprofessor, en repræsentant for Rigsadvokaten og en repræsentant for Justitsministeriet.

Udvalget sekretariatsbetjenes af Justitsministeriet med bistand fra Rigsadvokaten.

Udvalget bedes afslutte arbejdet og udarbejde en redegørelse om forholdet mellem strafferammer og strafniveauer snarest muligt og senest med udgangen af første kvartal af 2023. Redegørelsen vil herefter blive oversendt til aftaleparterne med henblik på en drøftelse."

Grundet valgudskrivelsen og den efterfølgende regeringsdannelse har udvalget måttet aflyse en række møder fra oktober 2022 til februar 2023. På den baggrund blev fristen for udvalgets arbejde forlænget til primo august 2023.

Udvalget har afholdt 12 møder.

2. Udvalgets sammensætning

Udvalget til afdækning af forholdet mellem strafniveauer og strafferammer har ved afgivelse af denne betænkning haft følgende sammensætning:

Landsdommer Henrik Bloch Andersen (formand)
Byretspræsident ved Retten i Roskilde Jørgen Lougart
Advokat Karoline Normann
Professor emeritus Jørn Vestergaard, Det Juridiske Fakultet
Kontorchef i Justitsministeriet Morten Holland Heide
Vicestatsadvokat ved Rigsadvokaten Eva Rønne

Justitsministeriet var ved udvalgets nedsættelse repræsenteret af kontorchef Mette Johansen. Den 27. februar 2023 indtrådte kontorchef Morten Holland Heide som medlem af udvalget i stedet for Mette Johansen.

Som sekretærer for udvalget har fungeret fuldmægtig Freja Thorup Aahauge og senioranklager Jesper Holm. Desuden har studentermedhjælper Clara Folmer Middelboe løbende bistået sekretariatet.

3. Generelt om strafferammer og strafudmåling

Overtrædelser af straffelovgivningen straffes som udgangspunkt inden for rammerne af den for overtrædelsen fastsatte strafferamme. I strafferammen for en given straffelovsovertrædelse er der angivet et minimum, som enten kan være bøde eller fængsel, og et maksimum, som kan være fængsel i et bestemt antal måneder eller år eller fængsel på livstid. For en del af overtrædelserne i straffeloven gælder, at strafferammen er opdelt i en normalstrafferamme og en eller flere sidestrafferammer.

Strafferammen for en lovovertrædelse skal som udgangspunkt kunne favne tilstrækkeligt bredt fra f.eks. en enkeltstående overtrædelse begået under formildende omstændigheder til de allermest strafværdige tilfælde henset til bl.a. grovhed og antal forhold til pådømmelse. For flere overtrædelser, der pådømmes samtidig (i sammenstød), udmåles en samlet straf inden for den strengeste af overtrædelsernes strafferammer. Under særdeles skærpende omstændigheder kan straffen overstige denne strafferamme med indtil det halve. Således opstiller straffeloven en formodning om, at straffen for flere forbrydelser normalt kan rummes inden for den strengeste af overtrædelsernes strafferammer.

Straffelovens strafferammer giver således i princippet et betydeligt skøn til domstolene med hensyn til udmåling af straffen i den enkelte sag. I mangel af nærmere tilkendegivelser vedrørende det konkrete strafniveau tager domstolene udgangspunkt i tidligere praksis med henblik på at tilstræbe et ensartet strafniveau for ligeartede forhold. Domstolene bidrager til fastsættelse af strafniveauer i forskellige typer af sager gennem straffastsættelse i et stort antal sager, hvilket udkrystalliserer sig i et mere eller mindre præcist strafniveau. Herudover bidrager domstolene til fastsættelsen af strafniveauet gennem principielle afgørelser om, hvad strafniveauet skal være.

Som anført af Straffelovrådet i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse og betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer fastsættes strafmaksima med udgangspunkt i en vurdering af lovovertrædelsernes grovhed eller strafværdighed. Straffelovrådet gav dengang udtryk for, at man i almindelighed ikke gør sig mange tanker om, hvor den enkelte forbrydelses normale udmålingsniveau skal ligge. Dette normalniveau ligger som

oftest væsentligt under strafferammens maksimum. Valget af maksimum er udtryk for en vurdering af forbrydelsen i dens groveste former. Det hører således til den lovgivningsmæssige tradition, at strafmaksimum ofte placeres således, at der kun sjældent ventes at ville blive tale om at udmåle straf inden for den øvre del af strafferammen. I de førnævnte betænkninger anførte Straffelovrådet, at det i almindelighed må anses for velbegrundet at fastsætte strafmaksimum således, at der er et vist spillerum mellem normalniveauet for straffene og strafferammens maksimum, og at der ved fastlæggelsen af strafmaksima også skal tages hensyn til, at strafmaksimum skal kunne rumme tilfælde af gentagen kriminalitet og tilfælde, hvor der er spørgsmål om at dømme for flere forbrydelser (i sammenstød).

I nyere tid er det blevet almindeligt, at lovgiver i lovbemærkningerne til visse dele af straffelovgivningen angiver, hvordan straffen skal udmåles inden for strafferammen i typesituationer. Eksempelvis er det i lovbemærkningerne til straffelovens § 216 om voldtægt forudsat, at en enkeltstående fuldbyrdet overfaldsvoldtægt som udgangspunkt straffes med 3 år og 6 måneders fængsel.

Lovgiver kan desuden ved at udsondre visse typer overtrædelser til særlige bestemmelser give udtryk for sin vurdering af den generelle grovhed af sådanne overtrædelser sammenlignet med overtrædelser omfattet af de almindelige bestemmelser, der kriminaliserer den pågældende adfærd. F.eks. kan nævnes simpel vold mod en person i offentlig tjeneste eller hverv, der er særskilt kriminaliseret i straffelovens § 119 om bl.a. vold og trusler mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, og således ikke straffes efter § 244 om simpel vold. Sådanne anvisninger er dog oftest væsentligt mindre konkrete, end det sædvanligvis er tilfældet for de anvisninger, der i nyere tid er kommet til udtryk i lovbemærkninger.

Det bemærkes, at Straffelovrådet i betænkning nr. 1531/2012 om strafudmåling – samspillet mellem lovgiver og domstole kommenterede denne udvikling mod i stigende grad at gøre brug af muligheden for navnlig i bemærkninger til lovforslag om ændring af strafbestemmelser at fastlægge ønskede strafniveauer for forskellige typer af strafbare handlinger. Straffelovrådet konkluderede i den forbindelse, at domstolene ved pådømmelsen af konkrete sager havde fulgt disse anvisninger.

4. Udvalgets arbejde og metode

Udvalget til afdækning af forholdet mellem strafniveauer og strafferammer har fået til opgave at afdække forholdet mellem strafniveauet og de gældende strafferammer for en lang række straffelovsbestemmelser, samt undersøge hvorvidt domstolene følger lovgivers anvisninger om strafudmåling i lovforarbejderne.

Udvalget har for det første foretaget en kortlægning af strafniveauerne for overtrædelser af straffelovens mest centrale kapitler og bestemmelser. Udvalget har på den baggrund for de enkelte bestemmelser vurderet, i hvilket omfang domstolene har udnyttet strafferammerne.

Udvalget har på nogle områder desuden foretaget en sammenligning af strafniveauerne på tværs af bestemmelser, f.eks. hvor der vurderes at være et vist samspil mellem bestemmelserne, der afspejles i strafudmålingen. Dette gælder bl.a. på voldsområdet (straffelovens §§ 244-246), hvor det efter udvalgets vurdering er meningsfuldt at tale om en samlet strafferamme, der strækker sig fra bøde i § 244 til fængsel indtil 10 år i § 246. Udvalget har ikke forholdt sig til det retspolitiske spørgsmål om indbyrdes proportionalitet mellem strafniveauerne for de forskellige kriminalitetstyper.

For det andet har udvalget for de enkelte lovændringer fra nyere tid vurderet, om domstolene har fulgt lovgivers anvisninger i lovbemærkningerne vedrørende strafudmålingen for overtrædelse af de enkelte bestemmelser. Desuden har udvalget på enkelte områder foretaget en vurdering af, om lovgivers anvisninger, der er kommet til udtryk ved at indføre særlige bestemmelser for visse typer af overtrædelser, er fulgt i praksis, f.eks. for forbrydelser mod personer i offentlig tjeneste eller hverv og mod vidner samt for terrorhandlinger, idet lovgiver ved at udsondre visse typer overtrædelser til særlige bestemmelser har givet udtryk for sin vurdering af den generelle grovhed af sådanne overtrædelser sammenlignet med overtrædelser omfattet af de ordinære bestemmelser, der kriminaliserer den pågældende adfærd.

Udvalget har til brug for undersøgelsen taget udgangspunkt i praksis trykt i enten Ugeskrift for Retsvæsen eller Tidsskrift for Kriminalret, og der er i praksisgennemgangene henvist til dommenes placering i disse tidsskrifter og ikke til dommenes afsigelsesdato. Udvalget har medtaget praksis, der er trykt senest den 31. december 2022. Dog er også enkelte senere trykte højesteretsdomme medtaget i det omfang, disse er vurderet af væsentlig betydning for undersøgelsen.

Undersøgelsen er suppleret med utrykt praksis på enkelte områder, hvor der kun findes meget begrænset praksis, f.eks. i kapitel 3 om terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet.

Den undersøgte praksis er endvidere afgrænset tidsmæssigt på baggrund af en konkret vurdering for hver enkelt overtrædelsestype. I denne vurdering er der særligt lagt vægt på omfanget af nyere praksis samt på relevansen heraf i lyset af de foretagne lovændringer på de enkelte områder.

Endelig er den undersøgte praksis så vidt muligt afgrænset således, at de medtagne domme vedrører overtrædelser af en given bestemmelse uden anden kriminalitet til samtidig pådømmelse, og hvor straffen så vidt muligt ikke er fastsat som fællesstraf med en tidligere straf eller

med en reststraf fra en prøveløsladelse, jf. straffelovens § 61, eller som tillægsstraf til en tidligere straf, jf. straffelovens § 89. Disse udgangspunkter er dog fraveget, hvis det ved undersøgelsen af et område er fundet relevant.

I betænkningens praksisgennemgange er dommene ikke opdelt efter, om den fastsatte straf er ubetinget eller betinget, herunder med vilkår om samfundstjeneste, idet længden af fængselsstraffen som udgangspunkt antages at afspejle rettens vurdering af den pådømte kriminalitets alvor, mens spørgsmålet om betinget dom i højere grad beror på konkrete omstændigheder ved tiltaltes personlige forhold. I overensstemmelse med udvalgets kommissorium har udvalget ikke forholdt sig til domstolenes anvendelse af betingede straffe, men alene forholdt sig til udmålingen af fængselsstraffen. I nedenstående resumé i afsnit 6 og i konklusionerne i bind II og III er det i forbindelse med redegørelsen for strafniveauerne desuden ikke anført, om der har været tale om betinget eller ubetinget straf. Det fremgår af praksisgennemgangene i bind II og III, om straffene i de enkelte sager er gjort betingede.

5. Udvalgets overordnede konklusioner

5.1 Udvalgets overordnede konklusioner vedrørende strafniveauet for forskellige kriminalitetsformer

Udvalget konstaterer, at på de områder, hvor strafudmålingen i høj grad er afhængig af kvantificerbare forhold, er strafferammerne udnyttet fuldt ud eller i meget vidt omfang. Fælles for disse overtrædelser er, at de i almindelighed er præget af en højere grad af planlægning.

Dette gælder bl.a. på narkotikaområdet, hvor der ses at være udmålt straffe inden for hele strafferammen. I de allergroveste sager er straffen udmålt til 16 års fængsel, hvilket er maksimumstraffen for overtrædelse af straffelovens § 191 om grov narkotikakriminalitet. Strafudmålingen i disse sager er i meget vidt omfang baseret på stoffets art og mængde og i mindre grad på andre omstændigheder.

Det samme gælder også for formueforbrydelserne, hvor strafudmålingen i høj grad er afhængig af værdien af udbyttet. Der lægges dog samtidig vægt på en række øvrige konkrete omstændigheder, herunder bl.a. antallet af forhold, om overtrædelsen er begået i forening med andre, om overtrædelsen har haft et systematisk, organiseret eller professionelt præg, om der er tale om udnyttelse af et særligt tillidsforhold samt tiltaltes forstraffe. Det er overordnet udvalgets vurdering, at strafferammerne i bestemmelserne om formueforbrydelser, særligt berigelsesforbrydelserne, i vidt omfang udnyttes. Selvom der for visse af bestemmelserne udelukkende eller primært er udmålt straffe i de nedre dele af strafferammen, er det udvalgets vurdering, at når udmålingspraksis anskues på tværs af de enkelte berigelsesforbrydelser, udnyttes strafferammen fuldt ud.

Endelig er det udvalgets vurdering, at også strafferammen i § 192 a om grov våbenkriminalitet udnyttes fuldt ud.

For så vidt angår vold og seksualforbrydelser er strafudmålingen derimod i højere grad baseret på en samlet vurdering af forholdenes konkrete grovhed.

For så vidt angår vold er straffene for overtrædelse af §§ 244 og 245 generelt udmålt i den nedre del af strafferammerne. I tilfælde, hvor der foreligger flere § 244-forhold eller § 245-forhold til samtidig pådømmelse, vil strafudmålingen skulle ske inden for den relevante strafferamme, og i disse tilfælde ligger strafudmålingen højere end for en enkeltstående overtrædelse. I sager vedrørende flere og/eller grovere forhold ligger strafudmålingen i praksis dog ikke i den øverste del af strafferammerne i § 244 eller § 245. Det er i øvrigt, når der ses bort fra sager om familievold, relativt sjældent, at en gerningsperson når at begå et stort antal voldsforbrydelser, inden sagen kommer til pådømmelse.

Det er udvalgets vurdering, at udmålingsniveauerne i voldssager særligt skal ses i lyset af det overordnede samspil mellem voldsbestemmelserne i straffelovens §§ 244-246. Dette samspil giver mulighed for at udmåle straffene i et konkret niveau inden for den samlede strafferamme for vold, som strækker sig fra bøde indtil fængsel i 10 år, der sammenlignet med de øvrige sager på området afspejler sagernes karakter og grovhed. De væsentlige overlap mellem strafferammerne i voldsbestemmelserne giver mulighed for konkret at udmåle en straf for det enkelte tilfælde, som både er proportional sammenlignet med andre voldstilfælde, som er henført under samme bestemmelse, men som også er proportional sammenlignet med vold henført under andre voldsbestemmelser. Det er således udvalgets vurdering, at der på tværs af voldsbestemmelserne ses at være en generel progression i strafudmålingen, således at denne er proportional med grovheden af voldsudøvelsen.

Udvalget bemærker, at der for vold med døden til følge omfattet af straffelovens § 246 er udmålt straffe på op til 8 års fængsel. Hvis man anskuer voldsforbrydelserne fordelt over den samlede strafferamme for vold, som strækker sig fra bøde indtil fængsel i 10 år, kan det således konstateres, at der udmåles straffe inden for hele rammen.

At der ikke udmåles straffe i den øvre ende af strafferammerne i §§ 244 og 245 har ud over det særlige samspil mellem §§ 244-246 også sammenhæng med lovgivers konkrete anvisninger om strafniveauet for overtrædelse af bestemmelserne. Som det fremgår nedenfor, er det på voldsområdet konklusionen, at domstolene følger lovgivers anvisninger i lovbemærkningerne. I den forbindelse bemærkes, at særligt ændringen af strafferammen i § 244 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 har bidraget til at forøge den afstand, der ses at være mellem strafferammens maksimum

og det faktisk udmålte strafniveau. Ved lovændringen i 2002 blev strafferammen i § 244 fordoblet fra 1 år og 6 måneders fængsel til 3 års fængsel, mens strafniveauet ifølge bemærkningerne ikke skulle fordobles tilsvarende, men skærpes med en tredjedel. Der ses i praksis ikke voldstilfælde omfattet af straffelovens § 244 om simpel vold, som kan bringe strafudmålingen op i den øvre del af strafferammen, hvilket må anses for at have sammenhæng med, at vold, der udøves med våben eller genstande, eller som er rettet mod særligt sårbare dele af legemet, henføres under den strengere bestemmelse i § 245.

For så vidt angår seksualforbrydelserne er det ligeledes tilfældet, at der for enkeltstående overtrædelser hovedsageligt er udmålt straffe i den nedre halvdel af strafferammerne. Hvor flere grove forhold er til samtidig pådømmelse, er der eksempler på, at straffen udmåles højere. Bl.a. er der udmålt 7 års fængsel inden for strafferammen på fængsel indtil 8 år i straffelovens § 216, stk. 1, om voldtægt. Der ses dog ikke i trykt praksis at være udmålt straffe i den øverste del af strafferammen i § 216, stk. 2 eller 3, på indtil 12 års fængsel.

For så vidt angår forbrydelser mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, og forbrydelser mod vidner konstaterer udvalget, at der hovedsageligt er udmålt straffe i den nedre del af strafferammen, men at der for grov vold også er udmålt straffe i midten af strafferammen. Der henvises dog til de samme betragtninger, som gør sig gældende for de almindelige voldsbestemmelser. I sagerne om grov vold mod en person omfattet af den beskyttede personkreds straffes gerningspersonen både for overtrædelse af straffelovens § 119 og § 245 henholdsvis § 246, jf. § 245 (i sammenstød).

Endelig konstaterer udvalget for så vidt angår terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet, at domstolene generelt set har idømt strenge straffe fra midten af strafferammen og opefter.

5.2 Udvalgets overordnede konklusioner vedrørende effekten af lovgivers anvisninger om strafniveauet i praksis

Det er udvalgets vurdering, at domstolene generelt har fulgt lovgivers anvisninger om strafniveauet.

Særligt på de områder, hvor der er givet klare anvisninger om konkrete strafpositioner for typetilfælde, har domstolene holdt sig nøje til de angivne positioner. Dette ses bl.a. på våbenområdet, hvor de angivne strafpositioner for overtrædelse af straffelovens § 192 a lader sig opstille i et detaljeret skema. I disse sager er strafpositionerne i overensstemmelse med anvisningerne i lovbemærkningerne kun fraveget af domstolene, når der har foreligget skærpende eller formildende omstændigheder, som konkret har talt for en sådan fravigelse.

På de områder, hvor sagerne i højere grad er præget af en række forskelligartede omstændigheder, og hvor det derfor er mere vanskeligt at angive bestemte strafpositioner for typetilfælde, har lovgivningsmagten i forbindelse med en ønsket skærpelse af strafudmålingen typisk angivet, at strafniveauet generelt skal hæves med en nærmere angivet andel sammenlignet med det hidtidige niveau. Dette gælder eksempelvis på området for vold og visse andre typer af personfarlig kriminalitet, hvor det flere gange er blevet angivet i lovbemærkningerne, at strafniveauet for visse sagstyper skal skærpes med f.eks. en tredjedel i forhold til det hidtidige niveau.

Udvalget konstaterer, at for så vidt angår den personfarlige kriminalitet er muligheden for at foretage sammenligninger, der kan belyse effekten af en lovændring, afhængig af kompleksiteten og antallet af de relevante sager. F.eks. kan det være relativt enkelt at sammenligne to sager, der vedrører et begrænset hændelsesforløb, hvor der kun foreligger få konkrete omstændigheder af betydning for strafudmålingen. Desuden foreligger der generelt mere praksis vedrørende sådanne mindre grove overtrædelser. Det er vanskeligere at foretage en sammenligning mellem to sager om mange overtrædelser med forskellige konkrete omstændigheder af betydning for strafudmålingen. På den baggrund har det på nogle områder inden for den personfarlige kriminalitet ikke været muligt at vurdere effekten af visse lovændringer. På andre områder har det været muligt, dog således at vurderingen er behæftet med usikkerhed i større eller mindre grad. Dog er der ikke grundlag for en antagelse om, at domstolene ikke har fulgt lovgivers anvisninger.

På området for seksualforbrydelser er det udvalgets vurdering, at domstolene generelt udmåler straffe i overensstemmelse med lovgivers anvisninger. På kerneområdet for § 216 er der i vidt omfang givet helt specifikke anvisninger til strafudmålingen i typetilfælde, f.eks. i sager om enkeltstående tilfælde af voldtægt ved tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold. Det er udvalgets vurdering, at det for så vidt angår kerneområdet for § 216, hvor der foreligger en omfangsrig praksis, med sikkerhed kan konstateres, at domstolene følger lovgivers anvisninger vedrørende strafudmålingen i typetilfælde.

I andre sager om seksuelle overgreb er domstolene friere stillet med hensyn til strafudmålingen, herunder i sager, hvor overtrædelsen er sket ved andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 225. Disse forbrydelser er typisk af mindre grovhed end egentligt samleje, og straffene for sådanne overtrædelser er generelt udmålt i et væsentligt lavere niveau end for tilsvarende overtrædelser, hvor der har været tale om vaginalt eller analt samleje. Udvalget konstaterer, at der i praksis er lagt helt afgørende vægt på karakteren af overgrebet, når der har været tale om andet seksuelt forhold end samleje. I grove tilfælde, der efter deres karakter grænser op til voldtægt ved vaginalt samleje, nærmer straffen sig strafudmålingen for fuldbyrdet voldtægt ved vaginalt eller analt samleje.

For så vidt angår de seksualforbrydelser, hvor der kun foreligger begrænset praksis, er det udvalgets vurdering, at der på tværs af kategorierne tegner sig et samlet billede af strafudmålingen, hvor strafudmålingen i de sager, der er knap så hyppigt forekommende, og for hvilke lovgiver ikke har givet specifikke anvisninger vedrørende strafniveauet, placerer sig i et niveau, der afspejler sagernes karakter og grovhed sammenlignet med de øvrige sager på området, herunder sager, hvor straffene er udmålt i overensstemmelse med lovgivers specifikke anvisninger.

Med hensyn til forbrydelser mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, og forbrydelser mod vidner vurderer udvalget, at det er vanskeligt at fastslå, om der generelt udmåles højere straffe, når den forurettede tilhører den beskyttede personkreds, men på nogle områder, f.eks. trusler og vidnetrusler, kan det vurderes med sikkerhed, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger om strafudmålingen.

For så vidt angår terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet er det udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger om strafniveauet i bemærkningerne til lovændringen i 2016. Idet der kun foreligger meget begrænset praksis vedrørende overtrædelser begået efter lovændringen i 2020, har det ikke været muligt for udvalget mere generelt at vurdere, om domstolene følger lovgivers anvisninger vedrørende strafudmålingen, som fremgår af lovbemærkningerne til ændringen i 2020. Udvalget kan dog konstatere, at der i den enkeltstående dom, der indtil nu er afsagt om terrorhandlinger begået efter lovændringen i 2020, er udmålt en straf i overensstemmelse lovgivers anvisninger.

Det er som anført udvalgets vurdering, at domstolene generelt har fulgt lovgivers anvisninger om strafniveauet.

6. Resumé af betænkningen

De enkelte lovovertrædelser er behandlet i betænkningen således, at de følger straffelovens kronologi. Således vedrører betænkningens *kapitel 3* straffelovens bestemmelser om terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet (straffelovens §§ 114-114 j), i *kapitel 4* behandles en række udvalgte bestemmelser i straffelovens kapitel 14 om forbrydelser mod den offentlige myndighed mv. (straffelovens § 119 mv.), i *kapitel 5* behandles grov narkotikakriminalitet (straffelovens § 191), i *kapitel 6* behandles grov våbenkriminalitet (straffelovens § 192 a), i *kapitel 7* behandles seksualforbrydelserne i straffelovens kapitel 24 (straffelovens § 216 mv.) og i forlængelse heraf straffelovens § 210 om incest, *kapitel 8* vedrører forbrydelserne i straffelovens kapitel 25 mod liv og legeme (straffelovens § 237 og §§ 244-246 mv.), i *kapitel 9* behandles straffelovens § 264 d om uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende en

andens private forhold mv., og i *kapitel 10* behandles straffelovens kapitel 28 om formueforbrydelser (straffelovens § 276 mv.).

I nedenstående resuméer og i konklusionerne i bind II og III er det i forbindelse med redegørelsen for strafniveauerne ikke anført, om der har været tale om betinget eller ubetinget straf. Det fremgår af praksisgennemgangene i bind II og III, om straffene i de enkelte sager er gjort betingede.

6.1 Overordnet om strafudmåling

Overtrædelser af straffelovgivningen straffes som udgangspunkt inden for rammerne af den for overtrædelsen fastsatte strafferamme. I straffeloven findes strafferammen for de enkelte overtrædelser med enkelte undtagelser i de enkelte straffebestemmelser.

De almindelige straffe er fængsel og bøde. Fængsel kan idømmes på livstid eller på tid ikke under 7 dage og i almindelighed ikke over 16 år. Det vil sige, at når bødestraf ikke indgår i en given strafferamme, vil den lavest mulige straf være fængsel i 7 dage. Den strengest mulige tidsbestemte straf er som udgangspunkt 16 års fængsel. I tilfælde hvor der er hjemmel til at forhøje den straf, der er foreskrevet for en lovovertrædelse, kan der dog idømmes fængsel indtil 20 år. Det kan f.eks. ske i sager omfattet af straffelovens §§ 81 a-c eller § 88, stk. 1, 2. pkt., jf. nærmere herom i kapitel 2, afsnit 1.1 og 1.3.

Straffelovens strafferammer er mere eller mindre brede og giver i princippet et betydeligt skøn til domstolene med hensyn til udmåling af straffen i den enkelte sag. I strafferammen for en given overtrædelse er der angivet et minimum, som enten kan være bøde eller fængsel. I strafferammer, der giver mulighed for at idømme fængselsstraf, er der tillige angivet et maksimum, som kan være fængsel i et bestemt antal måneder eller år eller fængsel på livstid. Fængsel på livstid er kun hjemlet for forsætligt manddrab, terrorhandlinger og enkelte andre forbrydelser. I nogle få bestemmelser er der fastsat en forhøjet mindstestraf, herunder i § 237 om manddrab, hvor minimum er fængsel i 5 år, og i § 192 a om grov våbenkriminalitet, hvor minimum er fængsel i 2 år.

En fængselsstraf kan gøres helt eller delvist betinget, herunder med fastsættelse af vilkår, se herom nærmere i kapitel 2, afsnit 1.2.

Strafferammen for en lovovertrædelse skal som udgangspunkt kunne favne tilstrækkeligt bredt fra f.eks. en enkeltstående overtrædelse begået under formildende omstændigheder til de allermest strafværdige tilfælde henset til bl.a. grovhed og antal forhold til samtidig pådømmelse. For flere overtrædelser, der pådømmes samtidig (i sammenstød), udmåles en samlet straf inden for den strengeste af overtrædelsernes strafferammer, jf. straffelovens § 88, stk. 1, 1. pkt.

Straffastsættelsen efter § 88 sker normalt på grundlag af et princip om modereret kumulation, hvilket indebærer, at flere lovovertrædelser til samtidig pådømmelse udløser en samlet straf, der er mindre end den fuldt kumulerede sum af de straffe, som gerningspersonen ville være blevet idømt, hvis hver enkelt overtrædelse var blevet pådømt særskilt.

Under særdeles skærpende omstændigheder kan straffen overstige den højeste for nogen af lovovertrædelserne foreskrevne straf med indtil det halve, jf. straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt. Som ovenfor nævnt vil en tidsbestemt straf omfattet af en strafforhøjelsesregel maksimalt kunne være på 20 års fængsel, jf. straffelovens § 33, stk. 2.

Straffeloven opstiller således en formodning om, at straffen for flere forbrydelser normalt kan rummes inden for den strengeste af overtrædelsernes strafferammer.

For en del af overtrædelserne i straffeloven gælder, at strafferammen er opdelt i en normalstrafferamme og en eller flere sidestrafferammer, der anvendes på en i bestemmelsen nærmere defineret del af overtrædelserne, herunder hvor der foreligger særligt skærpende omstændigheder. En forbrydelses hovedstrafferamme er den strafferamme, der fremtræder som lovens udgangspunkt og er tænkt anvendt i alle sædvanlige tilfælde, jf. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, side 59.

Straffelovrådet har ved flere lejligheder udtalt sig om forholdet mellem strafferammerne og strafudmålingsniveauerne. Der kan henvises til Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, side 91-93, og Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, side 166. Straffelovrådet anførte bl.a., at strafmaksima fastsættes med udgangspunkt i en vurdering af lovovertrædelsernes grovhed eller strafværdighed, hvorved man i almindelighed ikke gør sig mange tanker om, hvor den enkelte forbrydelses normale udmålingsniveau skal ligge. Straffelovrådet bemærkede, at det forudsættes, at dette normalniveau som oftest ligger væsentligt under strafferammens maksimum, men valget af maksimum er udtryk for en vurdering af forbrydelsen i dens groveste former. Endvidere tilkendegav Straffelovrådet, at det må siges at høre til den lovgivningsmæssige tradition, at strafmaksimum ofte placeres således, at der kun sjældent ventes at ville blive tale om at udmåle straf inden for den øvre del – en tredjedel, halvdelen eller endog to tredjedele – af strafferammen. Endelig gav Straffelovrådet udtryk for, at det i almindelighed må anses for velbegrundet at fastsætte strafmaksimum således, at der er et vist spillerum mellem normalniveauet for straffene og strafferammens maksimum, og at der ved fastlæggelsen af strafmaksima også skal tages hensyn til, at strafmaksimum skal kunne rumme tilfælde af gentagen kriminalitet og tilfælde, hvor der er spørgsmål om at dømme for flere forbrydelser (i sammenstød).

I nyere tid er det blevet almindeligt, at lovgiver i bemærkningerne til visse dele af straffelovgivningen angiver, hvordan straffen skal udmåles inden for strafferammen i typesituationer. I 2012 afgav Straffelovrådet sin betænkning nr. 1531/2012 om strafudmåling – samspillet mellem lovgiver og domstole. Straffelovrådet konstaterede, at lovgivningsmagten i de seneste årtier i stigende grad havde gjort brug af muligheden for navnlig i bemærkninger til lovforslag om ændring af strafbestemmelser at fastlægge ønskede strafniveauer for forskellige typer af strafbare handlinger, og at domstolene sidenhen ved pådømmelsen af konkrete sager havde fulgt disse anvisninger. I betænkningen konstateredes endvidere, at domstolene i mangel af tilkendegivelser fra lovgivningsmagten navnlig tog udgangspunkt i tidligere praksis med henblik på at tilstræbe et ensartet strafniveau for ligeartede forhold. Domstolene bidrager til fastsættelse af strafniveauer i forskellige typer af sager gennem straffastsættelse i et stort antal konkrete sager, hvilket med tiden udkrystalliserer sig i et mere eller mindre præcist strafniveau. Herudover bidrager domstolene mere undtagelsesvis til fastsættelsen af strafniveauet gennem principielle afgørelser om, hvad strafniveauet skal være.

6.2 Terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet

I betænkningens *kapitel 3* behandles straffelovens bestemmelser om terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet, der findes i §§ 114-114 j i straffelovens kapitel 13 om forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, terrorisme m.v.

En række af straffelovens bestemmelser om terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet blev indført ved *lov nr. 378 af 6. juni 2002* i kølvandet på terrorangrebene mod USA den 11. september 2001. Ved *lov nr. 542 af 8. juni 2006* indførtes en række nye bestemmelser om terrorrelateret kriminalitet, der dels afløste nogle af bestemmelserne indført i 2002, dels supplerede disse. Bl.a. blev der indført nye bestemmelser om hvervning og oplæring til terrorisme mv., jf. straffelovens §§ 114 c og 114 d. Ved *lov nr. 642 af 8. juni 2016* indførtes straffelovens § 114 i om modtagelse af økonomisk støtte fra en terrororganisation og § 114 j om indrejse- og opholdsforbud, og der indsattes skærpede sidestrafferammer i straffelovens §§ 114 c og 114 e. Formålet med lovændringen var først og fremmest at styrke det strafferetlige værn mod deltagelse i væbnede konflikter i udlandet for terrorgrupper. Endelig er reglerne om terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet ændret ved *lov nr. 883 af 16. juni 2020*, der havde til formål at skærpe straffen for overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser gennem dels en generel forhøjelse af strafferammerne, dels en gennemgående forhøjelse af det gældende strafniveau med omkring det halve i forhold til det hidtil gældende strafniveau. For § 114 j blev der dog forudsat en firedobling af strafniveauet. Om lovgivers anvisninger vedrørende strafniveauet i forarbejderne til lovændring i 2020 henvises til kapitel 3, afsnit 2-12.

Udvalget kan konstatere, at der alene er afsagt en enkelt dom om overtrædelse af straffelovens terrorbestemmelser, hvor gerningstidspunktet ligger efter lovændringen i 2020. Se om denne

dom nedenfor i afsnit 6.2.1 og 6.2.7. Det har på den baggrund ikke været muligt for udvalget mere generelt at vurdere, om strafskærpelserne, der blev foretaget med den nævnte lovændring, har fået den tilsigtede effekt i praksis.

Udvalget har derfor ved vurderingen af forholdet mellem strafferammerne og strafniveauerne også taget udgangspunkt i de strafniveauer og strafferammer, som var gældende forud for lovændringen i 2020. Det bemærkes i den forbindelse, at der med undtagelse af § 114 j først med lovændringen i 2020 blev givet anvisninger i lovforarbejderne om de konkrete strafniveauer for overtrædelse af terrorbestemmelserne. Det har derfor kun for § 114 j været muligt at foretage en vurdering af, hvorvidt domstolene følger lovgivers anvisninger med hensyn til strafniveauet. For de øvrige bestemmelser har udvalget foretaget en sammenligning mellem strafniveauet inden lovændringen i 2020 og de dagældende strafferammer.

Der foreligger kun begrænset praksis vedrørende terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet. Udvalget har derfor på dette område inddraget både trykt og utrykt praksis i undersøgelsen. For straffelovens § 114 a og §§ 114 f-114 i gælder, at bestemmelserne ikke ses at have været anvendt i praksis, og bestemmelserne er derfor ikke behandlet nærmere nedenfor.

6.2.1 Straffelovens § 114 om terrorisme

Der foreligger ingen domme om fuldbyrdede overtrædelser af straffelovens § 114, stk. 1, om terrorisme. Forsøg på overtrædelse af straffelovens § 114, stk. 1, der også inden lovændringen i 2020 havde en strafferamme på fængsel indtil livstid, udmåltes inden lovændringen i praksis normalt til fængsel i 10 til 12 år, eventuelt lavere afhængig af de konkrete omstændigheder, herunder den tiltaltes alder eller rolle i forbindelse med lovovertrædelsen. Af Højesterets dom af 10. april 2008 (U 2008.1587H) fremgår, at udgangspunktet ved forsøg på terrorisme ved bombesprængning og manddrab var fængsel i 12 år. Strafudmålingen lå således fra midten til den øvre del af strafferammen, dog væsentligt højere end f.eks. udgangspunktet for forsøg på manddrab, jf. straffelovens § 237, jf. § 21, på 6 års fængsel. Der var fortsat inden for strafferammen levnet rum for at udmåle en højere straf, f.eks. for en fuldbyrdet terrorhandling.

Der er som anført ovenfor afsagt en enkelt (utrykt) dom om forsøg på terrorisme efter straffelovens § 114, stk. 1, begået efter lovændringen i 2020. I denne dom blev straffen fastsat til 16 års fængsel for bl.a. forsøg på terrorisme ved manddrab og bombesprængninger i overensstemmelse med lovgivers anvisninger.

Straffelovens § 114, stk. 2, om transport af våben eller eksplosivstoffer med terrorforsæt, ses ikke at have været anvendt i praksis.

Der findes kun meget begrænset praksis vedrørende overtrædelser af straffelovens § 114, stk. 3, om trusler om terrorisme, der er omfattet af den samme strafferamme som overtrædelser af stk. 1 og 2, og det er næppe muligt at udlede et egentligt generelt strafniveau for overtrædelser af straffelovens § 114, stk. 3, inden lovændringen i 2020. I en enkeltstående utrykt byretsdom blev straffen udmålt i den lave ende af strafferammen til 1 år og 3 måneders fængsel.

6.2.2 Straffelovens § 114 b om terrorfinansiering

Overtrædelser af straffelovens § 114 b om terrorfinansiering ses inden lovændringen i 2020 at være blevet afgjort med straffe i meget forskellige niveauer, og strafniveauet for overtrædelser af bestemmelsen vurderes i høj grad at afhænge af sagens nærmere omstændigheder, herunder navnlig støttebeløbets størrelse. Således er straffene for forsøg på terrorfinansiering, hvor støttebeløbet havde været af en beskeden størrelse (ifølge de tiltalte 10.500 kr.), blevet udmålt i niveauet 60 dages fængsel til 6 måneders fængsel, mens straffene for dels fuldbyrdet dels forsøg på terrorfinansiering med større årlige millionbeløb er blevet udmålt i niveauet 4 til 5 års fængsel. Strafniveauet placerede sig således fra den lave ende til midten af den dagældende strafferamme på fængsel indtil 10 år.

6.2.3 Straffelovens § 114 c om hvervning til terrorisme mv.

Straffelovens § 114 c, stk. 1 og 2, om hvervning til terrorisme mv. ses ikke anvendt i praksis.

For så vidt angår straffelovens § 114 c, stk. 3, 1. pkt., om at lade sig hverve til terrorisme, er der udmålt straffe i niveauet 3 til 5 års fængsel. Den dagældende strafferamme var fængsel indtil 6 år. Strafniveauet lå således fra midten til den højere ende af strafferammen i § 114 c, stk. 3, 1. pkt. Det bemærkes, at der i størstedelen af de refererede sager også er domfældt for overtrædelse af § 114 d, stk. 3.

Der foreligger ikke praksis vedrørende den skærpede sidestrafferamme i § 114 c, stk. 3, 2. pkt.

6.2.4 Straffelovens § 114 d om oplæring til terrorisme mv.

Straffelovens § 114 d, stk. 1 og 2, om oplæring til terrorisme mv. ses ikke anvendt i praksis.

Straffelovens § 114 d, stk. 3, har været anvendt i en række tilfælde, hvor der samtidig er domfældt for overtrædelse af § 114 c, stk. 3. I disse sager er der udmålt straffe i niveauet ca. 3 til 5 års fængsel. I en enkelt sag om forsøg på overtrædelse af § 114 d, stk. 3, er straffen udmålt til 2 års fængsel. Den dagældende strafferamme var fængsel indtil 6 år. Ligesom for overtrædelser af § 114 c, stk. 3, 1. pkt., lå strafniveauet således fra midten til den højere ende af strafferammen.

6.2.5 Straffelovens § 114 e om øvrig fremme af terrorvirksomhed

For en isoleret overtrædelse af straffelovens § 114 e, 1. pkt., om øvrig fremme af terrorvirksomhed inden 2020-lovændringen er der udmålt straffe i niveauet 2 til 5 års fængsel. Det er udvalgets vurdering, at normalniveauet lå omkring 3 til 4 års fængsel. Den dagældende strafferamme var fængsel indtil 6 år. Udgangspunktet for strafudmålingen lå således fra midten til den lidt højere ende af strafferammen.

Der ses ikke at foreligge retspraksis vedrørende den skærpede sidestrafferamme i straffelovens § 114 e, 2. pkt.

6.2.6 Straffelovens § 114 j om indrejse- og opholdsforbud

Straffen for overtrædelse af straffelovens § 114 j, stk. 1, jf. stk. 3, er i praksis fra tiden før lovændringen i 2020 blevet udmålt til 6 måneders fængsel. Det er udvalgets vurdering, at domstolene i den forbindelse har fulgt lovgivers anvisninger med hensyn til strafniveauet, idet der er lagt vægt på angivelserne i bemærkningerne til lov nr. 642 af 8. juni 2016 om, at straffen i førstegangstilfælde vil være en kortere fængselsstraf udmålt i måneder, og idet der ikke ses at foreligge sådanne omstændigheder, der ifølge bemærkningerne bør medføre straffe i den højere ende af strafferammen.

6.2.7 Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet

Generelt set har domstolene idømt strenge straffe for terrorisme og anden terrorrelateret kriminalitet. Straffene har ligget fra midten af strafferammen og opefter. Der er dog også efter sagernes konkrete omstændigheder idømt lavere straffe.

Idet der kun foreligger meget begrænset praksis vedrørende overtrædelser begået efter lovændringen i 2020, har det ikke været muligt for udvalget mere generelt at vurdere, om domstolene følger lovgivers anvisninger vedrørende strafudmålingen, som fremgår af lovbemærkningerne til ændringen i 2020. Udvalget kan dog konstatere, at der i den enkeltstående dom, der indtil nu er afsagt om terrorhandlinger begået efter lovændringen i 2020, er udmålt en straf af 16 års fængsel for bl.a. forsøg på terrorisme ved manddrab og bombesprængninger i overensstemmelse med lovgivers anvisninger.

For så vidt angår lovgivers anvisninger om strafniveauet i bemærkningerne til lovændringen i 2016 er det udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt disse.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 3, afsnit 13.

6.3 Forbrydelser mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, og forbrydelser mod vidner

I *kapitel 4* behandles en række udvalgte bestemmelser i straffelovens kapitel 14 om forbrydelser mod den offentlige myndighed mv. For det første behandles straffelovens §§ 119-121, der giver en særlig beskyttelse til personer, hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv, i det omfang overtrædelsen sker under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme. Den beskyttede personkreds omfatter bl.a. polititjenestemænd, anklagere, dommere, ansatte ved afsonings- og behandlingsinstitutioner (f.eks. fængselsfunktionærer, faglærere, sundhedspersonale og pædagoger), ansatte ved kommunale institutioner (f.eks. lærere, socialrådgivere, sagsbehandlere, ansatte ved skoler, fritids- og plejehjem), ansatte i den offentlige befordring (f.eks. togpersonale, buschauffører), sundhedspersonale ansat i offentlige institutioner (f.eks. læger, sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter og -hjælpere), kommunale parkeringsvagter og politikere.

For det andet behandles straffelovens § 123, der giver en særlig beskyttelse til en person (eller dennes nærmeste eller andre med tilknytning til denne) i anledning af personens forventede eller allerede afgivne forklaring til politiet eller i retten.

Idet der for nogle af bestemmelserne kun ses at foreligge meget begrænset praksis, har det ikke været muligt at drage generelle konklusioner om strafniveauet for overtrædelse af disse. Dette gælder straffelovens § 119, stk. 2, og § 120, som af denne grund ikke er behandlet nærmere i nedenstående.

6.3.1 Straffelovens § 119 om bl.a. vold og trusler mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, og § 119 b om angreb med genstande mod de nævnte personer

6.3.1.1. *Straffelovens § 119, stk. 1, ved vold, og overtrædelser af § 119 b*

Efter straffelovens § 119, stk. 1, straffes med bøde eller fængsel indtil 8 år bl.a. den, som øver vold mod den beskyttede personkreds under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme.

For så vidt angår vold omfattet af § 119, stk. 1, er der ikke foretaget generelle strafskærpelser siden *lov nr. 218 af 31. marts 2004*, hvorved strafmaksimum blev hævet fra 6 til 8 års fængsel, og det blev forudsat, at straffen for overtrædelse af bestemmelsen gennemgående skulle forhøjes med omkring en tredjedel sammenlignet med det hidtidige strafniveau. Ved *lov nr. 1728 af 27. december 2016* indsattes et 2. pkt. i § 119, stk. 1, hvorved der blev gennemført en strafskærpelse for overtrædelser af § 119 stk. 1, som begås i forbindelse med grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted eller begås mod forurettede i dennes fritid. Ved *lov nr. 1832 af 8. december 2020* indsattes en ny bestemmelse i straffelovens § 119 b, hvorved straffen for visse

overtrædelser (angreb med genstande mod den beskyttede persongruppe), der hidtil havde været omfattet af § 119, stk. 1, blev skærpet.

Det er udvalgets vurdering, at der i den gennemgåede praksis ikke er forskel i strafudmålingen afhængig af, hvilken af de omfattede persongrupper den forurettede tilhører. Det bemærkes i den forbindelse, at der ikke foreligger praksis vedrørende overtrædelser omfattet af det nyligt indsatte stk. 5 i § 119 om, at straffen kan forhøjes med indtil det dobbelte, hvis der øves vold mod en person, der er ansat i kriminalforsorgens institutioner.

Udvalget konstaterer, at der i den undersøgte periode for *mindre alvorlig vold* (i de konkrete sager var der tale om spyt, skub og svagt elektrisk stød) er udmålt straffe i niveauet 14 til 30 dages fængsel. Det kan endvidere konstateres, at der for *øvrig simpel vold* (slag, spark, bid mv.) er udmålt straffe i niveauet fra 30 dages fængsel til 4 måneders fængsel.

For *grov vold*, hvor der er straffet i sammenstød med straffelovens § 245, er der udmålt straffe i niveauet fra 4 måneders fængsel til 3 år og 6 måneders fængsel. I én sag, der desuden var omfattet af straffelovens § 81 c, blev straffen for to af de tiltalte udmålt til 4 års fængsel. Af sagerne om grov vold vedrørte tre sager overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, 1. pkt., jf. § 245, mens seks vedrørte overtrædelse af § 119, stk. 1, 2. pkt., jf. § 245. Herudover var der i én dom tale om en overtrædelse begået i forurettedes fritid efter indførelsen af § 119, stk. 1, 2. pkt., men der var ikke rejst tiltale for overtrædelse af bestemmelsen. I de førstnævnte sager er der udmålt straffe fra 4 måneders fængsel til 1 års fængsel. Af de sidstnævnte sager vedrørte fire sager overtrædelse af § 119, stk. 1, i forbindelse med grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted, og straffen er i disse sager udmålt i niveauet 8 måneders fængsel til 1 års fængsel. I de resterende to sager, hvoraf to vedrørte den samme overtrædelse, var forholdet begået i forurettedes fritid. I de to sager, der vedrørte samme episode, blev straffene udmålt til henholdsvis 2 år og 6 måneder og 3 år og 6 måneders fængsel. Det bemærkes, at der var udøvet meget grov vold med flere kæbe- og ribbensbrud til følge, samt at der var tale om et bestillingsarbejde mod betaling. I den sidste sag blev straffene udmålt til 2 år henholdsvis 4 års fængsel, idet det bemærkes, at straffene var forhøjet til det dobbelte i medfør af straffelovens § 81 c.

I kapitel 4, afsnit 2.2.3.1 (c), er der foretaget en sammenligning af strafniveauet for overtrædelser omfattet af strafskærpelsen ved lov nr. 1728 af 27. december 2016 og strafniveauet for lignende overtrædelser fra tiden inden lovændringen. Det er udvalgets konklusion, at strafskærpelsen har haft en væsentlig effekt på strafudmålingen i sager om overtrædelser begået, *mens eller i umiddelbar forlængelse af at der i området foregår grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted*, jf. straffelovens § 119, stk. 1, 2. pkt. For så vidt angår overtrædelser *begået i den forurettedes fritid*, jf. samme bestemmelse, findes der kun sparsom trykt praksis til belysning

af strafniveauet. Det er udvalgets vurdering, at den tilsigtede strafskærpelse ved lov nr. 1728 af 27. december 2016 har haft en effekt på strafudmålingen i de få foreliggende domme, men det er som følge af den begrænsede praksis ikke muligt at drage mere generelle konklusioner.

I kapitel 4, afsnit 2.2.3.1 (d), er der foretaget en sammenligning af strafniveauet for overtrædelser omfattet af *straffelovens § 119 b* indsat ved lov nr. 1832 af 8. december 2020 og strafniveauet for lignende overtrædelser fra tiden inden lovændringen. På baggrund af den gennemgåede praksis er det udvalgets vurdering, at indsættelsen af § 119 b har haft den tilsigtede skærpende effekt i praksis i denne type sager, og det er udvalgets vurdering, at strafudmålingen er sket i overensstemmelse med lovgivers anvisninger i bemærkningerne til straffelovens § 119 b.

For så vidt angår vold omfattet af § 119 konstaterer udvalget, at der hovedsageligt er udmålt straffe i den nedre del af strafferammen, men at der for grov vold også er udmålt straffe i midten af strafferammen. Der henvises i den forbindelse til de samme betragtninger, som gør sig gældende for de almindelige voldsbestemmelser. I sagerne om grov vold mod en person omfattet af den beskyttede personkreds straffes gerningspersonen både for overtrædelse af straffelovens § 119 og § 245 henholdsvis § 246, jf. § 245 (i sammenstød).

Sammenlignet med strafniveauet for overtrædelse af den almindelige bestemmelse om simpel vold, jf. straffelovens § 244, er det udvalgets vurdering, at der i nogle sager kan konstateres en højere strafudmåling i sager omfattet af § 119 sammenlignet med lignende sager, hvor udmålingen sker efter § 244, men det er vanskeligt at fastslå, om der generelt udmåles højere straffe for vold, når den forurettede tilhører den beskyttede personkreds, jf. straffelovens § 119, stk. 1.

For så vidt angår grov vold, jf. straffelovens § 245, foreligger der ikke tilstrækkelig sammenlignelig praksis til at drage generelle konklusioner om, hvorvidt strafniveauet generelt er højere, når den forurettede tilhører den beskyttede personkreds.

6.3.1.2. *Straffelovens § 119, stk. 1, ved trussel om vold*

Straffen for trusler om vold efter straffelovens § 119, stk. 1, er i nyere tid skærpet ved *lov nr. 82 af 30. januar 2019*, hvor straffelovens § 119, stk. 3 (nu stk. 3, 1. pkt.), blev indføjet. Det blev i den forbindelse angivet i bemærkningerne til bestemmelsen, at der tilsigtedes en generel forhøjelse af strafniveauet for trusler omfattet af § 119, stk. 1, således at der som udgangspunkt skal ske en forhøjelse med omkring en tredjedel i forhold til den straf, der hidtil havde været fastsat af domstolene.

En undersøgelse fra Rigsadvokaten havde i 2009 vist, at straffen i sager, hvor en ustraffet person fremsætter verbale trusler om vold efter straffelovens § 119, stk. 1, i retspraksis blev udmålt i

niveauet 10 til 60 dages fængsel, idet de fleste straffe dog blev udmålt i niveauet 10 til 20 dages fængsel.

Straffen for trusler om vold er senest skærpet ved *lov nr. 2601 af 28. december 2021*, hvor 2. pkt. blev indsat i straffelovens § 119, stk. 3. Efter § 119, stk. 3, 2. pkt., skal det ved fastsættelse af straffen for trussel om vold betragtes som en skærpende omstændighed, at lovovertrædelsen har baggrund i den forurettedes lovlige ytringer i den offentlige debat eller i øvrigt har til formål at forhindre den forurettede i at gøre brug af sin ytringsfrihed i den offentlige debat. Det fremgår af lovbemærkningerne, at der som følge af lovændringen som udgangspunkt skal ske en fordobling af strafniveauet i forhold til den straf, der ellers ville være fastsat af domstolene for tilsvarende trusler.

På baggrund af den gennemgåede praksis er det udvalgets vurdering, at der i forhold til trusler om vold omfattet af straffelovens § 119, stk. 1, ikke er forskel i strafudmålingen afhængig af, hvilken af de omfattede persongrupper den forurettede tilhører.

Udvalget konstaterer, at der i den undersøgte periode fra 2009 og frem til i dag er udmålt straffe fra 20 dages fængsel og op til 6 måneders fængsel i sager om trussel om vold efter straffelovens § 119, stk. 1.

Før strafskærpelsen i 2019 er der udmålt straffe på mellem 20 dages fængsel og 6 måneders fængsel, hvoraf størstedelen dog lå på 20 til 30 dages fængsel, idet udgangspunktet vurderes at have været 20 dages fængsel. *Efter skærpelsen i 2019* er der udmålt straffe på mellem 30 dages fængsel og 4 måneders fængsel, idet langt størstedelen af straffene dog er udmålt til 30 dages fængsel under henvisning til skærpelsen i 2019.

På baggrund af undersøgelsen er det udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger om strafniveauet for trussel om vold efter straffelovens § 119, stk. 1, efter strafskærpelsen i 2019. Det kan således konstateres, at straffen for verbale trusler før skærpelsen som udgangspunkt blev udmålt i niveauet 20 dages fængsel, hvorimod straffen i dag som udgangspunkt udmåles til 30 dages fængsel.

Der foreligger ikke trykt retspraksis fra den undersøgte periode vedrørende trussel om vold under omstændigheder som nævnt i *§ 119, stk. 3, 2. pkt.*

Det kan i øvrigt konstateres, at strafniveauet for trusler om vold ligger i den lave ende af strafferammen i straffelovens § 119, stk. 1, der lyder på bøde eller fængsel indtil 8 år, hvilket imidlertid må ses i lyset af det generelt lavere strafniveau ved fremsættelse af trusler om vold end

ved udøvelse af vold, herunder udøvelse af grov vold, som også skal rummes inden for strafferammen i straffelovens § 119, stk. 1.

Endelig kan udvalget konstatere, at straffen for verbale trusler om vold efter § 119, stk. 1, nu udmåles i et niveau svarende til niveauet i sager om mindre alvorlig vold og øvrig simpel vold efter § 119, stk. 1.

6.3.1.3. *Straffelovens § 119, stk. 4*

Udvalget konstaterer, at der for overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 4, i den undersøgte periode er udmålt bødestraffe (dagbøder). Straffene udmåles som udgangspunkt i den laveste ende af strafferammen i § 119, stk. 4.

Udvalget vurderer dog, at strafniveauet må antages at bero på lovgivers anvisninger om strafniveauet, idet det i bemærkningerne til strafskærpelsen ved *lov nr. 501 af 2. juni 2009*, hvor maksimumstraffen i § 119, stk. 4 (dengang stk. 3), blev forhøjet fra 6 måneders fængsel til 1 år og 6 måneders fængsel, er angivet, at straffen i en lang række tilfælde passende kan fastsættes inden for den gældende strafferamme (der på daværende tidspunkt lød på bøde eller fængsel indtil 6 måneder), f.eks. i tilfælde, hvor en person forsøger at modsætte sig en lovlig anholdelse ved at holde fast i en lygtepæl eller lignende, ligesom det er angivet, at det ikke var hensigten, at straffen i de mindre grove tilfælde skulle forhøjes. Det må herefter lægges til grund, at det er i overensstemmelse med forarbejderne til bestemmelsen, at de mindre grove tilfælde af overtrædelse af § 119, stk. 4, i praksis normalt straffes med bøde.

Der er i undersøgelsen af retspraksis ikke identificeret relevante domme omfattet af strafskærpelserne i § 119, stk. 4, ved lovændringerne i 2009 og 2021 (dvs. grovere tilfælde af overtrædelse af § 119, stk. 4).

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 4, afsnit 2.2.3.

6.3.2 Straffelovens § 119 a om fredskrænkelse ved kontakt, forfølgelse eller anden chikane mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv

Straffelovens § 119 a om fredskrænkelse ved kontakt, forfølgelse eller anden chikane mod den beskyttede personkreds har en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 2 år. Bestemmelsen blev indført ved *lov nr. 1728 af 27. december 2016*. I bemærkningerne til lovændringen fremgår bl.a., at en overtrædelse af bestemmelsen i førstegangstilfælde i udgangspunktet skulle straffes med en bøde på 7.500 kr., dog således at grovere, herunder systematiske, overtrædelser kunne straffes med en kortere frihedsstraf. I gentagelsestilfælde skulle straffen som udgangspunkt være en kortere frihedsstraf. Ved *lov nr. 82 af 30. januar 2019* foretoges en strafskærpelse,

hvorved det i bemærkningerne blev anført, at der som udgangspunkt skulle ske en forhøjelse af straffen med omkring en tredjedel i forhold til den straf, der hidtil havde været fastsat af domstolene. Det betød, at en person, der efter hidtil gældende ret ville være blevet idømt en bødestraf på 7.500 kr., fremover som udgangspunkt ville skulle idømmes en bødestraf på 10.000 kr.

Landsretterne har både inden og efter lovændringen i 2019 fastslået, at *udgangspunktet* for strafudmålingen i sager om overtrædelse af straffelovens § 119 a er en bøde i det niveau, som er fastsat i forarbejderne til bestemmelsen.

I tre sager ses udgangspunktet konkret fraveget. To af disse sager er afgjort af Vestre Landsret, og i begge sager henviser landsretten til konkrete omstændigheder, der medfører fravigelse af udgangspunktet. Den tredje sag er en byretsdom, hvor det ikke er muligt at udlede, hvorfor udgangspunktet fraviges.

Det er på baggrund af praksisgennemgangen udvalgets vurdering, at domstolene generelt har fulgt lovgivers anvisninger om strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 119 a.

Det kan konstateres, at strafniveauet ligger i den lave ende af strafferammen. Strafniveauet beror imidlertid som anført på de klare bemærkninger til bestemmelsen, hvori det er forudsat, at fængselsstraf forbeholdes grovere eller gentagne overtrædelser.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 4, afsnit 2.3.3.

6.3.3 Straffelovens § 121 om hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltalte mod personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv

Straffelovens § 121 om hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale har en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 1 år. Ved *lov nr. 1728 af 27. december 2016*, hvorved strafferammens maksimum blev ændret fra 6 måneders fængsel til 1 års fængsel, blev det forudsat i lovforarbejderne, at normalstraffen fremover som udgangspunkt skal fastsættes til en bødestraf på 5.000 kr.

Der er i trykt retspraksis fra tiden efter lovændringen i 2016 kun identificeret en enkelt dom, hvor gerningspersonen ikke samtidig blev dømt for anden kriminalitet. I denne dom blev der udmålt 10 dagbøder á 500 kr., i alt 5.000 kr.

Det er på den baggrund udvalgets vurdering, at domstolene i den begrænsede foreliggende praksis har fulgt lovgivers anvisninger om strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 121.

Selv om det kan konstateres, at strafniveauet ligger i den laveste ende af strafferammen, er strafniveauet i overensstemmelse med de klare tilkendegivelser, der er givet i bemærkningerne til bestemmelsen.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 4, afsnit 2.5.3.

6.3.4 Straffelovens § 123 om forbrydelser mod vidner

Straffen for overtrædelse af § 123 er senest skærpet ved *lov nr. 141 af 28. februar 2018*, hvor stk. 2 blev indsat i bestemmelsen. I lovbemærkningerne forudsattes, at der skulle ske en gennemgående forhøjelse af straffen med en tredjedel i forhold til det hidtidige strafniveau.

Der er i hele den undersøgte periode fra 2004 og frem til i dag i sager om overtrædelse af § 123 udmålt straffe på mellem 40 dages fængsel og 3 måneders fængsel. *Før strafskærpelsen i 2018* er der udmålt straffe på mellem 40 og 60 dages fængsel. *Efter skærpelsen i 2018* er der udmålt straffe på henholdsvis 60 dages fængsel og 3 måneders fængsel.

På baggrund af den foreliggende retspraksis er det udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger om strafniveauet ved overtrædelser af straffelovens § 123 efter skærpelsen.

Det kan konstateres, at strafniveauet ligger i den lavere ende af strafferammen i § 123, der lyder på bøde eller fængsel indtil 8 år, hvilket må anses for at være overensstemmende med de tilkendegivelser, der er givet i bemærkningerne til bestemmelsen.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 4, afsnit 3.3.

6.4 Grov narkotikakriminalitet

I *kapitel 5* behandles straffelovens § 191 om grov narkotikakriminalitet, der findes i straffelovens kapitel 20 om almenfarlige forbrydelser. Bestemmelsen indebærer ikke nogen selvstændig kriminalisering, men alene skærpede strafferammer for særligt kvalificerede overtrædelser af lovgivningen om euforiserende stoffer. Strafferammen i § 191 er inddelt i en normalstrafferamme på fængsel indtil 10 år i stk. 1, 1. pkt., og en sidestrafferamme på fængsel indtil 16 år i stk. 1, 2. pkt.

Det bemærkes, at de handlinger, som er strafbare efter straffelovens § 191, for læsevenlighedens skyld i nedenstående blot omtales som "videreoverdragelse mv.". Hermed menes alle handlinger kriminaliseret i § 191, herunder overdragelse (stk. 1) eller indførsel, udførsel, køb, udlevering, modtagelse, fremstilling, forarbejdning og besiddelse med forsæt til videreoverdragelse (stk. 2).

Videreoverdragelse mv. af hash og khat straffes efter straffelovens § 191, stk. 1, 1. pkt., med en strafferamme på fængsel indtil 10 år, men ikke efter stk. 1, 2. pkt., med en strafferamme på fængsel indtil 16 år, da disse ikke betegnes som et særligt farligt eller skadeligt stof. Videreoverdragelse mv. af heroin, kokain, amfetamin og ecstasy kan derimod efter omstændighederne henføres under stk. 1, 2. pkt., med en strafferamme på fængsel indtil 16 år.

Bestemmelsen fik sin nuværende ordlyd ved *lov nr. 218 af 31. marts 2004*, hvor strafferammerne i § 191, stk. 1, 1. og 2. pkt., blev forhøjet fra henholdsvis 6 til 10 års fængsel og fra 10 til 16 års fængsel. Ændringen tilsigtede at give mulighed for en graduering af strafudmålingen i de groveste tilfælde af narkokriminalitet, ligesom ændringen tilsigtede at have en skærpende effekt, også på strafudmålingen for personer med en mindre selvstændig rolle i overdragelsen af stoffet (f.eks. kurerer), hvis hovedmandens straf bedømt efter stoffets omfang og karakter ville ligge tæt på de hidtidige strafmaksima i bestemmelsen. Der blev ikke herudover givet nærmere anvisninger om specifikke strafniveauer for typetilfælde af overtrædelser af bestemmelsen.

Der er således ikke i lovbemærkningerne til § 191 givet konkrete anvisninger vedrørende strafniveauet ud over de ovenfor nævnte om en øget graduering mv., og strafniveauet er således i vidt omfang udviklet i retspraksis.

Udvalget kan på baggrund af retspraksis konstatere, at straffen for overtrædelse af § 191 generelt fastsættes under hensyn til navnlig stoffets art og mængde samt gerningspersonens rolle i forbindelse med overtrædelsen. Endvidere indgår det, om overtrædelsen har et professionelt eller organiseret præg, og om den tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet.

6.4.1 Hash

Udvalget kan konstatere, at der i den undersøgte periode er udmålt straffe på mellem 8 måneders fængsel og 10 års fængsel for videreoverdragelse mv. af hash. Videreoverdragelse mv. af mellem ca. 10 og 500 kg hash er straffet med fængsel fra 8 måneder og op til 3 år, mens videreoverdragelse mv. af ca. 1.000 kg hash er straffet med 4 til 5 års fængsel alt afhængig af gerningspersonens rolle og eventuelle forstraffe. For mængder på ca. 2.500 kg hash er der udmålt straffe på 6 til 7 års fængsel, mens der for mængder på ca. 4.000 kg er idømt fængsel i 10 år.

På den baggrund er det udvalgets vurdering, at domstolene fuldt ud har udnyttet strafferammen i straffelovens § 191, stk. 1, 1. pkt., i sager om hash, og at praksis viser en graduering af strafudmålingen i de groveste tilfælde som forudsat af lovgiver.

6.4.2 Heroin

Udvalget kan konstatere, at der i den undersøgte periode er udmålt straffe på mellem 1 år og 9 måneders fængsel og 14 års fængsel for videreoverdragelse mv. af heroin. Videreoverdragelse mv. af ca. 300 gram heroin er straffet med fængsel fra 1 år og 9 måneder til 2 år og 6 måneder, mens videreoverdragelse mv. af ca. 1 kg heroin er straffet med fængsel i 5 år, og videreoverdragelse mv. af ca. 2 kg heroin er straffet med 6 års fængsel. For mængder på mellem ca. 2,5 og 6 kg heroin er der udmålt straffe på 7 til 8 års fængsel. I den høje ende af strafferammen er der for 10 kg heroin udmålt 10 års fængsel, og for mellem ca. 25 og 35 kg heroin er der udmålt straffe på 10 til 14 års fængsel alt efter gerningspersonens rolle og eventuelle forstraffe.

På denne baggrund er det udvalgets vurdering, at domstolene i vidt omfang har udnyttet strafferammen i straffelovens § 191 i sager om heroin, og at praksis viser en graduering af strafudmålingen i de groveste tilfælde som forudsat af lovgiver.

6.4.3 Kokain

Udvalget kan konstatere, at der i den undersøgte periode er udmålt straffe på mellem 10 måneders fængsel og 16 års fængsel for videreoverdragelse mv. af kokain. Videreoverdragelse mv. af ca. 100 gram kokain er straffet i niveauet ca. 1 års fængsel, mens videreoverdragelse mv. af ca. 500 gram er straffet med ca. 2 år og 6 måneders fængsel. Videreoverdragelse mv. af ca. 1 kg kokain er straffet med fængsel i ca. 4 til 5 år, mens videreoverdragelse mv. af ca. 10 kg kokain er straffet med fængsel i ca. 8 til 10 år. Endvidere er der i sager om videreoverdragelse mv. af mellem ca. 50 og 500 kg kokain udmålt straffe på 14 til 16 års fængsel.

Det er på den baggrund udvalgets vurdering, at domstolene fuldt ud har udnyttet strafferammen i straffelovens § 191 i sager om kokain, og at praksis viser en graduering af strafudmålingen i de groveste tilfælde som forudsat af lovgiver.

6.4.4 Amfetamin

Udvalget kan konstatere, at der i den undersøgte periode er udmålt straffe på mellem 8 måneders fængsel og 14 års fængsel for videreoverdragelse mv. af amfetamin. I et enkelt tilfælde er der udmålt 6 måneders fængsel for forsøg. Videreoverdragelse mv. af ca. 100-150 gram amfetamin er i praksis straffet med fængsel i 8 måneder. Videreoverdragelse mv. af ca. 1 kg amfetamin er straffet i niveauet 2 år og 3 måneders fængsel til 3 års fængsel, mens videreoverdragelse mv. af ca. 2 kg amfetamin er straffet med fængsel i 4-5 år. Videreoverdragelse mv. af ca. 4 kg amfetamin er straffet med 7 års fængsel, og for mængder på mellem ca. 10 og 30 kg er der udmålt straffe på 9 til 12 års fængsel. Endelig er der i den høje ende af strafferammen for mængder på mellem ca. 40 og 100 kg udmålt straffe på 12 til 14 års fængsel.

Det er på den baggrund udvalgets vurdering, at domstolene i vidt omfang har udnyttet strafferammen i § 191 i sager om amfetamin, og at praksis viser en graduering af strafudmålingen i de groveste tilfælde som forudsat af lovgiver.

6.4.5 Øvrige stoffer

Retspraksis vedrørende khat og ecstasy er betydeligt mere begrænset end de øvrige stoftyper, og det er derfor vanskeligt at udlede et generelt strafniveau med hensyn til disse to stoftyper.

For så vidt angår khat bemærkes særligt, at det lavere strafniveau set i forhold til tilsvarende mængder af andre stoftyper synes at være begrundet i stoffets særlige karakter, herunder den begrænsede euforiserende virkning.

6.4.6 Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for grov narkotikakriminalitet

På baggrund af ovenstående er det udvalgets samlede vurdering, at domstolene generelt udmåler straffe, der afspejler forbrydelsernes art og farlighed, grovhed og omfang, og som afspejler gerningspersonens rolle i den enkelte forbrydelse, herunder i sager om særligt store mængder narkotika.

Det er endvidere udvalgets vurdering, at strafferammerne udnyttes fuldt ud på narkotikaområdet, og at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger i bemærkningerne til lovændringen i 2004 om graduering af strafudmålingen i de groveste tilfælde.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 5, afsnit 3.

6.5 Grov våbenkriminalitet

I *kapitel 6* behandles straffelovens § 192 a om grov våbenkriminalitet, der findes i straffelovens kapitel 20 om almenfarlige forbrydelser. Bestemmelsen indebærer ikke nogen selvstændig kriminalisering, men alene skærpede strafferammer for særligt kvalificerede overtrædelser af våbenlovgivningen. Bestemmelsens stk. 1 vedrører overtrædelse af våbenlovgivningen ved besiddelse mv. under særligt skærpende omstændigheder af enten skydevåben eller af andre våben eller eksplosivstoffer, når sidstnævnte på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade, og har en strafferamme på fængsel fra 2 år indtil 8 år. Bestemmelsens stk. 2 vedrører øvrige overtrædelser af våbenlovgivningen under særligt skærpende omstændigheder og har en strafferamme på fængsel indtil 6 år.

Bestemmelsen blev indført ved *lov nr. 411 af 10. juni 1997* med en strafferamme på fængsel indtil 4 år og omfattede på daværende tidspunkt kun våben eller eksplosivstoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter var egnede til at forvolde betydelig skade. I kølvandet på

terrorangrebene mod USA den 11. september 2001 blev strafferammen hævet ved *lov nr. 378 af 6. juni 2002* til fængsel indtil 6 år, og et nyt stk. 2 blev indsat. Ved *lov nr. 503 af 7. juni 2006* blev straffelovens § 192 a nyaffattet, ligesom stk. 2 blev ophævet, og ved *lov nr. 500 af 17. juni 2008* indsattes et nyt stk. 1, og det hidtidige stk. 1 blev stk. 2. Denne lovændring indebar, at ulovlig besiddelse på offentligt tilgængelige steder af skydevåben, bortset fra visse mindre farlige skydevåben, fremover som udgangspunkt skulle straffes efter § 192 a, stk. 1, i stedet for efter våbenloven, og der skete samtidig en væsentlig skærpelse af straffen i sager om ulovlig besiddelse af skydevåben på offentligt tilgængelige steder.

Ved *lov nr. 501 af 12. juni 2009* blev bestemmelsen igen nyaffattet, og der blev indført en minimumsstraf på 1 års fængsel for besiddelse mv. af skydevåben under særligt skærpende omstændigheder. Der forudsattes samtidig en fordobling af straffen for overtrædelser af § 192 a. Ved *lov nr. 733 af 25. juni 2014* blev straffelovens § 192 a, stk. 3, om skærpende omstændigheder ved overtrædelser af stk. 1, nr. 1, indsat, og i bemærkningerne til loven blev der fastsat en række strafniveauer, som det forudsattes, at der fremover skulle tages udgangspunkt i ved strafudmålingen efter § 192 a, stk. 1, nr. 1.

Ved *lov nr. 494 af 22. maj 2017* forhøjedes strafferammen i § 192 a, stk. 1, fra fængsel i 1 år indtil 6 år til den nuværende strafferamme på fængsel i 2 år indtil 8 år, og det forudsattes samtidig, at strafniveauet skulle forhøjes med omkring 1 års fængsel i forhold til den straf, der hidtil var blevet fastsat. I bemærkningerne til loven blev der i den forbindelse givet nærmere anvisninger om det konkrete strafniveau. Der henvises til konklusionsafsnittet i kapitel 6, afsnit 3, hvori de gældende anvisninger er sammenfattet i et skema. Det forudsattes endvidere, at forhøjelsen af strafniveauet for stk. 1 skulle have en vis afsmittende effekt på strafudmålingen for overtrædelse af § 192 a, stk. 2. Endelig blev § 192 a ændret ved *lov nr. 968 af 26. juni 2020*, hvor stk. 4 blev indsat. Der blev i den forbindelse givet nærmere anvisninger om det konkrete strafniveau for overtrædelser af § 192 a, stk. 1, nr. 2.

6.5.1 Ulovlig besiddelse mv. af skydevåben efter straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 1

Udvalget kan konstatere, at der i den undersøgte periode blot er afsagt en enkelt trykt dom om ulovlig besiddelse mv. af skydevåben efter § 192 a, stk. 1, nr. 1, som ikke på grund af sin særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade, på *ikke-offentligt tilgængeligt sted uden ammunition*. I den pågældende sag blev straffen fastsat til 2 års fængsel i overensstemmelse med tilkendegivelserne i lovbemærkningerne.

Til gengæld foreligger der en række trykte domme om ulovlig besiddelse mv. af skydevåben efter § 192 a, stk. 1, nr. 1, på *ikke-offentligt tilgængeligt sted med ammunition*. I disse er straffen i halvdelen af sagerne udmålt til 2 år og 3 måneders fængsel i overensstemmelse med

udgangspunktet for et førstegangstilfælde efter lovbemærkningerne. I de pågældende sager er der tale om besiddelse mv. af et enkelt skydevåben. I andre sager er straffen fastsat til mellem 2 år og 6 måneders fængsel og 3 år og 3 måneders fængsel og har det til fælles, at der enten har været tale om mere end ét skydevåben, eller at den tiltalte samtidig er fundet skyldig i andre lovovertrædelser. I to sager er straffen udmålt til henholdsvis 6 års fængsel og 6 år og 6 måneders fængsel bl.a. som følge af forholdenes karakter (mange skydevåben henholdsvis ét skydevåben tilvirket, så det kunne affyres fuldautomatisk), at straffen også omfattede andre overtrædelser og i det ene tilfælde en reststraf, samt at de tiltalte var tidligere straffet for ligeartet kriminalitet.

Udvalget kan endvidere konstatere, at der i den undersøgte periode er afsagt to trykte domme om ulovlig besiddelse af skydevåben efter § 192 a, stk. 1, nr. 1, på *offentligt tilgængeligt sted uden ammunition*. I den ene sag, som vedrørte besiddelse af en enkelt pistol uden ammunition, blev straffen fastsat til 2 år og 3 måneders fængsel i overensstemmelse med tilkendegivelserne i forarbejderne. Den anden sag, der drejede sig om besiddelse af 12 pistoler til anvendelse i det organiserede kriminelle miljø, hvoraf to kunne indstilles til fuldautomatisk skudafgivelse, resulterede i 6 års fængsel.

Til gengæld er der afsagt en række trykte domme om ulovlig besiddelse af skydevåben efter § 192 a, stk. 1, nr. 1, på *offentligt tilgængeligt sted med ammunition*. I sager uden konkret formildende eller skærpende omstændigheder om førstegangstilfælde af besiddelse er straffen udmålt til 2 år og 6 måneders fængsel, mens straffen i sager om gentagelsestilfælde er udmålt til 3 år og 3 måneders fængsel i overensstemmelse med udgangspunktet.

I to sager er straffene udmålt under udgangspunktet i forarbejderne på 2 år og 6 måneders fængsel i førstegangstilfælde. I den ene sag blev straffen fastsat til 2 års fængsel som følge af, at der var tale om forsøg på besiddelse. I den anden sag blev straffen udmålt under minimumsstraffen, jf. straffelovens § 83, 1. pkt., til 1 år og 6 måneders fængsel, idet der forelå en række formildende omstændigheder, herunder at tiltalte havde fortrudt sit indkøb af våben og kontaktet politiet og fortalt, hvor våbnene befandt sig.

I en række andre sager er straffene udmålt på baggrund af en samlet vurdering af flere forhold til samtidig pådømmelse. Straffene er i disse sager udmålt i niveauet mellem 2 år og 8 måneders fængsel og 3 år og 11 måneders fængsel. I en sag, hvor der både forelå flere forhold til samtidig pådømmelse, og den tiltalte tidligere var straffet for overtrædelse af straffelovens § 192 a, blev straffen udmålt til fængsel i 5 år. Endvidere er der i en sag om forsøg på overtrædelse af § 192 a vedrørende bestilling over internettet af i alt 83 skydevåben, herunder fire fuldautomatiske, med tilhørende ammunition udmålt fængsel i 8 år.

Endelig er der i en sag om omfattende handel med både våben og narkotika idømt straffe til en række tiltalte i niveauet fra 9 til 20 års fængsel. For to af de tiltalte, der blev idømt henholdsvis 16 års fængsel og 20 års fængsel, fastsatte landsretten straffen i medfør af straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt., hvorefter straffen i sager, hvor flere lovovertrædelser er til samtidig pådømmelse, under særdeles skærpende omstændigheder kan overstige den højeste af lovovertrædelsernes strafferammer med indtil det halve.

På ovenstående baggrund er det udvalgets vurdering, at domstolene i sager om besiddelse mv. af skydevåben under særligt skærpende omstændigheder, jf. straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 1, har fulgt lovgivers anvisninger vedrørende strafniveauet. I de få tilfælde, hvor domstolene har udmålt straffe under de forudsatte strafniveauer, herunder under minimumsstraffen på 2 års fængsel, har der konkret foreligget særlige omstændigheder, der har talt for at fravige udgangspunkterne.

Det er samtidig udvalgets vurdering, at i tilfælde, hvor der har foreligget væsentligt skærpende omstændigheder, har det haft en betydeligt skærpende effekt på strafudmålingen i overensstemmelse med lovgivers anvisninger.

Endelig er det udvalgets vurdering, at strafferammen er udnyttet fuldt ud i sager om overtrædelse af § 192 a, stk. 1, nr. 1.

6.5.2 Ulovlig besiddelse mv. af andre våben og eksplosivstoffer efter straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 2

Udvalget kan konstatere, at der i den undersøgte periode kun findes begrænset trykt praksis vedrørende overtrædelse af straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 2. Fra perioden mellem lovændringen i 2017 og lovændringen i 2020 findes kun tre relevante trykte domme. Der ses ikke at foreligge trykt praksis om overtrædelser begået efter lovændringen i 2020.

I de tre domme afsagt mellem lovændringen i 2017 og lovændringen i 2020 er der udmålt straf af fængsel i henholdsvis 2 år og 8 måneder, 4 år og 6 år. I den første sag var straffen udmålt i overensstemmelse med udgangspunktet for et førstegangstilfælde, mens der i de øvrige sager forelå konkrete omstændigheder, der medførte højere strafudmåling.

Det er udvalgets vurdering, at det på baggrund af den begrænsede praksis ikke er muligt at drage mere generelle konklusioner om strafniveauet for overtrædelse af § 192 a, stk. 1, nr. 2, eller hvorvidt domstolene følger lovgivers anvisninger herom.

6.5.3 Straffelovens § 192 a, stk. 2, om øvrige overtrædelser af våbenloven under særligt skærpende omstændigheder

Udvalget kan konstatere, at der i den undersøgte periode kun er afsagt en enkelt trykt dom vedrørende overtrædelse af straffelovens § 192 a, stk. 2. I den pågældende sag blev tiltalte straffet med fængsel i 5 år for overtrædelse af straffelovens § 183, stk. 2, jf. stk. 1, og § 192 a, stk. 2, ved at have placeret to rørbomber under en bil på en sådan måde at de eksploderede, da forurettede satte sig ind i bilen sammen med sin 3-årige datter. Personerne i bilen fik ikke fysiske skader, men bilen blev totalskadet.

Da der kun foreligger ganske sparsom praksis, er det udvalgets vurdering, at det ikke er muligt at drage mere generelle konklusioner om strafniveauet for overtrædelse af § 192 a, stk. 2, eller hvorvidt domstolene følger lovgivers anvisninger herom.

6.5.4 Straffelovens § 192 a, stk. 1, jf. § 81 a

Efter straffelovens § 81 a, stk. 1, kan den straf, der er foreskrevet i bl.a. § 192 a, forhøjes indtil det dobbelte, hvis lovovertrædelsen har baggrund i eller er egnet til at fremkalde en konflikt mellem grupper af personer, hvor der som led i konflikten enten anvendes skydevåben eller anvendes våben eller eksplosivstoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade, eller begås brandstiftelse. Med bestemmelsen er det forudsat, at strafudmålingsniveauet i sager omfattet af § 81 a som udgangspunkt fordobles i forhold til den straf, der ellers ville være blevet fastsat af domstolene.

Udvalget kan konstatere, at der foreligger en omfattende trykt praksis vedrørende overtrædelse af straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 1, jf. § 81 a, begået på offentligt tilgængeligt sted. Straffene er i disse sager udmålt til mellem 3 år og 11 måneders fængsel og 9 års fængsel.

I sager om besiddelse af et enkelt våben, hvor der ikke har foreligget konkret skærpende eller formildende omstændigheder, er straffene udmålt til henholdsvis 4 år og 6 måneder (offentligt tilgængeligt sted uden ammunition) og 5 år (offentligt tilgængeligt sted med ammunition), der således er en fordobling af udgangspunkterne. I en enkelt sag om besiddelse af et enkelt våben blev straffen dog udmålt til 3 år og 11 måneders fængsel, idet sagen var rejst som en domsmandssag.

I sager om to våben, eller hvor den tiltalte samtidig er dømt for andre mindre forhold er straffen udmålt mellem 5 års fængsel og 5 år og 6 måneders fængsel. Har der været tale om besiddelse af flere våben eller fuldautomatiske våben, eller har våbnene været anvendt, og tiltalte derfor også er straffet for f.eks. grov vold eller fareforvoldelse, er straffen udmålt i et højere niveau. I

fem af 13 domme er straffen udmålt til mellem 6 og 9 års fængsel på baggrund af en samlet vurdering af forholdene.

Det er udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger vedrørende strafniveauet for overtrædelser af § 192 a, som er omfattet af § 81 a, idet domstolene har taget udgangspunkt i anvisningerne for strafudmålingen i lovbemærkningerne til § 192 a og herefter fordoblet straffen i overensstemmelse med § 81 a.

6.5.5 Straffelovens § 192 a, stk. 1, jf. § 81 b

Efter straffelovens § 81 b kan straffen for en af de i bestemmelsen nævnte lovovertrædelser forhøjes med indtil det halve, hvis lovovertrædelsen begås på offentligt tilgængeligt sted ved brug af skydevåben eller af våben eller eksplosivstoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade, jf. § 192 a, stk. 1, uden at forholdet er omfattet af § 81 a. Bestemmelsen omfatter både strafudmålingen for overtrædelsen af straffelovens § 192 a, stk. 1, og den overtrædelse af straffeloven, som er begået ved brug af skydevåben mv.

Udvalget kan konstatere, at der kun findes ganske begrænset trykt praksis om overtrædelse af straffelovens § 192 a, som er henført under straffelovens § 81 b. På den baggrund er det ikke muligt at drage mere generelle konklusioner vedrørende strafniveauet, eller hvorvidt domstolene følger lovgivers anvisninger herom.

6.5.6 Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for grov våbenkriminalitet

Det er udvalgets vurdering, at domstolene på kerneområdet for § 192 a, hvor der foreligger en righoldig trykt praksis, har fulgt lovgivers detaljerede anvisninger om strafudmålingen, og at strafferammen i bestemmelsen er udnyttet fuldt ud.

På de områder, hvor der ikke foreligger tilstrækkelig trykt praksis til at drage generelle konklusioner, er det udvalgets vurdering, at der ikke foreligger oplysninger, der giver grundlag for at antage, at domstolene ikke skulle have fulgt lovgivers anvisninger.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 6, afsnit 3.

6.6 Seksualforbrydelser og incest

I *kapitel 7* behandles seksualforbrydelserne i straffelovens kapitel 24 og straffelovens § 210 om incest. Kapitlet om seksualforbrydelser blev gennemgående revideret ved *lov nr. 633 af 12. juni 2013*, der byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012 om seksualforbrydelser. Siden er der foretaget en række ændringer af de enkelte bestemmelser i kapitlet, herunder ved *lov nr. 635 af 8. juni 2016*, der havde til formål at gennemføre en generel skærpelse af strafniveauet

for voldtægt, og ved *lov nr. 2208 af 29. december 2020*, hvor definitionen af voldtægt i straffelovens § 216, stk. 1, blev ændret.

Udvalget har undersøgt strafudmålingen i sager vedrørende forhold begået efter lovændringen i 2016 og i relevant omfang sammenlignet med tidligere praksis.

Som følge af den meget begrænsede praksis vedrørende overtrædelse af straffelovens § 223, § 224, § 226, § 227, § 228 og § 231 har det ikke været muligt at udlede generelle konklusioner vedrørende strafniveauet herfor. Se nærmere om bestemmelserne i kapitel 7, afsnit 7-11.

6.6.1 Straffelovens § 216 om voldtægt

Straffelovens § 216 blev nyaffattet ved *lov nr. 633 af 12. juni 2013*, hvorved en række forhold, der tidligere havde været omfattet af andre bestemmelser i straffelovens kapitel 24, blev omfattet af § 216 om voldtægt. Bestemmelsens stk. 1, der på daværende tidspunkt vedrørte (1) tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold eller (2) at skaffe sig samleje ved ulovlig tvang, jf. § 260, eller med en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, fik en strafferamme på fængsel indtil 8 år. Bestemmelsens stk. 2 om samleje med et barn under 12 år fik en strafferamme på fængsel indtil 12 år. Som bestemmelsens stk. 3 indsattes en skærpet sidestrafferamme på 12 års fængsel for tilfælde, hvor voldtægten har haft en særligt farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder.

Der blev ikke i forbindelse med lovændringen i 2013 tilsigtet ændringer i strafniveauet for overtrædelse af bestemmelsens stk. 1, nr. 1, eller stk. 2. Derimod var det med lovændringen tilsigtet, at strafniveauet for samleje skaffet ved udnyttelse af en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, jf. § 216, stk. 1, nr. 2, skulle skærpes, således at straffen for et enkeltstående fuldbyrdet tilfælde fremover skulle være 8 måneders fængsel.

Ved *lov nr. 635 af 8. juni 2016* foretoges en generel skærpelse af strafniveauet for voldtægt.

For så vidt angår *tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold* (daværende § 216, stk. 1, nr. 1) eller ved *hensættelse i en tilstand*, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (omfattet af den daværende § 216, stk. 1, nr. 2, 2. led), og *samleje med et barn under 12 år* (§ 216, stk. 2) følger det af bemærkningerne til lovændringen, at strafniveauet gennemgående skulle hæves med 1 år sammenlignet med det hidtidige strafniveau. Det betød, at udgangspunktet for en enkeltstående fuldbyrdet overfaldsvoldtægt eller for et enkeltstående fuldbyrdet samleje med et barn under 12 år ville være 3 år og 6 måneders fængsel, mens

udgangspunktet for et enkeltstående fuldbyrdet samleje i andre sager om voldtægt ved vold eller trussel om vold skulle være fra ca. 2 år og 6 måneders fængsel til op mod 3 års fængsel.

Endvidere skulle der ske en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet for at skaffe sig samleje ved *ulovlig tvang*, jf. § 260, eller med *en person, der befinder sig i en tilstand eller situation*, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (dagældende § 216, stk. 1, nr. 2), med gennemgående 6 måneder i forhold til det hidtil gældende strafniveau. Som eksempel anførtes, at udgangspunktet for strafudmålingen for et enkeltstående fuldbyrdet samleje med en person, der befinder sig i en tilstand, hvor den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, vil være 1 år og 2 måneder. Tilfælde, hvor gerningspersonen med forsæt til samleje har hensat offeret i en sådan tilstand skulle dog som anført forsat straffes på linje med voldtægt ved vold eller trussel om vold.

Det fremgår videre af bemærkningerne til lovændringen, at der som følge af de mange forskelligartede forhold omfattet af straffelovens § 216 er en meget stor variation i straffene for voldtægt, og at der efter omstændighederne vil være grundlag for at udmåle straffe, som ligger væsentligt over de udgangspunkter, der er lagt op til. Af *skærpende omstændigheder* nævnes i bemærkningerne bl.a. betydelig vold i forbindelse med voldtægten, hvis voldtægten har strakt sig over længere tid, hvis den er begået af flere i forening, eller hvis gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem og her har begået voldtægten. Omvendt vil der ifølge bemærkningerne i almindelighed være grundlag for at udmåle en *lavere straf*, hvis der f.eks. er tale om andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 225, eller om forsøg.

Der er ikke i bemærkningerne til lovændringen givet særlige anvisninger om strafniveauet for overtrædelse af § 216 under særligt skærpende omstændigheder, jf. bestemmelsens stk. 3.

Ved *lov nr. 2208 af 29. december 2020* blev straffelovens § 216, stk. 1, nyaffattet, således at det fremover blev strafbart at gennemføre samleje med en person, der ikke samtykker heri. Vedrørende strafudmålingen for overtrædelse af bestemmelsen fremgår af bemærkningerne til lovændringen bl.a., at der for *tilfælde, som allerede havde været omfattet af den hidtidige kriminalisering* i den hidtil gældende bestemmelse i § 216, stk. 1, ved strafudmålingen skulle tages udgangspunkt i de gældende strafniveauer.

For så vidt angår forhold, der omfattes af *nykriminaliseringen* af samleje med en person, der ikke samtykker, er Straffelovrådets anbefalinger vedrørende strafniveauet for nykriminaliseringen gengivet i lovbemærkningerne, og det fremgår i den forbindelse, at disse kunne tiltrædes af lovgiver. Heraf fremgår, at strafudmålingen må bero på en konkret vurdering af alle sagens omstændigheder med henblik på at fastsætte en straf, som afspejler karakteren og grovheden af

forbrydelsen, herunder i forhold til de strafniveauer, som er forudsat ved lov nr. 635 af 8. juni 2016. Det fremgår videre, at der i de groveste tilfælde bør straffes på linje med de tilfælde af voldtægt ved vold eller trussel om vold, der ikke er overfaldsvoldtægt, det vil sige som udgangspunkt med fængsel fra 2 år og 6 måneder til op mod 3 år. Som eksempel herpå nævnes i bemærkningerne et ufrivilligt samleje eller et samleje gennemført uden samtykke under intimiderende omstændigheder. I mildere tilfælde, f.eks. i visse passivitetssituationer, vil der kunne være grundlag for at tage udgangspunkt i et strafniveau på fængsel i 1 år og 2 måneder, da sådanne situationer efter omstændighederne vil kunne sidestilles med de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. I atter andre mildere tilfælde vil der kunne være grundlag for at udmåle en straf under dette niveau, f.eks. hvor parterne har indledt et frivilligt samleje eller et samleje med samtykke, og hvor den ene part undervejs fortryder og siger fra, hvorefter gerningsmanden alligevel fortsætter samlejet.

Ved *lov nr. 226 af 15. februar 2022* blev der foretaget en forhøjelse af straffen for andre seksuelle overgreb end samleje mod børn, jf. straffelovens § 216, stk. 2, 1. pkt., jf. § 225, med 50 pct. i forhold til den straf, der hidtil har været fastsat af domstolene.

Ved *lov nr. 741 af 13. juni 2023*, blev straffelovens § 221 ophævet, idet der i stedet indsattes et 2. pkt. i straffelovens § 216, stk. 1. I den forbindelse blev det i lovbemærkningerne anført, at straffen for tilsnigelse af samleje og tilsnigelse af andet seksuelt forhold end samleje i praksis sås at blive udmålt til fængsel mellem 60 dage og 6 måneder, og det blev med lovændringen forudsat, at straffen skærpes til det dobbelte af, hvad der efter retspraksis hidtil var fastsat for tilsnigelse af samleje og tilsnigelse af andet seksuelt forhold end samleje.

6.6.1.1. *Overtrædelse af straffelovens § 216 ved samleje*

(a) Tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold (tidligere § 216, stk. 1, nr. 1)

I sager om enkeltstående tilfælde af *fuldbyrdet voldtægt ved tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold, der ikke har karakter af overfaldsvoldtægt*, er der i praksis efter lovændringen i 2016 i de fleste tilfælde udmålt straffe i niveauet fra 2 år og 6 måneders fængsel til 3 års fængsel, hvilket er i overensstemmelse med angivelserne i bemærkningerne til lov nr. 635 af 8. juni 2016.

Hvis der i en sag af nævnte beskaffenhed *ikke har været forudgående kontakt mellem gerningspersonen og forurettede (herunder hvor der har været tale om egentlig overfaldsvoldtægt)*, herunder i tilfælde af indtrængen i forurettedes hjem, er der udmålt straffe i niveauet mellem 3 år og 3 måneders fængsel og 4 års fængsel. Det bemærkes, at det i bemærkningerne til lov nr. 635

af 8. juni 2016 forudsattes, at udgangspunktet for denne type voldtægter skulle være 3 år og 6 måneders fængsel.

Også andre omstændigheder, herunder det forhold, at voldtægten er begået *i forening* med én eller flere medgerningspersoner, *grovheden* af den udøvede vold eller de fremsatte trusler i forbindelse med voldtægten samt *forurettedes alder*, ses at have en skærpende effekt på strafudmålingen.

I en enkelt sag er straffen for et enkeltstående tilfælde af fuldbyrdet voldtægt, der ikke havde karakter af overfaldsvoldtægt, udmålt *højere* til henholdsvis 4 år og 4 år og 6 måneders fængsel, idet forholdet var begået af flere gerningspersoner i forening.

I sager om *flere forhold*, ses dette at have haft en skærpende betydning for strafudmålingen. Der er f.eks. udmålt 3 år og 6 måneders fængsel for to tilfælde af voldtægt, der ikke havde karakter af overfaldsvoldtægt, 5 år og 6 måneder for to tilfælde af voldtægt, hvor der samtidig forelå øvrige væsentligt skærpende omstændigheder, og 7 års fængsel for bl.a. en række forsøg på overfaldsvoldtægt.

I sager om *forsøg* på voldtægt ved vold eller trussel om vold begået efter strafskærpelsen i 2016 er straffene i overensstemmelse med almindelig udmålingspraksis samt bemærkningerne til den ovennævnte lovændring i 2016 generelt udmålt i et lavere niveau end i sager om fuldbyrdet voldtægt ved vold eller trussel om vold.

I sager om *forsøg på voldtægt ved tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold, der ikke har karakter af overfaldsvoldtægt,* begået efter strafskærpelsen i 2016 er der i de fleste sager udmålt straffe i niveauet fra 1 år og 9 måneders fængsel til 2 års fængsel. I en enkelt sag blev der udmålt 1 års fængsel, hvilket var begrundet i en længere række formildende omstændigheder. I en anden sag blev straffen udmålt til 3 år og 3 måneders fængsel, idet voldtægtsforsøget havde indebåret grov vold, der havde medført, at forurettede havde været i livsfare.

Ifølge bemærkningerne til lovændringen i 2016 skulle en fuldbyrdet voldtægt, der ikke er en overfaldsvoldtægt, som udgangspunkt straffes med 2 år og 6 måneder til 3 års fængsel. Af lovbemærkningerne fremgår videre, at der i sager om forsøg i almindelighed vil være grundlag for at udmåle en lavere straf end dette udgangspunkt. Der er dog ikke i bemærkningerne på samme måde som for fuldbyrdet voldtægt anført præcise udgangspunkter for strafniveauet for forsøg på voldtægt. Inden lovændringen ses der i sager, der efter udvalgets vurdering er sammenlignelige med sagerne, der efter lovændringen har resulteret i 1 år og 9 måneder til 2 års fængsel, at være udmålt straffe i niveauet 1 års fængsel til 1 år og 3 måneders fængsel.

Det er på den baggrund udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger vedrørende strafniveauet i sager om forsøg på voldtægt ved vold eller trussel om vold, og som ikke har karakter af overfaldsvoldtægt.

For så vidt angår *forsøg på overfaldsvoldtægt*, blev strafniveauet skærpet ved en lovændring i 2002, idet man i bemærkningerne konstaterede, at det hidtidige strafniveau var 6 til 9 måneders fængsel. Der var med lovændringen tilsigtet en forøgelse af straffen med 1 år i forhold til dette strafniveau. Udmålingen af straffen forudsattes dog i højere grad end ved fuldbyrdede forhold at blive nuanceret efter forholdets grovhed, således at straffen for de grovere tilfælde af forsøg på overfaldsvoldtægt kom til at ligge tæt på niveauet for fuldbyrdede overfaldsvoldtægter.

I den gennemgåede praksis ses der at foreligge to trykte domme vedrørende forhold begået *inden lovændringen i 2016*. I begge disse sager blev straffen udmålt til 2 års fængsel. I begge sager forelå konkret skærpende omstændigheder. Fra tiden *efter lovændringen i 2016* ses der at foreligge to domme vedrørende forsøg på overfaldsvoldtægt. I begge domme blev straffen fastsat til 2 år og 6 måneders fængsel.

Det er på baggrund af den begrænsede praksis vanskeligt at drage generelle konklusioner om strafniveauet for forsøg på overfaldsvoldtægt. Det er dog udvalgets vurdering, at man i dommen har fulgt lovgivers anvisninger om en generel skærpelse af strafniveauet for voldtægt.

Det er udvalgets *samlede vurdering*, at lovgivers anvisninger i bemærkningerne til lovændringen i 2016 generelt er fulgt af domstolene i sager om tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold. Det er således vurderingen, at domstolene har fulgt de angivne udgangspunkter, der fraviges i både opadgående og nedadgående retning på baggrund af de enkelte sagers konkrete omstændigheder. Det er endvidere udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger i bemærkningerne til lov nr. 2208 af 29. december 2020, hvoraf det bl.a. fremgår, at der for tilfælde, som allerede havde været omfattet af den hidtidige kriminalisering i den hidtil gældende bestemmelse i § 216, stk. 1, ved strafudmålingen skulle tages udgangspunkt i de gældende strafniveauer.

Udvalget konstaterer, at strafudmålingen i de fleste sager i overensstemmelse med lovgivers anvisninger ligger i den nederste halvdel af strafferammen, men at den øvre del af strafferammen udnyttes i de groveste sager, hvor flere forhold er til samtidig pådømmelse. Det er på den baggrund udvalgets vurdering, at strafferammen udnyttes.

(b) Samleje skaffet ved anvendelse af anden ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260

Udvalget konstaterer, at der kun foreligger en enkelt trykt dom vedrørende *samleje skaffet ved ulovlig tvang* af relevans for redegørelsen. Dommen vedrører et forhold begået i perioden efter strafskærpelsen i 2016. Straffen udmåltes til 1 år og 6 måneders fængsel for adskillige gange at have skaffet sig samleje med forurettede ved ulovlig tvang samt for afpresning. Tiltalte og forurettede havde tidligere haft et frivilligt seksuelt forhold.

På baggrund af den meget begrænsede praksis er det ikke muligt at drage generelle konklusioner vedrørende strafniveauet for samleje skaffet ved ulovlig tvang eller vurdere, om domstolene generelt har fulgt det tilsigtede strafniveau i sådanne sager.

(c) Samleje skaffet med en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (tidligere straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2)

Af udvalgets praksisgennemgang kan det vedrørende samleje ved *udnyttelse af den forurettedes hjælpeløse tilstand* udledes, at domstolene *efter strafskærpelsen i 2013, men før strafskærpelsen i 2016* i sager om en enkeltstående fuldbyrdet overtrædelse har udmålt henholdsvis 4 måneders fængsel (1 dom) og 8 måneders fængsel (2 domme). I sagen, hvor der blev udmålt straf af 4 måneders fængsel, lagde landsretten vægt på, at forurettede havde accepteret en ikke ubetydelig grad af intimitet med tiltalte. I en sag om *forsøg* på at skaffe sig samleje ved udnyttelse af den forurettedes hjælpeløse tilstand blev straffen udmålt til 5 måneders fængsel. Det er udvalgets vurdering, at domstolene herved har udmålt straffene i overensstemmelse med lovgivers anvisninger i bemærkningerne til lovændringen i 2013.

I praksis fra tiden *efter strafskærpelsen i 2016* er straffen i alle sager om et enkeltstående fuldbyrdet samleje med en person, der befinder sig i en hjælpeløs tilstand, hvor der ikke foreligger skærpende omstændigheder, udmålt til *1 år og 2 måneders fængsel* i overensstemmelse med det tilsigtede strafniveau ved skærpelsen i 2016. Udvalget vurderer på den baggrund, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger om strafniveauet i denne type sager.

I en række domme om fuldbyrdet samleje ved udnyttelse af forurettedes tilstand er straffen dog udmålt *højere* end 1 år og 2 måneders fængsel, idet der i disse er udmålt straffe på mellem 1 år og 4 måneders fængsel og 3 år og 6 måneders fængsel. I sagerne foreligger der imidlertid konkrete omstændigheder af betydning for straffen i skærpende retning, idet der bl.a. er tale om sager, hvor tiltalte ligeledes er dømt for andre mindre forhold, ligesom der er tale om sager, hvor voldtægten er begået af flere personer i forening, og sager, hvor gerningspersonen har voldtaget et barn under 15 år, eller hvor gerningspersonen har voldtaget flere personer. Henset til lovbemærkningerne om, at der efter omstændighederne kan være grundlag for at udmåle

straffe, som ligger væsentligt over det angivne strafudgangspunkt på 1 år og 2 måneders fængsel, er det udvalgets vurdering, at domstolene også i disse sager har fulgt lovgivers anvisninger.

I en enkelt sag er straffen udmålt til 1 år og 9 måneders fængsel for *forsøg* på samleje ved udnyttelse af forurettedes tilstand. Tiltalte havde i denne sag *hensat* den forurettede i den hjælpeløse tilstand og forsøgt voldtægt. I sådanne tilfælde skal straffen ifølge bemærkningerne til 2016-lovændringen udmåles på linje med voldtægt ved vold eller trussel om vold. Som det fremgår ovenfor, ligger normalniveauet for forsøg på voldtægt, der ikke er overfaldsvoldtægt, i samme niveau.

Efter indførelsen af samtykkebestemmelsen i 2021 er der udmålt straffe på mellem 1 år og 2 måneders fængsel og 2 år og 6 måneders fængsel for voldtægt ved udnyttelse af den forurettedes hjælpeløse tilstand. En betydelig del af disse straffe er udmålt til 1 år og 2 måneders fængsel for et enkeltstående fuldbyrdet samleje. Herudover er der i sager, hvor der foreligger konkrete strafskærpende omstændigheder, udmålt højere straffe. Udvalget vurderer på den baggrund, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger om videreførelse af strafniveauet i denne type sager.

Udvalget konstaterer, at der kun foreligger meget begrænset trykt praksis vedrørende *samleje ved udnyttelse af den forurettedes situation*. Fra tiden efter strafskærpelsen i 2016 er der i den eneste foreliggende trykte dom udmålt 6 års fængsel, idet tiltalte i sagen samtidig blev dømt for overtrædelse af en række andre bestemmelser af væsentlig betydning for strafudmålingen, herunder straffelovens § 222, stk. 1, jf. stk. 3.

På baggrund af den meget begrænsede praksis er det ikke muligt at vurdere, om domstolene mere generelt har fulgt det tilsigtede strafniveau i denne type sager.

(d) Samleje med en person, der ikke samtykker, og hvor der ikke er anvendt tvangsmidler, og hvor forurettede ikke befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (nykriminaliseringen i § 216, stk. 1)

Udvalget konstaterer, at domstolene i trykt retspraksis vedrørende samleje omfattet af nykriminaliseringen efter indførelsen af samtykkebestemmelsen i 2021 har udmålt straffe på henholdsvis 1 år og 2 måneders fængsel, 1 år og 9 måneders fængsel og 2 års fængsel. I førstnævnte dom lagde landsretten ved straffastsættelsen vægt på karakteren og grovheden af de begåede forhold, herunder at forurettede forholdt sig fuldstændig passivt. Forholdet kunne således sidestilles med de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. I disse situationer er udgangspunktet et strafniveau på fængsel i 1 år og 2 måneder, og flertallet fandt ikke grundlag for at fravige dette udgangspunkt.

I sidstnævnte sag (U 2022.2048H), hvor tiltalte var fundet skyldig i to gange samme nat at have gennemført samleje med en kvinde uden hendes samtykke, fandt Højesteret, at samlejerne på den ene side ikke kunne sidestilles med de groveste tilfælde af samleje uden samtykke, som efter forarbejderne skulle medføre fængsel fra 2 år og 6 måneder og op til 3 år, men at de på den anden side heller ikke kunne sidestilles med de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, hvor den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Efter en samlet vurdering blev straffen fastsat til 2 års fængsel.

Det er udvalgets vurdering, at domstolene i den førstnævnte dom har fulgt lovgivers anvisninger, idet landsretten vurderede, at der var tale om et tilfælde, hvor forurettede forholdt sig fuldstændig passivt, og hvor forholdet kunne sidestilles med de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. I de to sidstnævnte domme er det udvalgets vurdering, at domstolene har foretaget en konkret vurdering af strafværdigheden af forholdene.

På baggrund af den meget begrænsede trykte praksis er det ikke muligt for udvalget at vurdere, om domstolene generelt har fulgt det tilsigtede strafniveau i sager om voldtægt i de nykriminaliserede tilfælde.

Der henvises i øvrigt til Rigsadvokatens opsamling på det anklagerfaglige fokusområde om den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse (nykriminalisering) fra marts 2023. Rigsadvokaten har i undersøgelsen inddraget både trykt og utrykt praksis, og datagrundlaget for denne undersøgelse er således bredere end det, udvalget har lagt til grund i nærværende betænkning. Rigsadvokaten konkluderer bl.a., at domstolene i sagerne ses at have lagt vægt på bemærkningerne fra forarbejderne om forståelsen af samtykkebegrebet, og at domstolene desuden har anvendt de strafpositioner, som er forudsat forarbejderne til samtykkeloven, i bedømmelsen af sagerne.

(e) Straffelovens § 216, stk. 1, 2. pkt. (tidligere § 221)

Ved *lov nr. 741 af 13. juni 2023* blev straffelovens § 221 ophævet, idet der i stedet indsattes et 2. pkt. i straffelovens § 216, stk. 1. I den forbindelse blev det i lovbemærkningerne anført, at straffen for tilsnigelse af samleje og tilsnigelse af andet seksuelt forhold end samleje i praksis sås at blive udmålt til fængsel mellem 60 dage og 6 måneder. Det blev med lovændringen forudsat, at straffen skærpes til det dobbelte af, hvad der efter praksis hidtil var fastsat for tilsnigelse af samleje og tilsnigelse af andet seksuelt forhold end samleje.

Der foreligger ingen praksis vedrørende overtrædelse af den nye bestemmelse i § 216, stk. 1, 2. pkt. Den foreliggende meget sparsomme praksis vedrørende den hidtil gældende bestemmelse i straffelovens § 221 giver ikke udvalget anledning til bemærkninger.

(f) Straffelovens § 216, stk. 2 (samleje med et barn under 12 år eller samleje med et barn under 15 år, hvor gerningspersonen er fyldt 22 år)

I trykt praksis vedrørende *samleje med et barn under 12 år efter straffelovens § 216, stk. 2, 1. pkt.*, foreligger der seks domme fra perioden *efter lovændringen i 2013, men inden lovændringen i 2016*, hvoraf straffene i fem af dommene er udmålt fra 3 års fængsel til 8 års fængsel. I samtlige sager var der dog tale om adskillige overgreb, og i nogle af sagerne var overgrebene begået over en længere årrække mod flere forurettede. I et enkelt tilfælde blev straffen udmålt til 9 måneders fængsel, idet der var tale om medvirken til ægtefællens voldtægt af tiltaltes datter, idet tiltalte havde været vidende om og havde ladet overtrædelserne passere.

Domstolene har *efter strafskærpelsen i 2016* udmålt tidsbestemte sanktioner i tre trykte domme. I disse sager blev straffen udmålt til henholdsvis 3 år, 6 år, og 7 års fængsel. I førstnævnte sag var der tale om fire tilfælde af forsøg på samleje med et barn under 12 år og forsøg på overtrædelse af straffelovens § 210, stk. 2, jf. § 21. I den anden sag havde tiltalte et ganske betydeligt antal gange haft samleje, herunder analt samleje, med et barn under 15 år, som i mindst ét tilfælde havde været under 12 år. Da tiltalte havde skaffet sig samleje under udnyttelse af sin psykiske overlegenhed, blev vedkommende endvidere straffet for overtrædelse af straffelovens § 222, jf. stk. 3, jf. stk. 1. Endelig blev tiltalte dømt for blufærdighedskrænkelse efter straffelovens § 232 og besiddelse af børnepornografi, jf. straffelovens § 235, stk. 2. I den tredje sag havde tiltalte i perioden fra før sommeren 2019 til august 2020 adskillige gange og med jævne mellemrum gennemført og forsøgt at gennemføre både vaginale og anale samlejer med sin stedatter, der var 9-10 år gammel. T var endvidere skyldig i et tilfælde af vold efter straffelovens § 244, stk. 1, begået mod sin søn.

Det er udvalgets vurdering, at strafudmålingen ligger inden for lovgivers anvisninger.

Der foreligger ikke trykt praksis, hvor *straffelovens § 216, stk. 2, 2. pkt.,* der blev indsat i straffeloven ved lov nr. 226 af 15. februar 2022, er blevet anvendt.

(g) straffelovens § 216, stk. 3 (voldtægt af særligt farlig karakter og voldtægt begået under andre særligt skærpende omstændigheder)

Der findes kun få domme om voldtægt, der er henført under den skærpede sidestrafferamme i § 216, stk. 3.

Fra tiden *inden lovændringen i 2016* foreligger fire domme egnet til at danne grundlag for udvalgets analyse. Disse domme vedrører forhold af meget forskellig karakter og grovhed. Der er således udmålt straffe i niveauet 2 til 5 års fængsel og i et enkelt tilfælde forvaring. I den relativt lavere ende (henholdsvis 2 og 3 års fængsel) var der tale om sager om voldtægt mod en kæreste

henholdsvis tidligere kæreste, der havde indebåret halsgreb. I sagen, der medførte 3 års fængsel, havde forurettede været i manifest livsfare. I sagen, der medførte 5 års fængsel, var der tale om æresrelateret voldtægt begået af flere i forening under samtidig udøvelse af grov vold og frihedsberøvelse, der havde varet i ca. 2 timer.

Fra tiden *efter lovændringen i 2016* foreligger to relevante trykte domme. I disse sager er der udmålt henholdsvis 3 år og 6 måneders fængsel og 7 års fængsel. I førstnævnte sag var voldtægten begået i forurettedes hjem under anvendelse af kniv, og tiltalte var tidligere dømt for voldtægt. I den anden sag blev tiltalte dømt for adskillige voldtægter mod sin partner, der havde indebåret halsgreb med livsfare til følge, begået over en periode på 6 måneder samt psykisk vold, jf. straffelovens § 243.

På baggrund af den sparsomme praksis kan det konstateres, at der i sager omfattet af straffelovens § 216, stk. 3, er udmålt straf i den lavere ende til midten af strafferammen på 12 års fængsel.

Der er ikke i lovbemærkningerne givet specifikke anvisninger vedrørende strafniveauet for overtrædelser omfattet af § 216, stk. 3.

6.6.1.2. *Overtrædelse af straffelovens § 216, jf. § 225, ved andet seksuelt forhold end samleje*

Efter straffelovens § 225 finder § 216 tilsvarende anvendelse med hensyn til andet seksuelt forhold end samleje.

(a) Tiltvingelse af andet seksuelt forhold end samleje ved vold eller trussel om vold (tidligere § 216, stk. 1, nr. 1, jf. § 225)

I praksis fra tiden *inden lovændringen i 2016* er der for tiltvingelse af andet seksuelt forhold end samleje ved vold eller trussel om vold udmålt straffe fra 6 måneders fængsel til 1 år og 3 måneders fængsel. Alle sager vedrørte tiltvingelse af oralsex henholdsvis forsøg herpå. I sagen, der resulterede i 1 år og 3 måneders fængsel, havde forurettede haft svært ved at trække vejret og fik bl.a. blodudtrædninger i ganehulen, og tiltalte var i øvrigt tidligere straffet for voldtægt.

Strafniveauet for tiltvingelse af andet seksuelt forhold end samleje ved vold eller trussel om vold spænder i den gennemgåede praksis *efter lovændringen i 2016* fra 6 måneders fængsel til 2 års fængsel.

Hvor der har været tale om, at tiltalte har *indført en finger i skeden* på forurettede samt i nogle tilfælde samtidig overtrådt straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse, er der udmålt

straffe i niveauet 6 måneders fængsel til 9 måneders fængsel. I et enkelt tilfælde blev der dog udmålt straf af 1 år og 6 måneders fængsel, idet der blev lagt vægt på, at der var tale om en overfaldssituation.

Hvor der har været tale om et enkeltstående tilfælde af tiltvingelse af fuldbyrdet *oralsex*, er straffen udmålt fra 10 måneders fængsel til 2 års fængsel. I én sag, hvor der var tale om to forhold mod samme forurettede, blev straffen udmålt til 1 år og 3 måneders fængsel. I tilfælde af *forsøg på tiltvingelse af oralsex* er straffen udmålt til 9 til 10 måneders fængsel.

Dommen, hvor der blev udmålt 2 års fængsel, er afsagt af Højesteret den 9. november 2022. Tiltalte var kommet i kontakt med forurettede ved, at han om natten under foregivende af at spørge om vej rettede henvendelse til forurettede, som han ikke kendte, og tilbød hende et lift i sin bil, hvorefter han kort tid efter i bilen uden nogen anledning fra hendes side befølte hende på brysterne og stak sin tunge ind i hendes mund (§ 232), hvorefter han tvang hendes hoved ned mod sit lem og tvang sit lem ind i hendes mund, hvorefter han fik udløsning bl.a. i hendes ansigt (§ 225, jf. § 216, stk. 1). I forbindelse med overgrebet anvendte han kun fysisk magt i begrænset omfang, og overgrebet var kortvarigt. Ved landsrettens dom blev straffen fastsat til 1 års fængsel. Højesteret henviste til, at tiltalte havde tvunget forurettede til oralsex (oralt samleje) og fandt, at tvang til et sådant seksuelt forhold måtte anses som et groft tilfælde, der efter sin karakter grænser op til voldtægt ved et vaginalt samleje. Efter karakteren og grovheden af overgrebet og de omstændigheder, hvorunder det var foregået, og under hensyntagen til de gældende udgangspunkter for straffastsættelsen i sager om voldtægt, fastsatte Højesteret straffen til fængsel i 2 år.

Udvalget kan på baggrund af den gennemgåede praksis konstatere, at strafudmålingen generelt har været markant højere i sager om tiltvingelse af samleje end i sager om tiltvingelse af andet seksuelt forhold end samleje.

Det bemærkes i den forbindelse, at det netop fremgår af forarbejderne til lovændringen i 2016 omtalt ovenfor, at straffen i almindelighed udmåles lavere i sager om andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 225.

Ved dommen fra november 2022 har Højesteret dog anvist, at i grove tilfælde, der efter sin karakter grænser op til voldtægt ved vaginalt samleje (i den konkrete sag et oralt samleje), vil der kunne udmåles straffe, der nærmer sig strafudmålingen for fuldbyrdet voldtægt ved vaginalt (eller analt) samleje. Det er udvalgets vurdering, at dommen er udtryk for en skærpelse i forhold til det hidtidige strafniveau for lignende overtrædelser. Der kan i den forbindelse henvises til

Østre Landsrets dom af 4. maj 2021 (TfK 2021.765Ø), hvor der blev udmålt 1 års fængsel for tiltvingelse af oralt samleje begået mod en kvinde, som tiltalte havde mødt ved et busstoppested.

(b) Andet seksuelt forhold end samleje skaffet ved anvendelse af anden ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260

Der ses ikke at foreligge trykt praksis fra tiden efter lovændringen i 2016 vedrørende andet seksuelt forhold end samleje under anvendelse af *ulovlig tvang*. I tiden mellem 2013-lovændringen og 2016-lovændringen ses at foreligge en enkelt dom, hvor straffen blev udmålt til 6 måneders fængsel.

(c) Andet seksuelt forhold end samleje skaffet med en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (tidligere straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2, jf. § 225)

For overtrædelse af § 216, stk. 1, ved andet seksuelt forhold end samleje ved udnyttelse af den forurettedes hjælpeløse *tilstand*, er der *efter strafskærpelsen i 2016* udmålt straffe på mellem 6 måneders fængsel og 10 måneders fængsel. Henset til bemærkningerne til lov nr. 635 af 8. juni 2016 om, at der i almindelighed vil være grundlag for en mildere straf, hvis der er tale om andet seksuelt forhold end samleje eller forsøg, vurderer udvalget, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger om strafniveauet.

For så vidt angår overtrædelse af § 216, stk. 1, ved andet seksuelt forhold end samleje ved udnyttelse af den forurettedes *situation*, ses der kun at foreligge en enkelt trykt dom i den undersøgte periode. Dommen vedrører et forhold begået efter lovændringen i 2020. I denne dom blev straffen udmålt til 3 måneders fængsel. Tiltalte, der var fotograf, og som havde besøg af forurettede med henblik på at fotografere hende, stak sine fingre op i hendes skede under en massage, inden hun nåede at reagere. Ved straffastsættelsen lagde retten bl.a. vægt på, at overgrebet varede meget kort tid, at tiltalte ikke brugte trusler eller fysisk magt, og at tiltalte straks stoppede overgrebet, da forurettede sagde fra.

På baggrund af den meget begrænsede praksis er det ikke muligt at vurdere, om domstolene mere generelt har fulgt det tilsigtede strafniveau i denne type sager.

(d) Andet seksuelt forhold end samleje med en person, der ikke samtykker, og hvor der ikke er anvendt tvangsmidler, og hvor forurettede ikke befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (nykriminaliseringen i § 216, stk. 1, jf. § 225)

For så vidt angår andet seksuelt forhold end samleje omfattet af nykriminaliseringen ses der at foreligge én trykt dom egnet til at bidrage til undersøgelsen. I sagen blev straffen udmålt til 10

måneders fængsel for andet seksuelt forhold end samleje uden samtykke samt blufærdighedskrænkelse, jf. straffelovens § 232, idet den tiltalte, der var forurettedes chef, på en restaurant flere gange i løbet af samme aften havde befølt forurettede, kysset hende, slikket og stukket fingre op i hendes skede, selv om hun gentagne gange sagde fra.

På baggrund af ovennævnte meget begrænsede praksis er det ikke muligt at vurdere, om domstolene generelt har fulgt det tilsigtede strafniveau i sager om voldtægt i de nykriminaliserede tilfælde.

Der henvises i øvrigt til Rigsadvokatens opsamling på det anklagerfaglige fokusområde om den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse (nykriminalisering) fra marts 2023. Se herom ovenfor i afsnit 6.6.1.1 (d).

(e) Straffelovens § 216, stk. 1, 2. pkt. (tidligere § 221), jf. § 225

Der henvises til det ovenfor anførte i afsnit 6.6.1.1 (e).

(f) Straffelovens § 216, stk. 2, jf. § 225 (andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 12 år eller med et barn under 15 år, hvor gerningspersonen er fyldt 22 år)

Udvalget konstaterer, at domstolene *efter strafskærpelsen i 2016* har udmålt tidsbestemte sanktioner på mellem 4 måneders fængsel og 1 år og 3 måneders fængsel for overtrædelse af *straffelovens § 216, stk. 2, 1. pkt., jf. § 225, om andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 12 år*. I størstedelen af disse sager er straffen udmålt til mellem 10 måneders fængsel og 1 års fængsel. I flere af sagerne er den tiltalte samtidig dømt for anden kriminalitet i form af blufærdighedskrænkelse efter straffelovens § 232. I sagen, der resulterede i 1 år og 3 måneders fængsel, blev tiltalte samtidig dømt for overtrædelse af straffelovens § 222, stk. 3, jf. stk. 1, jf. § 225, ved under udnyttelse af sin fysiske og psykiske overlegenhed at have haft andet seksuelt forhold end samleje med barnet.

Det skal bemærkes, at der er tale om et område, hvor domstolene i et vist omfang er overladt et relativt frit skøn til at fastsætte straffen for overtrædelse af § 216, stk. 2, 1. pkt., når der ikke foreligger et fuldbyrdet samleje, men i stedet andet seksuelt forhold end samleje efter § 225. Der er således ikke før skærpelsen i 2022 i bemærkningerne til bestemmelsen givet mere specifikke anvisninger vedrørende straffen for andet seksuelt forhold end samleje i modsætning til, hvis der er tale om et fuldbyrdet samleje med et barn under 12 år.

Som anført ovenfor er udgangspunktet for andet seksuelt forhold end samleje ifølge bemærkningerne til lovændringen i 2016 en straf på 3 år og 6 måneders fængsel. Det fremgår endvidere af bemærkningerne til lovændringen i 2016, at der i almindelighed vil være grundlag for at

udmåle en lavere straf end de angivne udgangspunkter, hvis der f.eks. er tale om andet seksuelt forhold end samleje.

Udvalget konstaterer, at der således i praksis er lagt helt afgørende vægt på karakteren af overgrebet, når der har været tale om andet seksuelt forhold end samleje.

Ved lov nr. 226 af 15. februar 2022 blev strafniveauet i disse sager skærpet med 50 pct. Der ses ikke at foreligge trykt praksis vedrørende straffelovens § 216, stk. 2, 1. pkt., hvor forholdet er begået *efter strafskærpelsen i 2022*.

Endvidere ses der ikke at foreligge relevant trykt retspraksis, hvor *straffelovens § 216, stk. 2, 2. pkt*., er bragt i anvendelse.

(g) Straffelovens § 216, stk. 3, jf. § 225 (andet seksuelt forhold af særligt farlig karakter eller begået under andre særligt skærpende omstændigheder)

Der ses ikke at foreligge trykt retspraksis vedrørende overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 3, jf. § 225.

6.6.1.3. *Samlet konklusion vedrørende straffelovens § 216*

Udvalget har for overskuelighedens skyld inddelt praksisgennemgangene og konklusionerne vedrørende overtrædelse af straffelovens § 216 i en længere række underkategorier. Opdelingen har dog den ulempe, at der i flere af kategorierne kun ses at foreligge begrænset praksis til belysning af strafniveauet på det enkelte underområde.

På kerneområdet for § 216 er der i vidt omfang givet helt specifikke anvisninger til strafudmålingen i typetilfælde, f.eks. i sager om enkeltstående tilfælde af voldtægt ved tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold. Det er udvalgets vurdering, at det for så vidt angår kerneområdet for § 216, hvor der foreligger en omfangsrig praksis, med sikkerhed kan konstateres, at domstolene følger lovgivers anvisninger vedrørende strafudmålingen i typetilfælde.

I sager om overtrædelser sket ved andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 225, er domstolene friere stillet. Disse forbrydelser er typisk af mindre grovhed end egentligt samleje, og straffene for sådanne overtrædelser er generelt udmålt i et væsentligt lavere niveau end for voldtægt ved vaginalt eller analt samleje. Udvalget konstaterer, at der i praksis er lagt helt afgørende vægt på karakteren af overgrebet, når der har været tale om andet seksuelt forhold end samleje. I grove tilfælde, der efter deres karakter grænser op til voldtægt ved vaginalt samleje, nærmer straffen sig strafudmålingen for fuldbyrdet voldtægt ved vaginalt eller analt samleje.

På de øvrige områder, hvor der kun foreligger begrænset praksis, er det udvalgets vurdering, at der på tværs af kategorierne tegner sig et samlet billede af strafudmålingen i sager om overtrædelse af § 216, hvor strafudmålingen i de sager, der er knap så hyppigt forekommende, placerer sig i et niveau, der sammenlignet med de øvrige sager på området afspejler sagernes karakter og grovhed.

Udvalget konstaterer, at der for enkeltstående tilfælde i overensstemmelse med lovgivers anvisninger er udmålt straffe i den nedre halvdel af normalstrafferammen i straffelovens § 216. Der ses dog også at være udmålt straffe i den øvre halvdel i sager, hvor der har foreligget flere forhold til samtidig pådømmelse eller konkret skærpende omstændigheder.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 7, afsnit 2.5.

6.6.2 Straffelovens § 218 om udnyttelse af sindssygdom eller mental retardering

Straffelovens § 118 om udnyttelse af sindssygdom eller mental retardering til at skaffe sig samleje er senest ændret ved *lov nr. 633 af 12. juni 2013*, hvorved bestemmelsen fik sin nuværende ordlyd. Ved lovændringen blev strafferammen i § 218 på fængsel indtil 4 år ikke ændret, ligesom der ikke i øvrigt var tilsigtet nogen ændring i strafniveauet for overtrædelse af bestemmelsen.

Af Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012, der dannede grundlag for lovændringen, fremgår, at straffen indtil da i flere tilfælde var blevet fastsat til mellem 4 og 10 måneders fængsel.

Udvalget konstaterer, at domstolene *efter lovændringen i 2013* i den begrænsede relevante trykte retspraksis i to domme har udmålt straffe på henholdsvis 6 og 8 måneders fængsel. I begge sager er der tale om flere tilfælde af samleje efter § 218, og i én af sagerne blev tiltalte samtidig dømt for overtrædelse af straffelovens § 219. Der foreligger således ikke trykt praksis efter lovændringen i 2013, hvor der alene har foreligget et enkeltstående forhold.

I en enkelt dom om et større antal overtrædelser af § 218, hvor tiltalte var tidligere straffet for ligeartet kriminalitet, og hvor der i øvrigt forelå andre væsentligt skærpende omstændigheder, er der udmålt en straf på 1 år og 6 måneders fængsel (tillægsstraf).

Det kan konstateres, at normalstraffene på 6 til 8 måneders fængsel i de få trykte afgørelser om overtrædelse af § 218 ligger i den nedre del af strafferammen på 4 års fængsel, men det er udvalgets vurdering, at strafniveauet ligger i samme niveau som før lovændringen i 2013, og at de udmålte straffe således er i overensstemmelse med lovgivers forudsætninger, idet det i

bemærkningerne til lovændringen i 2013 fremgår, at der ikke var tilsigtet ændringer i strafniveauet.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 7, afsnit 3.3.

6.6.3 Straffelovens § 219 om en ansats samleje med en person optaget i institution

Straffelovens § 219 om en ansats samleje med en person optaget i institution er senest ændret ved *lov nr. 633 af 12. juni 2013*, hvorved bestemmelsen blev nyaffattet på baggrund af Straffelovrådets anbefaling i betænkning nr. 1534/2012 om seksualforbrydelser. Ved lovændringen blev strafferammen i § 219 på fængsel indtil 4 år ikke ændret, ligesom der ikke i øvrigt var tilsigtet nogen ændring i strafniveauet for overtrædelse af bestemmelsen.

Om det hidtidige strafniveau fremgår af Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012, at straffen for en enkeltstående overtrædelse af § 219 i flere tilfælde var fastsat til 60 dages betinget fængsel, men at det også forekom, at straffen var blevet fastsat til 3 måneders ubetinget fængsel. Det fremgår videre, at straffen for flere overtrædelser af § 219 eller ved samtidig overtrædelse af straffelovens § 218 (dengang § 218, stk. 1) i flere tilfælde var fastsat til fængsel i 3 måneder.

Af den relativt sparsomme trykte praksis fra *tiden efter lovændringen* kan udledes, at straffene er udmålt til mellem 60 dages fængsel og 8 måneders fængsel. Strafniveaet vurderes særligt at afhænge af, om der er tale om en enkeltstående overtrædelse af § 219, eller om der foreligger flere overtrædelser af § 219, herunder mod forskellige forurettede, ligesom strafniveauet afhænger af, om der er sket samtidig overtrædelse af straffelovens § 218.

Strafniveauet ligger således i den nedre ende af strafferammen på 4 års fængsel. Det er dog udvalgets vurdering, at dette er i overensstemmelse med lovgivers forudsætninger, idet der allerede inden lovændringen i 2013 var tale om et relativt lavt strafniveau for overtrædelse af § 219, og idet det i bemærkningerne til den nyaffattede bestemmelse i § 219 fremgik, at der ikke med lovændringen var tilsigtet ændringer i strafniveauet.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 7, afsnit 4.3.

6.6.4 Straffelovens § 220 om misbrug af afhængighedsforhold

Straffelovens § 220 om misbrug af afhængighedsforhold til at skaffe sig samleje har en strafferamme på fængsel indtil 1 år eller, hvis forholdet er begået over for en person under 18 år, fængsel indtil 4 år. Bestemmelsen er senest ændret i 2013 og 2023. Ved *lovændringen i 2013* blev den skærpede sidestrafferamme i § 220 forhøjet fra 3 til 4 års fængsel, men der var ifølge lovbemærkningerne ikke herved tilsigtet nogen ændring i strafniveauet. Ved *lovændringen i 2023*, hvor bestemmelsens anvendelsesområde blev udvidet ved indsættelsen af et 2. pkt.,

foretoges ingen ændring af strafferammen. For så vidt angår stafniveauet blev det forudsat, at straffen udmåles i overensstemmelse med praksis for overtrædelse af den hidtil gældende bestemmelse i straffelovens § 220.

I Straffelovrådets betænkning fra 2012, der dannede grundlag for ændringen i 2013, fremgår det, at straffen i en enkelt sag var blevet udmålt til 3 måneders fængsel for et tilfælde af samleje og andet seksuelt forhold end samleje.

Udvalget konstaterer, at domstolene *efter lovændringen i 2013* i trykt praksis har udmålt straffe på 3 måneders fængsel for overtrædelse af straffelovens § 220 i sager, hvor der ikke har foreligget anden kriminalitet til samtidig pådømmelse af væsentlig betydning for straffen. I disse sager har der været tale om flere tilfælde af samleje omfattet af § 220. Der foreligger således ikke trykt praksis efter lovændringen i 2013, hvor der alene har foreligget et enkeltstående forhold.

Straffene på 3 måneders fængsel ligger i den nedre del af normalstrafferammen på 1 års fængsel. På baggrund af bemærkningerne til lovændringen fra 2013 om, at der ikke var tilsigtet nogen ændring i strafniveauet for overtrædelse af § 220, og at det kan konstateres, at der efter lovændringen er udmålt straffe på niveau med strafniveauet før lovændringen, er det dog udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt lovgivers forudsætninger om strafniveauet i de undersøgte sager.

Den skærpede sidestrafferamme på 4 års fængsel ses ikke at være anvendt i trykt praksis. Der ses heller ikke at foreligge trykt praksis vedrørende overtrædelse af den nye bestemmelse i straffelovens § 220, 2. pkt.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 7, afsnit 5.3.

6.6.5 Straffelovens § 222 om samleje med et barn under 15 år

6.6.5.1. *Straffelovens § 222 om samleje med et barn under 15 år*

Straffelovens § 222 om samleje med et barn under 15 år har en normalstrafferamme på fængsel indtil 8 år (stk. 1) og en skærpet sidestrafferamme på fængsel indtil 12 år, der bringes i anvendelse, hvis gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed ved brug af enten tvang eller fremsættelse af trusler (stk. 2).

Bestemmelsen blev nyaffattet ved *lov nr. 633 af 12. juni 2013*, hvor bestemmelsens stk. 2, 1. led, om samleje med et barn under 12 år blev flyttet til § 216, stk. 2 (nu § 216, stk. 2, 1. pkt.).

Ved *lov nr. 635 af 8. juni 2016* blev § 222 ændret på ny. Ændringen skete bl.a. med henblik på at forhøje straffen for samleje med et barn under 15 år ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed, således at et enkeltstående fuldbyrdet samleje opnået ved udnyttelse heraf straffes med 3 år og 6 måneders fængsel (svarende til straffen for en overfaldsvoldtægt), hvis der ikke foreligger andre skærpende omstændigheder. Der vil dog i almindelighed være grundlag for at udmåle en højere straf end det angivne udgangspunkt, hvis der f.eks. er tale om gentagne samlejer gennem en længere periode. Omvendt vil der i almindelighed være grundlag for at udmåle en lavere straf, hvis der f.eks. er tale om andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 225, eller forsøg, jf. § 21.

Endelig blev § 222 ændret ved *lov nr. 226 af 15. februar 2022*, hvor straffen for andre seksuelle overgreb end samleje efter § 225, jf. § 222, begået mod et barn under 15 år blev forhøjet med 50 pct. sammenlignet med det gældende strafniveau.

Af praksisgennemgangen vedrørende overtrædelse af *straffelovens § 222, stk. 1*, hvor forholdet er begået efter lovændringen i 2016, men før lovændringen i 2022, fremgår det, at domstolene har udmålt straffe på mellem 30 dages fængsel og 9 måneders fængsel for overtrædelse af bestemmelsen.

I den lave ende er der udmålt straffe på 30 og 40 dages fængsel. I disse domme har der været tale om 15-årige personer, der i et enkeltstående tilfælde har haft samleje med personer på 12-14 år.

I to trykte domme er straffen fastsat til 6 måneders fængsel, i det ene tilfælde for en spejderleders forsøg på at skaffe sig analt samleje med en 14-årig spejder samt beføling af dennes kønsdele, i det andet tilfælde for samleje i ikke under 8 tilfælde samt oralsex med en forurettet på 12-13 år, når denne var på samvær i hjemmet, samt for blufærdighedskrænkelse af vedkommende.

I en enkelt sag er der udmålt en straf på 9 måneders fængsel for overtrædelse af § 222, jf. til dels § 225, idet tiltalte i en periode på to måneder havde haft et seksuelt forhold til en 13-årig pige, idet han 11 gange havde haft vaginalt samleje med hende, to gange havde haft analt samleje og flere gange havde haft oralt samleje.

På baggrund af ovenstående kan det konstateres, at straffene i den undersøgte periode er udmålt i den lave ende af strafferammen i § 222, stk. 1, på fængsel indtil 8 år. Der er ikke i forarbejderne til § 222, stk. 1, givet mere præcise anvisninger vedrørende det konkrete strafudmålingsniveau,

ud over i de tilfælde hvor gerningspersonen har skaffet sig samleje ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed.

Praksis vedrørende overtrædelse § 222, stk. 1, giver ikke udvalget anledning til bemærkninger.

For så vidt angår bestemmelsen i *straffelovens § 222, stk. 2*, ses der ikke at foreligge trykt retspraksis i den undersøgte periode.

For så vidt angår bestemmelsen i *§ 222, stk. 3*, foreligger der ikke praksis, der kan bidrage til belysning af strafniveauet for en sådan isoleret overtrædelse. Det er således ikke muligt at vurdere, om domstolene har fulgt lovgivers anvisninger i forarbejderne til lovændringen i 2016 om, at et enkeltstående tilfælde som udgangspunkt skal udløse en straf på 3 år og 6 måneders fængsel. Det er dog udvalgets vurdering, at i de tilfælde, hvor et forhold både henføres under § 216 og § 222, stk. 3, har det en væsentligt skærpende effekt på strafudmålingen, at gerningspersonen har udnyttet sin fysiske eller psykiske overlegenhed over for en forurettet under 15 år. I tre af de gennemgåede domme ses der således udmålt straffe fra 6 til 10 års fængsel for overtrædelse af bl.a. straffelovens § 222, stk. 1, jf. stk. 3. I sagen, der resulterede 10 års fængsel, var der tale om en lang række grove overgreb, herunder samlejer, andet seksuelt forhold end samleje og blufærdighedskrænkelser samt besiddelse af børnepornografi i kategori 1-3, herunder fotos og film af de forurettede, som T havde taget under de seksuelle overgreb, der var begået gennem en årrække på ca. 10 år mod en række børn i alderen 12-17 år. Straffen blev på den baggrund forhøjet efter straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt., hvorefter straffen for flere lovovertrædelser under særdeles skærpende omstændigheder kan overstige det for overtrædelserne højeste strafmaksimum med indtil det halve.

Overtrædelser af straffelovens § 222 kan således være af meget forskellig grovhed, hvilket afspejler sig i det vide spektrum, som straffene er udmålt inden for. I de mindre grove sager er straffene udmålt i den nederste del af strafferammen, mens der i de groveste tilfælde er udmålt straffe i den øvre del af strafferammen og endda over strafferammens maksimum, jf. strafforhøjelsesreglen i straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt.

6.6.5.2. *Straffelovens § 222, jf. § 225, om andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 15 år*

Af ovenstående gennemgang af trykt retspraksis vedrørende overtrædelse af *straffelovens § 222, stk. 1, jf. § 225*, hvor forholdet er begået efter nyaffattelsen i 2016, men før strafskærpelsen i 2022, fremgår det, at domstolene har udmålt straffe på henholdsvis 3 og 4 måneders fængsel. Der har i sagerne været tale om masturbation eller stimulering af klitoris.

I dommen gengivet i U 2019.497H udtalte Højesteret bl.a., at det følger af retspraksis, at et enkelt eller et par enkeltstående overgreb i form af andet seksuelt forhold end samleje i familieforhold typisk straffes i niveauet 3 til 4 måneders fængsel.

Der ses ikke at foreligge trykt retspraksis vedrørende overtrædelse af straffelovens § 222, stk. 1, jf. § 225, efter strafskærpelsen i 2022.

På baggrund af ovenstående kan det konstateres, at straffene i den undersøgte periode er udmålt i den lave ende af strafferammen i § 222, stk. 1, jf. § 225, på fængsel indtil 8 år. Der er ikke i forarbejderne til § 222, stk. 1, givet mere præcise anvisninger vedrørende det konkrete strafudmålingsniveau, ud over i de tilfælde hvor gerningspersonen har skaffet sig samleje ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed, og ud over den skærpelse med 50 pct. i sager om andre seksuelle overgreb end samleje, der skete ved lovændringen i 2022.

For så vidt angår *straffelovens § 222, stk. 2, jf. § 225*, ses der ikke at være trykt retspraksis i den undersøgte periode, hverken efter nyaffattelsen i 2016 eller efter strafskærpelsen i 2022.

For så vidt angår *straffelovens § 222, stk. 3, jf. § 225*, foreligger der en enkelt trykt dom, der er egnet til undersøgelse af strafniveauet, hvor forholdet er begået efter nyaffattelsen i 2016, men før strafskærpelsen i 2022, og hvor den tiltalte ikke samtidig er dømt for overtrædelse af § 216, jf. § 225. I den pågældende sag fastsatte landsretten straffen til 1 år og 3 måneders fængsel for overtrædelse af straffelovens § 222, stk. 1 og 3, jf. § 225, idet tiltalte, der var kærester med forurettedes mormor, havde formået forurettede (12 år) til at manipulere sin penis, ligesom tiltalte blev dømt for blufærdighedskrænkelse efter § 232 af barnet samt af et andet barn.

Som anført ovenfor, er det i forarbejderne til skærpelsen i 2016 angivet, at udgangspunktet for strafudmålingen for et enkeltstående fuldbyrdet samleje opnået ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed er 3 år og 6 måneders fængsel, hvis der ikke foreligger andre skærpende omstændigheder, men at der i almindelighed vil være grundlag for at udmåle en lavere straf, hvis der er tale om andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 225.

Straffen på 1 år og 3 måneders fængsel afspejler på den ene side, at der er tale om et fuldbyrdet seksuelt forhold begået under udnyttelse af sin fysiske og psykiske overlegenhed, og på den anden side, at der er tale om andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 225, og ikke et samleje, der straffes markant hårdere med fængsel i 3 år og 6 måneders fængsel.

Der ses ikke at være trykt retspraksis efter strafskærpelsen i 2022, hvor straffelovens § 222, stk. 3, er blevet anvendt.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 7, afsnit 6.3.

6.6.6 Straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse

Straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse udgør en generel opsamlingsbestemmelse, der kan anvendes på seksuelle krænkelser af en vis grovere karakter, og som ikke omfattes af de øvrige bestemmelser i straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser. Bestemmelsen er i praksis anvendt på navnlig blotteri, befølinger og kys, deling af krænkende billeder og videoer, herunder på internettet, verbale krænkelser og beluring.

Bestemmelsen indeholder en normalstrafferamme på bøde eller fængsel indtil 2 år og en skærpet sidestrafferamme på bøde eller fængsel indtil 4 år for forhold begået over for et barn under 15 år.

Bestemmelsen er i nyere tid ændret i 2013 og 2018. Ved *lov nr. 633 af 12. juni 2013* skete der en sproglig modernisering og en vis forenkling af bestemmelsen. Strafferammen i § 232, der hidtil havde været bøde eller fængsel indtil 4 år, blev i den forbindelse opdelt i en normalstrafferamme og en skærpet sidestrafferamme. Af Straffelovrådets betænkning fra 2012, der dannede grundlag for ændringen i 2013, fremgår, at normalstrafferammen på 2 års fængsel skulle markere, at blufærdighedskrænkelse generelt er en væsentligt mindre alvorlig forbrydelse end forhold, der er omfattet af straffelovens §§ 217-221, hvor strafferammen blev foreslået til at være 4 års fængsel. Grovheden af de blufærdighedskrænkelser, der begås over for et barn under 15 år, talte imidlertid for, at bestemmelsen skulle indeholde en skærpet sidestrafferamme på 4 års fængsel, som kunne rumme disse grovere forhold. Det fremgår af bemærkningerne til lovændringen, at der ikke hermed tilsigtedes nogen ændring i strafudmålingen i forhold til det hidtidige niveau.

Ved *lov nr. 257 af 10. april 2018* blev straffen for blufærdighedskrænkelser i form af blotteri og andre krænkelser, der indebærer bødestraf, skærpet, idet der blev indsat et stk. 2 i bestemmelsen, hvorved det var tilsigtet, at der skulle ske en fordobling af bødestraffen i forhold til det gældende niveau. Som eksempel er i lovbemærkningerne anført, at udgangspunktet for strafudmålingen for et førstegangstilfælde af blotteri mv. uden skærpende omstændigheder skal være en bøde på omkring 5.000 kr., mens udgangspunktet for et førstegangstilfælde af blotteri begået under skærpende omstændigheder, f.eks. hvor krænkelsen er begået over for et barn, skal være en bøde på omkring 7.500 kr.

Af udvalgets praksisgennemgang kan udledes, at domstolene i trykte domme om *blotteri* i den undersøgte periode har udmålt straffe på henholdsvis 14 dages fængsel og 3 måneders fængsel

fordelt på fire domme. Der er bl.a. tale om sager, hvor gerningspersonen har blottet sig for børn under 15 år, og sager, hvor gerningspersonen er fundet skyldig i flere blufærdighedskrænkelser til samtidig pådømmelse, eller hvor gerningspersonen samtidig er dømt for husfredskrænkelse og hærværk ved at være trængt ind hos forurettede i forbindelse med blufærdighedskrænkelsen. Der ses ikke i den undersøgte periode at være trykte domme, hvor straffen er fastsat til en bøde. Det bemærkes dog, at Rigsadvokaten forud for lovændringen i 2018 foretog en undersøgelse, der viste, at straffen for blotteri i førstegangstilfælde som udgangspunkt straffes med bøde. At der ikke foreligger trykte domme herom beror efter udvalgets vurdering på, at straffene udmåles i et fast niveau og sjældent finder vej til landsretterne. Det bemærkes, at anklagemyndigheden ifølge Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om seksualforbrydelser, punkt 5.1.1., i sager om førstegangstilfælde af blotteri skal nedlægge bødepåstande i overensstemmelse med forarbejderne til lov nr. 257 af 10. april 2018.

For så vidt angår *befølinger og kys mv.* fremgår det af praksisgennemgangen, at domstolene har udmålt straffe på mellem 14 dages fængsel og 4 måneders fængsel fordelt på 24 domme. Disse domme omfatter sager af meget forskellig karakter og grovhed og spænder således fra sager om bl.a. taxachaufførers befølinger og kys begået over for kunder, en politiassistents beføling af en kollegas bryster og en fremmed mands beføling i en bus af en piges bare lår tæt på skridtet, til grove sager om gentagne blufærdighedskrænkelser i form af befølinger og kys mv. begået over for børn af bl.a. en stedfar, en pædagog og en person tilknyttet et ridecenter.

For så vidt angår *andre former for blufærdighedskrænkelse* fremgår det af praksisgennemgangen, at domstolene *efter lovændringen i 2013, men inden lovændringen i 2018,* har udmålt straffe fra bøde til 1 års fængsel fordelt på 19 domme. *Efter lovændringen i 2018* er der ligeledes udmålt straffe fra bøde til 1 års fængsel fordelt på fem domme. Det skal hertil bemærkes, at sagerne er af meget forskellig karakter og grovhed, og at en stor del af sagerne tillige omfatter andre samtidige lovovertrædelser ved siden af overtrædelsen af straffelovens § 232. Dommene spænder således fra sager om bl.a. optagelse og deling af billeder og videoer med seksuelt krænkende materiale af andre personer, over sager om fremsættelse af seksuelt krænkende udtalelser i bl.a. tekstbeskeder og under køretimer til grovere sager om gentagne blufærdighedskrænkelser begået over for børn via chathjemmesider og i en børnehave med samtidig optagelse og besiddelse af børnepornografisk materiale af børnene. I en stor del af sagerne er gerningspersonen dømt for både overtrædelse af § 232 og overtrædelse af straffelovens § 264 d (uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold eller i øvrigt under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget en bredere offentlighed) og/eller overtrædelse af § 235 (seksuelt materiale med børn/børnepornografi).

I sager fra tiden inden lovændringen i 2018 er der udmålt bødestraf i fire tilfælde, hvoraf straffen i tre tilfælde blev udmålt til 5 dagbøder á 500 kr. (2.500 kr.) og i ét tilfælde til 6 dagbøder á 400 kr. (2.400 kr.). I alle tilfælde blev tiltalte desuden straffet for overtrædelse af § 264 d henholdsvis § 235, stk. 1. Efter lovændringen er der i et enkelt tilfælde udmålt 6 dagbøder á 500 kr. (3.000 kr.) for overtrædelse af § 232 uden samtidig overtrædelse af andre bestemmelser. Det er ikke muligt på baggrund af den begrænsede praksis at fastslå, om domstolene følger anvisningerne i forarbejderne til lovændringen i 2018.

Det er udvalgets vurdering, at der i praksis generelt idømmes en hårdere straf for forhold begået over for børn under 15 år, således som det er forudsat med den skærpede sidestrafferamme i § 232, 2. led, set i forhold til krænkelser begået over for personer over 15 år. Det er endvidere udvalgets vurdering, at der idømmes en hårdere straf ved flere overtrædelser/krænkelser, herunder krænkelser begået over for flere forskellige forurettede, ligesom der idømmes hårdere straf, når gerningspersonen tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet. Endelig er det udvalgets vurdering, at strafferammen i § 232 i et ikke ubetydeligt omfang udnyttes i de grovere sager om blufærdighedskrænkelse, hvor der foreligger et større antal krænkelser begået over for børn under 15 år. Den skærpede sidestrafferamme på 4 års fængsel udnyttes ikke fuldt ud, men der er i de grovere sager udmålt straffe på op til 1 års fængsel.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 7, afsnit 12.3.

6.6.7 Straffelovens § 233 om rufferi

Straffelovens regulering af rufferi er ændret en række gange, og ved *lov nr. 633 af 12. juni 2013* blev reguleringen samlet i straffelovens § 233. Der er ikke i bemærkningerne til bestemmelsen givet konkrete anvisninger vedrørende strafniveauet inden for bestemmelsens strafferammer på henholdsvis 4 års fængsel (stk. 1), 3 års fængsel (stk. 2) og 1 års fængsel (stk. 3).

Der foreligger 5 trykte domme vedrørende overtrædelse af *straffelovens § 233, stk. 1,* fra tiden efter lovændringen i 2013. I disse sager er der udmålt straf i niveauet fra 5 måneders fængsel til 3 års fængsel (i sidstnævnte tilfælde blev tiltalte dog også samtidig dømt for røveri, jf. straffelovens § 288, stk. 1, og simpel vold, jf. straffelovens § 244).

Udvalget kan konstatere, at strafniveauet i den begrænsede trykte praksis vedrørende overtrædelse af straffelovens § 233, stk. 1, typisk ligger fra den lavere ende af strafferammen til midten af strafferammen. Det bemærkes i den forbindelse, at strafudmålingen særligt ses at afhænge af rufferivirksomhedens omfang og den opnåede fortjeneste.

For så vidt angår *§ 233, stk. 2*, ses der ikke at foreligge trykt praksis efter lovændringen i 2013. For så vidt angår *§ 233, stk. 3*, ses der kun at foreligge én trykt dom efter lovændringen i 2013, hvor bestemmelsen er blevet anvendt. I denne blev straffen udmålt til 60 dages fængsel. Det er på baggrund af den meget begrænsede praksis ikke muligt at drage konklusioner vedrørende strafniveauet for overtrædelse af § 233, stk. 2 eller 3.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 7, afsnit 13.3.

6.6.8 Straffelovens § 235 om besiddelse og udbredelse af seksuelt materiale af personer under 18 år

Straffelovens § 235 kriminaliserer udbredelse og besiddelse mv. af seksuelt materiale af personer under 18 år. Straffelovens § 235, stk. 1, om udbredelse har en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 2 år, under skærpende omstændigheder fængsel indtil 6 år. Bestemmelsens stk. 2 om besiddelse mv. straffes med fængsel indtil 1 år.

Bestemmelsen er senest ændret i 2013 og 2023, i hvilken forbindelse der ikke i forarbejderne er givet konkrete anvisninger vedrørende strafniveauet for overtrædelse af bestemmelsen.

Udvalget konstaterer, at der efter lovændringen i 2013 foreligger en række trykte domme vedrørende overtrædelser af § 235 af meget forskellig karakter og grovhed.

For så vidt angår sager om overtrædelse af *§ 235, stk. 1*, findes i den lavere ende en række sager om deling af et mindre antal videofiler i kategori 2 (se nærmere om kategoriseringen i kapitel 7, afsnit 14.2) til et relativt begrænset antal personer (ca. mellem én og 35 personer). I flere af sagerne er der tale om videoer af samleje mellem personer på 15-16 år, der deles mellem relativt jævnaldrende personer. I disse sager er der udmålt straffe i niveauet 10 til 40 dages fængsel.

Hvor der har været tale om besiddelse og udbredelse af et større antal filer er straffen udmålt i niveauet 60 dages fængsel til 8 måneders fængsel. Udvalget kan konstatere, at den konkrete udmåling i vidt omfang afhænger af omfanget af materialet, som er besiddet henholdsvis delt, og materialets grovhed (kategori 1, 2 eller 3).

Hvor den tiltalte *samtidig med en overtrædelse af § 235, stk. 1 og/eller stk. 2, findes skyldig i overtrædelse af andre bestemmelser*, herunder særligt straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse og straffelovens § 264 a om uberettiget billedoptagelse, er straffen udmålt højere. I disse sager er der udmålt straffe af henholdsvis 1 års fængsel og 3 år og 6 måneders fængsel.

I ét tilfælde, hvor der var tale om medvirken til systematisk og organiseret udbredelse på det mørke internet, udmåltes straffen til 2 år 6 måneders fængsel, idet retten fandt, at delingen var foretaget under *særligt skærpende omstændigheder*.

I de sager, som udmåles inden for normalstrafferammen i § 235, stk. 1, på bøde eller fængsel indtil 2 år, og hvor forholdet ikke samtidig er omfattet af andre bestemmelser, er der hovedsageligt udmålt straffe i den lavere del af strafferammen (10 dages fængsel til 8 måneders fængsel).

For så vidt angår tilfælde omfattet af den forhøjede strafferamme i § 235, stk. 1, på 6 års fængsel, ses der kun at foreligge én enkelt sag, som er henført herunder. Det er på den baggrund ikke muligt at drage mere generelle konklusioner vedrørende strafniveauet for denne kategori af sager.

I de tilfælde hvor tiltalte samtidig er dømt for bl.a. blufærdighedskrænkelse, jf. straffelovens § 232, er der udmålt straf i niveauet 1 års fængsel og i et enkelt tilfælde 3 år og 6 måneders fængsel. Det bemærkes i den forbindelse, at det må antages, at det forhold, at der samtidig er sket domfældelse for overtrædelse af andre bestemmelser, har haft betydning for strafudmålingen. Det bemærkes, at straffelovens § 232 har en normalstrafferamme på 2 års fængsel og en sidestrafferamme på 4 års fængsel. Sidestrafferammen gælder for tilfælde, hvor blufærdighedskrænkelsen er sket over for et barn under 15 år, hvilket er relevant i flere af de gennemgåede domme.

Sammenfattende kan det således konstateres, at sagerne om overtrædelse af straffelovens § 235 er af meget forskellig karakter og grovhed, hvilket afspejler sig i det vide spektrum, som straffene udmåles indenfor.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 7, afsnit 14.3.

6.6.9 Straffelovens § 210 om incest

Der er ikke i forarbejderne til straffelovens § 210 givet anvisninger vedrørende strafniveauet.

En stor andel af de foreliggende trykte domme om overtrædelse af § 210 angår tilfælde, hvor forurettede har været under 15 år på gerningstidspunktet, og hvor tiltalte derfor også er blevet dømt for overtrædelse af straffelovens § 222, stk. 1 (om samleje med barn under 15 år), der har en strafferamme på fængsel indtil 8 år. I en del af disse domme har forurettede været under 12 år, således at der også har foreligget overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 2, som har en

strafferamme på fængsel indtil 12 år. Disse tilfælde er behandlet i afsnittene om § 216 henholdsvis § 222.

Udvalget kan konstatere, at der i den undersøge periode kun foreligger to trykte domme for overtrædelse af *straffelovens § 210, stk. 1 (samleje mv. med en slægtning i nedstigende linje)* i tilfælde, hvor forurettede har været over 15 år på gerningstidspunktet, og hvor der ikke tillige har foreligget anden kriminalitet til samtidig pådømmelse af væsentlig betydning for den udmålte straf. I disse sager blev straffen udmålt til henholdsvis 3 måneder (tillægsstraf til en straf af fængsel i 3 år for narkotikakriminalitet) og 6 måneders fængsel. I den førstnævnte sag havde tiltalte i en periode fra 2010 til 2013 adskillige gange haft bl.a. samleje med sin voksne biologiske datter, som han inden da ikke havde set i over 30 år. I den sidstnævnte sag havde tiltalte i ét tilfælde haft samleje med sin biologiske søn på 17 år.

For så vidt angår retspraksis inden lovændringen i 2013 kan der henvises til Straffelovrådets betænkning nr. 1534/2012 om seksualforbrydelser, hvori der henvises til tre sager, hvor forurettede var over 15 år på gerningstidspunktet. Straffen var i disse fastsat til mellem 9 måneders fængsel og 2 år og 6 måneders fængsel. I dommen på 9 måneders fængsel havde tiltalte berørt sin 24-årige søns kønslem og indført to fingre i hans endetarm. Tiltalte var tidligere dømt for et seksuelt overgreb mod samme søn, da sønnen var under 12 år. I dommen på 2 år og 6 måneders fængsel havde tiltalte over en periode på ca. 3 ½ år utallige gange haft bl.a. samleje med sin 16-20-årige datter.

På baggrund af den meget begrænsede praksis kan det konstateres, at der i sager, hvor forurettede er over 15 år på gerningstidspunktet, er udmålt straffe i den lavere ende af strafferammen på fængsel indtil 6 år. I et enkelt tilfælde er straffen udmålt i midten af strafferammen.

Det er udvalgets vurdering, at de groveste tilfælde af overtrædelse af straffelovens § 210, stk. 1, generelt vil findes blandt de tilfælde, der samtidig er omfattet af andre bestemmelser i straffeloven, særligt straffelovens § 216, stk. 2, og straffelovens § 222, stk. 1, idet forurettedes lave alder generelt må antages at udgøre en skærpende omstændighed.

For så vidt angår sager om overtrædelse af *straffelovens § 210, stk. 2 (samleje mv. med sin bror eller søster)*, kan det konstateres, at der ikke foreligger trykt retspraksis, hvor forurettede har været over 15 år, og hvor der ikke tillige har foreligget anden kriminalitet til samtidig pådømmelse af væsentlig betydning for straffen.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 7, afsnit 15.3.

6.6.10 Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for seksualforbrydelser og incest

Det er for så vidt angår de områder, hvor der foreligger tilstrækkelig trykt praksis til at drage konklusioner, udvalgets vurdering, at domstolene generelt har udmålt straffene i overensstemmelse med lovgivers anvisninger i lovforarbejderne. På de områder, hvor der ikke foreligger tilstrækkelig trykt praksis til at drage generelle konklusioner, er det udvalgets vurdering, at der ikke foreligger oplysninger, der giver grundlag for at antage, at domstolene ikke skulle have fulgt lovgivers anvisninger i den foreliggende praksis.

Angående strafniveauerne inden for strafferammen henvises til konklusionerne herom i afsnittene om de enkelte bestemmelser ovenfor.

6.7 Forbrydelser mod liv og legeme

Kapitel 8 vedrører forbrydelserne i straffelovens kapitel 25 mod liv og legeme og er delt op i tre overordnede afsnit om henholdsvis manddrab, vold og uagtsomt manddrab, uagtsom legemsbeskadigelse og forsætlig fareforvoldelse.

Udvalget har besluttet at undlade at behandle straffelovens §§ 238-240, 245 a, 250-251 og 254. De pågældende bestemmelser er ikke centrale, og der foreligger kun begrænset praksis. Endvidere har udvalget besluttet at undlade at behandle §§ 242-243. Der er tale om nye bestemmelser, for hvilke der endnu kun foreligger meget begrænset praksis vedrørende isolerede overtrædelser. Der henvises til kapitel 8, afsnit 1.2.

6.7.1 Straffelovens § 237 om manddrab

Efter straffelovens § 237 straffes den, der dræber en anden, med fængsel fra 5 år indtil på livstid. Bestemmelsen er en af de få straffelovsbestemmelser, der indeholder et forhøjet minimum for fængselsstraf. Bestemmelsen har været uændret siden indførelsen af borgerlig straffelov ved *lov nr. 126 af 15. april 1930*. Der er ikke i forarbejderne til bestemmelsen givet anvisninger vedrørende strafniveauet, og dette er således i ganske vidt omfang udviklet gennem retspraksis.

Dog er der for de sager om drab, som er omfattet af *straffelovens §§ 81 a-81 b*, i bemærkningerne til disse bestemmelser givet en række nærmere anvisninger vedrørende strafniveauet for drab og drabsforsøg omfattet af en af de nævnte strafskærpelsesbestemmelser. Det er således forudsat, at straffen i sager omfattet af § 81 a som udgangspunkt fordobles, og at straffen i sager, hvor domstolene normalt ville udmåle en straf på mere end 10 års fængsel, som udgangspunkt udmåles til livstid. I sager omfattet af § 81 b er det forudsat, at straffen for overtrædelser omfattet af bestemmelsen forhøjes med indtil det halve afhængig af, om overtrædelsen er begået et sted, hvor der er risiko for, at forbipasserende mv. kan blive ramt. Der henvises til kapitel 2 afsnit 1.3.

Det følger af Højesterets praksis, at *udgangspunktet* for straffen for et fuldbyrdet drab efter straffelovens § 237 er fængsel i 12 år. Dette gælder også for drab på en ægtefælle eller samlever. Det beror imidlertid på en konkret vurdering, om der foreligger særlige omstændigheder, der kan bevirke, at udgangspunktet på 12 års fængsel fraviges i skærpende eller formildende retning. Højesteret har dog fastslået, at der skal ganske meget til for, at straffen kan nedsættes eller forhøjes med 2 år til henholdsvis 10 år og 14 år, og at der efter en konkret bedømmelse også kan ske nedsættelse eller forhøjelse til henholdsvis 11 år eller 13 år, når der foreligger ikke uvæsentlige formildende eller skærpende omstændigheder, som kan begrunde en sådan mellemposition.

Drab på børn fører som udgangspunkt til en skærpet straf. I praksis er der udmålt straffe af 14 års fængsel og fængsel på livstid. I enkelte tilfælde er straffen dog på baggrund af en konkret vurdering udmålt lavere.

Ved *rovmord* synes straffen som udgangspunkt at blive udmålt til fængsel i 16 år, men der er dog også udmålt lavere straffe, særligt som følge af den tiltaltes unge alder.

Endvidere har *drab begået i kombination med andre forbrydelser*, herunder drab ved anvendelse af skydevåben omfattet af straffelovens § 192 a, ført til, at den tiltalte idømmes en samlet straf, der overstiger udgangspunktet for drab. Højesteret fandt således bl.a. i en dom fra 2021, at straffen for et drab begået under anvendelse af et skydevåben isoleret set skulle udmåles til fængsel i ikke under 15 år. Hvis en overtrædelse er begået på offentligt tilgængeligt sted ved brug af skydevåben mv., kan den være omfattet af den særlige strafskærpelsesbestemmelse i *straffelovens § 81 b*. Der findes kun begrænset trykt praksis, hvor bestemmelsen har været anvendt, men i dom af 6. oktober 2021 udmålte Højesteret straffen for et drab omfattet af straffelovens § 81 b til fængsel på livstid.

Maksimumstraffen på fængsel på livstid ses endvidere bl.a. anvendt i sager om *drab på flere personer*. I to højesteretsdomme fra henholdsvis 2005 og 2006 er straffen for dobbeltdrab dog udmålt til 16 års fængsel. Der blev ved straffens fastsættelse i begge tilfælde lagt vægt på, at forholdene var begået ved én og samme lejlighed og uden forudgående planlægning. Hvis der er tale om drab på flere personer begået ved forskellige lejligheder og uden indbyrdes forbindelse, har Højesteret i en dom fra 2007 fastslået, at straffen som udgangspunkt er fængsel på livstid.

I en dom fra 2016 blev der endvidere udmålt fængsel på livstid for *ét drab i kombination med ét drabsforsøg*. Der var dog i sagen en række særlige omstændigheder, der blev tillagt betydning for strafudmålingen i skærpende retning.

Herudover har Højesteret i en dom fra 2018 fastslået, at udgangspunktet for straffen ved *drab i gentagelsestilfælde* også er fængsel på livstid.

Endelig vil *drab begået som led i en verserende rocker-/bandekonflikt, jf. straffelovens § 81 a,* i overensstemmelse med bemærkningerne til § 81 a som udgangspunkt medføre fængsel på livstid, jf. Højesterets dom af 24. juni 2021.

Ved *forsøg på manddrab* efter straffelovens § 237, jf. § 21, er straffen som udgangspunkt 6 års fængsel, når der ikke foreligger særlige skærpende eller formildende omstændigheder.

Straffen for forsøg på manddrab er dog i sager omfattet af *straffelovens § 81 a* fastsat væsentligt højere. I en dom fra 2020 fastsatte Højesteret straffen for et drabsforsøg begået ved anvendelse af en pistol, jf. straffelovens § 237, jf. § 21, og § 192 a, stk. 1, nr. 1, jf. § 81 a, stk. 1 og 2, til fængsel i 14 år.

Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for manddrab
Normalstraffen på 12 års fængsel udspringer af en fast og langvarig domstolspraksis. Udvalget kan konstatere, at strafferammens øvre del udnyttes i tilfælde, hvor der foreligger skærpende omstændigheder (f.eks. drab i gentagelsestilfælde, § 81 a mv.). Samtidig kan det konstateres, at straffen kun er fastsat under normalniveauet i særlige tilfælde.

Det er udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger om strafudmålingen i den begrænsede praksis, der foreligger vedrørende straffelovens § 81 a.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 8, afsnit 2.3.

6.7.2 Straffelovens §§ 244-246 om vold

Ved *lov nr. 272 af 3. maj 1989* nyaffattedes straffelovens §§ 244-246 og 248-249, hvorved den gældende overordnede afgrænsning mellem voldsforbrydelserne i §§ 244-246 blev etableret. *Straffelovens § 244* omfatter forsætlig vold eller andet legemsangreb, der ikke er af en sådan karakter, at det kan henføres under straffelovens § 245. Strafferammen er bøde eller fængsel indtil 3 år. Omfattet af *straffelovens § 245* er legemsangreb af særligt rå, brutal eller farlig karakter og mishandling (stk. 1) samt tilføjelse af skade på legeme eller helbred (stk. 2). Strafferammen i § 245 er fængsel indtil 6 år. *Straffelovens § 246* omfatter en delmængde af

overtrædelser af § 245, idet legemsangreb, der er af en så grov beskaffenhed, eller som har haft så alvorlige skader eller døden til følge, at der foreligger særdeles skærpende omstændigheder, straffes efter denne bestemmelse med et forhøjet strafmaksimum på fængsel indtil 10 år.

Ved *lov nr. 350 af 23. maj 1997* blev straffelovens § 245 og § 246 ændret med henblik på en skærpelse af straffen i de særligt grove voldstilfælde, således at straffen skulle forhøjes med gennemgående 1 år i sager, hvor der efter hidtidig praksis var idømt fængsel i over 1 år, bortset fra de tilfælde, der lå i det øverste område op imod det dagældende strafmaksimum på 8 års fængsel.

Ved *lov nr. 380 af 6. juni 2002* gennemførtes en forhøjelse af strafferammerne i voldsbestemmelserne, således at strafmaksimum i straffelovens § 244 forhøjedes fra fængsel indtil 1 år og 6 måneder til fængsel indtil 3 år, strafmaksimum i straffelovens § 245 forhøjedes fra 4 til 6 års fængsel, og strafmaksimum på fængsel indtil 8 år i straffelovens § 246 forhøjedes til fængsel indtil 10 år. Lovændringen tilsigtede i øvrigt, at strafniveauet i voldssager gennemgående skulle forhøjes med omkring en tredjedel i forhold til den straf, der hidtil var fastsat af domstolene. Det forhøjede strafniveau skulle efter forslaget slå igennem for overtrædelser omfattet af straffelovens § 245 og § 246 og som overvejende hovedregel for overtrædelser omfattet af straffelovens § 244, men ikke i sager om såkaldt restaurationsvold.

Ved *lov nr. 358 af 29. april 2018* foretoges sproglige ændringer af bl.a. straffelovens § 245 og § 246 med henblik på at give anvisninger i lovbemærkningerne vedrørende strafniveauet i skærpende retning. Med ændringen blev det forudsat, at der skulle ske en forhøjelse af straffen med en tredjedel for overtrædelse af bestemmelserne. Derudover skulle der ske en yderligere skærpelse i for de allergroveste overtrædelser af straffelovens § 245. Således skulle der i sager, der hidtil havde været afgjort med straffe i niveauet fra omkring 1 år og 9 måneders fængsel, udmåles en straf, der har en bedre sammenhæng med strafniveauet for vold omfattet af straffelovens § 246. Desuden skulle der ske en yderligere skærpelse i alle sager efter straffelovens § 245, hvor der er anvendt kniv eller lignende. Endelig fremgår det af forarbejderne, at den generelle strafskærpelse med en tredjedel i de allergroveste tilfælde efter straffelovens § 246 skal tilpasses det eksisterende strafniveau for bl.a. drabsforsøg, og det er på den baggrund ikke tilsigtet, at den fulde skærpelse skal slå igennem i alle tilfælde efter straffelovens § 246.

Ved *lov nr. 718 af 8. juni 2018* indsattes stk. 2 om vold i nære relationer i straffelovens § 244. Lovændringen tilsigtede en fordobling af straffen for simpel vold, der begås gentagne gange over en periode af en person i eller nært knyttet til den forurettedes husstand, uden at forholdet er omfattet af straffelovens § 245 om bl.a. mishandling. Ved *lov nr. 452 af 20. april 2022* foretoges en sproglig ændring af straffelovens § 244, stk. 2, hvorved det i bemærkningerne blev

forudsat, at strafniveauet for overtrædelse af bestemmelsen forhøjes med ca. en tredjedel sammenlignet med det gældende strafniveau, hvis den forurettede er under 18 år. Desuden indsattes i straffelovens § 245, stk. 1, et nyt 3. pkt., hvorefter det skal betragtes som en særligt skærpende omstændighed, hvis legemsangrebet eller mishandlingen er begået mod en person under 18 år af en person i eller nært knyttet til den forurettedes husstand, hvorved der ligeledes blev forudsat en skærpelse med en tredjedel i disse tilfælde.

Hvis der er tale om vold i gentagelsestilfælde, kan straffen forhøjes med indtil det halve, jf. *straffelovens § 247*, stk. 1. Det samme gælder efter § 247, stk. 2, for vold begået over for en person, der efter karakteren af sit arbejde er særligt udsat for vold. Bestemmelsen blev nyaffattet ved *lov nr. 366 af 18. maj 1994*. For så vidt angår gentagelsestilfælde blev der tilsigtet en forhøjelse af straffen med omkring en tredjedel sammenlignet med hidtil. Som eksempel nævnes en voldssag, der i førstegangstilfælde hidtil ville have udløst en straf af fængsel i 60 dage og i gentagelsestilfælde ville have udløst straf af fængsel i 3 måneder. Med lovændringen skulle der herefter udmåles fængsel i 4 måneder for forholdet. Gentagelsesvirkningen skulle dog ikke i alle tilfælde slå igennem med ganske samme styrke, og det tilsigtedes, at den fulde strafforhøjelse med en tredjedel generelt skulle ske i voldstilfælde inden for normalområdet i modsætning til navnlig de groveste voldssager. I sager omfattet af § 247, stk. 2, anførtes i bemærkningerne, at det måtte antages, at der allerede blev taget hensyn til, at der er tale om vold over for en særligt udsat persongruppe, men at der med lovændringen tilsigtedes en yderligere strafforhøjelse i størrelsesordenen en tredjedel i forhold til det hidtidige niveau på tilsvarende måde som ved anvendelsen af stk. 1.

6.7.2.1. *Straffelovens § 244 om simpel vold*

Udvalget har til brug for undersøgelsen foretaget en kategorisering af voldssagerne, der tager udgangspunkt i de kategorier, som er defineret i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Der henvises herved til kapitel 8, afsnit 3.2.2.

For *gadevold* er der i trykt praksis i den undersøgte periode normalt udmålt straffe i niveauet 40 dages fængsel i tilfælde med ét til to knytnæveslag i ansigtet. Hvor volden har været af grovere karakter, omfattende både slag og spark i hovedet med brud på næse og kæbe til følge, er straffen udmålt til 3 måneders fængsel.

I sager om *familievold (partnervold)* er der i de mindre alvorlige sager om enkeltstående voldstilfælde udmålt straf i niveauet 30 dages fængsel. Hvor der er tale om grovere tilfælde, som dog ikke er omfattet af § 244, stk. 2, er der udmålt straf i niveauet 50 dages fængsel til 3 måneders fængsel. I disse grovere sager har der bl.a. været tale om knytnæveslag, slag i kombination med spark og halsgreb, at forurettede er blevet kastet omkuld, og at forurettede evt. har pådraget sig

mindre skader herved. Det bemærkes, at der blandt disse sager både er sager, som med sikkerhed falder uden for anvendelsesområdet af § 244, stk. 2, idet dommene vedrører forhold begået efter indførelsen af bestemmelsen, samt domme, der vedrører forhold begået inden indsættelsen af § 244, stk. 2.

Sager om *vold mod børn i nære relationer*, der henføres under straffelovens § 244, stk. 1, er af meget forskelligartet karakter, og der er i de gennemgåede sager udmålt straffe i niveauet fra 20 dages fængsel til 9 måneders fængsel. For enkeltstående tilfælde af mindre grov er der udmålt henholdsvis 20 og 30 dages fængsel. Hvor der har været tale om flere slag eller spark ved en enkelt lejlighed er der i praksis udmålt straffe i niveauet 40 dages fængsel. For flere, om end et begrænset antal, tilfælde af mindre grov vold begået over en periode, er der udmålt straffe af ca. 40 dages fængsel. I en enkelt sag er der udmålt straf af 3 måneders fængsel for et enkeltstående tilfælde af vold begået mod tiltaltes 8 måneder gamle steddatter.

I sager om gentagen vold mod børn over en årrække er strafudmålingen afhængig af bl.a. karakteren af volden, perioden, som volden har været udført over, hvor mange børn, der har været udsat for volden, og børnenes alder. I tilfælde, hvor der bl.a. har været tale om slag med flad hånd, skub, rusk, slag og spark mod hovedet og kroppen, kvælertag mv. over en længere periode, er der udmålt straffe i niveauet 50 dages fængsel til 3 måneders fængsel. Hvor der bl.a. også har været anvendt redskaber til voldsudøvelsen, er der udmålt straffe i niveauet 4 måneders fængsel. I to af de gennemgåede sager er der udmålt straffe af henholdsvis 6 og 9 måneders fængsel. I den sidstnævnte dom var der tale om ofte forekommende grovere vold mod to børn i en årrække.

I sager om *tilfældig konfliktvold* er der udmålt straffe i niveauet fra 10 dages fængsel til 3 måneders fængsel. I den lave ende ses der udmålt straffe i niveauet 10 til 50 dages fængsel i tilfælde af skub, spyt og slag i hovedet med flad hånd. I de af disse sager, der ikke er omfattet af § 247, er straffene udmålt til 10 til 30 dages fængsel, mens straffene er udmålt til 20 til 50 dages fængsel i de af sagerne, der er omfattet af § 247.

I sager om 1-2 slag med knyttet hånd i ansigtet i forbindelse med tilfældig konfliktvold, som ikke er omfattet af § 247, er straffen typisk udmålt til fængsel i ca. 40 dage. I sager om et enkelt knytnæveslag i ansigtet omfattet af § 247, stk. 2, er der ligeledes udmålt straf af 40 dages fængsel. I sager omfattet af § 247, stk. 2, hvor der har været tale om to eller flere knytnæveslag i hovedet eller ét knytnæveslag kombineret med andre slag i hovedet, er straffen udmålt til 50 dages fængsel. For så vidt angår knytnæveslag omfattet af § 247, stk. 1, er straffen udmålt til mellem 60 dages fængsel og 3 måneders fængsel. Der forelå dog i nogle af sagerne visse andre skærpende omstændigheder.

Endelig er der udmålt straffe på mellem 60 dages fængsel og 3 måneders fængsel i sager, hvor der er tildelt flere slag i kombination med anden vold.

I sager om *restaurationsvold* er der udmålt straffe på mellem 20 dages fængsel og 3 måneders fængsel. For et enkelt knytnæveslag eller lignende ses der som udgangspunkt at være udmålt 30 dages fængsel, mens der er udmålt 40 dages fængsel i sager, hvor der enten har været tale om flere slag eller et knytnæveslag i kombination med anden vold, eller hvor den tiltalte har været forstraffet, jf. straffelovens § 247, stk. 1.

En skalle alene har medført straf af mellem 30 og 40 dages fængsel, mens en skalle omfattet af § 247, stk. 1, er resulteret i 60 dages fængsel. I andre sager om restaurationsvold er straffen udmålt til mellem 60 dage og 3 måneders fængsel på baggrund af voldens karakter og en række forskelligartede skærpende omstændigheder.

Som det fremgår ovenfor, er et enkelt knytnæveslag i sager om restaurationsvold typisk straffet med 30 dages fængsel. Til sammenligning er et sådant knytnæveslag typisk straffet med 40 dages fængsel i sager om konfliktvold eller gadevold samt i andre typer voldssager. Det er på den baggrund udvalgets vurdering, at denne differentiering af strafudmålingen, som blev forudsat i bemærkningerne til lov nr. 308 af 6. juni 2002, er fulgt af domstolene i hvert fald for så vidt angår sådanne sager af mindre alvorlig karakter.

Endelig er der i udvalgets undersøgelse samlet en række tilfælde af vold i en residualkategori, som er betegnet *andre typer voldssager*. Ved gennemgangen kan det konstateres, at flere af sagerne, hvor der er udmålt straffe i den lavere ende, i niveauet fra bøde og op til 14 dages fængsel, er sager, hvor en pædagog eller skolelærer har reageret spontant på en handling fra et barn/en elev.

De øvrige sager er af meget forskelligartet karakter, og strafudmålingen er således foretaget på baggrund af en meget konkret vurdering. I disse sager er der udmålt fængselsstraf op til 6 måneders fængsel for enkeltstående forhold.

I tilfælde, hvor der foreligger flere forhold af § 244-vold til samtidig pådømmelse, ses der desuden at være udmålt noget højere straf, jf. f.eks. TfK 2019.1236V, hvor en skolelærer blev idømt 9 måneders fængsel for i flere tilfælde at have udøvet vold mod skoleelever.

Det er på baggrund af gennemgangen af praksis, hvor *straffelovens § 247* særligt ses at have været relevant i sagerne om konfliktvold, udvalgets vurdering, at det generelt set har haft en

skærpende effekt på strafudmålingen, at et forhold er omfattet af § 247, stk. 1 eller stk. 2. Det bemærkes dog, at i konfliktvoldssager om et enkelt knytnæveslag i ansigtet har § 247, stk. 2, tilsyneladende ikke medført en højere straf end 40 dages fængsel, som må anses for udgangspunktet for et enkelt knytnæveslag i forbindelse med konfliktvold, jf. ovenfor. I sager om to eller flere knytnæveslag er strafudmålingen dog igen differentieret afhængig af, om § 247, stk. 2, har fundet anvendelse.

Der findes endnu kun begrænset trykt praksis vedrørende *straffelovens § 244, stk. 2*. I den gennemgåede praksis findes fire relevante domme, hvor der er udmålt straffe af fængsel i henholdsvis 4 måneder (tre tilfælde) og 6 måneder (ét tilfælde). Det er udvalgets vurdering, at indsættelsen af § 244, stk. 2, har haft en væsentligt skærpende effekt på strafniveauet i disse sager.

Der henvises i øvrigt til den samlede konklusion vedrørende strafniveauet for vold nedenfor i afsnit 6.7.2.4 samt delkonklusionsafsnittet i kapitel 8, afsnit 3.2.3.

6.7.2.2. *Straffelovens § 245 om kvalificeret vold*

Udvalget har opdelt sagerne om grov vold i en række overordnede kategorier.

Sager om *vold ved anvendelse af kniv* kan være af meget forskelligartet karakter, og der er således udmålt straffe fra 6 måneders fængsel og op til 3 års fængsel. I en enkelt sag (U 2021.4345H), hvor forholdet var omfattet af straffelovens § 81 a, er straffen dog udmålt i niveauet 6 års fængsel.

For så vidt angår forhold begået efter strafskærpelsen i 2018 er der udmålt straf af 6 måneder til 1 års fængsel i tilfælde af et enkelt knivstik i f.eks. benet, ryggen, maven, højre side af brystet eller ansigtet, der har medført et stiksår eller snitsår uden alvorligere følger.

Hvor der har været tale om potentielt farlige knivstik, herunder flere knivstik, er straffene udmålt i niveauet fra 1 år og 9 måneders fængsel til 2 års fængsel, i flere af sagerne dog under henvisning til § 247, stk. 1. I et enkelt tilfælde er der udmålt en fællesstraf af 3 år og 6 måneders fængsel (inkl. en tidligere dom på 1 år og 2 måneders fængsel) til en knap 16-årig tiltalt for i forening med andre at have tildelt en 14-årig dreng flere spark og tre knivstik i brystregionen med livsfare til følge.

Inden strafskærpelsen i 2018 er der desuden udmålt mellem 2 og 3 års fængsel i en sag, hvor de tiltalte bl.a. havde tildelt forurettede adskillige slag og spark, stukket ham med en kniv, revet hårdt i hans penis og skåret omkring roden af penis, således at penishuden blev løsnet og gled op.

Det er udvalgets vurdering, at lovændringen i 2018 generelt har haft en væsentligt skærpende effekt på strafudmålingen i de trykte landsretssager om vold ved anvendelse af kniv. Ligeledes kan det udledes af praksis, at der generelt udmåles højere straf for forhold omfattet af straffelovens § 247, stk. 1, om vold i gentagelsestilfælde. Endelig kan nævnes, at hvor et voldsforhold er omfattet af den særlige strafskærpelsesbestemmelse i straffelovens § 81 a, er straffen udmålt væsentligt højere end de ovenfor nævnte niveauer.

I sager om *vold ved slag eller kast med flasker og glas mv.* begået efter strafskærpelsen i 2018 er der udmålt straf fra 80 dages fængsel til 10 måneders fængsel. Hvis glasset/flasken er blevet knust, har dette som regel en skærpende effekt, idet det kan indikere, at angrebet har været af en vis generel farlighed. Desuden ses antallet af slag eller stik med en knust flaske/glas, kropsdelen, som angrebet er rettet mod, og skaderne, som forurettede pådrager sig, at have betydning for strafudmålingen.

For et slag med et glas, der ikke blev knust, er straffen under henvisning til bemærkninger til lovændringen i 2018 udmålt til 80 dages fængsel (U 2020.918H). Til sammenligning er der inden strafskærpelsen i 2018 i sager om enkeltstående slag eller kast med en flaske eller et glas mod forurettedes hoved, hvor glasset/flasken ikke er gået i stykker, og hvor der kun er sket begrænset skade, som hovedregel udmålt straf af fængsel i 60 dage.

Hvor glasset/flasken er blevet knust ved slaget er der udmålt 3 til 5 måneders fængsel, idet forholdet i sidstnævnte tilfælde var omfattet af § 247. stk. 1.

Straffen er udmålt højere i tilfælde, hvor der efter flasken/glasset er knust, fortsat er blevet slået med denne. Som det fremgår ovenfor, blev der med 2018-lovændringen forudsat en særlig strafskærpelse i sager om vold ved anvendelse af "kniv eller lignende". Dette udtryk omfattede ifølge bemærkningerne også genstande, som faldt uden for knivlovens anvendelsesområde, hvis genstanden blev benyttet som en kniv, og angrebets potentielle farlighed talte for, at det skulle sidestilles med angreb begået med en kniv eller andet blankvåben, f.eks. et angreb begået med et glasskår benyttet som en kniv.

I et sådant tilfælde er der udmålt 4 til 6 måneders fængsel. Hvor et angreb med knust glas har udgjort vold i gentagelsestilfælde, jf. straffelovens § 247, stk. 1, er der endvidere udmålt straffe i niveauet fra 8 til 10 måneders fængsel, også henset til de skader, som de forurettede pådrog sig.

Hvor flasken er blevet knust, er der inden lovændringen blevet udmålt straf i niveauet fra 3 til 4 måneders fængsel. Hvor der samtidig har været tale om vold i gentagelsestilfælde, jf. straffelovens § 247, stk. 1, er der udmålt straf af fængsel i 5 måneder, idet der dog i disse tilfælde også var tale om spark henholdsvis flere slag med flasken. I et enkelt tilfælde fængsel i 9 måneder under hensyn bl.a. til forurettedes skader og varige mén samt tiltaltes forstraffe.

Det er udvalgets vurdering, at der i praksis er sket en skærpelse af straffen for vold ved slag eller kast med flasker mv. på baggrund af lovændringen i 2018.

For *vold ved anvendelse af andre typer redskaber* er der udmålt straffe i niveauet fra 60 dages fængsel til 1 år og 6 måneders fængsel. I den lavere ende er der f.eks. udmålt 60 dages fængsel for at have sprøjtet peberspray mod forurettedes ansigt. I en række tilfælde, hvor der har været tale om slag mod kroppen med en genstand, der dog kun har ført til begrænsede skade, er der udmålt straf af 3 måneders fængsel.

Der ses i øvrigt at være fastsat straffe i niveauet 3 til 7 måneders fængsel i en række meget forskelligartede tilfælde, herunder ved slag med bat, overkørsel af ben med en bil, at have stukket forurettede i skulderen med en saks, at have stukket forurettede i maven med en skruetrækker og et overfald med et vandrør.

Endelig er der udmålt 1 år og 6 måneders fængsel for grov vold i gentagelsestilfælde i en sag, hvor tiltalte havde slået forurettede i hovedet og kastet salmiakspiritus i ansigtet på ham med betydelig synsskade til følge (omfattet af straffelovens § 248 om legemsangreb under slagsmål).

Af praksis fra tiden inden lovændringen i 2018 ses der at være et stort antal domme, som er resulteret i en strafudmåling af 60 dages fængsel. Det er udvalgets vurdering, at flere af disse tilfælde er sammenlignelige med en række af de tilfælde, som efter lovændringen har medført straf af 3 måneders fængsel. Det er således vurderingen, at der for denne kategori kan konstateres en skærpelse i udmålingspraksis på baggrund af lovændringen.

For så vidt angår sprøjt med peberspray, som efter lovændringen ses at have medført straf af 60 dages fængsel, ses der også inden lovændringen straffet med fængsel i 60 dage. I den pågældende sag vedrørende peberspray fra tiden inden lovændringen var der dog tale om sprøjt mod to forurettede, hvilket havde haft en skærpende betydning for strafudmålingen.

I to sager er der udmålt henholdsvis 1 år og 3 måneders fængsel og 1 år og 6 måneders fængsel (gentagelsestilfælde) for at have sprøjtet salmiakspiritus i ansigtet på forurettede i begge tilfælde med øjenskader til følge. Til sammenligning blev der for et lignende tilfælde efter

lovændringen også udmålt straf af 1 år og 6 måneders fængsel, idet forholdet dog var omfattet af straffelovens § 248, hvilket må antages at have haft en formildende betydning for strafudmålingen.

Som det fremgår ovenfor, er det udvalgets vurdering, at lovændringen i 2018 har haft en skærpende effekt også på strafudmålingen i den type sager, der behandles i dette afsnit. Dog er det på baggrund af den begrænsede trykte praksis for overtrædelser begået efter ændringen særligt i den højere ende af skalaen vanskeligt at vurdere, om lovændringen har haft den tilsigtede effekt for så vidt angår denne kategori af sager.

For *vold uden anvendelse af redskaber (spark, tramp, skaller, kvælergreb mv.)* er der i praksis fra tiden efter lovændringen i 2018 udmålt straffe på mellem 4 måneders fængsel og 1 år og 2 måneders fængsel. Ligesom i de øvrige kategorier er der tale om meget forskelligartede tilfælde, og det er således vanskeligt af den trykte praksis at udlede faste udgangspunkter for strafudmålingen i typetilfælde. Det er således ikke muligt at konkludere, at f.eks. et halsgreb med blodudtrædninger til følge medfører en bestemt straf.

6 måneders fængsel er efter lovændringen udmålt i en sag, hvor tiltalte havde taget et hårdt kvælertag på sin samlever, så hun ikke kunne trække vejret, og det sortnede for øjnene af hende, ligesom hun fik blodudtrædninger på begge sider af halsen. Sagen kan sammenlignes med sagen gengivet i U 2018.1533H fra tiden inden lovændringen, hvor et halsgreb mod tiltaltes ekskæreste, hvor tiltalte samtidig holdt hende for næse og mund, således at hun ikke kunne trække vejret og fik punktformede blødninger i det ene øje og bristede kar i begge øjne, samt et forhold af ulovlig tvang, medførte en straf på 4 måneders fængsel.

I et tilfælde af en forælders enkeltstående vold mod sin 4-årige søn, hvor tiltalte bl.a. tog et længerevarende halsgreb på sønnen, hvorved sønnen pådrog sig underhudsblødninger og blodudtrædninger i bl.a. øjnene og kom i umiddelbar livsfare, blev der udmålt en straf af 9 måneders fængsel. Til sammenligning kan nævnes en sag om et forhold begået inden lovændringen, hvor tiltalte blev straffet med fængsel i 1 år ved at have udsat sin knap 2 måneder gamle søn for grov vold med tildeling af slag og ruskevold, hvorved barnet var blevet påført blå mærker på kroppen og i ansigtet, brud på højre lårbensknogle, blødninger i begge øjne samt to blødninger i hjernen.

Endelig blev der udmålt straf af 1 år og 2 måneders fængsel i en anden sag om bl.a. adskillige knytnæveslag samt et halsgreb, sådan at forurettede fik vejrtrækningsbesvær og blodunderløbne mærker i øjnene. Tiltalte var tidligere var straffet for vold begået mod samme forurettede.

Fra tiden inden lovændringen ses desuden et par eksempler på strafudmåling i den lidt højere ende. I én sag blev der udmålt straf af 1 år og 9 måneders fængsel for stump vold mod en medindsats hoved og krop, der havde medført moderat til svær hjerneskade.

Det er udvalgets vurdering, at det ikke med udgangspunkt i den trykte praksis er muligt at vurdere, om strafskærpelsen i 2018 har haft den tilsigtede effekt for så vidt angår denne kategori af sager.

Der ses kun at være én dom om *mishandling*, hvor forholdet er begået efter strafskærpelsen i 2018. I denne sag blev tiltalte straffet med 6 måneders fængsel ved i en årrække jævnligt bl.a. at have slået sin datter og stedsøn på kroppen med knyttet hånd, herunder med fingerring på, og at have slået sin datter med flad hånd i hovedet.

For så vidt angår mishandling begået inden lovændringen er der i de gennemgåede trykte domme udmålt straffe i niveauet fra 5 måneders fængsel til 1 år og 3 måneders fængsel.

På baggrund af den begrænsede praksis vedrørende forhold begået efter lovændringen er det ikke muligt for udvalget at vurdere, om lovændringen har haft en tilsigtede effekt for så vidt angår mishandling.

Der henvises i øvrigt til den samlede konklusion vedrørende strafniveauet for vold nedenfor i afsnit 6.7.2.4 samt delkonklusionsafsnittet i kapitel 8, afsnit 3.2.5.

6.7.2.3. *Straffelovens § 246 om særlig grov vold*

Straffen for overtrædelse af § 246 er i høj grad afhængig af, om offeret er afgået ved døden. I de tilfælde, hvor straffen er udmålt til mellem 1 og 5 års fængsel, er der med enkelte særlige undtagelser tale om sager, hvor den forurettede er kommet alvorligt til skade og/eller har været i livsfare, men ikke er afgået ved døden (f.eks. vold med brækket ryg og lammelse til følge, hjerneskade med alvorlige psykiske eller fysiske mén til følge mv.). I et enkelt tilfælde fra efter lovændringen i 2018 blev straffen endvidere udmålt til 6 års fængsel for § 246-vold, der ikke medførte døden. I tilfælde af vold med døden til følge er straffene i den undersøgte periode med enkelte særlige undtagelser udmålt til mellem 6 og 8 års fængsel.

Det kan på den baggrund konstateres, at de længst udmålte straffe på 8 års fængsel ligger i den øvre ende af strafferammen på 10 års fængsel i straffelovens § 246.

Straffen for overtrædelse af § 246 er senest skærpet ved *lov nr. 358 af 29. april 2018*. Ifølge lovbemærkningerne var det med lovændringen tilsigtet, at straffen for overtrædelse af § 246

gennemgående skulle forhøjes med omkring en tredjedel i forhold til det hidtidige strafniveau. Den generelle skærpelse skulle i de allergroveste tilfælde dog tilpasses det eksisterende strafniveau for bl.a. drabsforsøg, som der ikke var tilsigtet ændringer i, og det var på den baggrund ikke tilsigtet, at den fulde skærpelse skulle slå igennem i alle sager om overtrædelse af § 246. Den fulde strafforhøjelse skulle alene ske inden for normalområdet i § 246 i modsætning til navnlig de allergroveste sager om overtrædelse af § 246.

Det bemærkes i den forbindelse, at straffen for drabsforsøg som udgangspunkt er 6 års fængsel.

Da vold med døden til følge må betragtes som værende blandt de allergroveste tilfælde af § 246-vold, må den generelle forhøjelse med omkring en tredjedel navnlig antages at gælde tilfælde, hvor den forurettede ikke er afgået ved døden.

Inden lovændringen blev der med enkelte særlige undtagelser for § 246-vold *med døden til følge* udmålt straffe i niveauet 6 til 8 års fængsel. Inden lovændringen var strafmaksimum 8 års fængsel, og de groveste tilfælde af § 246-vold blev således sanktioneret med lovens hårdeste straf. I den foreliggende begrænsede praksis vedrørende vold med døden til følge begået *efter lovændringen* ses strafudmålingen i lighed med det hidtidige niveau at ligge i niveauet 6 til 8 års fængsel.

Inden skærpelsen i 2018 er straffen for § 246-vold, hvor den forurettede *ikke er afgået ved døden*, udmålt i niveauet fra 3 år og 6 måneders fængsel til 5 års fængsel. Dog blev straffen i et særligt tilfælde udmålt til 1 års fængsel. *Efter skærpelsen i 2018* er der alene afsagt to trykte domme, der vedrører vold efter § 246, hvor den forurettede ikke er afgået ved døden. Straffen er i disse fastsat til henholdsvis 4 og 6 års fængsel.

Udvalget vurderer, at det på baggrund af den meget begrænsede praksis efter strafskærpelsen i 2018 med betydelig usikkerhed må antages, at lovgivers anvisninger om skærpelse med omkring en tredjedel er fulgt af domstolene i de tilsigtede tilfælde.

Der henvises i øvrigt til den samlede konklusion vedrørende strafniveauet for vold lige nedenfor i afsnit 6.7.2.4 samt delkonklusionsafsnittet i kapitel 8, afsnit 3.2.7.

6.7.2.4. *Samlet konklusion vedrørende strafniveauet for vold*

(a) Overordnede bemærkninger vedrørende strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 244

Det kan konstateres, at strafudmålingen for vold efter § 244, stk. 1, ligger i den nedre ende af strafferammen, der går fra bøde indtil fængsel i 3 år.

Det bemærkes, at de udvalgte sager netop er udvalgt, fordi der er tale om "rene" § 244-sager, og hvor der hovedsageligt er tale om enkeltstående forhold. Som det bl.a. fremgår af kapitel 2, afsnit 1.1, fastsættes en strafferamme i almindelighed således, at den som udgangspunkt kan rumme både de allergroveste tilfælde og de tilfælde, hvor der er flere forhold til samtidig pådømmelse. Selv i sager vedrørende flere og/eller grovere forhold af simpel vold, jf. straffelovens § 244, ligger strafudmålingen efter praksis dog ikke i den øverste ende af strafferammen i § 244.

Det er udvalgets vurdering, at dette forhold særligt skal ses i lyset af, at de alvorligere tilfælde af vold, herunder kvalificeret vold og mishandling, er omfattet af straffelovens andre voldsbestemmelser med en højere strafferamme (§ 245 og § 246).

Desuden bemærkes, at særligt ændringen af strafferammen i § 244 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 har bidraget til at forøge den afstand, der ses at være mellem strafferammens maksimum og det faktisk udmålte strafniveau. Ved lovændringen blev strafferammen i § 244 fordoblet fra 1 år og 6 måneders fængsel til 3 års fængsel, mens strafniveauet ifølge bemærkningerne ikke skulle fordobles tilsvarende, men skærpes med en tredjedel. Strafferammen blev således hævet markant, mens man i bemærkningerne anviste, at strafniveauet kun skulle hæves med en relativt mindre andel i forhold til det hidtidige niveau.

Det bemærkes endvidere, at strafskærpelsen med en tredjedel ifølge bemærkningerne til lovændringen ikke var tilsigtet at skulle slå igennem i alle typer af § 244-vold, idet restaurationsvold ikke var omfattet af skærpelsen. Hermed tilsigtedes ifølge lovbemærkningerne en større nuancering af strafniveauet i sager om simpel vold, alt efter hvilken type af voldssag der var tale om. Udvalget bemærker i den forbindelse, at denne differentiering mellem forskellige typer af voldssager kun i mindre grad har bidraget til en større spredning af udmålingsniveauerne over strafferammen, idet der også i de groveste sagstyper som anført alene var tilsigtet en skærpelse med en tredjedel i forhold til det hidtidige niveau. På trods af den betydelige forøgelse af bestemmelsens strafmaksimum lagde lovgiver ikke op til en øget differentiering af strafniveauet i de grove tilfælde, idet det for samtlige disse sager forudsattes, at strafniveauet forøgedes med en tredjedel. Der var således ikke i lovbemærkningerne givet anvisninger til en yderligere nuancering med henblik på udnyttelse af den øvre del af den nu væsentligt udvidede strafferamme.

(b) Overordnede bemærkninger vedrørende strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 245

Det kan konstateres, at strafudmålingen for § 245-vold generelt ligger i den lavere ende af strafferammen på fængsel indtil 6 år.

Det bemærkes ligesom for § 244-vold, at de udvalgte sager netop er udvalgt, fordi der er tale om "rene" § 245-sager. Dog er det på baggrund af gennemgangen udvalgets opfattelse, at uden for tilfælde omfattet af straffelovens § 81 a udnyttes den øverste del af strafferammen i praksis ikke, heller ikke i sager vedrørende flere og/eller grovere forhold af grov vold efter straffelovens § 245.

Dette forhold skal ses i lyset af, at de allergroveste tilfælde af vold ofte vil være omfattet af straffelovens § 246.

I bemærkningerne til lov nr. 358 af 29. april 2018 blev det forudsat, at der i de alvorligste tilfælde af § 245-vold, som hidtil var blevet afgjort med straffe i niveauet fra omkring 1 år og 9 måneders fængsel, fremover skulle udmåles en straf, der havde en bedre sammenhæng med strafniveauet for vold omfattet af straffelovens § 246. Sådanne tilfælde ses dog at være relativt sjældne, og det er ikke muligt på baggrund af den foreliggende praksis at fastslå, hvorvidt denne anvisning er fulgt i praksis.

Desuden bemærkes, at ændringen af strafferammen i § 245 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 har bidraget til den afstand, der ses at være mellem strafferammen og det faktisk udmålte strafniveau. Ved lovændringen blev strafmaksimum i § 245 ændret fra 4 til 6 års fængsel, mens strafniveauet ifølge bemærkningerne ikke skulle forhøjes tilsvarende, men blot skærpes med en tredjedel.

Endelig bemærkes, at strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 245 ikke kan anskues isoleret, men må ses i sammenhæng med de øvrige voldsbestemmelser, se herom nærmere lige nedenfor.

(c) Overordnede bemærkninger vedrørende strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 246

Det kan konstateres, at der for § 246-vold er udmålt straffe også i den øvre ende af strafferammen. Som det fremgår ovenfor, vurderer udvalget, at det på baggrund af den meget begrænsede praksis efter strafskærpelsen i 2018 med betydelig usikkerhed må antages, at lovgivers anvisninger om skærpelse med omkring en tredjedel er fulgt af domstolene i de tilsigtede tilfælde.

(d) Samlet om forholdet mellem §§ 244-246

Det er udvalgets vurdering, at samspillet mellem voldsbestemmelserne giver mulighed for at udmåle straffene i et konkret niveau inden for den samlede strafferamme for vold, som strækker sig fra bøde indtil fængsel i 10 år, der sammenlignet med de øvrige sager på området afspejler sagernes karakter og grovhed. De væsentlige overlap mellem strafferammerne i voldsbestemmelserne giver mulighed for konkret at udmåle en straf for det enkelte tilfælde, som både er proportional sammenlignet med andre voldstilfælde, som er henført under samme bestemmelse, og som også er proportional sammenlignet med vold henført under andre voldsbestemmelser. Det er således udvalgets vurdering, at der på tværs af voldsbestemmelserne er en generel progression i strafudmålingen, således at denne er proportional med grovheden af voldsudøvelsen.

Når der er tale om pådømmelse af et enkeltstående forhold, vil de tilfælde, som vurderes at være så alvorlige, at de bør straffes med en straf i den øvre del af strafferammen for § 244, være af en sådan karakter, at de næsten undtagelsesfrit vil blive anset for grov vold, jf. § 245, hvilket må antages at være baggrunden for, at den øvre del af strafferammen i § 244 ikke ses anvendt i praksis. Det samme kan anføres for så vidt angår den øvre del af § 245, idet de allergroveste tilfælde af vold typisk vil blive anset for omfattet af § 246.

Det særlige samspil kan f.eks. illustreres med henvisning til sagerne om vold i nære relationer, der afhængig af de nærmere omstændigheder henføres under § 244, stk. 1, § 244, stk. 2, eller § 245, stk. 1. Det er på baggrund af praksisgennemgangen udvalgets opfattelse, at udgangspunktet for strafudmålingen er højere for mishandling efter § 245, stk. 1, end for vold i nære relationer efter § 244, stk. 2, som igen er højere end for vold mod børn i nære relationer og familievold efter § 244, stk. 1. Strafudmålingen i sagerne er dog væsentligt influeret af en lang række konkrete omstændigheder, hvilket medfører, at der ses at være en "flydende" overgang mellem strafniveauerne for de enkelte bestemmelser, og det er udvalgets vurdering, at der for vold i nære relationer ses at være en generel progression af strafudmålingen på tværs af voldsbestemmelserne, således at denne er proportional med grovheden af voldsudøvelse.

I andre sagstyper kan der ligeledes observeres en progression på tværs af bestemmelserne og en "flydende" overgang baseret på grovheden af de konkrete voldsforhold. Se nærmere herom i kapitel 8, afsnit 3.3.4.

I tilfælde, hvor der er begået mange forhold af en grovhed, der ikke kan henføres under § 245, vil strafudmålingen skulle ske inden for strafferammen i § 244, og i disse tilfælde ligger strafudmålingen højere end for en enkeltstående overtrædelse. Det er dog relativt sjældent, at en gerningsperson når at begå et stort antal mindre alvorlige voldsforbrydelser, inden sagen kommer til pådømmelse. I de tilfælde, hvor dette alligevel sker, f.eks. i sager om familievold,

udmåles straffen ud fra princippet om modereret kumulation, og straffen udmåles i et niveau, som sammenlignet med andre typer af voldssager afspejler sagens karakter og grovhed, også selvom der er tale om flere overtrædelser til samtidig pådømmelse.

Som det fremgår ovenfor, er det udvalgets vurdering, at domstolene generelt følger lovgivers anvisninger vedrørende strafniveauerne. I den forbindelse bemærkes, at særligt ændringen af strafferammen i § 244 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 har bidraget til den afstand, der ses at være mellem strafferammen og strafniveauet, jf. ovenfor.

Afgrænsningen mellem §§ 244 og 245 sammenholdt med lovgivers anvisninger i forarbejderne vurderes således at have haft væsentlig betydning for den store afstand mellem strafniveauet og strafferammerne i disse bestemmelser.

Udvalget bemærker dog, at der for vold med døden til følge omfattet af § 246 er udmålt straffe på op til 8 års fængsel, hvilket således ligger i den øvre ende af strafferammen. Hvis man således anskuer voldsforbrydelserne fordelt over den samlede strafferamme for vold, som strækker sig fra bøde indtil fængsel i 10 år, kan det konstateres, at der udmåles straffe inden for hele spektret, og at straffene generelt set er udmålt proportionalt med forbrydelsens grovhed sammenlignet både med voldstilfælde, som er henført under samme bestemmelse, og voldstilfælde, som er henført under andre voldsbestemmelser. Det er dog klart, at den allergroveste vold er sjælden, og at langt størstedelen af voldssagerne således resulterer i en straf udmålt i den lavere ende af den samlede strafferamme.

Det er for så vidt angår de områder, hvor der foreligger tilstrækkelig trykt praksis til at drage konklusioner, udvalgets vurdering, at domstolene generelt har udmålt straffene i overensstemmelse med lovgivers anvisninger i lovforarbejderne. På de områder, hvor der ikke foreligger tilstrækkelig trykt praksis til at drage generelle konklusioner, er det udvalgets vurdering, at der ikke foreligger oplysninger, der giver grundlag for at antage, at domstolene ikke skulle have fulgt lovgivers anvisninger i den foreliggende praksis.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 8, afsnit 3.3.

6.7.3 Straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab, § 249 om uagtsom legemsbeskadigelse, § 252 om forsætlig fareforvoldelse og § 253, stk. 2, om flugtbilisme

Bestemmelserne i straffelovens §§ 241, 249, 252 og 253 er ændret en række gange med henblik på skærpelse af straffen for overtrædelse af bestemmelserne i forbindelse med kørsel, senest ved lov nr. 290 af 27. februar 2021. Der er i den forbindelse givet anvisninger i forarbejderne om strafudmålingsniveauet. Se herom i kapitel 8, afsnit 4.1.1, 4.2.1, 4.3.1 og 4.4.1.

For så vidt angår *straffelovens § 241*, om uagtsomt manddrab, er der på nuværende tidspunkt ikke afsagt trykte domme vedrørende forhold begået efter den seneste skærpelse i sager, hvor forholdet er begået under særligt skærpende omstændigheder efter straffelovens § 241, 2. pkt., jf. 1. pkt. (de allergroveste tilfælde).

For så vidt angår sager om grovere tilfælde af uagtsomt manddrab efter § 241, 1. pkt. (mellemtilfældene), har Højesteret i en dom fra 2018 fastslået, at uagtsomt manddrab begået under tilsidesættelse af væsentlige hensyn til færdselssikkerheden, når der er tale om kørselsfejl af en vis grovhed, som udgangspunkt skal straffes med fængsel i mindst 60 dage. Udvalget vurderer, at Højesteret herved har fulgt de anvisninger, der er angivet i forarbejderne til ændringen af § 241, 2. pkt., i 2010, hvor det ved skærpelsen af straffen for særligt hensynsløs kørsel forudsattes, at skærpelsen ville få "en vis afsmittende betydning" for domstolenes strafudmåling i de mere alvorlige sager om uagtsomt manddrab i forbindelse med kørsel under tilsidesættelse af væsentlige hensyn til færdselssikkerheden, hvor der foreligger et mere subjektivt dadelværdigt forhold (mellemtilfældene).

For så vidt angår *straffelovens § 249*, om uagtsom legemsbeskadigelse, er der på nuværende tidspunkt afsagt en enkelt trykt dom vedrørende et forhold begået efter den seneste skærpelse i 2021. I den pågældende dom fastsatte landsretten straffen til 1 års fængsel i en sag, hvor den tiltalte blev dømt for bl.a. uagtsom legemsbeskadigelse under særligt skærpende omstændigheder, jf. straffelovens § 249, 2. pkt., jf. 1. pkt., i forbindelse med spirituskørsel efter færdselslovens § 53, stk. 1, ved at have ført bil med en promille på 2,18 og foretaget et venstresving, hvorved der skete sammenstød med en modkørende personbil, og en passager pådrog sig skader. Udvalget vurderer, at strafudmålingen er i overensstemmelse med de tilkendegivelser, der er angivet i forarbejderne til skærpelsen af § 249 i 2021, hvorefter et tilfælde af uagtsom legemsbeskadigelse begået i forbindelse med spirituskørsel som udgangspunkt straffes med 1 års fængsel.

For så vidt angår *straffelovens § 252, stk. 1*, om forsætlig fareforvoldelse, er der på nuværende tidspunkt ligeledes kun afsagt en enkelt trykt dom vedrørende et forhold begået efter den seneste skærpelse i 2021. I den pågældende sag fastsatte landsretten straffen til 2 års fængsel som fællesstraf med en tidligere dom på 30 dages betinget fængsel for i 9 tilfælde at have udsat andre trafikanter for nærliggende fare efter straffelovens § 252, stk. 1. Fareforvoldelsen skete i forbindelse med narkokørsel efter færdselslovens § 54, stk. 1, i frakendelsestiden, jf. færdselslovens § 117 a, stk. 1. Kørslen foregik over en længere strækning, hvor tiltalte blev eftersat af politiet, og modkørende bilister måtte undvige for at undgå at blive påkørt. Tiltalte blev derudover straffet for overtrædelse af bl.a. straffelovens § 164, stk. 1, ved at have forklaret, at det var

en anden person, der havde ført bilen. Tiltalte var tidligere straffet flere gange for narkokørsel. Udvalget vurderer, at udmålingen af straffen i denne sag er i overensstemmelse med de tilkendegivelser, der er angivet i forarbejderne til skærpelsen af § 252, stk. 1, i 2021, hvorefter straffen for forsætlig fareforvoldelse i forbindelse med færdselslovsovertrædelser skal skærpes med 50 pct. i forhold til det gældende strafniveau. Den relativt langvarige straf af fængsel i 2 år må i den forbindelse ses i lyset af de konkrete omstændigheder, der forelå i den pågældende sag.

For så vidt angår *straffelovens § 253, stk. 2*, om flugtbilisme, er der på nuværende tidspunkt ikke afsagt trykte domme vedrørende forhold begået efter den seneste skærpelse i 2021.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 8, afsnit 4.5.

6.8 Uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold mv.

I *kapitel 9* behandles straffelovens bestemmelse om uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold mv., som findes i lovens § 264 d i straffelovens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser. Strafferammen i § 264 d er inddelt i en normalstrafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 måneder i stk. 1 og en sidestrafferamme på fængsel indtil 3 år i stk. 2.

Straffelovens § 264 d blev indsat ved *lov nr. 89 af 29. marts 1972*. Forud herfor fandtes i straffelovens § 263, stk. 1, nr. 3, en lignende bestemmelse om offentlig meddelelse om privatlivet tilhørende forhold. Ved *lov nr. 257 af 10. april 2018* blev bestemmelsens stk. 2 indsat, hvorefter straffen for overtrædelse af § 264 d, stk. 1, kan stige til fængsel indtil 3 år, hvis der under hensyn til oplysningernes eller videregivelsens karakter og omfang eller antallet af berørte personer foreligger særligt skærpende omstændigheder. I lovbemærkningerne er det forudsat, at der skal ske en gennemgående forhøjelse med en tredjedel i forhold til det hidtidige strafniveau. Ved *lov nr. 1719 af 27. december 2018* foretoges en sproglig ændring af § 264 d, stk. 1, 1. pkt., ved, at "den, der" blev ændret til "den, som" for i bemærkningerne at angive nærmere retningslinjer om strafniveauet. Endvidere ændredes i samme bestemmelse "offentligheden" til "en bredere offentlighed". Der var herved tilsigtet en mindre udvidelse af bestemmelsens anvendelsesområde for så vidt angår nøgenbilleder taget i det offentlige rum.

6.8.1 Straffelovens § 264 d, stk. 1, om uberettiget videregivelse

Som nævnt blev der i 2018 der tilføjet et stk. 2 med en skærpet strafferamme, se nedenfor om praksis efter denne del af bestemmelsen.

Ved lov nr. 1719 af 27. december 2018 blev der som udgangspunkt forudsat en tredobling af bødeniveauet i sager om overtrædelse af § 264 d (der ikke er begået af massemediers ansvarshavende redaktører), der medfører *bødestraf*. Der ses kun at foreligge en enkelt sag om overtrædelse af straffelovens § 264 d, stk. 1, hvor forholdet er begået efter denne skærpelse. I sagen blev straffen udmålt til 10 dagbøder à 750 kr. (7.500 kr.).

Fra tiden inden lovændringen foreligger fem domme, hvor straffen er udmålt til bøde (og hvor der ikke er tale om sager om oplysninger eller billeder offentliggjort i massemedierne). I disse er straffene udmålt til henholdsvis 5 dagbøder à 500 kr. (2.500 kr.), 6 dagbøder à 400 kr. (2.400 kr.), 6 dagbøder à 550 kr. (3.300 kr.) og 10 dagbøder à 200 kr. (2.000 kr.).

Det er udvalgets vurdering, at domstolene i den sag, der foreligger fra tiden efter lovændringen, har fulgt lovgivers anvisninger om strafniveauet.

For så vidt angår sager, hvor der idømmes *fængselsstraf*, har de nævnte lovændringer ikke haft til hensigt at medføre ændringer i strafniveauet for de tilfælde, hvor overtrædelsen også efter indsættelsen af stk. 2 ved lov nr. 257 af 10. april 2018 skal henføres under strafferammen på fængsel indtil 6 måneder, som nu er angivet i § 264 d, stk. 1.

Udvalget kan konstatere, at der foreligger 15 sager om overtrædelse af straffelovens § 264 d (nu § 264 d, stk. 1), der har medført fængselsstraf, og hvor forholdet er begået inden ikrafttrædelsen af de ovennævnte lovændringer. Det bemærkes, at der i mange af disse sager samtidig er dømt for overtrædelse af § 232 om blufærdighedskrænkelse med en strafferamme på 2 års fængsel. Der ses ikke at foreligge sager om overtrædelse af § 264 d, stk. 1, der har medført fængselsstraf, begået efter lovændringerne.

I de nævnte sager fra tiden inden lovændringerne er der udmålt straffe i niveauet fra 7 dages fængsel til 6 måneders fængsel, idet det bemærkes, at de tiltalte i flere af sagerne samtidig er fundet skyldig i en række andre overtrædelser af en vis betydning for strafudmålingen, herunder straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse med en strafferamme på 2 års fængsel.

På baggrund af praksis kan det konstateres, at de sager, som ikke er af en karakter, der i dag ville være omfattet af § 264 d, stk. 2, men af normalstrafferammen i § 264 d, stk. 1, er afgjort med straf i den nedre del af strafferammen. Det bemærkes dog, at det i bemærkningerne til lov nr. 1719 af 27. december 2018 anføres, at domstolene i sager, der har en sådan grovhed, at straffen bør være fængsel, gennemgående udmåler en fængselsstraf, der står i passende forhold til den begåede forbrydelse, og at man for så vidt angår udmåling af fængselsstraf derfor ikke fandt anledning til at foreslå ændringer i strafniveauet, ud over de forudsætninger vedrørende

straffen for grove overtrædelser af straffelovens § 264 d, stk. 2, som blev gennemført ved lov nr. 257 af 10. april 2018.

6.8.2 Straffelovens § 264 d, stk. 2, om uberettiget videregivelse under særligt skærpende omstændigheder

Udvalget kan konstatere, at der ses at foreligge fire trykte domme vedrørende overtrædelse af straffelovens § 264 d, stk. 2. I disse sager er straffen udmålt til henholdsvis 60 dage, 3 måneder og 4 måneders fængsel.

Strafudmålingen i de nævnte sager ligger i den nedre del af sidestrafferammen i § 264 d, stk. 2, på fængsel indtil 3 år.

Inden lovændringen blev der i trykt praksis udmålt straffe i niveauet fra bøde til 20 dages fængsel i tilfælde, der alene henførtes under straffelovens § 264 d. I tilfælde, hvor forholdet samtidig er henført under andre bestemmelser, herunder særligt straffelovens § 232 (med et strafmaksimum på 2 års fængsel), blev der udmålt straffe på op til 6 måneders fængsel. Det hidtidige strafniveau lå således i den lave ende af henholdsvis strafferammen i § 264 d på bøde eller fængsel indtil 6 måneder og strafferammen i § 232 på bøde eller fængsel indtil 2 år. Den væsentlige forhøjelse af strafferammen for overtrædelser omfattet af § 264 d, stk. 2, samtidig med en relativt mindre forøgelse af strafniveauet har således efter udvalgets vurdering bidraget til afstanden mellem strafferammens maksimum og det konkret udmålte strafniveau.

Sagerne om overtrædelse af § 264 d er af meget forskelligartet karakter, og strafudmålingen er derfor foretaget på baggrund af en konkret helhedsvurdering af en række forskellige omstændigheder i sagerne. Det er på den baggrund vanskeligt at sammenligne strafudmålingen i sagerne fra tiden inden strafskærpelserne med sagerne omfattet heraf. Det er dog udvalgets vurdering, at strafskærpelsen ved lov nr. 257 af 10. april 2018 har haft en effekt i den begrænsede praksis, der foreligger vedrørende overtrædelser henført under § 264 d, stk. 2.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 9, afsnit 3.

6.9 Formueforbrydelser

Straffelovens kapitel 28 om formueforbrydelser omfatter en lang række forskelligartede forbrydelser. I betænkningens *kapitel 10* behandles straffelovens §§ 276-293 a. Bestemmelserne i straffelovens §§ 276-283 indeholder ikke nogen strafferammer, da disse er samlet i straffelovens §§ 285-287. De efterfølgende berigelsesforbrydelser i kapitlet har derimod selvstændige strafferammer.

6.9.1 Straffelovens § 276 om tyveri

Straffelovens § 276 om tyveri er ikke ændret siden straffeloven af 15. april 1930.

Ved *lov nr. 760 af 29. juni 2011* foretoges en skærpelse af straffen for organiseret indbrudskriminalitet efter straffelovens § 286, stk. 1, hvorved tilsigtedes en gennemgående forhøjelse af straffen med en tredjedel i forhold til den straf, der hidtil var fastsat af domstolene.

Indtil *lov nr. 1680 af 26. december 2017* omfattede straffelovens § 276 alle former for tyveri. Med lovændringen blev indbrudstyveri imidlertid selvstændigt kriminaliseret i § 276 a og dermed udsondret fra anvendelsesområdet for § 276.

Strafferammen for tyveri er som udgangspunkt fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 285, stk. 1. Straffen kan dog i medfør af § 286, stk. 1, stige til fængsel indtil 6 år under visse omstændigheder. Hvis tyveriet er af mindre strafværdighed, er straffen bøde, og under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde, jf. § 287, stk. 1.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 276, jf. § 287,* ses der kun at foreligge to nyere trykte domme, der kan bidrage til at belyse strafniveauet, hvilket må antages at bero på, at strafudmålingen for tyverier henført under § 287 i praksis i vidt omfang følger faste strafpositioner/strafudmålingsprincipper, jf. Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om formueforbrydelser – de almindelige berigelsesforbrydelser, pkt. 5.1.3.

Med hensyn til *forhold henført under straffelovens § 276, jf. § 285, stk. 1,* foreligger der en væsentligt større mængde praksis. I sager om *butikstyveri* henført under strafferammen i § 285, stk. 1, er der i den undersøgte periode udmålt straffe i niveauet 30 til 60 dages fængsel, og straffen herfor udmåles således typisk i den lave ende af strafferammen i § 285, stk. 1. I sager om *indbrudstyveri* henført under § 285, stk. 1, er der i den undersøgte periode (før indførelsen af straffelovens § 276 a) udmålt straffe på mellem 14 dages fængsel og 1 år og 3 måneders fængsel, hvorved strafferammen i vidt omfang er udnyttet. I sager om *øvrige tyverier* henført under § 285, stk. 1, er der i den undersøgte periode udmålt straffe i niveauet 30 dages fængsel til 6 måneders fængsel i den nedre tredjedel af strafferammen. Forskellen i strafudmålingsniveauet i sager om øvrige tyverier sammenlignet med indbrudstyveri og butikstyveri må antages at hænge sammen med, at indbrudstyverier generelt vurderes at være af grovere karakter end andre tyverier, mens butikstyverier generelt vurderes at være af mindre grovhed. Arbejdspladstyverier antages dog generelt at være en kvalificeret form for tyveri, bl.a. pga. tillidsbruddet herved og den lave opdagelsesrisiko.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 276, jf. § 286, stk. 1,* ses der kun at foreligge to relevante trykte domme om *butikstyveri* med straffe på 1 år og 6 måneders fængsel og 1 år og 9 måneders fængsel. I sager om *indbrudstyveri* henført under straffelovens § 286, stk. 1, er der i den undersøgte periode (før indførelsen af straffelovens § 276 a) udmålt straffe på mellem 6 måneders fængsel og 3 år og 6 måneders fængsel for forhold begået før skærpelsen af straffen for organiseret indbrudstyveri i 2011, og for forhold begået efter skærpelsen i 2011 er der udmålt straffe på mellem 8 måneders fængsel og 5 års fængsel. Som følge af de mange konkrete omstændigheder, der har stor betydning for strafudmålingen i de enkelte sager, er det vanskeligt at foretage en direkte sammenligning af sagerne inden lovændringen med sagerne efter lovændringen. Det er dog udvalgets vurdering, at der tegner sig et overordnet billede af, at der er sket en skærpelse af strafudmålingen i sager om organiseret indbrudstyveri efter lovændringen i 2011, og at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger, selvom det ikke er muligt præcist at fastslå, at skærpelsen har udgjort nøjagtigt en tredjedel. Efter lovændringen i 2011 ses der at være udmålt straffe i både den nedre og øvre ende af strafferammen i § 286, stk. 1, for indbrudstyveri, og det er på den baggrund udvalgets vurdering, at domstolene har udnyttet strafferammen i sager om indbrudstyveri frem til udskillelsen af indbrudstyveri til en selvstændig bestemmelse i 2018. I sager om *øvrige tyverier* henført under § 286, stk. 1, er der i den undersøgte periode udmålt straffe i niveauet 1 til 3 års fængsel i den nedre halvdel af strafferammen.

Der henvises i øvrigt til delkonklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.2.2.

6.9.2 Straffelovens § 276 a om indbrudstyveri

Straffelovens § 276 a om indbrudstyveri blev indført ved *lov nr. 1680 af 26. december 2017* og indebar, at indbrudstyveri blev udskilt fra den almindelige tyveribestemmelse i § 276. Der blev ved indførelsen af bestemmelsen lagt op til, at der skulle ske en gennemgående forhøjelse af strafudmålingsniveauet for indbrudstyveri, der henføres under § 285, stk. 1, hvor der under indbrudstyveri begået i beboelse har befundet sig personer i hjemmet. Der tilsigtedes ikke i øvrigt en skærpelse af strafudmålingsniveauet for indbrudstyveri omfattet af § 276 a, herunder indbrudstyverier, der henføres under § 286.

Strafferammen for indbrudstyveri er som udgangspunkt fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 285, stk. 1. Straffen kan dog i medfør af § 286, stk. 1, stige til fængsel indtil 6 år under visse omstændigheder. Hvis indbrudstyveriet er af mindre strafværdighed, er straffen bøde, og under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde, jf. § 287, stk. 1.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 276 a, jf. § 287,* ses der ikke at foreligge trykt retspraksis, hvor indbrudstyveri er henført under straffelovens § 287. Det bemærkes i den

forbindelse, at det fremgår af lovbemærkninger til straffelovens § 276 a, at det forudsattes, at den hidtidige praksis, hvorefter straffelovens § 287 som udgangspunkt ikke anvendes ved indbrudstyveri, fortsatte efter lovændringen.

Med hensyn til *forhold henført under straffelovens § 276 a, jf. § 285, stk. 1,* foreligger der tre trykte domme af relevans for undersøgelsen. I disse er straffen udmålt til 30 til 50 dages fængsel. På baggrund af denne begrænsede praksis er det efter udvalgets opfattelse ikke muligt at drage generelle konklusioner om strafniveauet. Det er dog udvalget vurdering, at strafudmålingen ligger i tråd med strafudmålingsniveauet for indbrudstyveri henført under § 276, jf. § 285, stk. 1, fra tiden inden indførelsen af straffelovens § 276 a i 2018. Skærpelsen, som forudsattes i bemærkningerne til lovændringen i 2018, ses ikke at være relevant for de nævnt sager. Det er på den baggrund ikke muligt at vurdere, om domstolene har fulgt lovgivers anvisninger vedrørende strafskærpelsen for de tilfælde af indbrudstyveri, der henføres under § 285, stk. 1, hvor gerningspersonen har forsæt med hensyn til, at der under indbrudstyveri begået i beboelse har befundet sig personer i hjemmet.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 276 a, jf. § 286, stk. 1,* kan udvalget konstatere, at der foreligger tre trykte domme af relevans for undersøgelsen. I disse er straffen udmålt til fængsel mellem 2 år og 9 måneder og 3 år og 6 måneder. Det er udvalgets vurdering, at domstolene i overensstemmelse med lovgivers anvisninger har videreført strafudmålingsniveauet for indbrudstyveri henført under § 276, jf. § 286, stk. 1, inden lovændringen i 2018 i disse tre sager.

Der henvises i øvrigt til delkonklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.2.4.

6.9.3 Straffelovens § 277 om ulovlig omgang med hittegods

Straffelovens § 277 er ikke ændret siden straffeloven af 15. april 1930, og der er ikke givet nærmere anvisninger om strafudmålingen i bemærkningerne til bestemmelsen eller i bemærkningerne til straffelovens § 285 eller § 287.

Ulovlig omgang med hittegods straffes i modsætning til §§ 276, 276 a og 278-283 ikke i medfør af straffelovens § 285, stk. 1, men i medfør af bestemmelsens stk. 2. Efter § 285, stk. 2, straffes ulovlig omgang med hittegods med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Bestemmelsen er ikke omfattet af den skærpede strafferamme i § 286, men er omfattet af straffelovens § 287.

Med hensyn til *forhold henført under straffelovens § 277, jf. 287,* kan udvalget konstatere, at der ikke foreligger nyere trykt retspraksis, hvor ulovlig omgang med hittegods er henført under § 287.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 277, jf. § 285, stk. 2,* kan udvalget konstatere, at der foreligger tre trykte domme af relevans for undersøgelsen. I disse er straffen udmålt til mellem 60 dages fængsel og 10 måneders fængsel. Det er udvalgets vurdering, at strafudmålingen i disse sager i høj grad er betinget af beløbets størrelse. I sagerne er der udmålt straffe fra den nedre del til midten af strafferammen.

Der henvises i øvrigt til delkonklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.2.6.

6.9.4 Straffelovens § 278 om underslæb

Straffelovens § 278 om underslæb er kun ændret en enkelt gang siden straffeloven af 15. april 1930, idet bestemmelsens stk. 2 blev indsat ved *lov nr. 319 af 13. juni 1973*. Der er ikke givet nærmere anvisninger om strafudmålingen i bemærkningerne til § 278 eller i bemærkningerne til straffelovens §§ 285-287.

Strafferammen for underslæb er som udgangspunkt fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 285, stk. 1. Straffen kan dog under visse omstændigheder stige til fængsel indtil 8 år, jf. straffelovens § 286, stk. 2. Såfremt underslæbet er af mindre strafværdighed, er straffen bøde, og under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde, jf. straffelovens § 287, stk. 1.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 278, jf. 287,* kan udvalget konstatere, at der ikke foreligger nyere trykt retspraksis, hvor underslæb er henført under § 287.

Med hensyn til *forhold henført under straffelovens § 278, jf. § 285, stk. 1,* kan udvalget konstatere, at der foreligger 11 trykte domme om underslæb, der er henført under § 285, stk. 1, af relevans for undersøgelsen. I disse sager er straffen udmålt til mellem 50 dages fængsel og 1 års fængsel. Udvalget vurderer, at der ved strafudmålingen generelt lægges stor vægt på værdien af det tilegnede. I de foreliggende sager er der udmålt straffe i de to nedre tredjedele af strafferammen på fængsel i 1 år og 6 måneder, mens den øverste tredjedel ikke er udnyttet i disse sager. Det bemærkes i den forbindelse, at de grovere sager, der beløbsmæssigt overstiger de heromtalte sager, typisk vil blive henført under straffelovens § 286, stk. 2.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 278, jf. § 286, stk. 2,* foreligger der 13 trykte domme om underslæb henført under § 286, stk. 2, af relevans for undersøgelsen. I disse er straffen udmålt til mellem 10 måneders fængsel og 4 års fængsel. Udvalget vurderer, at der ved strafudmålingen generelt lægges stor vægt på værdien af det tilegnede, og kan konstatere, at der i de undersøgte sager er udmålt straffe i den nedre halvdel af strafferammen på fængsel indtil 8 år.

Der henvises i øvrigt til delkonklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.2.8.

6.9.5 Straffelovens § 279 om bedrageri

Straffelovens § 279 om bedrageri er ikke ændret siden straffeloven af 15. april 1930. Ved *lov nr. 228 af 4. april 2000* indsattes straffelovens § 289 a om socialbedrageri mv., hvorved sådanne forhold blev udskilt af den almindelige bedrageribestemmelse. Vedrørende denne bestemmelse henvises til afsnit 6.9.14 nedenfor.

Der er ikke givet nærmere anvisninger om strafudmålingen i bemærkningerne til § 279 eller i bemærkningerne til straffelovens §§ 285-287.

Strafferammen for bedrageri er som udgangspunkt fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 285, stk. 1. Straffen kan under visse omstændigheder stige til fængsel indtil 8 år, jf. straffelovens § 286, stk. 2. Såfremt bedrageriet derimod er af mindre strafværdighed, er straffen bøde, og under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde, jf. § 287, stk. 1.

Vedrørende *forhold henført under straffelovens § 279, jf. § 287*, kan udvalget konstatere, at der ikke foreligger nyere trykt retspraksis, hvor bedrageri er henført under § 287.

For så vidt angår sager om *forhold henført straffelovens § 279, jf. § 285, stk. 1,* kan udvalget konstatere, at der foreligger 18 trykte domme om bedrageri henført under § 285, stk. 1, af relevans for undersøgelsen. I disse sager er straffen udmålt til mellem 14 dages fængsel og 1 års fængsel. Straffene for overtrædelse af § 279, jf. § 285, stk. 1, er dermed udmålt inden for strafferammens to nedre tredjedele, mens den øverste tredjedel ikke er udnyttet i de nævnte domme. Det bemærkes i den forbindelse, at de grovere sager, der beløbsmæssigt overstiger de heromtalte sager, typisk vil blive henført under den skærpede strafferamme i straffelovens § 286, stk. 2.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 279, jf. § 286, stk. 2,* foreligger der 19 trykte domme om bedrageri henført under § 286, stk. 2, af relevans for undersøgelsen. I disse er straffen udmålt til mellem 1 og 7 års fængsel. Udvalget konstaterer, at strafferammen i § 286, stk. 2, er udnyttet både i den lavere og den øvre ende. Ved strafudmålingen er der generelt lagt stor vægt på udbyttets værdi, men også på bl.a. antallet af forhold, om der er tale om udnyttelse af et særligt tillidsforhold, om forholdene er systematiske, velorganiserede eller har haft et professionelt præg og tiltaltes forstraffe.

Der henvises i øvrigt til delkonklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.2.10.

6.9.6 Straffelovens § 279 a om databedrageri

Straffelovens § 279 a om databedrageri blev indført ved *lov nr. 229 af 6. juni 1985*. Formålet med lovændringen var bl.a. at sikre, at straffelovens bestemmelser i tilstrækkeligt omfang tog højde for den teknologiske udvikling og de kriminalitetsmuligheder, denne udvikling havde medført, og der fandtes særligt behov for en særskilt bestemmelse om databedrageri, idet en række bedragerilignende forhold vedrørende dataforhold ville falde uden for den almindelige bedrageribestemmelse i straffelovens § 279.

Med hensyn til strafferammen blev det vurderet, at der skulle gælde den samme strafferamme for databedrageri som for bl.a. bedrageri og mandatsvig. Normalstrafferammen er derfor fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 285, stk. 1. Under visse omstændigheder kan straffen stige til fængsel i 8 år, jf. straffelovens § 286, stk. 2. Er databedrageriet omvendt af mindre strafværdighed, vil straffen være bøde, og under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde, jf. straffelovens § 287, stk. l.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 279 a, jf. § 287,* kan det konstateres, at der ikke foreligger nyere trykt retspraksis, hvor databedrageri er henført under § 287.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 279 a, jf. § 285, stk. 1,* kan udvalget konstatere, at der er afsagt 9 trykte domme om databedrageri henført under § 285, stk. 1, som er egnet til at danne grundlag for undersøgelsen. I disse sager er straffen udmålt til mellem 20 dages fængsel og 1 års fængsel. Der er særligt udmålt straffe i strafferammens nedre tredjedel, mens der i ét tilfælde er udmålt 1 års fængsel. Udvalget konstaterer, at der ved strafudmålingen – ligesom for de øvrige berigelsesforbrydelser – særligt er lagt vægt på værdien af udbyttet. Endvidere er der bl.a. lagt vægt på tiltaltes tidligere straffe. Ved en sammenligning med strafudmålingen for anden berigelseskriminalitet henført under § 285, stk. 1, er det udvalgets vurdering, at straffene i sager om databedrageri er udmålt i et niveau svarende til disse andre forbrydelser. At der i vidt omfang er udmålt straffe i den nedre tredjedel af strafferammen vurderes således blot at bero på sagernes konkrete karakter.

Med hensyn til *forhold henført under straffelovens § 279 a, jf. § 286, stk. 2,* foreligger der 23 trykte domme, som er egnet til at danne grundlag for udvalgets undersøgelse. I disse er straffen udmålt til mellem 1 og 5 års fængsel. Udvalget konstaterer, at der er udmålt straffe i den nedre del og midten af strafferammen i § 286, stk. 2, på 8 års fængsel. Det bemærkes i den forbindelse, at der for f.eks. bedrageri efter straffelovens § 279 er udmålt straffe i den øvre del af denne strafferamme i tilfælde, hvor værdien af udbyttet væsentligt overstiger de beløb, som sagerne i nærværende afsnit vedrører. Idet der ved strafudmålingen særligt lægges vægt på værdien af

udbyttet, må det antages, at det forhold, at der ikke er udmålt straffe i den øvre del af strafferammen i § 286, stk. 2, i sager om databedrageri efter § 279 a, beror på den omstændighed, at der ikke i den gennemgåede praksis er sager, hvor udbyttet har været af en sådan størrelse, som ifølge praksis for de øvrige berigelsesforbrydelser, herunder bedrageri, vil kunne bringe strafudmålingen op i dette niveau.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.2.12.

6.9.7 Straffelovens § 280 om mandatsvig

Straffelovens § 280 om mandatsvig har i det væsentligste været uændret siden straffeloven af 15. april 1930. Der er ikke givet mere præcise anvisninger vedrørende strafudmålingen i lovbemærkningerne til bestemmelsen eller i bemærkningerne til straffelovens §§ 285-287.

Strafferammen for mandatsvig er som udgangspunkt fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 285, stk. 1. Straffen kan dog under visse omstændigheder stige til fængsel indtil 8 år, jf. straffelovens § 286, stk. 2. Såfremt mandatsviget er af mindre strafværdighed, er straffen bøde, og under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde, jf. § 287, stk. 1.

I forhold til sager om *forhold henført under straffelovens § 280, jf. § 287,* konstaterer udvalget, at der ikke foreligger nyere trykt retspraksis, hvor mandatsvig er henført under § 287.

Med hensyn til *forhold henført under straffelovens § 280, jf. § 285, stk. 1,* kan udvalget konstatere, at der foreligger syv trykte domme om mandatsvig henført under § 285, stk. 1, som er egnet til at danne grundlag for undersøgelsen. I disse er straffen udmålt til mellem 14 dages fængsel og 1 år og 6 måneders fængsel. Udvalget vurderer, at der ved strafudmålingen generelt lægges stor vægt på værdien af det tilegnede. Desuden er der i visse sager lagt vægt på perioden, over hvilken forholdene er begået, samt tillidsforholdet mellem tiltalte og forurettede. Udvalget konstaterer, at domstolene har udmålt straffe både i den nedre og øvre ende af strafferammen på fængsel indtil 1 år og 6 måneder i sager om mandatsvig henført under § 285, stk. 1.

Med hensyn til sager om *forhold henført under straffelovens § 280, jf. § 286, stk. 2,* kan udvalget konstatere, at der er afsagt 11 trykte domme om mandatsvig henført under § 286, stk. 2, af relevans for undersøgelsen. I disse sager er straffen udmålt til mellem 1 år og 6 måneders fængsel og 7 års fængsel. Udvalget vurderer, at der ved strafudmålingen generelt lægges stor vægt på værdien af det tilegnede. Endvidere er der i visse sager lagt vægt på perioden, over hvilken forholdene er begået, om tiltalte selv har opnået personlig vinding, og om overtrædelserne er planlagte og systematiske. Udvalget konstaterer på baggrund af ovenstående, at strafferammen

på indtil 8 års fængsel i vidt omfang er udnyttet i sager om mandatsvig under særligt skærpende omstændigheder.

Der henvises i øvrigt til delkonklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.2.14.

6.9.8 Straffelovens § 281 om afpresning

Straffelovens § 281 om afpresning er ikke ændret siden straffeloven af 15. april 1930.

Ved *lov nr. 672 af 8. juni 2017* indsattes "eller fordi der er tale om systematisk eller organiseret afpresning" i straffelovens § 286, stk. 1, med henblik på, at det udtrykkeligt skulle fremgå, at § 286, stk. 1, finder anvendelse i sådanne tilfælde. Med lovændringen blev der endvidere lagt op til, at straffen for systematisk eller organiseret afpresning skulle skærpes med en tredjedel i forhold til den frihedsstraf for systematisk eller organiseret afpresning, der hidtil havde været fastsat.

Strafferammen for afpresning er som udgangspunkt fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 285, stk. 1. Straffen kan dog under visse omstændigheder stige til fængsel indtil 6 år, jf. straffelovens § 286, stk. 1. Såfremt afpresningen er af mindre strafværdighed, er straffen bøde, og under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde, jf. § 287, stk. 1.

For så vidt angår sager om *forhold henført under straffelovens § 281, jf. § 287,* kan udvalget konstatere, at der ikke foreligger nyere trykt retspraksis, hvor afpresning er henført under § 287.

For så vidt angår sager om *forhold henført under straffelovens § 281, jf. 285, stk. 1,* kan udvalget konstatere, at der i den undersøgte periode er udmålt straffe på mellem 40 dages fængsel og 1 års fængsel fordelt på 19 domme. For så vidt angår afpresning henført under § 285, stk. 1, konstaterer udvalget, at strafferammens nederste to tredjedele er udnyttet i disse sager, mens der ikke har været udmålt straffe i den øverste tredjedel.

Med hensyn til *forhold henført under straffelovens § 281, jf. § 286, stk. 1,* er der i den gennemgåede periode udmålt straffe på henholdsvis 8 måneders fængsel og 1 års fængsel for forhold begået før lovændringen i 2017, der tilsigtede en strafskærpelse for systematisk eller organiseret afpresning, mens der for forhold begået efter lovændringen er udmålt straffe på mellem 1 års fængsel og 1 år og 9 måneders fængsel. Strafferammen i § 286, stk. 1, er som nævnt fængsel indtil 6 år. For så vidt angår afpresning henført under denne bestemmelse både før og efter lovændringen i 2017 kan det konstateres, at kun strafferammens nederste tredjedel er udnyttet i de nævnte sager, hvor straffen blev fastsat til 1 år og 9 måneders fængsel, mens de øvrige straffe er udmålt væsentligt lavere (mellem 8 måneders fængsel og 1 år og 3 måneders fængsel)

i den nederste del af strafferammen. Det bemærkes, at de beløb, som afpresningen i sagerne vedrører, generelt er lavere end udbyttet i sager om anden berigelseskriminalitet henført under § 286. Endvidere bemærkes, at selvom det tilsigtede udbyttes størrelse i sager om afpresning er af væsentlig betydning for strafudmålingen, er det udvalgets vurdering, at dette element er af relativt mindre betydning for strafudmålingen i sager om afpresning end i sager om anden berigelseskriminalitet. Der er således i disse sager i høj grad lagt vægt på andre forhold, herunder truslernes grovhed, om der samtidig er anvendt vold eller begået anden kriminalitet, om der f.eks. trues til "beskyttelsespenge", om forholdet er begået i forening med andre, og om den tiltalte er tidligere straffet. Der er dermed tale om en forbrydelsesart, der placerer sig mellem formueforbrydelserne og de personfarlige forbrydelser, hvilket også er afspejlet i de principper, som strafudmålingen i sagerne hviler på. Strafudmålingsniveauet i sager om afpresning lader sig derfor vanskeligt sammenligne med strafudmålingsniveauet i andre sager om berigelseskriminalitet. I perioden efter lovændringen i 2017 ses der ikke at være afsagt domme vedrørende systematisk eller organiseret afpresning efter § 286, stk. 1. Der er således ikke i nogen af de gennemgåede sager tale om afpresning mod erhvervsdrivende mv., men i stedet afpresning begået mod enkeltpersoner under omstændigheder, som ikke er omfattet af den tilsigtede strafskærpelse. Det er på den baggrund ikke muligt at vurdere, om den tilsigtede skærpelse med en tredjedel i sager om systematisk eller organiseret afpresning er fulgt i praksis.

Der henvises i øvrigt til delkonklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.2.16.

6.9.9 Straffelovens § 282 om åger

Straffelovens § 282 om åger blev indsat i straffeloven af 15. april 1930 og fik sin nuværende affattelse ved *lov nr. 250 af 12. juni 1975*, som bl.a. tilsigtede et øget strafferetligt værn mod skadelig økonomisk virksomhed. Der er ikke givet mere præcise anvisninger vedrørende strafudmålingen i lovbemærkningerne til bestemmelsen eller i bemærkningerne til straffelovens §§ 285-287.

Strafferammen for åger er som udgangspunkt fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 285, stk. 1. Straffen kan dog under visse omstændigheder stige til fængsel indtil 6 år, jf. straffelovens § 286, stk. 1. Såfremt overtrædelsen er af mindre strafværdighed, er straffen bøde, og under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde, jf. § 287, stk. 1.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 282, jf. § 287,* kan udvalget konstatere, at der ikke foreligger trykt retspraksis, hvor åger er henført under § 287.

Med hensyn til *forhold henført under straffelovens § 282, jf. § 285, stk. 1,* er der i den gennemgåede periode udmålt straffe på mellem 3 og 10 måneders fængsel fordelt på fire domme. På

baggrund af praksis, der må betegnes som sparsom, ses straffen for åger navnlig at afhænge af det beløb, der er opnået eller tilsigtet opnået ved forbrydelsen. For så vidt angår åger henført under § 285, stk. 1, kan udvalget konstatere, at strafferammens nederste to tredjedele er udnyttet i de gennemgåede sager, mens der ikke er udmålt straffe i den øverste tredjedel.

For *forhold henført under straffelovens § 282, jf. § 286, stk. 1,* er der i den gennemgåede periode udmålt straffe på henholdsvis 1 år og 3 måneders fængsel og 3 års fængsel fordelt på to domme. Ud fra denne praksis, der må betegnes som ganske sparsom, ses straffen for åger af særligt grov beskaffenhed navnlig at afhænge af det beløb, der er opnået eller tilsigtet opnået, men ligeledes af omstændighederne ved forbrydelsen. I en af de gennemgåede domme er der således bl.a. lagt vægt på den professionelt tilrettelagte, systematiske og langvarige udnyttelse af de forurettede i en sag, der må betegnes som særligt grov. For så vidt angår åger henført under § 286, stk. 1, er halvdelen af strafferammen udnyttet i de gennemgåede sager.

Der henvises i øvrigt til delkonklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.2.18.

6.9.10 Straffelovens § 283 om skyldnersvig

Straffelovens § 283 om skyldnersvig er siden straffeloven af 15. april 1930 kun ændret en enkelt gang ved *lov nr. 718 af 25. juni 2010*, hvor der foretoges en ændring af § 283, stk. 1, nr. 2, således at "eller forhandling om tvangsakkord uden for konkurs er åbnet" ændredes til "eller rekonstruktionsbehandling er indledt", ligesom der foretoges en ændring af § 283, stk. 2, hvor "betalingsstandsning" blev ændret til "rekonstruktionsbehandling". Der var tale om konsekvensændringer som følge af indførelsen af et nyt regelsæt om rekonstruktionsbehandling.

Strafferammen for skyldnersvig er som udgangspunkt fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 285, stk. 1, 1. pkt. Dog kan straffen i de tilfælde, der er nævnt i § 283, stk. 2, for såvel skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til bøde, jf. straffelovens § 285, stk. 1, 2. pkt. Omvendt kan straffen for overtrædelse af § 283 under visse omstændigheder stige til fængsel indtil 8 år, jf. straffelovens § 286, stk. 2. Såfremt overtrædelsen er af mindre strafværdighed, er straffen derimod bøde, og under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde, jf. straffelovens § 287, stk. 1.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 283, jf. § 287,* kan udvalget konstatere, at der ikke foreligger trykt retspraksis, hvor skyldnersvig er henført under § 287.

Vedrørende *forhold henført under straffelovens § 283, jf. § 285, stk. 1,* kan udvalget konstatere, at der i den gennemgåede periode er udmålt straffe på mellem 30 dages fængsel og 9 måneders fængsel fordelt på seks domme. På baggrund af praksis ses straffen for skyldnersvig navnlig at

afhænge af det beløb, der er opnået eller tilsigtet opnået ved forbrydelsen. For så vidt angår skyldnersvig henført under § 285, stk. 1, kan det konstateres, at særligt strafferammens nederste tredjedel er udnyttet i de undersøgte sager, mens der ikke er udmålt straffe i de øverste to tredjedele på nær i en enkelt sag, hvor straffen er fastsat til 9 måneders fængsel.

Med hensyn til *forhold henført under straffelovens § 283, jf. § 286, stk. 2,* kan udvalget konstatere, at der er udmålt straffe på mellem 9 måneders fængsel og 7 års fængsel i 10 domme. På baggrund af den undersøgte praksis ses straffen for skyldnersvig af særligt grov beskaffenhed navnlig at afhænge af det beløb, der er opnået eller tilsigtet opnået, men også af omstændighederne ved forbrydelsen. I flere af de gennemgåede domme er der således bl.a. lagt vægt på, om tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet, om tiltalte selv har opnået berigelse, om tiltalte har indtaget en central rolle i forbrydelsen, samt om skyldnersvigen har været planlagt og/eller systematisk. Omvendt er der i formildende retning lagt vægt på, om der er sket rettighedsfrakendelse. For så vidt angår skyldnersvig henført under § 286, stk. 2, konstaterer udvalget, at strafferammen i høj grad er udnyttet. Selvom der i flere sager er udmålt straffe i den lave ende af strafferammen, er der samtidig i flere sager idømt straffe i midten samt i den høje ende af strafferammen, jf. domme på henholdsvis 3 år, 5 år og 7 års fængsel.

Der henvises i øvrigt til delkonklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.2.20.

6.9.11 Samlet konklusion vedrørende overtrædelse af straffelovens §§ 276-283

Som det fremgår af ovenstående, lægges der i sager om overtrædelse af straffelovens §§ 276-283 særlig vægt på værdien af udbyttet. Det bemærkes dog også, at der samtidig lægges vægt på en lang række øvrige konkrete omstændigheder, bl.a. antallet af forhold, længden af perioden som forholdene er begået over, om overtrædelsen er begået alene eller i forening med andre, om overtrædelsen har haft et systematisk, organiseret eller professionelt præg, om der er tale om udnyttelse af et særligt tillidsforhold eller misbrug af en særlig stilling, om tiltalte har forsøgt at genoprette skaden, om tiltalte samtidig er blevet idømt rettighedsfrakendelse, om tiltalte er kommet til Danmark kun med det formål at begå berigelseskriminalitet samt tiltaltes forstraffe. Det bemærkes endvidere, at strafudmålingen i sager om afpresning i højere grad afhænger af andre forhold end størrelsen af det tilsigtede udbytte.

Strafudmålingen er således først og fremmest influeret af værdien af udbyttet, men også af en lang række andre konkrete omstændigheder.

Det er udvalgets vurdering, at strafferammerne i straffelovens §§ 285-287 i vidt omfang udnyttes i sager om berigelseskriminalitet, jf. straffelovens §§ 276-283. Selvom der for visse af de undersøgte berigelsesbestemmelsers vedkommende kun eller primært er udmålt straffe i de

nedre dele af strafferammen, er det udvalgets vurdering, at når udmålingspraksis anskues på tværs af de enkelte berigelsesforbrydelser, udnyttes strafferammen fuldt ud. Det er udvalgets vurdering, at der gennem domstolenes langvarige praksisudvikling på tværs af berigelsesforbrydelserne i straffelovens §§ 276-283 er skabt en gennemgående proportionalitet mellem grovheden af de enkelte forhold og strafudmålingen, hvilket er i overensstemmelse med formålet med samlingen af strafferammerne i straffelovens §§ 285-287.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 2.3.

6.9.12 Straffelovens § 288 om røveri

Straffelovens § 288 om røveri blev indsat i straffeloven af 15. april 1930. Ved *lov nr. 256 af 27. maj 1981* foretoges ændringer af en række straffelovsbestemmelser, herunder røveribestemmelsen i straffelovens § 288. Lovændringen indebar bl.a., at det forhøjede strafminimum på 6 måneders fængsel udgik, og at maksimum i normalstrafferammen i stk. 1 nedsattes fra 10 års fængsel til det nuværende 6 års fængsel. Desuden nedsattes det skærpede strafmaksimum i bestemmelsens stk. 2 fra fængsel i 16 år til det nuværende maksimum på fængsel i 10 år. Kriteriet for anvendelsen af den skærpede strafferamme i bestemmelsens stk. 2 blev ligeledes ændret, således at den skærpede strafferamme kom til at omfatte tilfælde, hvor "røveriet har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger skærpende omstændigheder".

Ved *lov nr. 218 af 31. marts 2004* blev straffelovens § 288, stk. 2, nyaffattet. Ændringen indebar, at der i bestemmelsen skete en præcisering af de tilfælde, hvor et givent forhold kunne henføres under en skærpet strafferamme. Der foretoges ingen ændring af strafferammen i § 288, stk. 2, og der tilsigtedes med den nye affattelse af stk. 2 heller ikke nogen ændring af udmålingsniveauet i sager om røveri.

Ved *lov nr. 760 af 29. juni 2011* foretoges en ændring af § 288, stk. 2, hvorved bestemmelsen fik sin nuværende ordlyd, idet der indsattes "eller fordi gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem for at begå røveri". Lovændringen medførte, at egentlige hjemmerøverier som udgangspunkt skal anses for at være røveri af en sådan grov beskaffenhed, at forholdet skal henføres under strafskærpelsesreglen i straffelovens § 288, stk. 2, med en strafferamme på fængsel indtil 10 år. Med "egentlige hjemmerøverier" forstås ifølge bemærkningerne røverier, hvor gerningsmanden og offeret ikke har haft forudgående personlige relationer, hvor motivet må antages at være en formodning om værdier i offerets hjem, og hvor gerningsmanden er trængt ind i det private hjem, uanset at beboerne var hjemme. Ved lovændringen foretoges også en væsentlig skærpelse af strafniveauet for egentlige hjemmerøverier, idet straffen for egentlige hjemmerøverier blev fordoblet sammenlignet med det hidtidige niveau, således at straffen som udgangspunkt er 5 års fængsel.

For så vidt angår *røveri efter straffelovens § 288, stk. 1, nr. 1 (om at fratage eller aftvinge nogen en fremmed rørlig ting),* er der i den gennemgåede periode overordnet udmålt straffe på mellem 4 måneders fængsel og 5 års fængsel.

På baggrund af praksis kan udvalget konstatere, at der i sager om *gaderøveri* er udmålt straffe på mellem 6 måneders fængsel og 3 år og 11 måneders fængsel. I sager om *røveri mod dagligvareforretninger mv.* er der udmålt straffe på mellem 8 måneders fængsel og 5 års fængsel.

I sager om *røveri begået i forurettedes hjem (der ikke udgør egentlige hjemmerøverier)* er der udmålt straffe på mellem 1 års fængsel og 2 år og 6 måneders fængsel. Det fremgår af praksis, at det ved strafudmålingen i sidstnævnte sager i sig selv betragtes som en skærpende omstændighed, at røveri begås i den forurettedes private hjem, også selvom der ikke foreligger et egentligt hjemmerøveri, der kan henføres under den skærpede strafferamme i straffelovens § 288, stk. 2. Strafniveauet for egentlige hjemmerøverier behandles nedenfor.

I sager om *øvrige røverier*, der ikke kan henføres til en af de ovenfor nævnte kategorier, kan udvalget konstatere, at der er udmålt straffe på mellem 4 måneders fængsel og 2 års fængsel.

På baggrund heraf kan det konstateres, at størstedelen af straffene for røveri efter straffelovens § 288, stk. 1, nr. 1, ligger i den lavere ende eller i midten af strafferammen på 6 års fængsel, men at strafferammen dog udnyttes i de groveste sager, hvor straffene ligger i eller lige under den øverste tredjedel af strafferammen.

For så vidt angår *røveri efter straffelovens § 288, stk. 1, nr. 2 (om at bringe en stjålen ting i sikkerhed),* er der overordnet udmålt straffe på mellem 3 måneders fængsel og 2 års fængsel.

På baggrund af praksis kan det konstateres, at der i sager om *røveri i dagligvareforretninger*, hvor stjålne varer bringes i sikkerhed ved vold eller trussel om øjeblikkelig anvendelse af vold, er udmålt straffe på mellem 3 måneders fængsel og 6 måneders fængsel.

I sager om *røveri i private hjem (der ikke udgør egentlige hjemmerøverier)*, hvor stjålne genstande bringes i sikkerhed ved vold eller trussel om øjeblikkelig anvendelse af vold, er der udmålt straffe på henholdsvis 1 år og 6 måneder og 2 års fængsel, ligesom det kan konstateres, at det ved strafudmålingen i sig selv betragtes som en skærpende omstændighed, at røveriet er begået i den forurettedes private hjem, også selvom der ikke foreligger et egentligt hjemmerøveri efter den skærpede strafferamme i § 288, stk. 2.

På baggrund heraf kan udvalget konstatere, at størstedelen af straffene for røveri efter § 288, stk. 1, nr. 2, ligger i den lave ende af strafferammen på 6 års fængsel, men at strafferammen i et vist omfang udnyttes i de groveste sager, hvor straffene ligger i den nederste tredjedel af strafferammen. Udvalget kan samtidig konstatere, at straffen for røveri efter § 288, stk. 1, nr. 2, generelt udmåles lidt lavere end for røveri efter § 288, stk. 1, nr. 1. Dette har naturlig sammenhæng med, at overtrædelser af § 288, stk. 1, nr. 2, typisk vurderes at være af mindre grov karakter end overtrædelser af § 288, stk. 1, nr. 1, idet røverier efter § 288, stk. 1, nr. 2, ofte har udviklet sig på en mere tilfældighedspræget vis.

Der ses ikke i den gennemgåede periode at foreligge nyere trykt praksis om *røveri efter straffelovens § 288, stk. 1, nr. 3 (om at tvinge nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab for den overfaldne eller nogen, for hvem denne handler),* der er en sjældent anvendt bestemmelse.

For så vidt angår *røveri efter straffelovens § 288, stk. 2 (om røveri af særligt grov beskaffenhed),* er overordnet udmålt straffe på mellem 3 og 8 års fængsel.

I sager om *egentlige hjemmerøverier* efter straffelovens § 288, stk. 2, er der i den gennemgåede periode udmålt straffe på mellem 3 og 8 års fængsel. På baggrund af praksis kan det konstateres, at der i sager om forsøg på hjemmerøveri er udmålt straffe på mellem 3 års fængsel og 7 år og 8 måneders fængsel, mens der i sager om fuldbyrdet hjemmerøveri er udmålt straffe på mellem 3 år og 6 måneders fængsel og 8 års fængsel.

Ved strafudmålingen for egentlige hjemmerøverier spiller det navnlig ind, om der er tale om forsøg eller fuldbyrdet hjemmerøveri, antallet af røverier til pådømmelse, om der har været anvendt vold samt karakteren heraf, og om forurettede har fået skader samt karakteren/alvoren heraf. Det spiller også ind, om forurettede har været særligt udsat (f.eks. på grund af alder eller svækkelse), herunder om forurettede har været værgeløs, ligesom det spiller ind, om der har været anvendt våben, om gerningspersonen har været maskeret under røveriet, om røveriet er begået af flere i forening eller efter forudgående planlægning, og om tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet. Endvidere indgår værdien af udbyttet samt tiltaltes alder, således at ung alder typisk indgår som formildende omstændighed.

På baggrund af praksis er det udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger om et strafudgangspunkt på 5 års fængsel for hjemmerøveri efter straffelovens § 288, stk. 2, således at udgangspunktet kun fraviges, hvis der konkret foreligger omstændigheder, som giver grundlag for en sådan fravigelse, f.eks. hvis der alene foreligger et forsøg på hjemmerøveri eller som følge af tiltaltes unge alder. Det bemærkes i den forbindelse, at udgangspunktet på 5 års

fængsel både fraviges i opadgående og nedadgående retning alt efter omstændigheder. Der er således eksempler i praksis på, at straffen udmåles til mere end 5 års fængsel, hvis der konkret foreligger skærpende omstændigheder, også i sager om forsøg på hjemmerøveri.

Udvalget konstaterer endvidere, at strafferammen på 10 års fængsel i § 288, stk. 2, i vidt omfang er udnyttet af domstolene.

I sager om *øvrige røverier henført under straffelovens § 288, stk. 2,* på grund af forholdets særligt grove beskaffenhed, er der i den gennemgåede periode i en enkelt dom udmålt 7 års fængsel som fællesstraf med en reststraf på 154 dage fra en tidligere prøveløsladelse. I den pågældende sag var der tale om røveri, til dels forsøg herpå, samt tyveri, idet tiltalte i forening med flere medgerningspersoner havde begået fire røverier samt ét forsøg mod guldsmedeforretninger. Tiltalte var herudover skyldig i røveri efter straffelovens § 288, stk. 1, ved sammen med en medgerningsperson at være brudt ind i en villa, hvor ejeren kom til stede og blev truet med en kniv, hvorefter tiltalte og medgerningspersonen kørte fra stedet med de stjålne effekter. På baggrund af denne sparsomme praksis er det efter udvalgets opfattelse ikke muligt at drage mere generelle konklusioner om strafniveauet i denne type sager.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 3.3.

6.9.13 Straffelovens § 289 om særligt grove overtrædelser af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen mv.

Straffelovens § 289 indeholder en skærpet strafferamme for grove overtrædelser af speciallovgivningen vedrørende skat, told, afgifter og offentligt tilskud eller af straffelovens § 289 a. Bestemmelsen blev indsat ved *lov nr. 550 af 22. december 1971*. Med lovændringen tilsigtedes ud over en overførsel af en række af særlovgivningens straffebestemmelser til straffeloven også en skærpelse af strafferammen for skattesvig fra den hidtidige ”bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år” til ”fængsel indtil 4 år”, idet den hidtil gældende strafferamme fandtes utilstrækkelig ved strafudmålingen i de særligt grove tilfælde.

Ved *lov nr. 367 af 18. maj 1994* foretoges en ændring af § 289, idet bestemmelsen i toldlovens § 123 var blevet flyttet til § 73, og ved *lov nr. 228 af 4. april 2000* blev straffelovens § 289, 1. pkt., nyaffattet, hvorved bestemmelsens anvendelsesområde blev udvidet til også at omfatte grove overtrædelser af momsloven. Lovændringen indebar endvidere en strafskærpelse for så vidt angik de grove momssager, der hidtil var behandlet efter momsloven.

Ved *lov nr. 366 af 24. maj 2005* blev § 289 på ny nyaffattet. Ændringen indebar først og fremmest, at anvendelsesområdet for § 289 blev udvidet til at omfatte alle grove overtrædelser af

skatte-, told-, afgifts-, og tilskudslovgivningen samt af straffelovens § 289 a. Med lovændringen blev strafferammen desuden hævet til fængsel i 8 år. Herved ligestilledes den strafferetlige beskyttelse mod grov svig med hensyn til offentlige midler med den beskyttelse, der efter straffelovens § 279 om bedrageri gjaldt i tilfælde af grov svig med private midler, jf. straffelovens § 286, stk. 2.

Ved *lov nr. 431 af 16. maj 2012* blev straffelovens § 289, stk. 3, indsat. Med ændringen tilsigtedes en bedre udnyttelse af strafferammen i større skatteunddragelsessager, herunder et højere bødeniveau for overtrædelser af skattelovgivningen. Den nye bestemmelse i stk. 3 udgjorde en strafskærpelsesbestemmelse for så vidt angår tillægsbøder, jf. straffelovens § 50, stk. 2. De skærpende omstændigheder blev i den forbindelse formuleret svarende til strafskærpelsesbestemmelserne i straffelovens § 286, der gælder for en række andre berigelsesforbrydelser. Tilstedeværelsen af de skærpende omstændigheder skal efter forarbejderne som udgangspunkt medføre, at niveauet for tillægsbøden forhøjes med 20 pct. i forhold til det hidtidige niveau.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 289, stk. 1,* er der i den undersøgte periode udmålt straffe på mellem 4 måneders fængsel og 7 års fængsel (samt tillægsbøder). På baggrund af praksis ses straffen for overtrædelse af straffelovens § 289, stk. 1, navnlig at afhænge af det beløb, der er opnået eller tilsigtet opnået ved forbrydelsen. Der ses således at være en klar sammenhæng mellem beløbets størrelse og straffens længde. Med hensyn til en eventuel tillægsbøde udmåles også denne i forhold til beløbets størrelse. Ved strafudmålingen er der endvidere lagt vægt på omstændighederne ved forbrydelsen, herunder om gerningspersonen har forsøgt at sløre forbrydelsen og dermed opdagelsesrisikoen, om forbrydelsen har haft karakter af systematisk eller organiseret svindel eller på anden vis har været nøje planlagt, om gerningen er begået i forening med andre personer og i så fald tiltaltes rolle heri samt længden af den periode, hvor forbrydelsen er begået, ligesom der lægges vægt på, om gerningspersonen tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet, og om gerningspersonen har beriget sig selv. I flere sager er der i formildende retning lagt vægt på sagsbehandlingstiden. På baggrund af denne praksis er det udvalgets vurdering, at domstolene i vidt omfang har udnyttet strafferammen i § 289, stk. 1, på 8 års fængsel.

For så vidt angår *udmåling af tillægsbøder efter straffelovens § 289, stk. 3,* er der i den undersøgte periode kun afsagt en enkelt trykt dom, hvor domstolene har henvist til § 289, stk. 3, ved udmålingen af tillægsbøden. I den pågældende sag blev tiltalte idømt 1 år og 9 måneders fængsel samt en tillægsbøde på 4,4 mio. kr. for moms- og skattesvig af særligt grov karakter for et samlet beløb på ca. 3,7 mio. kr. Tiltalte blev herved pålagt en tillægsbøde efter straffelovens § 50, stk. 2, der var forhøjet med 20 pct., jf. straffelovens § 289, stk. 3. Ved udmålingen af tillægsbøden lagde landsretten vægt på, at forbrydelsen var af særligt grov karakter, hvorfor

niveauet for tillægsbøden skulle forhøjes med 20 pct. i forhold til normalstørrelsen for bøder i den pågældende type af sager, jf. § 289, stk. 3, og forarbejderne hertil. På baggrund af denne meget sparsomme praksis er det udvalgets vurdering, at det ikke er muligt at drage mere generelle konklusioner om, hvorvidt domstolene udmåler tillægsbøder i overensstemmelse med straffelovens § 289, stk. 3.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 4.3.

6.9.14 Straffelovens § 289 a om socialbedrageri mv.

Straffelovens § 289 a om svig med nationale midler og EU-midler blev indsat ved *lov nr. 228 af 4. april 2000*.

Ved *lov nr. 366 af 24. maj 2005* nyaffattedes § 289 a, hvorved den fik sin nuværende ordlyd. Hvor bestemmelsen hidtil kun havde reguleret svig, der var rettet mod EU-midler eller blandede midler (bestående af både EU-midler og nationale midler), blev bestemmelsen udvidet til også at omfatte beskyttelse af nationale afgifter samt støtte- og tilskudsmidler. Hermed tilsigtedes at etablere en mere ensartet strafferetlig beskyttelse mod berigelseskriminalitet rettet mod offentlige midler, uanset om disse stammede fra EU eller fra danske myndigheder. Med lovændringen blev strafmaksimum for overtrædelser af § 289 a, stk. 1 og 2, nedsat fra fængsel indtil 4 år til fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Er der tale om særligt grove overtrædelser af § 289 a, kan forholdet efter lovændringen henføres til overbygningsbestemmelsen i straffelovens § 289, hvorefter strafferammen er fængsel indtil 8 år.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 289 a, stk. 1 og 2,* er der i den undersøgte periode udmålt straffe på mellem 50 dages fængsel og 1 års fængsel for overtrædelse af § 289 a, stk. 1, hvorimod der ikke ses at foreligge sager, hvor § 289 a, stk. 2, har været anvendt.

På baggrund af praksis kan udvalget konstatere, at straffen for overtrædelse af § 289 a, stk. 1, navnlig fastsættes under hensyn til det beløb, som svigen har vedrørt. Endvidere indgår det i strafudmålingen, om tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet. I nogle sager indgår det også, om tiltalte har indgået en afdragsordning og afdrager på beløbet, ligesom sagsbehandlingstiden i nogle sager er tillagt vægt i formildende retning. Det kan konstateres, at der navnlig er udmålt straffe i den lave ende af normalstrafferammen på bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder, idet straffene hovedsageligt er udmålt i den nederste tredjedel af strafferammen. Der er dog også eksempler på, at straffen er udmålt omkring midten af strafferammen.

For så vidt angår *forhold henført under straffelovens § 289 a, stk. 4,* kan udvalget konstatere, at der i den gennemgåede periode kun ses at være afsagt en enkelt trykt dom, hvor forholdet er

henført under denne bestemmelse. I den pågældende sag havde tiltalte over en flerårig periode begået socialbedrageri ved uberettiget at have modtaget pension og boligstøtte for et betydeligt beløb, selvom han var flyttet fra Danmark og reelt boede og opholdt sig i England. Straffen blev udmålt til 1 år og 6 måneders fængsel. På baggrund af denne meget sparsomme praksis er det udvalgets vurdering, at det ikke er muligt at drage mere generelle konklusioner om strafniveauet i sager omfattet af straffelovens § 289 a, stk. 4. Dog kan det konstateres, at straffen i den omtalte dom er udmålt noget over de straffe, der er udmålt i sager om overtrædelse af § 289 a, stk. 1.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 5.3.

6.9.15 Straffelovens § 290 om hæleri

Straffelovens § 290 om hæleri blev affattet ved *lov nr. 465 af 7. juni 2001*, og ved *lov nr. 218 af 31. marts 2004* foretoges en ændring af § 290, stk. 2 om groft hæleri, hvorved affattelsen af kriterierne for anvendelse af den skærpede sidestrafferamme blev bragt på linje med de skærpede sidestrafferammer for i § 286, stk. 1, og i § 288, stk. 2, der også blev ændret ved lovændringen.

Ved *lov nr. 1549 af 21. december 2010* indsattes "eller professionelle" efter "erhvervsmæssige" i straffelovens § 290, stk. 2. Med lovændringen tilsigtedes en skærpelse af straffen for overtrædelse af § 290, stk. 2, med en tredjedel i forhold til den straf, der hidtil havde været fastsat af domstolene.

Ved *lov nr. 711 af 8. juni 2018* blev en del af hæleribestemmelsen i § 290 udskilt til en selvstændig bestemmelse om hvidvask i straffelovens § 290 a. Der var ikke med lovændringen tiltænkt andre ændringer i § 290.

Hæleri straffes som udgangspunkt med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. straffelovens § 290, stk. 1. Straffen kan stige indtil 6 år, når hæleriet er af særligt grov beskaffenhed, jf. bestemmelsens stk. 2.

For så vidt angår *hæleri henført under straffelovens § 290, stk. 1,* kan udvalget konstatere, at der er udmålt straffe på mellem 30 dages fængsel og 6 måneders fængsel fordelt på i alt 12 domme. På baggrund af den gennemgåede praksis kan det konstateres, at domstolene ved strafudmålingen for hæleri efter § 290, stk. 1, i vidt omfang lægger afgørende vægt på værdien af det, som hæleriet vedrører. Desuden er der bl.a. lagt vægt på forholdets karakter, tiltaltes forstraffe og tiden, der er forløbet, siden overtrædelsen blev begået. I de gennemgåede sager er der udmålt straffe i den nedre tredjedele af strafferammen på fængsel i 1 år og 6 måneder, mens de

to øvre tredjedele ikke er udnyttet. Det bemærkes i den forbindelse, at de grovere sager, der beløbsmæssigt overstiger de heromtalte sager, typisk vil blive henført under § 290, stk. 2, om groft hæleri.

Med hensyn til *hæleri henført under straffelovens § 290, stk. 2,* er der i den gennemgåede periode udmålt straffe på mellem 8 måneders fængsel og 2 års fængsel vedrørende forhold begået før lovændringen i 2011, som tilsigtede en gennemgående forhøjelse af straffen for professionelt hæleri med omkring en tredjedel, og straffe på mellem 4 måneders fængsel og 4 års fængsel fordelt på 13 domme i sager, hvor forholdet er begået efter skærpelsen i 2011. På baggrund af praksis kan det konstateres, at domstolene ved strafudmålingen for hæleri efter § 290, stk. 2, i vidt omfang lægger afgørende vægt på værdien af det, som hæleriet vedrører. Desuden er der bl.a. lagt vægt på karakteren af førforbrydelsen, at forholdet har et systematisk og professionelt tilsnit, at der har været tale om transport af værdier til udlandet og tiltaltes forstraffe. I de nævnte sager er der udmålt straffe i den nedre og mellemste tredjedel af strafferammen på fængsel op til 6 år, mens den øvre tredjedel ikke er udnyttet. Det er udvalgets vurdering, at der i flere af de gennemgåede sager om forhold begået efter lovændringen er udmålt væsentligt højere straffe end i sager om forhold begået før lovændringen vedrørende hæleri for sammenlignelige beløb.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 6.3.

6.9.16 Straffelovens § 290 a om hvidvask

Straffelovens § 290 a om hvidvask blev indsat ved *lov nr. 711 af 8. juni 2018*. Der er ikke foretaget ændringer af bestemmelsen siden.

Med lovændringen i 2018 blev en del af hæleribestemmelsen i straffelovens § 290 udskilt til en selvstændig bestemmelse om hvidvask. Formålet var ifølge bemærkningerne at styrke den strafferetlige indsats mod hvidvask. I modsætning til den dagældende bestemmelse om hæleri i § 290 omfatter hvidvaskbestemmelsen i § 290 a også hvidvask af udbytte af egne strafbare forhold (såkaldt selvhvidvask). Med lovændringen blev strafmaksimum for forhold af særligt grov beskaffenhed efter bestemmelsens stk. 2 fastsat til 8 år. For forhold af særligt grov beskaffenhed, som hidtil ville have været omfattet af § 290, stk. 2, og som efter lovændringen blev omfattet af den selvstændige hvidvaskbestemmelse, forhøjedes strafmaksimum således fra 6 til 8 års fængsel. Hermed sikredes ifølge bemærkningerne til bestemmelsen, at domstolene har råderum til at udmåle den nødvendigt hårde straf også i de allergroveste tilfælde af hvidvask. Der var ikke hermed tilsigtet en generel forhøjelse af strafniveauet for hvidvask af særligt grov karakter sammenlignet med det hidtidige strafniveau for hæleri af særligt grov beskaffenhed.

Hvidvask straffes normalt med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. § 290 a, stk. 1. Straffen kan dog stige til fængsel i 8 år, hvis hvidvasken er af særligt grov beskaffenhed navnlig på grund af forbrydelsens erhvervsmæssige eller professionelle karakter eller som følge af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået, jf. § 290 a, stk. 2.

For så vidt angår *hvidvask efter straffelovens § 290 a, stk. 1,* ses der ikke at foreligge relevant trykt retspraksis om straf for overtrædelse af § 290 a, stk. 1.

For så vidt angår *hvidvask efter straffelovens § 290 a, stk. 2,* er der i den gennemgåede periode udmålt straffe på mellem 1 år og 3 måneders fængsel og 5 års fængsel fordelt på syv domme. På baggrund af praksis kan det konstateres, at domstolene ved strafudmålingen for hvidvask af særligt grov karakter i vidt omfang lægger vægt på værdien af det beløb, der er hvidvasket for. Endvidere lægges der i skærpende retning vægt på forholdets professionelle og/eller organiserede karakter, længden af perioden med hvidvask, den tilsigtede vinding, tiltaltes rolle, og om tiltalte tidligere er straffet. I formildende retning er der lagt vægt på, om der alene foreligger forsøg på hvidvask, graden af egen vinding, og om tiltalte har afgivet fuld tilståelse og bidraget med oplysninger til sagens opklaring. I de gennemgåede sager er der udmålt straffe i de to nedre tredjedele af strafferammen på 8 års fængsel, således at den højst udmålte straf er på 5 års fængsel. Den øverste tredjedel af strafferammen er derimod ikke udnyttet.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 7.3.

6.9.17 Straffelovens § 291 om hærværk

Straffelovens § 291 om hærværk blev indsat i straffeloven af 15. april 1930. Bestemmelsen blev først ændret ved *lov nr. 352 af 19. maj 2004*, hvor der foretoges en nyaffattelse af bestemmelsens stk. 1 og 2. Hovedformålet med lovændringen var at skabe en forbedret strafferetlig beskyttelse mod IT-kriminalitet. Ved lovændringen hævedes strafferammerne således, at normalstrafferammen i stk. 1 blev ændret til bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder, og strafmaksimum i sidestrafferammen i stk. 2 blev hævet fra 4 til 6 års fængsel. Endvidere blev anvendelsesområdet for stk. 2 udvidet til også at omfatte hærværk af mere systematisk eller organiseret karakter.

Ved *lov nr. 1107 af 1. december 2009* blev § 290, stk. 4, indsat, hvorefter det ved fastsættelse af straffen efter § 291, stk. 1 og 2, skal indgå som skærpende omstændighed, at forholdet er begået, mens eller i umiddelbar forlængelse af at der i området foregår grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted. Med lovændringen blev der tilsigtet en forhøjelse af straffen med halvdelen i forhold til det hidtidige strafniveau i sager om hærværk begået mens eller i

umiddelbar forlængelse af, at der foregår grov forstyrrelse af den offentlige ro og orden. I bemærkninger til lovændringen er det anført, at der skal ske en betydelig skærpelse af straffen, og at det forudsættes, at der i disse tilfælde som udgangspunkt sker en forhøjelse af straffen med halvdelen i forhold til den frihedsstraf, der ville være blevet fastsat efter de hidtidige regler. I tilfælde, hvor der i de omhandlede sager undtagelsesvis fastsættes en bødestraf, f.eks. fordi der er tale om en ustraffet gerningsmand, der begår hærværk for et mindre beløb, forudsættes der som udgangspunkt tilsvarende at ske en forhøjelse af bøden med det halve i forhold til det sædvanlige niveau. Der var ikke med lovændringen tilsigtet nogen skærpelser af straffen for hærværk i andre sager.

Ved *lov nr. 141 af 28. februar 2018* indsattes "eller at hærværk er begået mod ting, der tjener til at forebygge eller bekæmpe kriminalitet" efter "offentligt sted" i § 291, stk. 4. Det forudsattes i den forbindelse i lovbemærkningerne, at straffen for hærværk begået mod ting, der tjener til at forebygge eller bekæmpe kriminalitet, som udgangspunkt skærpes med halvdelen i forhold til den straf, som ville være blevet idømt efter de hidtidige regler. I de tilfælde, hvor hærværket er begået i tilknytning til grov forstyrrelse af ro og orden i området, således at forholdet er omfattet af den allerede gældende strafskærpelsesregel i § 291, stk. 4, vil der dog ikke skulle ske yderligere skærpelse af strafniveauet.

Endelig blev der ved *lov nr. 82 af 30. januar 2019* indsat et 2. pkt. i straffelovens § 291, stk. 4, hvorefter det ved fastsættelse af straffen efter § 291, stk. 1 og 2, endvidere skal indgå som skærpende omstændighed, at forholdet er begået mod ting, der tilhører en af de i straffelovens § 119 nævnte personer, når gerningen har baggrund i den forurettedes udførelse af offentlig tjeneste eller hverv. Med denne lovændring er det forudsat, at straffen i disse tilfælde forhøjes med en tredjedel i forhold til den straf, som ville være blevet idømt efter de hidtidige regler.

For så vidt angår *hærværk efter straffelovens § 291, stk. 1,* kan udvalget konstatere, at der i den undersøgte periode er udmålt straffe på mellem 4 og 8 dagbøder fordelt på fire sager. I alle fire sager er værdien af det ødelagte opgjort til maksimum ca. 8.000 kr., hvilket er i overensstemmelse med den værdigrænse, der følges i praksis, hvorefter hærværk som udgangspunkt kun straffes med bøde, hvis skadens størrelse ikke overstiger 15.000 kr. Der er således tale om hærværk mod genstande med en forholdsvis beskeden skadesværdi. På baggrund af praksis kan det konstateres, at der ved strafudmålingen efter § 291, stk. 1, navnlig lægges vægt på skadens størrelse, og at bøderne er udmålt i overensstemmelse med udgangspunkterne i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om formueforbrydelser, pkt. 5.7., der generelt følges i praksis. Udvalget kan desuden konstatere, at straffene i de gennemgåede sager er udmålt i den lavere ende af strafferammen i § 291, stk. 1, på bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneders fængsel.

I sager om *hærværk efter straffelovens § 291, stk. 2,* er der udmålt straffe på mellem 7 og 30 dages fængsel. I størstedelen af sagerne er straffen udmålt til mellem 20 og 30 dages fængsel. På baggrund af praksis kan det konstateres, at der ved strafudmålingen efter § 291, stk. 2, lægges vægt på bl.a. forholdets karakter og eventuelle forstraffe for kriminalitet som nævnt i § 291, stk. 2, og at straffene i de nævnte sager er udmålt i den lavere ende af strafferammen i § 291, stk. 2, på 6 års fængsel.

For så vidt angår *hærværk efter straffelovens § 291, stk. 3,* kan udvalget konstatere, at der ikke ses at foreligge nyere trykt praksis, hvor straffelovens § 291, stk. 3, har været anvendt.

Med hensyn til *forhold omfattet af straffelovens § 291, stk. 4,* er der alene identificeret en enkelt relevant trykt dom om hærværk efter § 291, stk. 1 og 2, hvor straffen blev fastsat under henvisning til § 291, stk. 4. I den pågældende sag blev der udmålt en straf på 4 måneders fængsel for hærværk efter § 291, stk. 1, jf. stk. 4, samt overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og § 134 a, idet tiltalte i forening med flere andre havde kastet sten mod polititjenestemænd og brandmænd, der var tilkaldt til et boligområde i anledning af brand i en skraldespand. Tiltalte var i den forbindelse skyldig i hærværk, idet han ved stenkast ødelagde en forrude på en patruljebil. På baggrund af denne meget sparsomme praksis vurderer udvalget, at det ikke er muligt at drage konklusioner om strafniveauet for forhold, der henføres under § 291, stk. 4, og om domstolene følger lovgivers anvisninger. Det må antages, at det har været afgørende for strafudmålingen, at tiltalte samtidig blev dømt for overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og § 134 a.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 8.3.

6.9.18 Straffelovens § 293 om brugstyveri mv.

Straffelovens § 293 om brugstyveri og rådighedshindringer blev indsat i straffeloven af 15. april 1930. Ved *lov nr. 163 af 31. maj 1961* nyaffattedes bestemmelsens stk. 1. Med lovændringen blev normalstrafferammen i stk. 1, 1. pkt., forhøjet, idet "hæfte" ændredes til "hæfte eller fængsel indtil 1 år". Lovændringen indebar endvidere, at betingelsen om, at der var forvoldt ejeren tab eller væsentlig ulempe, blev ophævet. Endelig blev det udtrykkeligt indsat i bestemmelsens 2. pkt., at den omstændighed, at tingen ikke stilles tilbage efter brugen, var en skærpende omstændighed, som kunne bringe et forhold inden for anvendelsesområdet af den skærpede sidestrafferamme.

Ved *lov nr. 380 af 6. juni 2002* indsattes en ny bestemmelse i straffelovens § 293 a om brugstyveri af motorkøretøj. Med denne lovændring foretoges som konsekvens heraf en ændring af § 293, således at det udtrykkeligt fremgår af bestemmelsen, at den ikke finder anvendelse, såfremt forholdet er omfattet af straffelovens § 293 a.

Straffelovens § 293 fik sin nuværende affattelse ved *lov nr. 352 af 19. maj 2004*, hvorved bestemmelsens stk. 2 blev nyaffattet. Hovedformålet med lovændringen var at skabe en forbedret strafferetlig beskyttelse mod IT-kriminalitet. Med hensyn til ændringen af § 293, stk. 2, var formålet udtrykkeligt at fastsætte, at bestemmelsen også omfatter elektroniske rådighedshindringer. Endvidere hævedes strafferammen for rådighedshindring således, at normalstrafferammen blev bøde eller fængsel indtil 1 år, mens den skærpede sidestrafferammes maksimum fastsattes til fængsel i 2 år.

Udvalget kan konstatere, at der foreligger meget begrænset relevant trykt praksis om overtrædelse af § 293, stk. 1. På baggrund af praksis kan det dog konstateres, at der er udmålt bødestraf for førstegangstilfælde af brugstyveri, jf. straffelovens § 293, stk. 1, og at der i gentagelsestilfælde er udmålt en kortere fængselsstraf (10 dages fængsel).

Der ses ikke at foreligge nyere trykt praksis, hvor straffelovens § 293, stk. 2, har været anvendt.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 9.3.

Det bemærkes, at brugstyveri af motorkøretøj blev udskilt til en særskilt bestemmelse ved *lov nr. 380 af 6. juni 2002*, og det blev i den forbindelse forudsat, at der skulle ske en generel forhøjelse af strafniveauet for denne type overtrædelser, således at der i normale førstegangstilfælde som udgangspunkt skal fastsættes en kortere, ubetinget straf på 14 dages fængsel. Se om strafudmålingen i disse sager lige nedenfor i afsnit 6.9.19.

6.9.19 Straffelovens § 293 a om brugstyveri af motorkøretøj

Straffelovens § 293 a om brugstyveri af motorkøretøj blev indsat ved *lov nr. 380 af 6. juni 2002*. Brugstyveri af motorkøretøj havde hidtil været omfattet af den almindelige brugstyveribestemmelse i straffelovens § 293.

Bestemmelsen har bortset fra en enkelt ændring i 2004, hvor udtrykket "skærpende omstændigheder" blev ændret til "særligt skærpende omstændigheder", jf. *lov nr. 218 af 31. marts 2004*, været uændret siden dens indsættelse.

Formålet med indførelsen af en særskilt bestemmelse om brugstyveri af motorkøretøj var at skærpe straffen herfor for derigennem at markere den alvor, hvormed samfundet ser på denne form for kriminalitet. Med lovændringen blev normalstrafferammen for brugstyveri af motorkøretøj forhøjet fra fængsel i 1 år til 1 år og 6 måneder og den skærpede sidestrafferamme forhøjet fra fængsel i 2 år til 4 år, og der blev i forarbejderne forudsat en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet. Af forarbejderne til lovændringen fremgår bl.a., at det forudsættes, at

der sker en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet, således at der i normale førstegangstilfælde, hvor der efter dagældende domspraksis i de fleste tilfælde blev idømt en bøde for biltyveri, i stedet som udgangspunkt fastsættes en kortere, ubetinget straf på 14 dages fængsel. Dommen kan, navnlig for personer under 18 år, gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste. Hvis der er tale om brugstyveri af adskillige biler, bør der normalt fastsættes en højere straf end det angivne udgangspunkt. For personer over 18 år forudsættes det, at der i disse tilfælde normalt fastsættes en straf på 20 dages ubetinget fængsel. Disse strafpositioner er fortsat gældende.

Udvalget kan konstatere, at der i sager om overtrædelse af § 293 a i den gennemgåede periode er udmålt straffe på mellem 8 dagbøder og 3 måneders fængsel fordelt på 37 domme.

I tre domme er der udmålt *bødestraf*. Sagerne har det til fælles, at tiltalte har været passager i den brugsstjålne bil, og først da vedkommende havde sat sig ind i bilen, blev den pågældende klar over, at bilen var brugsstjålet.

I 28 domme er der udmålt straf af *14 dages fængsel*. Heraf er 11 gjort betinget, 6 gjort betinget med vilkår om samfundstjeneste og 11 gjort ubetinget. Det er på denne baggrund udvalgets vurdering, at udgangspunktet på 14 dages fængsel for brugstyveri af motorkøretøj i førstegangstilfælde følges af domstolene. Det er endvidere udvalgets vurdering, at 14 dages ubetinget fængsel må anses for at være forbeholdt kerneområdet for brugstyveri af motorkøretøj, samt at domstolene udmåler ubetinget straf i sager omfattet heraf som forudsat af lovgiver, således at betingede domme navnlig er forbeholdt de tilfælde, der falder uden for kerneområdet.

I de gennemgåede sager, hvor der er udmålt 14 dages ubetinget fængsel, har domstolene vurderet, at der ikke forelå konkrete omstændigheder, der kunne føre til en fravigelse af udgangspunktet om 14 dages ubetinget fængsel i førstegangstilfælde, jf. forarbejderne til § 293 a. I sagerne, hvor straffen på 14 dages fængsel blev gjort betinget, har der foreligget konkrete omstændigheder, der har ført til betinget dom, herunder bl.a. tiltaltes unge alder eller særlige personlige forhold, at der har været tale om forsøg, at tiltalte alene var passager i den brugsstjålne bil, at der har været tale om privat anvendelse af en bil, der tilhørte den tiltaltes arbejdsgiver, eller uberettiget brug af en lejet bil efter lejeperiodens udløb. Udvalget bemærker i den forbindelse, at Højesteret i U 2008.1823H har udtalt, at brugstyveri af en lejet bil i almindelighed må anses for at være af en anden karakter end de tilfælde, som strafskærpelsen umiddelbart tog sigte på med § 293 a.

Udvalget kan endvidere konstatere, at der i domme, hvor straffen er udmålt *højere end udgangspunktet på 14 dages fængsel*, er der tale om brugstyveri i gentagelsestilfælde. I de gennemgåede domme er der f.eks. udmålt 20 dages betinget fængsel med vilkår om

samfundstjeneste for forsøg på brugstyveri i 3. gangstilfælde. I tre sager om 3. gangstilfælde blev straffen udmålt til 30 dages fængsel, mens et 5. gangstilfælde medførte fængsel i 50 dage. I en enkelt sag blev straffen udmålt til 3 måneders fængsel for brugstyveri i et 14. gangstilfælde. I en enkelt sag om et 2. gangstilfælde blev straffen dog udmålt til 14 dages fængsel.

Som det fremgår, er straffene for brugstyveri af motorkøretøj udmålt i den nedre ende af strafferammen i § 293 a. Det er dog udvalgets vurdering, at domstolene har fulgt lovgivers anvisninger vedrørende strafudmålingen, idet der i førstegangstilfælde som udgangspunkt er udmålt 14 dages ubetinget fængsel, og at der er udmålt 14 dages betinget fængsel, herunder med vilkår om samfundstjeneste, i sager, hvor der har foreligget konkrete omstændigheder, der kunne begrunde dette. I gentagelsestilfælde er der langt de fleste sager udmålt højere straf, således at brugstyveri, hvor tiltalte er massivt forstraffet for ligeartet kriminalitet, straffes med en markant fængselsstraf.

Der henvises i øvrigt til konklusionsafsnittet i kapitel 10, afsnit 10.3.

Kapitel 2
Overordnet om straffastsættelse i dansk strafferet samt tidligere overvejelser om strafferammer, strafniveauer og samspillet mellem lovgiver og domstole

1. Om straffastsættelse i dansk strafferet

1.1 Overordnet om strafferammer og straffastsættelse

Overtrædelser af straffelovgivningen straffes som udgangspunkt inden for rammerne af den for overtrædelsen fastsatte strafferamme. I straffeloven findes strafferammen for de enkelte overtrædelser med visse undtagelser i de enkelte straffebestemmelser.

I straffelovens kapitel 6 er der fastsat regler om straffene. Kapitlet indledes med § 31, hvori *bøde* og *fængsel* betegnes som de "almindelige straffe". Tidligere omfattede de almindelige straffe også den såkaldte hæftestraf, men denne strafform blev afskaffet ved lov nr. 433 af 31. maj 2000, der trådte i kraft den 1. juli 2001.

Bøde idømmes som et antal dagbøder eller som en samlet sumbøde. Dagbøder anvendes ved overtrædelse af straffeloven, sumbøder ved overtrædelse af den øvrige lovgivning, jf. straffelovens § 51.

Fængsel kan idømmes på livstid eller på tid ikke under 7 dage og i almindelighed ikke over 16 år, jf. straffelovens § 33, stk. 1. Det vil sige, at når bødestraf ikke indgår i en given strafferamme, vil den lavest mulige straf være fængsel i 7 dage. Den strengest mulige tidsbestemte straf er som udgangspunkt 16 års fængsel. I tilfælde hvor der er hjemmel til at forhøje den straf, der er foreskrevet for en lovovertrædelse, kan der dog idømmes fængsel indtil 20 år, jf. straffelovens § 33, stk. 2. Det kan f.eks. ske i sager omfattet af straffelovens §§ 81 a-c eller § 88, stk. 1, 2. pkt., jf. nærmere herom nedenfor.

Når fængsel idømmes for kortere tid end 3 måneder, fastsættes straffen i dage, ellers i måneder og år, jf. straffelovens § 33, stk. 4.

Straffelovens strafferammer er mere eller mindre brede og overlader i almindelighed et vist skøn til domstolene med hensyn til udmåling af straffen i den enkelte sag. I strafferammen for en given overtrædelse er der angivet et minimum, som enten kan være bøde eller fængsel. I strafferammer, der giver mulighed for at idømme fængselsstraf, er der tillige angivet et maksimum, som kan være fængsel i et bestemt antal måneder eller år eller fængsel på livstid. Fængsel på livstid er kun hjemlet for forsætligt manddrab, terrorhandlinger og enkelte andre

forbrydelser. I nogle få bestemmelser er der fastsat en forhøjet mindstestraf, herunder i § 237 om manddrab, hvor minimum er fængsel i 5 år, og i § 192 a om grov våbenkriminalitet, hvor minimum er fængsel i 2 år.

En gerningsmand, der ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført, kan ikke idømmes fængsel på livstid, jf. straffelovens § 33, stk. 3. Når fængsel idømmes for kortere tid end 3 måneder, fastsættes straffen i dage, ellers i måneder og år, jf. straffelovens § 33, stk. 4.

En fængselsstraf kan i visse tilfælde være helt eller delvist betinget, herunder med fastsættelse af vilkår, se herom nærmere nedenfor i afsnit 1.2.

Strafferammen for en overtrædelse skal som udgangspunkt kunne favne tilstrækkeligt bredt fra f.eks. en enkeltstående overtrædelse begået under formildende omstændigheder til de allermest strafværdige tilfælde henset til bl.a. grovhed og antal forhold til samtidig pådømmelse.

For en del af overtrædelserne i straffeloven gælder dog, at strafferammen er opdelt i en normalstrafferamme og en eller flere sidestrafferammer, der anvendes på en i bestemmelsen nærmere defineret delmængde af overtrædelserne, herunder hvor der foreligger særligt skærpende omstændigheder. En forbrydelses normalstrafferamme er den strafferamme, der fremtræder som lovens udgangspunkt og er tænkt anvendt i alle sædvanlige tilfælde, jf. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, side 59.

Af Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, s. 91-93, fremgår bl.a. følgende vedrørende forholdet mellem strafferammer og strafudmålingsniveauet:

> ”3.5.3. I forbindelse med den indledende omtale af rammesystemet i kap. 3.1 blev det fremhævet, at strafmaksima fastsættes med udgangspunkt i en vurdering af lovovertrædelsernes grovhed eller strafværdighed. Ved denne vurdering gør man sig i almindelighed ikke mange tanker om, hvor den enkelte forbrydelses normale udmålingsniveau skal ligge. Det forudsættes, at dette normalniveau som oftest ligger væsentligt under strafferammens maksimum, men valget af maksimum er udtryk for en vurdering af forbrydelsen i dens groveste former.
>
> […]
>
> 3.4.5. […]
>
> Det er ønskeligt at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over det, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis. Det må siges at høre til den lovgivningsmæssige tradition, at strafmaksimum ofte placeres således, at der kun sjældent ventes at ville blive tale om at udmåle straf inden for den øvre del – en trediedel, halvdelen eller endog to trediedele – af strafferammen. Det er

> i almindelighed velbegrundet at fastsætte strafmaksimum således, at der er "luft" mellem normalniveauet for straffe og strafferammens maksimum. Det gælder navnlig på områder, hvor man let kan forestille sig forbrydelser af en særlig grovhed, selvom man endnu ikke er stødt på dem i praksis."

I Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, side 166, gentages pointen:

> "Straffelovrådet gav ved udarbejdelsen af 1987-betænkningen udtryk for, at det må anses for ønskeligt at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over det, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis. Et enigt Straffelovråd har fortsat denne opfattelse. Rådet kan endvidere tiltræde, at det i almindelighed må anses for velbegrundet at fastsætte strafmaksimum således, at der er et vist spillerum mellem normalniveauet for straffe og strafferammens maksimum. Som fremhævet i 1987-betænkningen skal der ved fastlæggelsen af strafmaksima også tages hensyn til, at strafmaksimum skal kunne rumme tilfælde af gentagen kriminalitet og tilfælde, hvor der er spørgsmål om at dømme for flere forbrydelser (sammenstød)."

I straffelovens kapitel 10 er der fastsat almindelige regler om straffens fastsættelse. De gældende regler i straffelovens §§ 80-81 og 82-84 blev affattet ved lov nr. 218 af 31. marts 2004, hvorved man på baggrund af Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer nyaffattede væsentlige dele af straffeloven kapitel 10 og ændrede strafferammerne på en række væsentlige områder på tværs af straffeloven, se herom nedenfor i afsnit 2.1.

Den første bestemmelse i kapitlet er § 80, hvoraf det fremgår, at der ved straffens fastsættelse under hensyntagen til ensartethed i retsanvendelsen skal lægges vægt på lovovertrædelsens grovhed og på oplysninger om gerningsmanden. Ved vurderingen af lovovertrædelsens grovhed skal der tages hensyn til den med lovovertrædelsen forbundne skade, fare og krænkelse samt til, hvad gerningsmanden indså eller burde have indset herom, mens der ved vurderingen af oplysninger om gerningsmanden skal tages hensyn til dennes almindelige personlige og sociale forhold, dennes forhold før og efter gerningen samt dennes bevæggrunde til gerningen, jf. bestemmelsens stk. 2. Ved vurderingen efter stk. 2 kan det ikke indgå som en formildende omstændighed, at gerningen har baggrund i tro, kulturelle forhold eller lignende, jf. bestemmelsens stk. 3.

I §§ 81 og 82 findes en ikkeudtømmende oplistning af en række omstændigheder, der i almindelighed skal indgå i straffastsættelsen inden for den foreskrevne strafferamme som skærpende henholdsvis formildende omstændigheder.

Straffelovens § 81 lyder:

”§ 81. Det skal ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som skærpende omstændighed,

1) at gerningsmanden tidligere er straffet af betydning for sagen,

2) at gerningen er udført af flere i forening,

3) at gerningen er særligt planlagt eller led i omfattende kriminalitet,

4) at gerningsmanden tilsigtede, at gerningen skulle have betydelig alvorligere følger, end den fik,

5) at gerningsmanden har udvist særlig hensynsløshed,

6) at gerningen helt eller delvis har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, handicap, seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk, kønskarakteristika eller lignende,

7) at gerningen har baggrund i den forurettedes lovlige ytringer i den offentlige debat,

8) at gerningen er begået i udførelsen af offentlig tjeneste eller hverv eller under misbrug af stilling eller særligt tillidsforhold i øvrigt,

9) at gerningsmanden har fået en anden til at medvirke til gerningen ved tvang, svig eller udnyttelse af dennes unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold,

10) at gerningsmanden har medvirket til kriminalitet udført af et barn under 15 år,

11) at gerningsmanden har udnyttet forurettedes værgeløse stilling,

12) at gerningen er begået af en person, der er varetægtsfængslet eller undergivet foranstaltning, der træder i stedet herfor, eller af en person, der udstår straf eller anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter, eller af en person under undvigelse herfra,

13) at gerningen er begået af en person, der har været varetægtsfængslet eller undergivet foranstaltning, der træder i stedet herfor, eller af en person, der har udstået straf eller anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter, over for institutionen eller en person med ansættelse ved institutionen,

14) at gerningen har baggrund i den forurettedes eller dennes nærmestes udførelse af offentlig tjeneste eller hverv.”

I §§ 81 a-c er der hjemmel til, at straffen i visse tilfælde kan overstige den for overtrædelsen angivne strafferamme, se nærmere afsnit 1.3 nedenfor.

Straffelovens § 82 lyder:

> ”§ 82. Det skal ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som formildende omstændighed,
>
> 1) at gerningsmanden ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført,
>
> 2) at gerningsmanden har høj alder, når anvendelse af den sædvanlige straf er unødvendig eller skadelig,
>
> 3) at gerningen grænser til at være omfattet af en straffrihedsgrund,
>
> 4) at gerningsmanden har handlet i undskyldelig uvidenhed om eller undskyldelig misforståelse af retsregler, der forbyder eller påbyder handlingens foretagelse,
>
> 5) at gerningen er udført i en oprørt sindstilstand, der er fremkaldt af forurettede eller personer med tilknytning til denne ved et uretmæssigt angreb eller en grov fornærmelse,
>
> 6) at gerningen er begået som følge af tvang, svig eller udnyttelse af gerningsmandens unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold,
>
> 7) at gerningen er begået under indflydelse af stærk medfølelse eller sindsbevægelse, eller der foreligger andre særlige oplysninger om gerningsmandens sindstilstand eller omstændighederne ved gerningen,
>
> 8) at gerningsmanden frivilligt har afværget eller søgt at afværge den fare, der er forvoldt ved den strafbare handling,
>
> 9) at gerningsmanden frivilligt har angivet sig selv og aflagt fuldstændig tilståelse,
>
> 10) at gerningsmanden har givet oplysninger, som er afgørende for opklaringen af strafbare handlinger begået af andre,
>
> 11) at gerningsmanden har genoprettet eller søgt at genoprette den skade, der er forvoldt ved den strafbare handling,
>
> 12) at gerningsmanden på grund af den strafbare handling frakendes en af de i § 79 omhandlede rettigheder eller påføres andre følger, der kan sidestilles med straf,

13) at der er gået så lang tid, siden den strafbare handling blev foretaget, at anvendelse af den sædvanlige straf er unødvendig.

Stk. 2. Ved straffens fastsættelse kan det endvidere indgå som formildende omstændighed, at straffesagen mod gerningsmanden ikke er afgjort inden for en rimelig tid, uden at det kan bebrejdes gerningsmanden. Sagsbehandlingstiden kommer dog kun i betragtning som formildende omstændighed, hvis dette er nødvendigt på grund af kravet i artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention om behandling af sagen inden for en rimelig frist."

I § 83 er der en generel bestemmelse om at straffen kan nedsættes under den foreskrevne strafferamme, når oplysninger i sagen afgørende taler herfor. Under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde.

Straffelovens § 84 vedrører virkningen af, at der er tale om gentagelsestilfælde. Bestemmelsen er f.eks. relevant, når det af straffelovens specielle del fremgår, at straffen kan forhøjes, når der er tale om et gentagelsestilfælde. Som eksempel kan nævnes straffelovens § 247, hvoraf det fremgår, at hvis nogen af de lovovertrædelser, der er nævnt i §§ 243-246, begås af en person, der tidligere er dømt for forsætligt legemsangreb, for psykisk vold eller for en forbrydelse, der har været forbundet med forsætlig vold, kan straffen forhøjes med indtil det halve. Gentagelsesvirkningen ophører 10 år efter, at den tidligere straf er udstået, jf. straffelovens § 84, stk. 3.

For flere overtrædelser, der pådømmes samtidig (i sammenstød), udmåles en samlet straf inden for den strengeste af overtrædelsernes strafferammer, jf. straffelovens § 88, stk. 1, 1. pkt. Straffastsættelsen efter § 88 sker normalt på grundlag af et princip om modereret kumulation, hvilket indebærer, at flere lovovertrædelser til samtidig pådømmelse udløser en samlet straf, der er mindre end den fuldt kumulerede sum af de straffe, som gerningspersonen ville være blevet idømt, hvis hver enkelt overtrædelse var blevet pådømt særskilt. Der henvises i øvrigt til Straffelovrådets udtalelse af 30. oktober 2012 om reglerne for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold.

Det afgørende for, om der foreligger sammenstød eller gentagelse er således, om flere forbrydelser er begået uden mellemkommende dom.

Under særdeles skærpende omstændigheder kan straffen overstige den højeste for nogen af lovovertrædelserne foreskrevne straf med indtil det halve, jf. straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt. Som ovenfor nævnt vil en tidsbestemt straf omfattet af en strafforhøjelsesregel maksimalt kunne være på 20 års fængsel, jf. straffelovens § 33, stk. 2.

I straffelovens § 89 og § 61, stk. 1, findes regler om straffastsættelsen i det tilfælde, at en person, der allerede er dømt for et strafbart forhold, dømmes for et andet forhold, som er begået forud for den tidligere dom. Begge forhold er i disse situationer således begået forud for den første dom.

Det følger af straffelovens § 89, at hvis nogen, som allerede er dømt til straf, yderligere findes skyldig i en forud for dommen begået strafbar handling, skal der idømmes en tillægsstraf, hvis samtidig påkendelse af det tidligere og det nye forhold, havde medført forhøjelse af straffen. Formålet hermed er så vidt muligt at tilvejebringe samme resultat, som hvis forholdene var pådømt under samme sag, jf. ovenfor vedrørende § 88.

Det følger af straffelovens § 61, stk. 1, at hvis en person er idømt en betinget straf, jf. afsnit 1.2 nedenfor, men der mod den dømte inden prøvetidens udløb foretages rettergangsskridt, hvorved vedkommende sigtes for strafbart forhold, der er begået før den betingede dom, fastsætter retten retsfølgen for dette forhold og den tidligere pådømte lovovertrædelse. Der udmåles således en fællesstraf.

Straffelovens § 61, stk. 2, angår den situation, hvor der mellem de to strafbare forhold er afsagt en betinget dom. Hvis en person, der er idømt en betinget straf, begår nyt strafbart forhold i prøvetiden og foretages der inden dennes udløb rettergangsskridt, hvorved han sigtes for forholdet, fastsætter retten en ubetinget straf eller anden retsfølge for dette forhold og den tidligere pådømte lovovertrædelse. Herved finder bestemmelserne i § 88, stk. 2-4, tilsvarende anvendelse. Når omstændighederne taler derfor, kan retten i stedet (1) idømme ubetinget straf alene for det nye forhold, eventuelt i forbindelse med en ændring af vilkårene i den betingede dom, eller (2) afsige ny betinget dom vedrørende begge lovovertrædelser eller alene for det nye forhold i overensstemmelse med reglerne i straffelovens kapitel 7 om betinget dom eller kapitel 8 om samfundstjeneste.

I nyere tid er det blevet almindeligt, at lovgiver i bemærkningerne til visse dele af straffelovgivningen angiver, hvordan straffen skal udmåles inden for strafferammen i typesituationer.

I 2012 afgav Straffelovrådet sin betænkning nr. 1531/2012 om strafudmåling – samspillet mellem lovgiver og domstole, jf. nedenfor i afsnit 2.2. Straffelovrådet konstaterer, at lovgivningsmagten i de seneste årtier i stigende grad har gjort brug af muligheden for navnlig i bemærkninger til lovforslag om ændring af strafbestemmelser at fastlægge ønskede strafniveauer for forskellige typer af strafbare handlinger, og at domstolene sidenhen ved pådømmelsen af konkrete sager har fulgt disse anvisninger. I betænkningen konstateres endvidere, at domstolene i mangel af tilkendegivelser fra lovgivningsmagten navnlig tager udgangspunkt i tidligere praksis med henblik på at tilstræbe et ensartet strafniveau for ligeartede forhold. Domstolene

bidrager til fastsættelse af strafniveauer i forskellige typer af sager gennem straffastsættelse i et stort antal konkrete sager, hvilket med tiden udkrystalliserer sig i et mere eller mindre præcist strafniveau. Herudover bidrager domstolene mere undtagelsesvis til fastsættelsen af strafniveauet gennem principielle afgørelser om, hvad strafniveauet skal være.

1.2 Særligt om betinget dom og om anvendelse af samfundstjeneste

I det følgende redegøres der kort for reglerne om betinget dom og reglerne om samfundstjeneste. Som nævnt i kapitel 1, afsnit 4, er dommene i gennemgangene af praksis i de enkelte kapitler ikke opdelt efter, om den fastsatte straf er ubetinget eller betinget, herunder med vilkår om samfundstjeneste, idet længden af fængselsstraffen som udgangspunkt antages at afspejle rettens vurdering af den pådømte kriminalitets alvor, mens spørgsmålet om betinget dom i højere grad beror på konkrete omstændigheder ved tiltaltes personlige forhold. Udvalget har således ikke forholdt sig til, i hvilket omfang domstolene anvender betingede straffe, men alene forholdt sig til straflængden.

1.2.1 Betinget dom

De almindelige regler om betinget dom står i straffelovens kapitel 7.

En betinget fængselsdom idømmes, hvis retten finder det upåkrævet, at strafkommer til fuldbyrdelse, jf. straffelovens § 56. I en sådan dom fastslår retten, at den tiltalte er fundet skyldig i strafbart forhold, og der fastsættes en straf, der imidlertid ikke skal fuldbyrdes, hvis den domfældte overholder visse betingelser. Fængselsstraffens længde fastsættes efter de almindelige regler om strafudmåling.

Hvis retten skønner, at anvendelse af ubetinget fængselsstraf på den ene side er påkrævet, men at oplysningerne om den tiltaltes personlige forhold på den anden side taler for anvendelse af betinget dom, kan retten idømme en delvis betinget dom, en "kombinationsdom", jf. straffelovens § 58. En sådan dom indebærer, at en del af den forskyldte straf, dog højst 6 måneders fængsel, skal fuldbyrdes, medens dommen i øvrigt gøres betinget.

Nye strafbare forhold bevirker, at retten tager den aktuelle såvel som den tidligere pådømte kriminalitet op til samlet bedømmelse. En betinget dom har derfor et såkaldt *hovedvilkår*, som går ud på, at retten fastsætter en prøvetid. Under en ny sag skal retten som udgangspunkt skal idømme en *fællesstraf* for det nye forhold og den tidligere pådømte lovovertrædelse, jf. straffelovens § 61. Domstolene kan efter de konkrete omstændigheder i sagen fravige dette udgangspunkt.

Betingede domme kan indeholde forskellige former for *tillægsvilkår*, hvis retten finder dem formålstjenlige, jf. straffelovens § 57 og § 57 a. I forbindelse med særvilkår bestemmer retten

normalt, at den dømte undergives *tilsyn*, typisk under Kriminalforsorgen. Retten kan samtidig fastsætte såkaldte *særvilkår*, som sætter begrænsninger for den domfældtes selvbestemmelse, f.eks. om behandling for misbrug af alkohol eller narkotika.

Ved overtrædelse af særvilkår kan retten give den domfældte en advarsel, ændre vilkårene for den betingede dom, forlænge prøvetiden, eller træffe afgørelse om fuldbyrdelse af fængselsstraffen, jf. straffelovens § 60. Kombinationsdom kan anvendes, således at alene en del af den straf, som er forskyldt, skal fuldbyrdes.

Indtil 2015 kunne der idømmes betinget dom uden straffastsættelse, hvor retten fastslog den tiltaltes skyld uden at tilkendegive noget om størrelsen af den forskyldte straf. Reglerne om betingede domme blev revideret ved lov nr. 152 af 18. februar 2015, hvorved sanktionsformen betinget dom uden straffastsættelse blev afskaffet.

Angående valget mellem betinget og ubetinget dom kan henvises til Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., s. 78 ff. hvoraf bl.a. fremgår:

> ”Hverken straffelovens § 56 eller bestemmelsens forarbejder indeholder nærmere anvisninger til domstolene om valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel. Valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel er derfor navnlig styret af retspraksis – og i visse tilfælde af forarbejder til bestemte strafbestemmelser – men i mange sager har retten et reelt valg, som foretages ud fra en helt konkret vurdering af den enkelte sag.
>
> Ligesom det gælder for straffastsættelsen i øvrigt – valget mellem bøde eller fængsel og udmålingen af bødens størrelse henholdsvis fængselsstraffens længde – afhænger valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel overordnet set af dels lovovertrædelsens grovhed, dels gerningsmanden, jf. straffelovens § 80.
>
> For begge forholds vedkommende – lovovertrædelsens grovhed og gerningsmanden – kan der peges på forhold, som taler henholdsvis for betinget fængsel og for ubetinget fængsel.
>
> Hvis lovovertrædelsen er grov, taler det for ubetinget fængsel. Som anført i *kapitel 2*, afsnit 2.1, ovenfor forekommer det sjældent, at fængselsstraffe på over 1½ år gøres betinget.
>
> Det er imidlertid ikke kun lovovertrædelsens grovhed som udtrykt ved fængselsstraffens længde, der er afgørende for valget mellem betinget og ubetinget fængsel. Ved en række *typer* af forbrydelser fremgår det af retspraksis – og i nogle tilfælde af lovforarbejder – at *udgangspunktet* er ubetinget fængsel, dvs. at det forhold, at der er tale om den pågældende type forbrydelse, i sig selv taler for ubetinget fængsel.

Fra højesteretspraksis kan nævnes følgende sager:

[…]

Som det fremgår, er Højesterets begrundelse for, hvorfor ubetinget fængsel er udgangspunktet, ofte meget generel, idet det alene anføres, at det er "påkrævet" – for så vidt angår kursmanipulation og insiderhandel med tilføjelsen "for at modvirke denne form for kriminalitet". I den nedennævnte UfR 2002.1264 H om forsikringsbedrageri med hensyn til en bil af betydelig værdi henviser Højesteret dog yderligere til, at "opklaringen ofte er forbundet med betydelige vanskeligheder".

I sager om forsikringsbedrageri i form af bortskaffelse af biler til betydelig værdi er der sket en udvikling i højesteretspraksis, således at udgangspunktet for straffastsættelsen ifølge højesteretspraksis nu er en kombinationsdom med vilkår om samfundstjeneste (dvs. en dom, hvor højst 3 måneder af straffen er ubetinget fængsel, og hvor dommen i øvrigt er betinget med vilkår om samfundstjeneste), jf. UfR 2002.1264 H og UfR 2007.1098 H. Tidligere var udgangspunktet ubetinget fængsel, idet Højesterets flertal på 4 af 5 dommere i UfR 1996.420 og 422 H havde fundet, at anvendelsen af ubetinget frihedsstraf i almindelighed var påkrævet for at modvirke denne form for kriminalitet, bl.a. fordi opklaringen ofte er forbundet med betydelige vanskeligheder. I UfR 2002.1264 H anførte Højesteret imidlertid under henvisning hertil og til de tilkendegivelser om øget anvendelse af samfundstjeneste, der fremgår af forarbejderne til lovændringerne i 1997 og 2000, at straffen for bedrageri af denne karakter fremover i almindelighed bør fastsættes som en kombinationsdom med vilkår om samfundstjeneste. Allerede i UfR 1992.251 H havde 2 af 5 dommere under henvisning til lovændringen i 1992 dissentieret for betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. Den dissentierende dommer i UfR 1996.420 og 422 H havde udtalt, at det måtte anses for ønskeligt, at betinget dom med vilkår om samfundstjeneste anvendes i så vidt omfang, som det er forsvarligt, inden for det område, der ved ordningens indførelse blev betegnet som dens kerneområde, nemlig berigelseskriminalitet. Anvendelse af betinget dom med samfundstjeneste ville efter denne dommers opfattelse næppe virke væsentlig mindre afskrækkende end anvendelse af ubetinget fængselsstraf, og generalpræventive overvejelser fandtes derfor efter denne dommers opfattelse ikke i sig selv at tale afgørende imod anvendelse af betinget dom med samfundstjeneste ved forsikringsbedrageri.

Dissensen i dommene fra 1996 er et af de få eksempler på, at straffens afskrækkende virkning nævnes udtrykkeligt i en domsbegrundelse.

Der foreligger også landsretspraksis om yderligere kriminalitetsformer, hvor udgangspunktet for straffastsættelsen er ubetinget fængsel. Det gælder bl.a. vidnestrusler, jf. straffelovens § 123 (UfR 1993.424 Ø og TfK 2006.682 V), falsk forklaring for retten (TfK 2012.640 V og TfK 2011.1055 Ø), dokumentfalsk med et midlertidigt kørekort (TfK 2006.741 V), vold mod medtrafikanter (UfR 2004.1666 Ø), vold over for en tilfældig forbipasserende, som ikke har givet anledning til voldsudøvelsen (UfR 2005.780 V) og udbredelse af børnepornografi (UfR 2005.3299 Ø).

Hertil kommer, at det undertiden i lovforarbejder forudsættes, at straffen for en given lovovertrædelse som udgangspunkt fastsættes til ubetinget fængsel. Som eksempler herpå kan nævnes straffelovens § 124, stk. 1, om fangeflugt (jf. som eksempler UfR 2004.1177 V og UfR 2004.1357 V), straffelovens § 124, stk. 4, 1. pkt., om indsattes besiddelse af mobiltelefon i arresthuse og lukkede fængsler (jf. som eksempler UfR 2008.1460 Ø og UfR 2009.541 Ø) og straffelovens § 293 a om brugstyveri af motorkøretøj (jf. som eksempler UfR 2003.2235 Ø og UfR 2003.2551 V).

Hvad angår *gerningsmanden*, er det navnlig af betydning, om den pågældende tidligere er idømt fængsel. Hvis den pågældende tidligere er idømt betinget eller ubetinget fængsel, taler det for nu at idømme ubetinget fængsel. Jo kortere tid der er forløbet fra den tidligere dom til gerningstidspunktet, jo stærkere taler det for ubetinget fængsel. Flere tidligere fængselsstraffe (som ikke ligger mange år tilbage) taler i særlig grad for at idømme ubetinget fængsel.

Hvis den eller de tidligere fængselsstraffe angik en anden art af kriminalitet – og den nye kriminalitet ikke er begået i prøvetiden for en betinget dom eller prøveløsladelse – har de tidligere fængselsstraffe dog formentlig ikke nævneværdig betydning for valget mellem betinget eller ubetinget fængsel i den nye sag. Dette gælder med sikkerhed på færdselsområdet, hvor eksempelvis valget mellem betinget og ubetinget fængsel for spirituskørsel eller kørsel i frakendelsestiden (som ikke er begået i prøvetiden for en betinget dom eller prøveløsladelse) afgøres helt løsrevet fra tidligere domme om anden kriminalitet. Men det gælder formentlig også på andre områder, således at eksempelvis tidligere straffe for vold ikke har betydning for valget mellem betinget og ubetinget fængsel for en berigelsesforbrydelse (bortset fra røveri) og omvendt (igen forudsat at den nye kriminalitet ikke er begået i prøvetiden for en betinget dom eller prøveløsladelse).

Andre forhold vedrørende gerningsmanden end dennes tidligere vandel har også betydning for valget mellem betinget og ubetinget fængsel. Dette gælder i særlig grad ved valget mellem betinget dom med vilkår om samfundstjeneste og ubetinget fængsel, idet en dom med vilkår om samfundstjeneste forudsætter, at gerningsmanden er egnet hertil. Også ved valget mellem en betinget dom uden vilkår om samfundstjeneste og ubetinget fængsel har gerningsmandens personlige og sociale forhold betydning. Stabile forhold – eksempelvis i form af fast bopæl og beskæftigelse ved arbejde eller uddannelse – taler for betinget fængsel. Ustabile forhold – eksempelvis i form af manglende fast bopæl og beskæftigelse eller i form af misbrugsproblemer – taler for ubetinget fængsel.

Gerningsmandens familieforhold har også betydning, idet de efter omstændighederne kan tale for betinget fængsel. Som eksempler på forhold, der kan tale for betinget fængsel kan nævnes, at gerningsmanden er enlig forælder, at gerningsmanden passer et familiemedlem med et alvorligt handicap eller en alvorlig sygdom i hjemmet, eller at gerningsmanden lever i et parforhold med mindreårige børn og husstanden vil have svært ved at klare sig økonomisk, hvis gerningsmanden idømmes ubetinget fængsel (eksempelvis fordi den pågældende i så fald må forventes at miste sit arbejde).

Gerningsmandens alder har også betydning. Var gerningsmanden under 18 år på gerningstidspunktet, taler det i høj grad for betinget dom. Selv om gerningsmanden var fyldt 18 år på gerningstidspunet, taler ung alder for betinget fængsel. Særligt høj alder kan også tale for betinget fængsel.

Andre forhold kan også have betydning for valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel. Navnlig gælder, at (for) lang sagsbehandlingstid (som ikke kan bebrejdes domfældte) og/eller en domfældelse lang tid efter gerningstidspunktet taler for betinget fængsel, jf. herved straffelovens § 82, nr. 13 og 14 om, at disse forhold i almindelighed skal indgå som formildende omstændigheder ved straffens fastsættelse.

Det gælder formentlig generelt, at de forhold, som er opregnet som typeeksempler på skærpende og formildende omstændigheder i straffelovens §§ 81 og 82, ved valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel taler henholdsvis for ubetinget fængsel (de skærpende omstændigheder) og betinget fængsel (de formildende omstændigheder). Flere sådanne forhold er da også allerede nævnt i det foregående, herunder tidligere kriminalitet (§ 81, nr. 1), gerningsmand under 18 år (§ 82, nr. 1) og gerningsmand med høj alder (§ 82, nr. 2).

Sammenfattende er det vanskeligt i få ord at beskrive anvendelsesområdet for betinget fængsel. Navnlig er der ret stor forskel på anvendelsesområdet for betinget fængsel uden vilkår om samfundstjeneste og betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste. Fælles er dog, at tidligere kriminalitet har helt afgørende betydning, navnlig således at valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel for en gerningsmand over 18 år, der i en ikke for fjern fortid tidligere er idømt betinget eller ubetinget fængsel for ligeartet kriminalitet, som udgangspunkt vil falde ud til ubetinget fængsel.

Herudover kan det anføres, at kerneområdet for betinget fængsel uden vilkår om samfundstjeneste formentlig er dels kriminalitet (af enhver art) begået af personer under 18 år (som ikke tidligere er idømt fængsel for ligeartet kriminalitet), hvor straffen ikke overstiger 5-6 måneders fængsel, dels berigelseskriminalitet (bortset fra røveri) begået af en gerningsmand, som ikke tidligere er idømt fængsel for ligeartet kriminalitet, vedrørende et ikke alt for stort beløb. I disse to – meget forskelligartede – grupper af sager er der en meget stærk tendens til at idømme betinget fængsel. Der gælder dog en vigtig undtagelse i den anden gruppe af sager, idet personer, som er kommet til Danmark for at begå berigelsesforbrydelser (i praksis typisk tyveri, navnlig organiserede indbrudstyverier og/eller professionnelle butikstyverier eller tricktyverier), som udgangspunkt idømmes ubetinget fængsel. Endvidere er afgrænsningen af den anden gruppe af sager i beløbsmæssig henseende så vag (”et ikke alt for stort beløb”), at det i realiteten er et fremstillingsmæssigt valg, om man – som sket ovenfor – vil angive, at det er et klart udgangspunkt, at der idømmes betinget fængsel i denne gruppe af sager. Alternativt kunne man angive, at betinget fængsel ofte anvendes i sager om berigelseskriminalitet (bortset fra røveri) begået af en gerningsmand, som ikke tidligere er idømt fængsel for ligeartet

kriminalitet, men at brugen af betinget fængsel gradvis aftager, jo større beløb kriminaliteten angår.

Herudover anvendes betinget fængsel uden vilkår om samfundstjeneste i sager (om kriminalitet af enhver art), hvor der foreligger særligt formildende omstændigheder, men dog ikke så formildende, at straffen bortfalder eller fastsættes til bøde.

Endelig kan det anføres, at betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste efterhånden anvendes inden for stort set alle kriminalitetsområder, men at der er forskel på, hvor stor andelen af domme med samfundstjeneste er på de forskellige områder. […]"

1.2.2 Samfundstjeneste

I straffelovens kapitel 8 er der regler om den særlige form for betinget dom, som indeholder vilkår om *samfundstjeneste*. En betinget dom kan indeholde vilkår om samfundstjeneste, hvis retten finder, at det ikke er tilstrækkeligt at fastsætte andre vilkår, jf. straffelovens §§ 62-67.

Reglerne om samfundstjeneste blev bl.a. ændret i 2015 ved *lov nr. 152 af 18. februar 2015*, bl.a. med det formål at udvide brugen af samfundstjeneste til et bredere felt af kriminalitetsformer. Med lovændringen tillægges kriminalitetens art mindre betydning ved den samlede vurdering af, om samfundstjeneste bør anvendes i en konkret sag.

Det fremgår af forarbejderne til lovændringen, at udgangspunktet er, at samfundstjeneste kan anvendes over for et bredt felt af kriminalitetsformer, og at der dermed ikke er grundlag for fortsat at tale om et kerneområde for anvendelsen af samfundstjeneste. Det fremgår endvidere, at udvidelse af brugen af samfundstjeneste i første række skal vedrøre førstegangsovertrædelser og ikke organiseret eller banderelateret kriminalitet.

Lovændringen trådte i kraft den 1. maj 2015.

Ved *lov nr. 1426 af 17. december 2019*, der trådte i kraft den 1. januar 2020, blev brugen af samfundstjeneste omvendt begrænset for sager om overtrædelse af straffelovens §§ 244 og 245.

Med lovændringen skal samfundstjeneste som det helt klare udgangspunkt ikke anvendes i sager om simpel vold, hvor gerningsmanden tidligere er dømt for vold eller anden personfarlig kriminalitet, hvor volden er begået over for et særligt værgeløst offer, eller hvor den forurettede er blevet påført ikke ubetydelige skader. Lovændringen medfører endvidere, at der i sager om vold, som henføres under straffelovens § 244, stk. 2 (om vold begået gentagne gange over en periode i nære relationer), eller under straffelovens § 245 (om grov vold), kun anvendes samfundstjeneste under helt ekstraordinære omstændigheder.

Lovændringen gælder for forhold, der er begået efter den 1. januar 2020.

1.3 Særlige strafskærpelsesbestemmelser

Der er i nyere tid i straffelovens kapitel 10 indsat en række særlige strafskærpelsesbestemmelser. Disse findes i lovens §§ 81 a-81 c.

1.3.1 Straffelovens § 81 a

Efter straffelovens § 81 a, stk. 1, kan den straf, der er foreskrevet i §§ 119, 119 b, 123, 192 a og 244, § 244, jf. § 247, § 245, § 245, jf. § 247, § 246, jf. § 245, § 246, jf. § 245, jf. § 247, § 252, stk. 1, § 260, stk. 1, § 261, stk. 1 og 2, § 266, § 285, stk. 1, jf. § 281, § 286, stk. 1, jf. § 281, og § 288 forhøjes indtil det dobbelte, hvis lovovertrædelsen har baggrund i eller er egnet til at fremkalde en konflikt mellem grupper af personer, hvor der som led i konflikten enten anvendes skydevåben eller anvendes våben eller eksplosivstoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade, eller begås brandstiftelse.

Efter straffelovens § 81 a, stk. 2, skal det ved fastsættelsen af straffen for overtrædelse af bl.a. straffelovens § 237 i almindelighed indgå som en særdeles skærpende omstændighed, hvis lovovertrædelsen har baggrund i eller er egnet til at fremkalde en konflikt som nævnt i stk. 1.

Straffelovens § 81 a blev indsat ved *lov nr. 501 af 12. juni 2009*. Bestemmelsen blev affattet således:

> "§ 81 a. Den straf, der er foreskrevet i denne lovs §§ 119, 123 og 245, § 245, jf. § 247, § 246, jf. § 245, § 246, jf. § 245, jf. § 247, og § 252, stk. 1, kan forhøjes indtil det dobbelte, hvis lovovertrædelsen har baggrund i et gensidigt opgør, som foregår mellem grupper af personer, og hvor der flere gange som led i opgøret enten er anvendt skydevåben eller anvendt våben eller eksplosivstoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade, eller begået brandstiftelse omfattet af denne lovs § 180.
>
> Stk. 2. Ved fastsættelse af straffen for overtrædelse af denne lovs § 180, § 183, stk. 2, og § 237 skal det i almindelighed indgå som en særdeles skærpende omstændighed, hvis lovovertrædelsen har baggrund i et gensidigt opgør som nævnt i stk. 1."

Af bemærkningerne til bestemmelsen, jf. Folketingstidende 2008-09, tillæg A, side 8093, fremgår vedrørende strafniveauet for overtrædelser omfattet af bestemmelsen:

> "Det forudsættes, at strafudmålingsniveauet i sager omfattet af bestemmelsen som udgangspunkt fordobles i forhold til den straf, der i dag ville blive fastsat af domstolene. I tilfælde, hvor domstolene i dag ville udmåle en straf på fængsel i 1 år og 6 måneder – f.eks. i en sag om grov vold – er det således forudsat, at der fremover som udgangspunkt fastsættes en straf på fængsel i 3 år. I tilfælde, hvor domstolene

> i dag ville udmåle en straf på mere end 10 års fængsel – f.eks. i en drabssag – er det forudsat, at der fremover som udgangspunkt straffes med fængsel på livstid. Det er forudsat, at fordoblingen sker i forhold til den konkrete straf, der ville være blevet udmålt i den enkelte sag."

Ved *lov nr. 733 af 25. juni 2014* blev anvendelsesområdet for § 81 a udvidet, idet man ændrede bestemmelsens ordlyd således, at man fjernede de hidtil gældende krav om, (1) at konflikten mellem grupperne skulle have karakter af et "opgør", (2) at begge grupper skulle have udført angreb som led i konflikten ("gensidigt"), (3) at konflikten skulle være verserende ("som foregår"), og at der skulle være anvendt skydevåben mv. mere end én gang som led i konflikten ("flere gange"), jf. Folketingstidende 2013-14, tillæg A, L 112 som fremsat, side 8.

I bemærkningerne til lovændringen gentoges i vidt omfang det, som man havde anført i de ovenfor citerede bemærkninger til bestemmelsen fra 2009. Således fremgår bl.a. følgende af bemærkningerne til § 81 a, stk. 1, jf. Folketingstidende 2013-14, tillæg A, L 112 som fremsat, side 67:

> "Det forudsættes, at strafudmålingsniveauet i sager omfattet af den foreslåede bestemmelse som udgangspunkt fordobles i forhold til den straf, der ville blive fastsat af domstolene i sager, hvor den foreslåede bestemmelse i § 81 a, stk. 1, ikke finder anvendelse. I tilfælde, hvor domstolene normalt ville udmåle en straf på fængsel i 1 år og 6 måneder – f.eks. i en sag om grov vold – er det således forudsat, at der som udgangspunkt skal fastsættes en straf på fængsel i 3 år, hvis sagen er omfattet af § 81 a, stk. 1. Det er forudsat, at fordoblingen sker i forhold til den konkrete straf, der ville være blevet udmålt i den enkelte sag."

Endvidere fremgår bl.a. følgende af bemærkningerne til ændringen af § 81 a, stk. 2:

> "Det forudsættes, at strafudmålingsniveauet i sager omfattet af den foreslåede bestemmelse som udgangspunkt fordobles i forhold til den straf, der ville blive fastsat af domstolene i sager, hvor den foreslåede bestemmelse i § 81 a, stk. 2, ikke finder anvendelse. I tilfælde, hvor domstolene normalt ville udmåle en straf på mere end 10 års fængsel – f.eks. i en drabssag – er det forudsat, at der som udgangspunkt skal idømmes fængsel på livstid, hvis sagen er omfattet af § 81 a. Det er forudsat, at fordoblingen sker i forhold til den konkrete straf, der ville være blevet udmålt i den enkelte sag."

Ved *lov nr. 672 af 8. juni 2017* foretoges endnu en ændring af § 81 a, hvormed anvendelsesområdet endnu engang blev udvidet, således at det herefter blev tilstrækkeligt, at lovovertrædelsen var egnet til at fremkalde en konflikt mellem grupper af personer, hvor der anvendes skydevåben mv. eller begås brandstiftelse. Anklagemyndigheden skulle herefter ikke længere føre bevis for, at gerningen havde baggrund i en eksisterende konflikt. Der blev ikke i bemærkningerne,

jf. Folketingstidende 2016-17, tillæg A, L 190 som fremsat, side 44 f., givet yderligere anvisninger vedrørende strafniveauet for overtrædelser omfattet af bestemmelsen.

Ved samme lovændring udvidedes opregningen i § 81 a til ligeledes at omfatte straffelovens § 192 a. Af de specielle bemærkninger til denne ændring, jf. Folketingstidende 2016-17, tillæg A, L 190 som fremsat, side 43, fremgår:

> "Det indebærer, at straffen for besiddelse mv. af bl.a. enkeltskudsvåben, halvautomatiske våben, repetervåben, fuldautomatiske skydevåben, panserværnsraketter, morterer, håndgranater, bomber, miner, eksplosivstoffer, springknive og faldknive, vil kunne forhøjes i medfør af straffelovens § 81 a, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldte.
>
> Som eksempel på et tilfælde, hvor en overtrædelse af straffelovens § 192 a kan have baggrund i en konflikt omfattet af straffelovens § 81 a, kan nævnes, at en person fra en gruppe ulovligt besidder en pistol under særligt skærpende omstændigheder, hvis pistolen bl.a. besiddes med henblik på generelt at kunne forsvare sig selv eller andre mod angreb fra en anden gruppe eller besiddes med henblik på at kunne angribe en person fra en anden gruppe. Bestemmelsen vil også kunne finde anvendelse på ulovlig indførsel af skydevåben, ulovlig handel med våben og ulovlige våbenlagre, der helt eller delvist har baggrund i en konflikt med en anden gruppe.
>
> Der er med forslaget ikke i øvrigt tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens anvendelsesområde."

Bestemmelsen er siden ændret ved *lov nr. 1832 af 8. december 2020*, idet der i bestemmelsen indsattes en henvisning til straffelovens § 119 b.

1.3.2 Straffelovens § 81 b

Ved samme lovændring som omtalt ovenfor, *lov nr. 672 af 8. juni 2017*, indsattes desuden en ny bestemmelse som § 81 b i straffeloven. Efter denne bestemmelse kan straffen for en af de i bestemmelsen nævnte lovovertrædelser stige med indtil det halve, hvis lovovertrædelsen begås på offentligt tilgængeligt sted ved brug af skydevåben eller af våben eller eksplosivstoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter er egnet til at forvolde betydelig skade, jf. § 192 a, stk. 1, uden at forholdet er omfattet af § 81 a.

Bestemmelsen er ifølge bemærkningerne, jf. Folketingstidende 2016-17, tillæg A, L 190 som fremsat, side 45, bl.a. tiltænkt at skulle finde anvendelse i de tilfælde, hvor skydevåben mv. bruges til personangreb på offentligt tilgængeligt sted, hvor der generelt er en risiko for, at også tilfældigt udenforstående personer kan blive ramt. Personer uden tilknytning til rocker- eller bandemiljøet vil også være omfattet af bestemmelsen.

Vedrørende anvendelsesområdet og strafudmålingen fremgår følgende af bemærkningerne, jf. Folketingstidende 2016-17, tillæg A, L 190 som fremsat, side 45 f.:

> "Den foreslåede bestemmelse omfatter alle overtrædelser af straffeloven, herunder også forsøg på og medvirken til lovovertrædelserne, jf. straffelovens §§ 21 og 23.
>
> I praksis forventes bestemmelsen navnlig at få betydning i forbindelse med overtrædelser af straffelovens bestemmelser om manddrab (§ 237), legemsangreb af særlig farlig karakter (§§ 245-246) og forsætlig fareforvoldelse (§ 252).
>
> Det er en betingelse, at der samtidig med en overtrædelse af en af straffelovens bestemmelser begås en overtrædelse af straffelovens § 192 a, stk. 1, om ulovlig våbenbesiddelse mv. under særligt skærpende omstændigheder. Våbentyper omfattet af straffelovens § 192 a, stk. 1, vil f.eks. kunne være enkeltskudsvåben, halvautomatiske våben, repetervåben, fuldautomatiske skydevåben, panserværnsraketter, morterer, håndgranater, bomber, miner og eksplosivstoffer.
>
> Det er efter den foreslåede bestemmelse endvidere en betingelse, at lovovertrædelsen begås ved »brug« af skydevåben mv. Dette udtryk indebærer et krav om, at skydevåbnet mv. er affyret (eller forsøgt affyret), eller at eksplosivstoffet, håndgranaten mv. er bragt til sprængning (eller forsøgt bragt til sprængning) i forbindelse med den pågældende overtrædelse af straffeloven.
>
> Efter den foreslåede bestemmelse er det ligeledes en betingelse, at lovovertrædelsen begås på »offentligt tilgængeligt sted«. Offentligt tilgængeligt sted skal forstås som steder, hvortil der er almindelig adgang, herunder veje, parker, offentlige transportmidler, restauranter, butikker, butikscentre, forlystelsessteder og offentlige kontorer. En straffelovsovertrædelse, som begås ved brug af skydevåben mv. i en bil, som befinder sig på offentligt tilgængeligt sted, er også omfattet af begrebet.
>
> Det forudsættes i den forbindelse, at en lovovertrædelse bl.a. anses for begået på offentligt tilgængeligt sted, hvis enten gerningsmanden eller offeret befinder sig på offentligt tilgængeligt sted. For eksempel vil et skud afgivet fra en privat lejlighed være omfattet af den foreslåede bestemmelse, hvis skuddet er rettet mod en person, der befinder sig på offentligt tilgængeligt sted. På samme måde vil et skud afgivet fra offentligt tilgængeligt sted være omfattet af den foreslåede bestemmelse, selv om skuddet er rettet mod en person, der befinder sig i en privat bolig. Tilsvarende gælder, hvor skuddet passerer offentligt tilgængeligt sted på vej fra en privat bolig til en anden.
>
> Bestemmelsen omfatter både strafudmålingen for overtrædelsen af straffelovens § 192 a, stk. 1, og den overtrædelse af straffeloven, som er begået ved brug af skydevåben mv. Straffen for disse lovovertrædelser kan efter straffelovens § 81 b forhøjes [med] indtil det halve i forhold til den straf, der ville blive fastsat af domstolene for tilsvarende lovovertrædelser, hvor den foreslåede bestemmelse i § 81 b ikke finder anvendelse. Dette gælder uanset den pågældende lovovertrædelses strafferamme.

> Uanset den foreslåede bestemmelse i straffelovens § 81 b kan der dog højest udmåles en tidsbestemt straf på fængsel i 20 år, jf. straffelovens § 33, stk. 2.
>
> Det forudsættes, at den øvre del af strafskærpelsesrammen – dvs. hvor straffen som udgangspunkt vil skulle forhøjes med det halve – først og fremmest vil skulle finde anvendelse i forbindelse med lovovertrædelser, hvor skydevåben mv. bruges til personangreb på åben gade og andre lignende offentligt tilgængelige steder, hvor andre mennesker i almindelighed færdes, og hvor der er en risiko for, at forbipasserende eller omkringboende mv. kan blive ramt. Det er i den forbindelse ikke afgørende, om der aktuelt befandt sig mennesker i det pågældende område, herunder om angrebet er foregået om aftenen eller om natten.
>
> Det indebærer bl.a., at straffen i en sag, hvor en person eksempelvis afgiver skud mod en anden person på åben gade, en villavej eller gennem vinduet til en café mv., som udgangspunkt vil skulle forhøjes med det halve i forhold til den straf, der i dag ville blive fastsat af domstolene. I tilfælde, hvor domstolene i dag ville udmåle en straf på 8 års fængsel – f.eks. i en sag om drabsforsøg på åben gade ved brug af skydevåben – er det således forudsat, at der fremover som udgangspunkt fastsættes en straf på 12 års fængsel.
>
> Såfremt en person derimod overtræder straffeloven ved brug af f.eks. skydevåben på et offentligt tilgængeligt sted, hvor der typisk ikke er risiko for, at tilfældigt udenforstående kan blive ramt, eksempelvis i en forladt grusgrav eller et andet meget øde sted, vil der som udgangspunkt alene skulle fastsættes en straf noget over de strafpositioner, der i dag ville blive fastsat af domstolene."

Siden foretoges en sproglig præcisering af bestemmelsens ordlyd ved *lov nr. 1543 af 18. december 2018*. Ændringen havde ikke til formål at ændre retsstillingen, jf. Folketingstidende 2018-19, 1. samling, tillæg A, L 1543 som fremsat, side 21.

I sagen, der blev afgjort ved Østre Landsrets dom af 22. februar 2022 (TfK 2022.193Ø), tog retten stilling til, hvorvidt straffelovens § 81 b kunne anvendes i et tilfælde, hvor gerningspersonen kun straffes for overtrædelse af § 192 a som følge af besiddelsen og anvendelsen af skydevåbnet, og hvor vedkommende ikke samtidig straffes for andre overtrædelser af straffeloven. Landsretten fandt, at § 81 b ikke var anvendelig i en sådan situation.

1.3.3 Straffelovens § 81 c

Efter straffelovens § 81 c, stk. 1, kan den straf, der er foreskrevet i bl.a. straffelovens §§ 119, 119 b, 123, 132 a, 132 b, 134 a og 181, § 244, stk. 1, § 244, stk. 1, jf. § 247, § 245, § 245, jf. § 247, § 266, § 285, stk. 1, jf. §§ 276, 276 a og 281, § 286, stk. 1, jf. §§ 276, 276 a og 281, § 287, stk. 1, jf. §§ 276, 276 a og 281, og §§ 288, 291, 293 og 293 a forhøjes indtil det dobbelte, hvis lovovertrædelsen er begået inden for en skærpet straf-zone udpeget i medfør af § 6 a i politiloven.

Efter § 81 c, stk. 2, skal det ved fastsættelse af straf for lovovertrædelser, som ikke er omfattet af stk. 1, i almindelighed indgå som en skærpende omstændighed, hvis lovovertrædelsen er begået i en skærpet straf-zone og er egnet til at skabe utryghed i denne zone.

Bestemmelsen blev indsat ved *lov nr. 1543 af 18. december 2018*. Vedrørende strafniveauet for overtrædelser omfattet af bestemmelsens stk. 1 fremgår bl.a. følgende af bemærkningerne, jf. Folketingstidende 2018-19, 1. samling, tillæg A, L 1543 som fremsat, side 22:

> "Det forudsættes, at strafniveauet for overtrædelser efter stk. 1, når de er begået inden for en skærpet strafzone, i almindelighed fordobles sammenlignet med strafniveauet for tilsvarende overtrædelser begået uden for en skærpet strafzone.
>
> Undtagelsesvis kan det imidlertid forekomme, hvis en forbrydelse i forvejen straffes med en lang fængselsstraf, at en fordobling af strafniveauet ikke vurderes at stå i rimeligt forhold til den begåede kriminalitet sammenholdt med tilsvarende forbrydelser begået uden for den skærpede strafzone. Dette gælder eksempelvis for visse forhold omfattet af straffelovens § 181 om brandstiftelse (f.eks. brandstiftelse under særligt skærpende omstændigheder), § 245, jf. § 247, om grov vold i gentagelsestilfælde, § 281, jf. § 286, stk. 1, om grov afpresning, eller § 288 om røveri. I disse tilfælde forudsættes straffen at skulle skærpes med en tredjedel.
>
> […]
>
> Er et forhold samtidig omfattet af den foreslåede stk. 1 og straffelovens § 81 a (om strafforhøjelse og skærpelse af straffen ved banderelaterede konflikter) eller § 81 b (om strafforhøjelse for skyderi mv. på frit tilgængeligt sted) kan der rejses tiltale efter flere anvendelige bestemmelser og ske domfældelse under henvisning til flere bestemmelser samtidig. Straffen udmåles i disse tilfælde efter den bestemmelse, der konkret indebærer den højest forskyldte straf, dvs. strafniveauet efter den foreslåede stk. 1 eller efter straffelovens §§ 81 a eller 81 b."

Om de overtrædelser, som ikke er omfattet af § 81, stk. 1, herunder f.eks. drab, fremgår bl.a.:

> "Visse alvorlige kriminalitetsformer som f.eks. terrorisme, drab og voldtægt vil ikke være omfattet af ordningen om fordobling af straffen. Selv om sådanne forbrydelser selvsagt kan virke utryghedsskabende i det område, hvor de begås, vurderes det, at der er tale om så alvorlige overtrædelser, at det ikke bør være afgørende for straffen, om overtrædelsen begås inden for eller uden for en skærpet strafzone, ligesom den adfærdsregulerende effekt af en skærpet strafzone på potentielle gerningsmænd må antages at være mindre for sådanne overtrædelser, hvor der allerede fastsættes en meget høj straf. Desuden kan en sådan væsentlig forhøjelse af strafniveauet for disse kriminalitetsformer, hvor der i forvejen udmåles høje straffe, kunne forekomme uproportional sammenlignet med de samme overtrædelser, der ikke

> begås i en skærpet strafzone. Sådanne overtrædelser vil dog efter omstændighederne være omfattet af den generelle strafskærpelsesregel i stk. 2.
>
> Det foreslås således, at det også i de tilfælde, som ikke er opfattet af stk. 1, i almindelighed skal indgå som en skærpende omstændighed, hvis lovovertrædelsen er begået i en skærpet strafzone og er egnet til skabe utryghed i denne zone. Det vil indebære, at det i forhold til alle andre former for kriminalitet, som begås i en skærpet strafzone, kan have betydning i forbindelse med udmåling af straffen, hvis den begåede kriminalitet er egnet til at skabe utryghed i denne zone."

Bestemmelsen er siden ændret ved *lov nr. 1832 af 8. december 2020*, idet der i bestemmelsen indsattes en henvisning til straffelovens § 119 b.

2. Tidligere overvejelser om strafferammer, strafniveauer og samspillet mellem lovgiver og domstole

I dette afsnit redegøres kort for en række konklusioner i to tidligere betænkninger afgivet af Straffelovrådet, hvor der er gjort en række overvejelser vedrørende strafferammer, strafniveauer og samspillet mellem lovgiver og domstole i forhold til den konkrete straffastsættelse. Begge betænkninger behandler en flerhed af spørgsmål, og i nedenstående er blot redegjort for de vigtigste af Straffelovrådets konklusioner med snitflader til arbejdet i Udvalget til afdækning af forholdet mellem strafniveauer og strafferammer.

2.1 Betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer

Ved skrivelse af 11. juni 1999 anmodede Justitsministeriet Straffelovrådet om at foretage en samlet vurdering af strafferammerne i straffeloven og på baggrund heraf komme med indstillinger til eventuelle lovændringer. Straffelovrådets undersøgelsesområde blev herefter udvidet ad flere omgange. Bl.a. blev rådet anmodet om også at inddrage spørgsmålet om bødefastsættelse ved flere overtrædelser (kumulation) og gentagelsesvirkning samt visse spørgsmål om forældelsesfristen for juridiske personers strafansvar.

Efter regeringsskiftet i 2001 blev Straffelovrådet anmodet om at foretage vurderingen af strafferammerne i lyset af de strafskærpelser, der af den nye regering var foreslået og senere blev gennemført ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel m.v.).

Straffelovrådets vurdering skulle tage sigte på en generel modernisering af strafferammerne med henblik på at sikre, at straffene for de enkelte forbrydelser i højere grad kom i overensstemmelse med en nutidig retsopfattelse. Det blev i den forbindelse anført, at det i i

Straffelovrådets vurdering skulle indgå, at straffene for forbrydelser mod personer skulle være mindst lige så hårde som straffene for forbrydelser mod materielle værdier.

I tilknytning til gennemgangen af strafferammerne skulle Straffelovrådet endvidere gennemgå straffelovens almindelige regler om strafudmåling.

Straffelovrådet havde til brug for overvejelserne om revision af straffesystemet ladet udarbejde en statistisk undersøgelse af strafudmålingspraksis på straffelovens område. Der var primært tale om en statistisk kortlægning af eksisterende praksis med hensyn til straffens art og længde for sammenlignelige sagstyper inden for de enkelte straffelovsbestemmelser.

I betænkningen behandles desuden bl.a. generelle kriterier for udformning af straffesystemet, herunder argumenter for ændring af strafferammer i nyere lovgivning, strafniveauet for forskellige typer af forbrydelser, nogle generelle spørgsmål om strafferammers minimum og maksimum og anvendelsen af normal- og sidestrafferammer samt straffelovens almindelige regler om straffastsættelsen. Endelig foretager Straffelovrådet en gennemgang af strafferammerne i straffelovens specielle del.

Straffelovrådets betænkning dannede grundlag for lov nr. 218 af 31. marts 2004, hvorved man bl.a. nyaffattede væsentlige dele af straffelovens kapitel 10 om straffens fastsættelse. Med lovændringen blev der indsat nye bestemmelser om straffens fastsættelse, der lovfæstede en række hensyn, som i almindelighed indgår ved straffastsættelsen, jf. afsnit 1.1 ovenfor.

2.1.1 Argumenter for ændring af strafferammer i nyere lovgivning

I betænkningens kapitel 2 om strafferammesystemet foretages bl.a. en undersøgelse af argumenter for ændring af strafferammer i nyere lovgivning.

I den forbindelse peges for det første på almenprævention og den samfundsmæssige vurdering af en forbrydelse.

Rådet fandt for det andet, at ændringer af straffeloven i nogle tilfælde var båret af et ønske om at tilpasse de gældende strafferammer til domstolenes strafudmålingsniveau. Straffelovrådet bemærker modsat, at ændringer af straffeloven i andre tilfælde har tilsigtet at skærpe domstolenes strafudmålingsniveau inden for bestemte forbrydelsestyper. Forhøjelse af strafferammer er også en af de måder, som lovgivningsmagten har anvendt, når den har ønsket at skærpe strafniveauet for bestemte forbrydelser.

Endvidere anføres, at der i lovbemærkningerne henvises til gentagelse, handlingens farlige karakter mv., harmonisering inden for loven, international harmonisering, spredning af straffene, den historiske udvikling, kriminalforsorgens kapacitet og strafprocessuelle hensyn mv.

2.1.2 Strafniveauet for forskellige typer af forbrydelser

Straffelovrådet har i betænkningen foretaget en sammenligning af det faktiske strafniveau for forskellige former for forbrydelser ved brug af tre målestokke: Straffens art, længden af de ubetingede frihedsstraffe og strafmassen pr. afgørelse. Endvidere er foretaget en beregning af den samlede strafmasse for de enkelte forbrydelser med henblik på at belyse, i hvilket omfang de forskellige forbrydelsesarter bidrager til den samlede strafmasse. Undersøgelsen bygger på strafferetlige afgørelser truffet i perioden fra 1996 til og med 2000.

Det fremgår af betænkningen, at sammenligningen påviser en markant forskel i strafudmålingen mellem formueforbrydelser og person- eller almenfarlige forbrydelser, idet person- og almenfarlige forbrydelser sædvanligvis mødes med meget strengere straffe end formueforbrydelser. Gennemsnitligt set var strafmassen pr. afgørelse mere end ti gange større for person- og almenfarlige forbrydelser end for formueforbrydelser.

2.1.3 Strafferammers minimum og maksimum

I betænkningen behandler Straffelovrådet en række generelle spørgsmål om valg af strafferammers minimum og maksimum.

For så vidt angår strafferammers minimum anbefaler Straffelovrådet ophævelse af en række dagældende forhøjede strafminima. For så vidt angår de forhøjede fængselsminima i §§ 112 og 237 kan disse ifølge rådet ophæves, men rådet mener dog ikke, at det ville være et spørgsmål af praktisk betydning, fordi domstolene i disse sager næppe i praksis vil udmåle kortere straffe end svarende til de gældende minima. Der blev derfor ikke stillet forslag herom.

Straffelovrådet overvejer, om der bør indføres bøde som minimum i alle bestemmelser i straffeloven, men konkluderer, at det altid bør bero på en konkret vurdering af den enkelte forbrydelse.

For så vidt angår strafferammers maksimum har Straffelovrådet til brug for vurderingen opstillet en skala over samtlige bestemmelser i straffelovens specielle del baseret på det angrebne retsgode. Skalaen kan sammenfattes således, at de groveste angreb er angreb, der rettes mod andres liv. Derefter følger angreb på andres legeme, angreb på privat ejendom, angreb på almene interesser og statens økonomi og endelig angreb på andre retsgoder.

Straffelovrådet anfører i tråd hermed bl.a., at rådet er enig i, at der såvel ved strafudmålingen som ved udformningen af strafferammerne bør tilstræbes en balance, som afspejler, at forbryder mod personer er alvorligere end forbrydelser mod penge, og at det er af væsentlig betydning, at det gennem straffeloven kommer til udtryk, hvorledes samfundet ser på den personfarlige kriminalitet, og at strafferammerne afspejler samfundets klare afstandtagen fra denne form for kriminalitet.

Straffelovrådet havde som anført ovenfor ladet gennemføre en statistisk undersøgelse af strafudmålingen for årene 1996 til 2000. Straffelovrådet anfører i den forbindelse, jf. side 166:

> "[…] Undersøgelsen viser, at maksimumstrafferammen for de forbrydelser, som kriminalitetskategorierne knytter sig til, i almindelighed langt fra udnyttes i praksis. Knud Waaben har om den faktiske udnyttelse af strafferammen i Sanktionslæren s. 100-01 anført følgende betragtninger, der efter Straffelovrådets opfattelse må anses for dækkende:
>
> > "Den faktiske udnyttelse af strafferammen veksler fra den ene forbrydelse til den anden. For mange forbrydelsers vedkommende forekommer der sjældent straffe som ligger over den nederste trediedel eller fjerdedel af rammen for frihedsstraf. Rammernes rummelighed opad er beregnet for sjældent forekommende eller endnu ikke sete gerningsformer af en særlig grovhed. På den anden side viser praxis mht. forsætlig drab (§ 237) og grove narkotikaforbrydelser (§ 191) en forholdsvis vid udnyttelse af strafferammernes øvre del."
>
> Straffelovrådet gav ved udarbejdelsen af 1987-betænkningen udtryk for, at det må anses for ønskeligt at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over det, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis. Et enigt Straffelovråd har fortsat denne opfattelse. Rådet kan endvidere tiltræde, at det i almindelighed må anses for velbegrundet at fastsætte strafmaksimum således, at der er et vist spillerum mellem normalniveauet for straffe og strafferammens maksimum. Som fremhævet i 1987-betænkningen skal der ved fastlæggelsen af strafmaksima også tages hensyn til, at strafmaksimum skal kunne rumme tilfælde af gentagen kriminalitet og tilfælde, hvor der er spørgsmål om at dømme for flere forbrydelser (sammenstød)."

2.1.4 Normal- og sidestrafferammer

Med hensyn til normal- og sidestrafferammer finder Straffelovrådet bl.a., at kriterierne for strafforhøjelse i overensstemmelse legalitetsprincippet bør være udformet så klart og præcist som muligt, men at der ikke er samme behov for at kriterierne for strafnedsættelse skal udformes præcist.

Straffelovrådet konkluderer, at de eksisterende lavere sidestrafferammer helt kan ophæves som led i forenkling af strafferammesystemet, hvorimod der fortsat for visse bestemmelsers vedkommende er behov for at udskille forhold i en højere sidestrafferamme under anvendelse af mere uskarpe kriterier. Med henblik på disse tilfælde foreslår rådet anvendelse af kriteriet "særligt skærpende omstændigheder" for rent sprogligt at markere forskellen til den almindelige vurdering af skærpende omstændigheder ved udmåling inden for normalstrafferammen efter § 81.

For så vidt angår gentagelsestilfælde, bør der efter Straffelovrådets opfattelse i almindelighed udvises tilbageholdenhed med at fremhæve gentagelsestilfælde som en omstændighed, der medfører et forhøjet strafmaksimum. Et flertal af rådets medlemmer finder det dog rigtigst ikke at fremkomme med forslag om ophævelse af de dagældende bestemmelser, der forhøjede strafmaksimum ved gentagelse.

2.1.5 Straffastsættelsen

Straffelovrådet behandler endvidere spørgsmål om, hvorvidt og i givet fald på hvilken måde der i straffeloven bør indgå almindelige bestemmelser om straffastsættelse inden for den foreskrevne strafferamme.

Straffelovrådet anfører, at der imod indsættelse af sådanne regler kan anføres, at den styrende virkning af generelle strafudmålingsregler kan være forholdsvis begrænset, idet domstolene i almindelighed vil føle sig mere bundet af følelsen af, hvad der i det konkrete tilfælde vil være en rimelig straf, og af hensynet til den eksisterende strafudmålingstradition end af generelle og vanskeligt præciserbare retningslinjer i loven. Generelle strafudmålingsbestemmelser kan vise sig uden nævneværdig betydning for varetagelsen af hensynet til forudsigelighed og ensartethed i retspraksis. Videre kan det ifølge Straffelovrådet anføres, at en lovfæstelse af strafudmålingsregler vil hæmme den løbende tilpasning af retspraksis i takt med samfundsudviklingen, idet lovfæstelsen nødvendigvis vil udtrykke de synspunkter, som var fremherskende på lovgivningstidspunktet.

Heroverfor kan ifølge Straffelovrådet anføres, at generelle lovbestemmelser om strafudmålingen kan have betydning som en ideologisk ramme for domstolenes praksis, og at det netop er en opgave for de politiske organer med udgangspunkt i den kriminalpolitiske opfattelse, som har flertal i den lovgivende forsamling, at udstikke vejledende retningslinjer for domstolene, som kan bidrage til fastlæggelsen af strafniveauet og til ensartethed og forudsigelighed i strafudmålingen.

Endvidere kan det ifølge betænkningen anføres, at en lovfæstelse af almindelige regler for strafudmålingen kan bidrage til større gennemsigtighed ved, at der i de enkelte domme sker en mere udførlig begrundelse af strafudmålingsresultatet. Herved kan strafudmålingsregler ifølge rådet også bidrage til dannelsen af præjudikater og dermed til ensartetheden og forudsigeligheden i strafudmålingen.

Samlet set var det efter rådets opfattelse ønskeligt at udforme mere præcise bestemmelser om strafudmålingen. På den baggrund fremkom Straffelovrådet med et forslag hertil, der dannede grundlag for reglerne i §§ 80, 81 og 82, se herom i afsnit 1.1 ovenfor.

2.1.6 Betænkningens bind II (Speciel del)

I betænkningens bind II (Speciel del) gennemgås strafferammerne i straffelovens specielle del, og Straffelovrådet kommer med en række overvejelser herom og anbefalinger til ændringer af visse af disse. Anbefalingerne dannede som nævnt grundlag for lov nr. 218 af 31. marts 2004.

Under Straffelovrådets arbejde med revision af strafferammesystemet foretoges en ændring af en række strafferammer i straffeloven ved lov nr. 380 af 6. juni 2002, herunder for vold og voldtægt. Straffelovrådet fandt på de områder, der var berørt af lovændringen, anledning til at fremkomme med generelle betragtninger om udformningen af strafferammer, men rådet afstod fra at fremkomme med forslag i anledning af lovændringen.

Straffelovrådet henviser i betænkningen til, at der ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 blev gennemført en række skærpelser af strafmaksima for den personfarlige kriminalitet, som omfattes af §§ 216, 222, 244-246, 241 og 249 samt 252, og det anføres, at der i Straffelovrådet har været tvivl om, hvorvidt der selv med de tilsigtede skærpelser har været grundlag for – i hvert fald på visse punkter – at gennemføre så betydelige skærpelser, som er sket ved denne lov. anfører i den forbindelse, at rådet fortsat er af den opfattelse, at det bør tilstræbes at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over det, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis.

2.2 Betænkning nr. 1531/2012 om strafudmåling – samspillet mellem lovgiver og domstole

I 2009 anmodede Justitsministeriet Straffelovrådet om at behandle en række væsentlige principielle aspekter vedrørende "arbejdsdelingen" mellem lovgivningsmagten og domstolene og i den forbindelse overveje, på hvilken måde lovgivers ønske om at tilkendegive, hvordan straffen for visse lovovertrædelser bør være i typesituationer, mest hensigtsmæssigt kan udtrykkes med respekt for domstolenes rolle som den dømmende magt, der har den endelige afgørelse om skyld og straf i hver enkelt konkret sag. Endvidere blev Straffelovrådet anmodet om at overveje spørgsmålet om brug af særskilte forhøjede minimumsstraffe for visse forbrydelser.

Indledningsvis konkluderer Straffelovrådet, at der i forhold til lovgivningsmagtens mulighed for at fastsatte generelle retningslinjer om straffastsættelsen hverken i den statsretlige litteratur eller retspraksis er holdepunkter for at antage, at grundlovens § 3 indebærer en begrænsning. Herefter beskrives de muligheder, som lovgivningsmagten har for at tilkendegive, hvad strafniveauet skal være for overtrædelse af en given bestemmelse, herunder gennem strafferammer, i bemærkninger til et lovforslag, under folketingsbehandlingen af et lovforslag og gennem folketingsbeslutninger mv.

For så vidt angår domstolenes rolle konstateres bl.a., at domstolenes fastsættelse af straffen i konkrete straffesager udmåles under anvendelse af relevante lovbestemmelser om skærpende og formildende omstændigheder og med inddragelse af relevante tilkendegivelser i øvrigt fra lovgivningsmagten om strafniveauet. I mangel af tilkendegivelser fra lovgivningsmagten i lovforarbejder mv. tager domstolene ved fastsættelsen af straffen i en konkret sag navnlig udgangspunkt i tidligere praksis med henblik på at tilstræbe et ensartet strafniveau for ligeartede forhold. Domstolene bidrager således navnlig til fastsættelsen af strafniveauet i forskellige typer af sager ved at fastsætte straffen i et stort antal konkrete sager, hvilket med tiden udkrystalliserer sig i et mere eller mindre præcist strafniveau. Herudover bidrager domstolene mere undtagelsesvis til fastsættelsen af strafniveauet gennem principielle afgørelser om, hvad strafniveauet skal være. Endelig er det domstolene, som i praksis gennemfører de beslutninger om principielle ændringer i strafniveauet, som lovgivningsmagten træffer.

I betænkningen henvises endvidere til, at Rigsadvokaten i perioden 2002-2010 har gennemført en række undersøgelser, og på alle områder kunnet konstatere, at domstolene gennemgående i konkrete sager har fastsat strafniveauet i overensstemmelse med de tilkendegivelser, som er anført i bemærkningerne til de respektive lovændringer.

I kapitlet om Straffelovrådets overvejelser fremgår bl.a., at rådet konstaterer, at lovgivningsmagten i de seneste årtier i stigende grad har gjort brug af muligheden for navnlig i bemærkninger til lovforslag om ændring af strafbestemmelser at fastlægge ønskede strafniveauer for forskellige typer af strafbare handlinger, og at domstolene sidenhen ved pådømmelsen af konkrete sager har fulgt disse anvisninger fra lovgivningsmagtens side.

Straffelovrådet anfører i den forbindelse, at dette samvirke mellem lovgivningsmagten og domstolene om udfyldelsen af strafferammerne efter rådets opfattelse i alt væsentligt er forløbet tilfredsstillende. Det er Straffelovrådets vurdering, at der er opnået gode erfaringer med, at lovgivningsmagtens tilkendegivelser om strafniveauet i typesituationer eller normaltilfælde fremgår af lovforarbejder. Straffelovrådet anbefaler derfor, at denne metode også fremover anvendes

i de tilfælde, hvor lovgivningsmagten ønsker at give anvisninger om strafniveauet for en bestemt type forbrydelse.

For så vidt angår brug af særskilte forhøjede minimumsstraffe for visse forbrydelser vurderer Straffelovrådet, at dette er et unødvendigt og samtidig et uhensigtsmæssigt middel for lovgivningsmagten til at give anvisninger om strafniveauet i typetilfælde.